

QARABAĞ MÜHARİBƏSİNDƏ QAZANILMIŞ QƏLƏBƏ BİZİM HAMIMIZIN QƏLƏBƏSİDİR!

REKTOR "AÇIQ MİKRAFON" LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ TƏLƏBƏLƏRLƏ GÖRÜŞÜB

səhifə-3-də

İLK DƏFƏ QƏBULU APARILAN HƏRBİ TİBB İXTİSASININ TƏQDİMƏTİ OLUB

səhifə-3-də

UNİVERSİTETİN "E-CƏDVƏL" MOBİL TƏTBİQİ "NETTY 2021" AZƏRBAYCANIN MİLLİ İNTERNET - MÜKAFATINI QAZANIB

səhifə-4-də

MÜƏLLİMLƏRİN ELMİ MƏQALƏLƏRİ YÜKSƏK İMPAKT-FAKTORLU JURNALLARDA DƏRC OLUNUB

səhifə-10-da

ULU SƏRKƏRDƏ, ULU ÖNDƏR

səhifə-13-də

NAXÇIVAN DÖVLƏT UNİVERSİTETİ AZƏRBAYCANIN ƏN DƏYƏRLİ, QABAQCIL ALİ MƏKTƏBLƏRİNDƏN BİRİDİR

YENİ FİKİR

HEYDƏR ƏLİYEV

TƏSİSÇİ: NAXÇIVAN DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

25 dekabr 2021-ci il, №8 (42)

“ŞƏRQ QAPISI” QƏZETİNİN 100 İLLİK YUBİLEYİNDƏ UNİVERSİTET UĞURLA TƏMSİL OLUNUB

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin “Şərq qapısı” qəzetinin 100 illik yubileyinin qeyd olunması barədə” 2021-ci il 1 iyun tarixli Sərəncamına əsasən dekabrın 18-də “Şərq qapısı” qəzetinin 100 illik yubiley tədbiri keçirilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vəlif Qasımov “Şərq qapısı” qəzetinin 100 illik yubileyi münasibətilə kollektivi, muxtar respublikanın bütün mətbuat işçilərini, ziyalıları və oxucuları təbrik edərək demişdir: 1921-ci ildə ilk nömrəsi nəşr olunan “Şərq qapısı” qəzeti şərəfli yol keçmiş, Azərbaycan da öz üslubu və yolu ilə seçilən mətbuat orqanı kimi böyük nüfuz qazanmışdır. Ötən əsrin 70-80-ci illərində ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin milli soykəmə qayıdış siyasətinin tərkib hissəsi kimi qəzet də yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Həmin dövrdə Sovetlər Birliyinin qatı senzura tələblərinə baxmayaraq qəzetin siyasi-ideoloji istiqamətində millilik üstün istiqamət kimi götürülmüş, xalqımızın tarixinə, milli dəyərlərinə və mədəniyyətinə həsr olunmuş yazılara geniş yer verilmiş, muxtar respublikanın iqtisadi və mədəni inkişafı qəzet səhifələrində dolğun əks olunmuşdur. Dahi şəxsiyyət Naxçıvanda yaşayıb fəaliyyət göstərirdiyi 1990-1993-cü illərdə isə “Şərq qapısı” qəzeti müstəqil dövlət quruculuğu yolunda fəal mübarizlərdən olmuş, Azərbaycanın xilasını görkəmlə dövlət xadiminin yenidən siyasi hakimiyyətə qayıdışında görmüşdür. Həmin illərdə ümummilli liderin milli dövlətçiliyimizin bərpası ilə bağlı Naxçıvanda qəbul etdiyi tarixi qərarlar, muxtar respublikanın işğaldan qorunması və ağır iqtisadi şərait-

dən çıxarılması sahəsində gördüyü işlər qəzetin xüsusi bülletenləri vasitəsilə bütün Azərbaycana çatdırılmışdır. Ali Məclisin Sədri bu yolda mətbuat işçilərinə uğurlar arzulamış, müstəqillik illərində Naxçıvan Muxtar Respublikasının keçdiyi inkişaf yolunu, çətinliklərini və uğurlarını təhlil edərək ictimaiyyətə düzgün çatdıran, eyni zamanda bunu kitab halında nəşr edən jurnalistlərə təşəkkürünü bildirmiş, qəzetin kollektivini yubiley münasibətilə bir daha təbrik etmişdir.

“Şərq qapısı” qəzetinin baş redaktoru Mehriban Sultanova, Naxçıvan Mətbuat Şurasının sədri Rövşən Hüseynov “Şərq qapısı” qəzetinin kollektivi, jurnalist və ziyalılarından, “Şərq qapısı” qəzetinin müxbiri, Naxçıvan Dövlət Universiteti jurnalistika ixtisasının 3-cü kurs tələbəsi Məcid Əkbərov tələbə-jurnalistlər adından Ali Məclisin Sədrinə minnətdarlıq etmişlər.

Tədbirdə Naxçıvan Muxtar Respublikası təltiflərinin təqdimatı ol-

muşdur. Bildirilmişdir ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin 17 dekabr 2021-ci il tarixli Sərəncamı ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasında mətbuatın inkişafında səmərəli fəaliyyətlərinə görə “Şərq qapısı” qəzetinin 2 əməkdaşı Naxçıvan Muxtar Respublikasının “Əməkdar jurnalist”i fəxri adı, qəzetin və “Ədəmi” Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyinin 4 əməkdaşı isə “Rəşadətli əməyə görə” nişanı ilə təltif olunmuşlar.

Sonra Ali Məclisin Sədri və tədbir iştirakçıları “Şərq qapısı” qəzetinin 100 illiyi münasibətilə hazırlanmış sənədli filmə və sərgiyə baxmışlar.

Ali Məclisin Sədri mətbuat nümayəndələri ilə səmimi söhbət etmiş, jurnalistika peşəsinin və mətbuatın əhəmiyyətini vurğulamış, nəşr olunan kitabların dərs vəsaiti kimi istifadəsinin vacibliyini bildirmiş, bu illər ərzində səmərəli fəaliyyətlərinə görə muxtar respublika teleradio və mətbuat işçilərinə təşəkkür etmişdir. Sonda xatirə şəkləri çəkdirilmişdir.

TÜRKİYƏ PREZİDENTİNİN BAŞ MÜŞAVİRİ UNİVERSİTETDƏ OLUB

Türkiyə Prezidentinin baş müşaviri, professor Yekta Saraç, prezident müşavirləri İhsan Şener və Ahmet Minder, İğdır Universitetinin rektoru Mehmet Hakkı Alma Naxçıvan Dövlət Universitetində olublar. Ali təhsil ocağının “Memarlıq və mühəndislik” fakültəsində olan qonaqlar “Robotexnika” kabinəsində tələbələrə startapları ilə tanış olub, alternativ enerji mənbələri-külək və günəş panelləri haqda ətraflı məlumat alıblar. “Təbiətşünaslıq və kənd təsərrüfatı” fakültəsində müasir avadanlıqlarla zəngin olan laboratoriyaların iş prinsipi ilə tanış olan qonaqlar “Pedaqoji” fakültənin nəzdində tələbələrə tərtib edilən dərslərinin keçirildiyi “Toxuculuq və tikij texnologiyası”, “Kulinariya kabi-

neynəlxalq əlaqələr haqqında geniş məlumat verib. Ali təhsil ocağında təhsil alan əcnəbi tələbələr sırasında türküyəli tələbələrin üstünlük təşkil etməsini qeyd edən rektor bunun səbəbini dil, din birliyi, ortaq adət-ənənələrə sahib olmağımızla əlaqələndirib. Görüşdə Türkiyə universitetləri ilə bütün elm-təhsil sahələrində ortaq layihələr həyata keçirmək, konfranslar, simpoziumlar təşkil etmək, ortaq elmi araşdırmalar və nəşrlər aparmaq, elmi toplantılar təşkil etmək, tələbə-müəllim mübadiləsi həyata keçirmək məsələləri və birgə əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə edilmişdir.

Türkiyə Prezidentinin baş müşaviri, professor Yekta Saraç klassik və nümunəvi universitet modelini özündə

nəsi”, Metal və ağac emalı üzrə emalatxana”sında olub, tələbələrə iş prosesini izləyiblər. Sonra qonaqlar müasir tədris bazası əsasında yenidən qurulmuş tələbələrə istifadəsinə verilən Tibb fakültəsində olub, mövcud laboratoriyaların fəaliyyət mexanizmi ilə tanış olublar. Gələcək əməkdaşlıqda mühüm rol oynayacaq universitetin Konservatoriyasında olan qonaqlar “Xalq çalğı alətləri” kafedrasının nəzdində fəaliyyət göstərən “Buta” instrumental ansamblının konsertini izləyib, “Musiqi müəllimliyi” ixtisası üzrə I kurs türküyəli tələbə Furkan Tunanın sazda türkü ifasını dinləyiblər.

Sonra “Beynəlxalq münasibətlər və hüquq fakültəsində” ikitərəfli görüşdə ali təhsil ocağının rektoru Elbrus İsayev qonaqları salamlayaraq ali təhsil ocağının malik olduğu imkanlar, fakültələr, tədris olunan ixtisaslar və

əks etdirən ali təhsil ocağında aparılan hərtərəfli quruculuq prosesindən məmnunluğunu ifadə edib. Texnopark sahəsində Türkiyə universitetləri ilə qarşılıqlı əməkdaşlıq məsələlərinə toxunan baş müşavir Naxçıvan Dövlət Universitetində yeni yaradılacaq texnoparkın gələcəkdə bölgənin inkişafına müsbət mənada təsir göstərəcəyindən danışıb.

Görüşün sonunda Türkiyə müşaviri, professor Yekta Saraç universitetin xatirə kitabına ürk sözlərini yazıb, rektor milli ornamətlərlə zəngin Naxçıvan xalçasını qonağa hədiyyə edib.

Qeyd edək ki, Türkiyə Prezidentinin baş müşaviri 2014-2021-ci illərdə Türkiyə Ali Təhsil Şurasının rəhbəri vəzifəsində çalışıb

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

UNİVERSİTET KOLLEKTİVİ “MUZEY GÜNLƏRİ” ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAXÇIVAN DÖVLƏT RƏSM QALEREYASI VƏ MİNİATÜR KİTAB MUZEYİNDƏ OLUB

Ekskursiya zamanı bələdçi Alsu Mikayılova Heydər Əliyev Sarayında muzeytipli müəssisə kimi fəaliyyət göstərən Naxçıvan Dövlət Rəsm Qalereyası haqqında məlumat verib. Bildirilib ki, 1982-ci ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə yaradılan qalereyanın əsas məqsədi rəssamların həyat və yaradıcılığını öyrənmək, eyni zamanda gələcək nəsillərə çatdırmaqdır. Vurğulanıb ki, qalereyanın fondunda 150-dən çox rəssamın 500-ə yaxın əsəri var, hazırda ekspozisiya zalında 100-ə yaxın rəsm əsəri nümayiş etdirilir. Qalereyanın ekspozisiyası haqda məlumat verən bələdçi qeyd edib ki, ekspozisiyanın I guşəsini ulu öndər Heydər Əliyevə həsr olunmuş rəsm əsərləri və büstlər təşkil edir. Bildirilib ki, Azərbaycan Respublikasının Xalq rəssamı Hüseynqulu Əliyev, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar rəssamı Cavid İsmayılov, Rəfael Qədimov, İlham Mirzəyev və digər tanınmış rəssamların əsərləri qalereyanın dəyərli eksponatlarındandır. Vurğulanıb ki, ekspozisiyanın II guşəsi görkəmli firca ustalarının mənərə və kompozisi-

ya janrında çəkilən əsərlərə həsr olunub. Qalereyanın növbəti guşəsi yerli və xarici ölkə rəssamlarının festivalarda çəkərək qalereyaya təqdim etdikləri rəsm əsərlərindən ibarətdir. Nəzərə çatdırılıb ki, sonuncu guşədə naxçıvanlı rəssamların müxtəlif janrlarda çəkilmiş dəyərli rəsm əsərləri nümayiş olunur. Ali təhsil ocağının əməkdaşlarının da əsərlərinin nümayiş edildiyi

qalereyaya universitetin İncəsənət fakültəsinin dekani, Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar rəssamı Cavid İsmayılovun müəllifi olduğu “Doğma diyar” əsəri hədiyyə olunub.

Heydər Əliyev Sarayında yerləşən Miniatur Kitab Muzeyində olan qonaqlara məlumat verilib ki, miniatur kitab kolleksiyalarının müəllifi Azərbaycanın Əməkdar Mədəniyyət

işçisi, filoloq, Zərifə Salahovadır. Onun müəllifi olduğu kolleksiya 2015-ci ildə “Ginnesin rekordları kitabı”na düşüb. Vurğulanıb ki, Miniatur Kitab Muzeyi ölkəmizdə III filial kimi fəaliyyət göstərir. Diqqətə çatdırılıb ki, 1086 nüsxə miniatur kitabın nümayiş olunduğu muzeydə 31 ölkənin bayrağı 15 vitrindən ibarət müxtəlif kitablar, foto və diplomlar sərgilənir. Burada həmçinin ölkədə nəşr edilən mini, mikro və nadir, dini miniatur, keçmiş SSRİ-nin müttəfiq respublikalarında və Rusiya Federasiyasında 1991-ci ildə nəşr edilən kitablar habelə məşhur şəxsiyyətlərin avtoqrafları olan miniaturlar nümayiş etdirilir.

Muzeydə ümummilli lider

Heydər Əliyevin fəaliyyətini əks etdirən kitablar, o cümlədən müstəqil Azərbaycanın daxili və xarici siyasətində baş verən mühüm tarixi hadisələr haqqında kitablar yer alır. Diqqətə çatdırılıb ki, muzeydə həmçinin Azərbaycan ədəbiyyatının klassikləri, elm və incəsənət xadimləri, şair, yazıçı və alimləri və bir çox görkəmli şəxsiyyətlər haqqında kitablar da sərgilənir.

Qeyd edilib ki, muzeyin ən kiçik ölçülü kitabı 3 dildə çap olunan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin “Olimpiada andı” kitabıdır.

Fəxryyə Səyyadova
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

BRİTANIYA ŞURASININ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ÜZRƏ DİREKTORU FRANSİS QARDENER – TREXO NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINA RƏSMİ SƏFƏRİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NAXÇIVAN DÖVLƏT UNIVERSİTETİNDƏ OLUB

Naxçıvan Dövlət Universiteti "Diplomatiya" kabinetində keçirilən ikitərəfli görüşdə ali təhsil ocağının rektoru Elbrus İsayev qonağı salamlayaraq universitetdə görməkdən məmnunluğunu ifadə edib. Rektor universitetin zəngin maddi-texniki bazası, tərəfdaş olduğu ölkələrlə apardığı tələbə-müəllim mübadiləsi haqqında məlumat verib.

Mütəxəssis hazırlığı istiqamətləri, tədrisin və elmi fəaliyyətin məzmununun təkmilləşdirilməsi sahəsində həyata keçirilən islahatlar və qarşıya qoyulan strateji hədəflər barədə danışan Elbrus İsayev sürətlə modernləşən ali təhsil ocağının beynəlxalq əməkdaşlıq üzrə prioritetlərini diqqətə çatdırıb. Akademik fəaliyyətdə də uğurlara imza atıldığını vurğulayan rektor

bildirib ki, universitet müəllimlərinin öz elmi məqalələri ilə yüksək impakt-faktorlu jurnallara çıxışı təmin edilib. Ali təhsil ocağında yeni qurulacaq texnopark layihəsi çərçivəsində Türkiyə Universitetləri ilə qarşılıqlı əlaqələr haqqında ətraflı məlumat verilib. Qeyd edilib ki, 1998-1999-cu tədris ilindən etibarən İngilis və Fransız dili ixtisasları, hal-hazırda isə "Xarici dillər"

Azərbaycan Respublikası ilə Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığı arasında yaranmış elmi-mədəni sahələrdə münasibətlərin möhkəmlənməsi və inkişafında British Councilin xüsusi rolunun olduğunu qeyd edən Fransis Qardener –Trexo yeni vəzifəyə təyin olunandan sonra muxtar respublikaya səfər etdiyindən şad olduğunu bildirib. Vurğulanıb ki, müəllimlərin təkmilləşdirilməsi üzrə British Council tərəfindən həyata keçirilən layihələr Azərbaycanda öz peşəkarlığı və səriş-təliliyi ilə fərqlənir və müasir təlim texnologiyalarına, fəal, interaktiv təlim metodlarına yiyələnmiş ingilis dili müəllimlərinin formalaşmasına zəmin yaradır.

İkitərəfli görüşdə təhsil sahəsində əlaqələrin inkişafı üçün gələcək perspektivlər müzakirə olunub.

Sonra ali təhsil ocağının "Xarici dillər" fakültəsində olan qonaq burada fəaliyyət göstərən İngilis dili mərkəzi, Sinxron tərcümə mərkəzi, linqafon və İngilis və Amerika ədəbiyyatına aid olan bədii əsərlər, tərcümə əsərləri, tələbələrin dərindən kənar mütaliələri, fəaliyyətləri üçün olduqca faydalı olan xarici ölkə ədəbiyyatı kabinetində olub, tələbələrin dərindən kənar təşkil etdikləri diskussiya klubunda iştirak edən Fransis Qardener –Trexo onların fəaliyyətindən razılığını ifadə edib.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

STOMATOLOGİYADA MÜASİR İNNOVASİYALAR II BEYNƏLXALQ KONFRANSI

Naxçıvan Dövlət Universitetində "Stomatologiyada müasir innovasiyalar II" beynəlxalq konfransı keçirilib. Konfransdan öncə qonaqlar ümummilli lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət ediblər. Plenary iclasda şəhərlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildikdən sonra Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib. Elm və innovasiyalar bölməsinin müdiri Rza Məmmədov innovasiyaların müasir elma, xüsusən də səhiyyə sahəsinə gətirdiyi yeniliklərdən bəhs edib.

İclası giriş sözüylə açan universitetin rektoru Elbrus İsayev qeyd edib ki, universitetdə 2012-2013-cü ildən tədris aparılan "Stomatologiya" ixtisasında 303 tələbə təhsil alır ki, bunlardan 201-i xarici ölkə vətəndaşdır. Bildirilib ki, fakültənin əsas binasında yaradılan müasir tipli "Stomatoloji simulyasiya kabinəsi" 13 ədəd diş simulyatoru-fantom ilə təchiz edilib. Tədrisin yüksək səviyyədə təşkili, praktiki vərdislərə yüksək səviyyədə yiyələnmək məqsədilə əsas təcrübə dərslər bu kabinetdə keçirilir. Fakültədəki diş texniki kabinetində tələbələr müxtəlif diş maketləri, protezlər üzərində işlər aparmaq imkanı əldə edirlər. Rektor onu da vurğulayıb ki, universitet xəstəxanasında hazırda pediatrik, terapevtik, 2 ədəd ortopedik, implantoloji olmaqla 6 stomatoloji kabinə fəaliyyət göstərir. Diqqətə çatdırılıb ki, tələbələrin nəzəri bilikləri ilə bərabər təcrübələrinin artırılması da təmin edilir. Vurğulanıb ki, muxtar respublikanın bütün xəstəxanaları tələbələr üçün tədris bazası rolunu oynayır. Rektor tələbələrin qardaş ölkələrin müxtəlif universitetlərində təcrübələrini davam etdirdikləri barədə məlumat verib. Qeyd edilib ki, stomatoloq həkimləri və tələbələr mütəmadi olaraq müxtəlif respublika və beynəlxalq miqyaslı konfranslarda, simpoziumlarda, beynəlxalq layihələrdə iştirak edirlər. Rektor reaktiv və tələbələrin təcrübələrinin möhkəmlənməsində konfransın əhəmiyyətini qeyd edib.

Konfransda muxtar respublikada stomatologiyanın inkişafında Azərbaycan İmplantoloq İctimai Birliyinin xüsusi rolu dəyərləndirilib. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Aparatının Təltif və kadrlarla iş sektorunun müdiri Elşən Yolçuyev Naxçıvan

Muxtar Respublikası Ali Məclisinin fəxri fərmanını birliyin sədri Cabbar Həsənova təqdim edib.

Azərbaycan İmplantoloq İctimai Birliyinin Sədri, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Cabbar Həsənov Ali Məclis Sədri tərəfindən təqdim edilən reallaşan bu prosesin muxtar respublika stomatologiyasına verdiyi mühüm xidmətləri qeyd edib. Cabbar Həsənov həm öz adından, həm də İmplantoloq İctimai Birliyi adından ona göstərilən xüsusi dəstəyə görə minnətdarlığını ifadə edib və bu görüşlərin bundan sonra da davam edəcəyini əminliyini bildirib.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Səhiyyə naziri Niyazi Novruzov Stomatologiyada innovasiyalar konfransının 2004-cü ildən bəri keçirildiyini diqqətə çatdırıb. Bildirilib ki, həttə pandemiya dövrünün ağır şərtləri daxilində konfrans onlayn olaraq həyata keçirilib. Nazir qeyd edib ki, muxtar respublikada stomatoloqların yetişməsində Cabbar Həsənovun xüsusi əməyi vardır. Vurğulanıb ki, bu cür görüşlərin, tədbirlərin nəticəsidir ki, muxtar respublikada stomatologiya müasir inkişaf mərhələsinə gəlib çatıb.

Sonra universitetin tanıtım videoları nümayiş olunub.

Azərbaycan İmplantoloqlar Birliyinin üzvlərinin iştirak etdiyi konfransda 13 stomatoloqun çıxışları dinlənilməklə bərabər tədbirə Rusiya və Türkiyədən də onlayn qoşularaq təqdimatlar ediblər.

Qeyd edək ki, İncəsənət fakültəsinin sərgi salonunda konfransın baş sponsoru "Caspident" şirkətinin məhsulları nümayiş olunub. 1995-ci ildən fəaliyyət göstərən "Caspident MMC" stomatoloji avadanlıq, məhsul və alətlərin satışını həyata keçirir. "Caspident" həmçinin "Caspident Academy" adı altında yerli və xarici konfrans, seminar və kursların təşkilini həyata keçirərək, stomatoloji sahədə yeniliklərin stomatoloqlara daha əlçatan olması üçün daimi təşəbbüs göstərir.

Məlumat üçün onu da bildirək ki, sərgidə həmçinin, 2008-ci ildən etibarən fəaliyyətə başlayan "Odontos" şirkətinin məhsulları da sərgilənib. Amerika, Avropa və Asiya istehsalı olan məhsul və avadanlıqlar olan "Odontos" 55-dən çox xarici şirkətin Azərbaycandakı rəsmi distribütorudur.

YENİ AZƏRBAYCAN PARTİYASININ 29-CU İLDÖNÜMÜ QEYD EDİLİB

"Yeni Azərbaycan partiyasının gücü, ilk növbədə, onun əvəzsiz lideri Heydər Əliyevdir. Yeni Azərbaycan Partiyasının gücü ondan ibarətdir ki, Yeni Azərbaycan Partiyası liderinin daxili və xarici siyasətini xalq bəyənilir və dəstəkləyir". Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin bu sözləri Naxçıvan Dövlət Universitetində "Yeni Azərbaycan Partiyası – 29: Xalq xidmət nümunəsi" mövzusunda keçirilən tədbirdə səsləndirilib. Tədbirdə giriş sözüylə çıxış edən universitetin rektoru Elbrus İsayev qeyd edib ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev son dərəcə mürəkkəb, ağır bir dövrdə xalqın təkidli tələbi ilə ölkəyə rəhbərlik məsuliyyətini üzərinə götürərək, bugünkü müstəqil, qüdrətli, sürətlə inkişaf edən, regionun lider dövlətinə çevrilən Azərbaycanın təməlini qoyub. Diqqətə çatdırılıb ki, olduqca çətin bir şəraitdə yaranmış bu partiyanın çox qısa bir müddətdə əsl siyasi qüvvə kimi formalaşması, minlərlə vicdanlı və əqidəli insanın YAP-ın sıralarında birləşməsi Heydər Əliyev fenomeninin misilsiz qüdrətindən xəbər verir. Rektor vurğulayıb ki, ümummilli lider Heydər Əliyev və onun ən layiqli davamçısı möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkənin bütün sahələrində aparılan ardıcıl və köklü islahatlar, yürüdülməkdə olan daxili və xarici siyasət xalqımızın rifah halının daha da yaxşılaşmasına, dövlətçiliyimizin daha da möhkəmləndirilməsinə zəmin yaradıb. Azərbaycan ulu öndər, dünya şöhrətli ictimai-siyasi xadim Heydər Əliyevin ideyalarının ən layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında uğurlu gələcəyə doğru inamla irəliləyir.

Bildirilib ki, Heydər Əliyev siyasətinə sədəqəti, qətiyyətli və məqsədyönlü fəaliyyətinin nəticəsidir ki, Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə Azərbaycanın müzəffər ordusu bizə qələbə sevincini yaşadı. YAP-ın təməl prinsiplərinin formalaşmasının məhz muxtar respublikadan başlandığını qeyd edən rektor qeyd edib ki, göstərilən yüksək diqqət və qayğının nəticəsidir ki, YAP muxtar respublika təşkilatı bu yolda inamla irəliləyir. Vurğulanıb ki,

ali təhsil ocağında da tələbə-gənclərin təhsili, onların intellektual inkişafı, vətənpərvərliyi, dövlətçiliyimizə sədəqət ruhunda tərbiyəsi və sağlam siyasi tərəkürdə formalaşdırılması daim diqqətdə saxlanılır.

Tədbirdə YAP Universitet səhəriyi ərazi ilk Partiya təşkilatı İdarə Heyətinin üzvü, "Jurnalistika və xarici ölkələr ədəbiyyatı" kafedrasının dosenti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Xumar Məmmədovanın "Yeni Azərbaycan Partiyası zərurətdən yaranıb, milli tərəqqiyə xidmət edən ümumxalq partiyasıdır", "Beynəlxalq münasibətlərin tarixi və nəzəriyyəsi" ixtisaslaşması üzrə II kurs magistrant Misirxan Kazımlının "Ölkəmizin uğurlu siyasəti gəncləri müasir, yüksək intellektli aparıcı qüvvə kimi formalaşdırıb" adlı çıxışları dinlənilib.

Tələbələrə partiya üzvlüyünə qəbul edilmə vəsiqələri təqdim olunduqdan sonra YAP-ın 29 illik fəaliyyətini özündə əks etdirən "Dünən, bu günün və gələcəyin partiyası" adlı sənədli film nümayiş olunub.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

DAŞINMAZ ƏMLAK VƏ TORPAQ MƏSƏLƏLƏRİ ÜZRƏ DÖVLƏT XİDMƏTİNİN ƏMƏKDAŞLARI HAMİLİK TƏDBİRLƏRİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ TƏLƏBƏLƏRLƏ GÖRÜŞÜB

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Daşınmaz Əmlak və Torpaq Məsələləri Üzrə Dövlət Xidmətinin əməkdaşlarının Naxçıvan Dövlət Universitetində xidmətin hamiliyinə verilmiş ixtisaslarda təhsil alan tələbələrlə görüşü keçirilib.

Universitetin "Təbiətşünaslıq və kənd təsərrüfatı" fakültəsində keçirilən tədbirdə giriş sözü ilə çıxış edən universitetin rektoru Elbrus İsayev dövlət orqanlarına hamiliyə verilən ixtisasların önəmindən söz açıb. Rektor sözügedən xidmətin hamiliyinə verilmiş "Torpaqşünaslıq və aqrokimya" ixtisası üzrə 51, "Yer quruluşu və daşınmaz əmlakın kadastrı" ixtisası üzrə 9, "Geodeziya və xəritəçilik mühəndisliyi" üzrə isə 9 tələbənin təhsil aldığı diqqətə çatdırıb. Elbrus İsayev həmçinin qeyd edib ki, hamilik tədbirlərinin nəticəsidir ki, tələbələr dərslərdə qazandıqları nəzəri bilikləri təcrübədə tətbiq etmək imkanına malik olur və gələcəkdə həmin müəssisələrdə iş imkanı əldə edirlər.

Tədbirdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Daşınmaz Əmlak və Torpaq Məsələləri üzrə Dövlət Xidmətinin rəisi Müslüm Cəbarzadə "Muxtar respublikada dövlət idarəçiliyi sahəsində keçilmiş yol və qarşıda duran vəzifələr" mövzusunda danışıb. Xidmətin rəisi ixtisasların müvafiq təşkilatlara hamiliyə verilməsi ilə bağlı müvafiq sərəncamlarla müəyyən edilmiş vəzifələrin icrası istiqamətində görülən işlərdən danışıb. Qeyd olunub ki, xidmətdə hər tədris ilinin əvvəlindən başlayaraq tələbələrlə intensiv görüşlər keçirilib. Tədrisə köməklik məqsədilə onlara dərş vəsaitləri, elektron dərslər, müxtəlif məzmunlu xəritə materialları təqdim olunub. Xidmətin bazasında tələbələrin praktiki məşğələlər keçmələri təmin edilib, geodeziya-ölçü avadanlıqlarından ilkin istifadə vərdisləri öyrədilib, həmçinin çöl şəraitində tələbələrin sınaq geodeziya ölçmələrində iştirakı təmin olunub. Müslüm Cəbarzadə universitetin "Coğrafiya", "Torpaqşünaslıq və aqrokimya", "Memarlıq"

ixtisaslarını bitirərək xidmətdə işlə təmin olunan əməkdaşlar, həmçinin hal-hazırda xidmətin hamiliyinə verilmiş ixtisaslarda təhsil alan tələbələrin təcrübə dərsləri haqqında məlumat verib.

Universitetin məzunu və hal-hazırda xidmətin əməkdaşı kimi fəaliyyət göstərən İbrahim İbrahimli gənc mütəxəssislərə dövlət qayğısından danışıb.

Sonra təcrübədə fəal iştirak edən tələbələr xidmətin rəisi tərəfindən təşəkkürnamə ilə təltif edilib.

Tədbirin sonunda isə "Torpaq müqəddəs sərvətimizdir" adlı film nümayiş olub.

Məmmədbağır Dünyamahyev
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

REKTOR "AÇIQ MİKRAFON" LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ TƏLƏBƏLƏRLƏ GÖRÜŞÜB

Universitet Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin təşkilatlığı ilə baş tutan görüşdə çıxış edən universitetin rektoru Elbrus İsayev ali təhsil ocağında fəaliyyət göstərən tələbə təşkilatlarının işini yüksək qiymətləndirib. Qeyd edilib ki, tələbələr universitetin elmi və tədris göstəricilərinin irəliləməsində xüsusi rol var. Tələbə təşkilatları tərəfindən onların fərdi inkişafının təmin edilməsi, onların vətəndaş mövqeyinin gücləndirilməsi, tələbələr üçün ictimai layihə və tədbirlərdə fəallığının artırılması, tələbələrdə elmi tədqiqata maraq oyadılması, tələbələr arasında maarifləndirmə işinin aparılması istiqamətində işlər görülür. Bildirilib ki, tələbə təşkilatlarının fəaliyyəti nəticəsində tələbələr respublikada keçirilən idman yarışları, intellektual oyunlar, hüquq və məntiq olimpiadaları, seminarlar, müxtəlif istiqamətli müsabiqələr, beynəlxalq əhəmiyyətli yarışlarda universiteti layiqincə təmsil edir və nailiyyət əldə edirlər. Rektor fakültə tələbə təşkilatlarının işini dəyərləndirərək onların təşəbbüsü ilə keçirilən layihələrin və tədbirlərin davamlı hal

aldığını diqqətə çatdırıb. Həmçinin qeyd edilib ki, tələbələrə elektron təhsildə də geniş imkanlar yaradılaraq, LMS sistemi vasitəsilə mühazirə mətnlərinin, imtahan suallarının əvvəldən sistemə yerləşdirilməsi tələbələrə təhsildə keyfiyyət göstəricilərinin artırılmasına xidmət edir. Beləliklə onlar dərslərində vaxtı dəyərləndirərək müəllimlə daha intensiv işləyirlər.

Rektor keçirilən görüşün tələbələr üçün əhəmiyyətindən bəhs edərək bu kimi tədbirlərin daimi xarakter almasını bildirib. Tələbələrə dərslərdə, auditoriyalarda, müxtəlif tədbirlərdə mütəmadi olaraq görüşlərin keçirildiyini deyən Elbrus İsayev universitetin rəsmi internet saytında (ndu.edu.az) "Rektora müraciət" bölməsi üzərindən də şikayət və təkliflərin qəbul edildiyini diqqətə çatdırıb.

Sonra tələbələr onları maraqlandıran mövzularda təklif və şikayətlərini rektora ünvanlayıb və suallar ətrafı şəkildə cavablandırılıb.

Fəxriyyə Səyyadova
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

"İQTİSADİYYAT" İXTİSASININ TƏLƏBƏLƏRİ İNGİLİS DİLİNDƏ İQTİSADİ FORUM SİMULYASIYASI KEÇİRİBLƏR

Naxçıvan Dövlət Universiteti Tələbə Gənclər Təşkilatının təşəbbüsü ilə ingilis dilində İqtisadi forum simulyasiyası keçirilib. "Pandemiyanın dünya ölkələrinin iqtisadiyyatına təsiri" mövzusunda keçirilən simulyasiyada ali təhsil ocağının tədrisi ingilis dilində olan "İqtisadiyyat" ixtisası üzrə I kurs tələbələri iştirak ediblər.

demianın təsir mexanizmləri haqda çıxış ediblər. Tələbələr qeyd ediblər ki, pandemiya ilə əlaqədar olaraq uçuşların dayandırılması, məhsulların ixracının minimal həddə endirilməsi, ölkələrin sərhədlərinin bağlanması, turizm, emal sənayesi və digər iqtisadi sahələrdə durğunluğun yaranmasına və dəyər zəncirinin davamlılığının pozulmasına gətirib çıxarıb. Təq-

Universitetin rektoru Elbrus İsayev ali təhsil ocağının beynəlxalq əməkdaşlığında tədrisi ingilis dilində olan ixtisasların mühüm əhəmiyyətə malik olduğunu qeyd edib. Bildirilib ki, bu ixtisasların ikili diplom layihələrində iştirakını nəzərə alaraq tədrisi ingilis dilində olacaq ixtisasların sayının artırılması gələcək hədəflər sırasındadır. Rektor oxuduqları ixtisasın tələbələrə verəcəyi gələcək perspektivləri vurğulayaraq öz təklif və tövsiyələrini çatdırıb.

"İqtisadiyyat və idarəetmə" fakültəsinin müəllimi Elvin Nəcəfovun moderatorluq etdiyi simulyasiyada tələbələr Azərbaycan, Türkiyə, Pakistan, ABŞ, İngiltərə, Almaniya, İspaniya, İtaliya, Yaponiya dövlətlərini təmsil edərək həmin ölkələrə pan-

dimatlarda bildirilib ki, iqtisadi durğunluq virusun yayılmağa başladığı Çin də daxil olmaqla ABŞ Avrozone kimi iqtisadi mərkəzlərin tənəzzülə doğru hərəkət etməsinə səbəb olub. Virusun Avropada ən çox yayıldığı ölkə kimi İtaliyanın, Avropa İttifaqının ən güclü iqtisadiyyatı olan Almaniyanın, Avropada Covid 19-un ən çox yayıldığı ikinci ölkə kimi İspaniyanın adı çəkilib.

Sonda ən yaxşı təmsilçi nominasiyası üzrə qalib olan Tuncay Ələkbərov diplom və kitabla təltif edilib, fəal iştirak etdiyinə görə isə Aysən Əbülfəzli və Əli Qənbərov kitabla mükafatlandırılıblar.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

İLK DƏFƏ QƏBULU APARILAN HƏRBİ TİBB İXTİSASININ TƏQDİMATI OLUB

Tədbiri giriş sözüylə açan universitetin rektoru Elbrus İsayev qeyd edib ki, muxtar respublikada ilk dəfə olaraq 2021-2022-ci tədris ilindən etibarən Hərbi tibb ixtisasına tələbə qəbulu aparılıb. Vurğulanıb ki, 1999-cu ildə fəaliyyətə başlayan Tibb fakültəsində yaradılan müasir tədris şəraitinin nəticəsidir ki, Hərbi tibb ixtisası uğurla fəaliyyətə başlayıb. Rektor bu ixtisas üzrə artıq 10 tələbənin təhsil aldığı qeyd edib. Bildirilib ki, hazırda fakültədə Tibb, Müalicə işi, İctimai səhiyyə, Tibbi profilaktika, Əczaçılıq, Stomatologiya və bu il qəbulu aparılan Hərbi tibb və Psixologiya ixtisasları da daxil olmaqla 8 ixtisas üzrə kadr hazırlığı aparılır. Elbrus İsayev diqqətə çatdırıb ki, fakültədə 1257 tələbə təhsil alır. Rektor qeyd edib ki, fakültə məzunlarına göstərilən diqqət və qayğının nəticəsidir ki, məzunların 200-dən çoxu muxtar respublikanın səhiyyə müəssisələrində çalışmaq və ya təhsillərini davam etdirirlər. Rektor Hərbi tibb ixtisasının açılmasında göstərdiyi xüsusi diqqət və qayğıya görə Ali Məclis Sədrinə minnətdarlıq edib. Göstərilən yüksək etimad və dəstəyin Hərbi tibb sahəsindəki kadr hazırlığına mühüm töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olunub.

Naxçıvan Əlahiddə Ümumqoşun Ordu komandanı, Azərbaycan Müdafiə Nazirinin müavini, general-polkovnik Kərəm Mustafayev qeyd edib ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasında yerləşən birləşmə və hissələrin kiçik hərbi tibbi mütəxəssislərlə və hərbi həkim heyəti ilə təmin edilməsində yeni yaradılan Hərbi tibb ixtisası böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu ixtisada təhsil alan tələbələrin təhsili üçün yaradılan lazımi şərait muxtar respublikada ali təhsilli hərbi tibbi kadrların hazırlığı istiqamətində atılan mühüm addım kimi dəyərləndirilib. Vurğulanıb ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası

Ali Məclisi Sədrinin hamiliyə dair verdiyi sərəncamlardan irəli gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsinə uyğun olaraq universitetin Hərbi tibb ixtisası Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun hamiliyinə verilib. Bildirilib ki, yüksək ixtisaslı kadr hazırlığını təmin etmək məqsədilə Hərbi tibb ixtisasında təhsil alan tələbələr üçün yeni geyim dəstləri və nəqliyyat vasitəsi ayrılıb. Tələbələr Naxçıvan Qamizonu Mərkəzi Hospitalında və səhra şəraitində açılmış sayyar tibb məntəqələrində praktiki məşğələlərə cəlb edilən zaman onlar üçün ayrılmış mikroavtobusdan istifadə edirlər. General-polkovnik Kərəm Mustafayev Hərbi tibb ixtisasının qazandırdığı üstünlükləri diqqətə çatdıraraq qeyd edib ki, tələbələr Naxçıvan Qamizonu Mərkəzi Hospitalında və digər hərbi tibb müəssisələrində praktiki olaraq biliklərini artırmaq və məzun olduqdan sonra işlə təmin olunmaq imkanı əldə edəcəklər. Orduda döyüşün əsgərlərin milli ruhda tərbiyə olunmasında aparılan məqsədyönlü təhsil siyasətinin mühüm əhəmiyyət daşıdığı diqqətə çatdırılan general-polkovnik tələbələrə yaradılan imkanlardan səmərəli istifadə etməyə, gələcəyə daha ciddi və əmin addımlarla irəliləməyə səsləyib.

Tədbirdə Tibb fakültəsinin tanıtım videosu, Hərbi tibb ixtisasında təhsil alan tələbələrə həsr olunan videoçarx nümayiş olunub.

Fakültənin dekanı Elsevər Əsədov tələbələrin könüllülük fəaliyyətinə diqqəti çəkərək bildirib ki,

fakültənin 300-dən artıq könüllü tələbələri səhiyyə müəssisələrində çalışır, bilik və bacarıqlarını artırır, xəstə müayinələrində, cərrahi əməliyyatlarda assistent kimi iştirak edir, gecə növbələrinə də qalır. Vurğulanıb ki, tələbələr kliniki dərslərinin əksəriyyətini xəstəxanalarda, bilavasitə xəstələr üzərində keçirlər.

Naxçıvan Qamizonu Mərkəzi hospitalının rəisi, tibb xidməti polkovniki Niyaməddin Seyidov bildirib ki, hospitalda, Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun bütün birləşmə və hissələrində yaradılan hərtərəfli şərait hərbi tibbi kadrların praktiki vərdişlərinin və peşakarlıqlarının artırılmasına müsbət təsir göstərir.

İncəsənət fakültəsi əməkdaşlarının təqdimatında konsert proqramı nümayiş olunduqdan sonra tələbələrə həkim xalası geydirilib və hərbi formalar təqdim olunub.

Tədbirin sonunda qonaqlar Tibb fakültəsində yüksək maddi-texniki baza ilə zəngin Anatomiya, Mulyaj-simulyasiya, Fitoterapiya, Stomatoloji, Əczaçılıq simulyasiya kabinetlərində, Patologiya, Əczaçılıq, Kimya, Stomatoloji texniki, Mikrobiologiya laboratoriyalarında olub və tələbələrin təcridi dərslərinin keçirilməsində mühüm əhəmiyyət daşıyan, müasir standartlara cavab verən avadanlıqlardan razı qaldıqlarını ifadə ediblər.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

"MƏRKƏZİ BANKÇILIQ VƏ MİLLİ PUL NİŞANLARI" MÖVZUSUNDA TƏLİM KEÇİRİLİB

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı Naxçıvan Muxtar Respublikası İdarəsinin Naxçıvan Dövlət Universitetində "Mərkəzi bankçılıq və milli pul nişanları" mövzusunda təlimi keçirilib. Tədbiri giriş sözü ilə açan ali təhsil ocağının rektoru Elbrus İsayev bank sektoru ilə keçirilən təlimin əhəmiyyətini önə çəkib. Qeyd edilib ki, tələbələrin bu təlimlərdə iştirak etməsi onların nəzəri biliklərinin təcrübədə formalaşması üçün mühüm əhəmiyyətə malikdir. Rektor birgə əməkdaşlığın perspektivlərinə toxunub.

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı Naxçıvan Muxtar Respublikası İdarəsinin sədri Elçin Əliyev müxtəlif maarifləndirici vasitələrlə tələbələrin bank bilik və bacarıqlarının artırılması, həmçinin bank məhsul və xidmətləri ilə bağlı düzgün qərarların verilməsini dəstəkləmək məqsədi daşıyan təlimin işinə uğurlar arzulayıb.

Tədbirə onlayn qatılan Azərbaycan Banklar Assosiasiyasının prezidenti Zakir Nuriyev hər kəsi salamlayıb. Gələcəyin mütəxəssisləri olacaq tələbələrə öz tövsiyələrini çatdıraraq Zakir Nuriyev gənclərə texnoloji inkişafın inceliklərinə dərinləndirilməyə böyük diqqət və innovativ yeniliklərdən baş çıxarma bacarığına sahib olmağı tövsiyə edib.

Qeyd edək ki, tədbirdə Azərbaycan Türk Bank ASC və Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ASC-nin Naxçıvan filiallarının müdirləri də iştirak ediblər.

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı Naxçıvan Muxtar Respub-

likası İdarəsinin İqtisadi təhlil və statistika şöbəsinin rəisi Azər Səfərov Mərkəzi Bankın inkişaf tarixi, məqsədi və funksiyalarından danışdı.

Həmin şöbənin aparıcı mütəxəssisləri Qənbər Xudiyev "Pul və valyuta siyasəti" Mərhəmət Bayramov isə "İnflyasiya anlayışı və onun hesablanması" mövzusunda çıxış ediblər.

"Milli pul nişanlarının dizayn və mühafizə fəlsəfəsi" haqda isə şöbənin mütəxəssisi Pərviz Babayev çıxış edib. Çıxışda pul nişanlarının dizayn fəlsəfəsi və 4 mühafizə elementlərinə nəzər salınıb. Qeyd edilib ki, Beynəlxalq Holoqram İstehsalçıları Assosiasiyası tərəfindən Böyük Britaniyada təşkil edilmiş beynəlxalq konfransda Azərbaycan Mərkəzi bankı tərəfindən tədavülə buraxılmış yeni 50 manatlıq pul nişanı "İlin mütərəqqi dizayna malik ən təhlükəsiz banknotu" nominasiyası üzrə qalib seçilərək xüsusi mükafata layiq görüldü.

Tələbələrin mövzularla bağlı sualları cavablandırılıb.

Sonda iştirakçılar arasında oyun əsaslı tədris platforması olan "Kahoot" sistemi vasitəsilə yarış keçirilib. "Qarabağ", "Dəmir yumruq", "Xudafərin", "Zəfər yolu", "Xarı bülbül" olmaqla 5 komandanın iştirak etdiyi bilik yarışında tələbələrə 20 sual ünvanlandı. "Mərkəzi bankçılıq və pul nişanları" mövzusunda keçirilən yarışmada "Dəmir yumruq" komandası qalib olub. "Qarabağ" komandası II, "Xudafərin" komandası isə III yerin sahibi olublar. İlk üç yerin sahibinə "Zəfər Yolu" kitabı, oxunması zəruri olan kitablar, sertifikatlar, Naxçıvanbank ASC, Beynəlxalq Bank ASC-nin və Azər-Türk Bank ASC-nin yerli filialları tərəfindən dəyərli hədiyyələr təqdim edilib.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

MUXTAR RESPUBLİKADA İLK DƏFƏ OLARAQ TƏLƏBƏNİN ZƏRGƏRLİK MƏMULATLARINA DAİR FƏRDİ SƏRGİSİ TƏŞKİL EDİLİB

Naxçıvan Dövlət Universitetində ilk dəfə olaraq "Rəngkarlıq" ixtisası üzrə IV kurs tələbəsi Eldar Hüseynovun qızıl akse-suarları və zərgərlik məmulatlarından ibarət fərdi sərgisi təşkil edilib. Universitetin İncəsənət fakültəsinin sərgi

yiş etdirirlər. Tələbələr fərdi sərgilərinin keçirilməsinin onların gələcək fəaliyyətlərində xüsusi önəm kəsb etdiyini vurğulayan rektor gənc istedadlara bu istiqamətdə uğurlar arzulayıb. Elbrus İsayev müəllimlərə əl işləri, rəsm əsərləri və digər sənət

dirib. Vurğulanıb ki, Eldar Hüseynov istedadı ilə seçilməklə yanaşı, həm də dərslərdə intizamı və çalışqanlıqı ilə də fərqlənir.

İncəsənət fakültəsinin dekani, Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar rəssamı Cavid İsmayilov qeyd edib ki, gənc istedad sahibi Eldar Hüseynov 12 yaşından etibarən bu sənətlə məşğul olur.

Sərginin təşkil olunmasına görə minnətdarlığını bildiren Eldar Hüseynov qeyd edib ki, uşaqlıqdan zərgərliyə xüsusi marağı olub, peşənin sirlərini bu sənətin ustalarından öyrənmişəm. Gənc zərgər Qarabağ zəfəriylə bağlı sevincini xarı bülbül sancağı düzəlməklə ifadə etdiyini diqqətə çatdırıb.

Gənc istedadın valideyni sərginin təşkilatçılarna minnətdarlığını ifadə edib.

Sonra sərgiyə baxış olub. Qeyd edək ki, sərgidə 27 dəst gümüş və qızıl məmulatları olmaqla ümumilikdə 40-a yaxın zinat əşyaları nümayiş olunub. Sərgiyə qədim sırğa növü olan naca-ğı, boyunbağı, sırğa və üzük dəstləri ilə yanaşı xarı bülbül sancağı, ulu öndərin imzasının qızilla işlənmiş variantı da təqdim olunub.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

UNİVERSİTETİN "E-CƏDVƏL" MOBİL TƏTBİQİ "NETTY 2021" AZƏRBAYCANIN MİLLİ İNTERNET - MÜKAFATINI QAZANIB

Naxçıvan Dövlət Universiteti İKT və ET şöbəsi tərəfindən hazırlanan "E-cədvəl" mobil tətbiqi Elm, Təhsil və İnnovasiyalar tətbiqləri və utilitləri nominasiyası üzrə "NETTY 2021" Azərbaycanın milli internet - mükafatına layiq görüldü. 200-dən çox layihənin iştirak etdiyi müsabiqədə Virtual Münsiflər Heyəti

və Ekspert Şurasının səsverməsi nəticəsində görən mükafatın nominantı olmuş saytlar, səhifələr və proqramlar seçilib. Daxili səsvermə əsasında akademiyanın nümayəndələri mövcud nominasiyalardan hər birində bir qalib müəyyən ediblər.

Qeyd edək ki, tələbə E-cədvəl mobil tətbiq sayəsində dərs, kollokvium, imtahan cədvəllərinin, imtahan suallarının və nəticələrinin vahid platformada birləşdiyi istənilən elektron materialı burdan əldə edə bilər.

Məlumat üçün onu da bildirək ki, Azərbaycanın İnternet Mükafatı olan NETTY 2004-cü ildə təsis olub. NETTY Qlobal İnternet Şəbəkəsi və ümumilikdə İT bazarının milli seqmentdə inkişafının təşviqi üçün informasiya texnologiyaları sahəsində yaradılmış və ölkəmizdə ilk peşəkar mükafatdır. NETTY hər il informasiya texnologiyaları sahəsində Azərbaycanın əhəmiyyətli internet resurslarını, tətbiqlərini, sosial platforma resurslarını, aktual İT layihələri və aparıcı fiqurları müəyyən edir və mükafatlandırır.

salonunda keçirilən tədbiri giriş sözüylə açan universitetin rektoru Elbrus İsayev fakültədə müxtəlif səpkidə, rəngarəng üslubda təqdim edilən sərgilərin keçirilməsinin əhəmiyyətli olduğunu qeyd edib. Bildirilib ki, müəllimlər artıq öz tələbələrini ilə birgə hazırladıkları əl işlərini sərgilərdə nüma-

nümunələrinin toplanaraq gələcəkdə kataloq şəklində nəşr edilməsinə tövsiyə edib.

Azərbaycanın Xalq rəssamı, professor Hüseynqulu Əliyev rəssamlığın qədim zərgərlik sənət sahəsinə təsirindən danışaraq tələbənin bu istiqamətdəki fəaliyyətini qiymətlən-

NAXÇIVAN MUSİQİ KOLLECİNDƏ MÜŞAVİRƏ KEÇİRİLİB

Tədbirdə giriş sözü ilə çıxış edən universitetin rektoru Elbrus İsayev Musiqi Kollecinə mövcud problemlər və onların aradan qaldırılması yolları, tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsi və muxtar respublikada musiqiçilərin hazırlanması istiqamətində həyata keçirilən işlərdən danışdı. Qeyd edilib ki, kollecdaxili nizam-intizam qaydalarının gücünü tələbləri səviyyəsində qurulması, pedaqoji heyətin tam ixtisaslaşdırılmış formada tədrisə cəlb edilməsi ilə təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, savadlı və bacarıqlı gənc kadrların yetişməsi, dərslərin tələbələr tərəfindən tam olaraq mənimsənilməsi davam etdirilməlidir. Bildirilib ki, 2020-2021-ci tədris ilində tədrisin səmərəliliyinin məqsədyönlü formada təşkil olunması üçün qısa zaman kəsiyində müvafiq təmir-bərpa işləri aparılıb, kollecdə texniki təchizat işləri yenidən qurulub, tədrisə

yardımcı vasitələrin, elektron lövhələrin, royallar və fortepianoların əsaslı təmir edilməsi üçün lazım olan maddi vəsaitin ayrılması və digər bir çox məsələlər həll edilib. Rektor kollektivə göstərilən dövlət qayğısından düzgün yararlanmağı tövsiyə edib.

Naxçıvan Musiqi Kollecinin direktoru, Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar müəllimi Məhəbbət Babayeva kollecin 46 illik keçirdiyi fəaliyyəti dövründə yüzlərlə musiqişünas, xor dirijorları, bacarıqlı pedaqoqlar, mahir ifaçılar yetişdirilməsindən danışdı. Diqqətə çatdırılıb ki, təhsilin keyfiyyət göstəricilərinin artırılması məqsədilə təhsil müəssisəsində görülməli olan işlərlə əlaqədar müvafiq tədbirlər planı hazırlanıb. Tədbirlər planına əsasən respublikanın tanınmış sənət adamları ilə görüşlərin, ustad dərslərinin təşkil edilməsi nəzərdə tutulub və atırı

bu sahədə işlərə başlanılıb. Bundan başqa tələbələrə sağlam yaradıcılıq rəqabətinin aşılanması, yüksək səviyyədə inkişaf etmələri üçün ayrı-ayrı ixtisaslar üzrə kurslararası, kollecdaxili müsabiqələrin təşkil olunması, bu müsabiqələrdə qalib olan tələbələr mükafatlandırılması üçün müvafiq işlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bundan əlavə kollecdə abituriyent axını təmin etmək məqsədilə uşaq və gənclərlə müvafiq məqsədyönlü işlərin aparılması, müxtəlif ixtisaslar üzrə festivalların, ifaçılıq müsabiqələrinin təşkil olunması üçün plan-layihələrin hazırlanması da diqqətdə saxlanılıb. Həmçinin ixtisaslaşma aparılaraq Konservatoriyanın elmi dərəcəli müəllimləri kollecdə tədrisə cəlb edilib. Vurğulanıb ki, Konservatoriya və Musiqi Kollecinin müəllim və tələbələrindən ibarət yaradılmış Simfonik orkestrin təqdimatı Naxçıvan şəhəri Heydər Əliyev Sarayında baş tutub.

Daha sonra "Orkestr alətləri üzrə Fənn Birləşməsi" kabinetinin sədri, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar mədəniyyət işçisi İlahə Əliyeva, "Fortepiano" ixtisası üzrə Fənn Birləşməsi kabinetinin sədri Gültən Babayeva və tyutor Həlimə İbrahimlinin müvafiq sahələr üzrə çıxışları dinlənilib.

Sonda musiqi təhsilinin inkişafına göstərdiyi yüksək dövlət qayğısına görə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclis Sədrinə minnətdarlıq ifadə edilib.

YAPONİYADA YAŞAYAN AZƏRBAYCANLI ALİMIN "OPTİK MƏSƏLƏLƏRİN MÜZAKİRƏSİ VƏ TƏDQIQATDA TƏTBİQİ" ADLI VEBİNARI KEÇİRİLİB

Naxçıvan Dövlət Universitetində "Optik məsələlərin müzakirəsi və tədqiqatda tətbiqi" adlı vebinar keçirilib. Vebinarı Yaponiyada yaşayan həmyerlimiz Qlobal Optik Məsələlər Mərkəzinin baş tədqiqatçısı, elektronika üzrə elmlər doktoru, professor Xəlil bəy Kələntər keçib. Vebinarı giriş sözüylə açan universitetin rektoru Elbrus İsayev mövcud şəraitdə bu cür tədbirlərin əhəmiyyətini qeyd edib. Görkəmli alimin elmi fəaliyyəti və nailiyyətləri haqqında məlumat verən rektor bildirdi ki, Xəlil Kələntər əvvəlki və yeni nəsil monitorların yaradılmasında əvəzsiz xidmətləri olan alimdir. Vurğulanıb ki, bütün dünyada elektronika sahəsində tədris olunan onlarla kitabın, eləcə də çoxsaylı elmi məqalələrin müəllifi olan Xəlil Kələntər həm də Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının üzvüdür. Rektor diqqətə çatdırıb ki, çoxsaylı patent və ixtiraların müəllifi olan Xəlil Kələntər Yaponiyada yaradılmış və bütün dünyada geniş istifadə olunan texnologiyaların - fotoaparətlər, kameralar, elektron şüa qurğuları, mikrosxemlər, plazma monitorları, maye kristal monitorların hazırlanmasında böyük xidmətlər göstərmişdir.

Yaponiyada yaşayan həmyerlimiz, dünyaşöhrətli azərbaycanlı alim proyeksiya ekranları barədə danışdı və ilk dəfə belə ekranların tətbiqinin verə biləcəyi mənfəət açıqladı. Bildirilib ki, proyeksiya ekranları son illər sürətlə böyüyən bazarlardan birinə çevrilib. Bu displeylər kiçikdən böyük ölçülərə, aşağıdan yüksək parlaqlığa qədərdir. Xəlil Kələntər smartfonlarda maye kristal displey texnologiyası, arxa fon işıqlarının iş prinsipini əyani surətdə nümayiş etdirib. Maye kristallar və onun inkişaf perspektivlərindən söz açan professor vurğulayıb ki, LED işıqları (maye kristal displeyin arxa

fon işıqları) televizor, kompüter və mobil telefonların əsas hissələrindən biridir. Bu texnologiyadan smartfonlar, mobil telefon və kompüterlərdə, həmçinin avtomobillərdə geniş istifadə olunur. O, eyni zamanda, özünün müəllifi olduğu və bütün dünya ölkələrində geniş istifadə olunan "Backlight unit" və "Backlight optics" texnologiyaları barədə məlumat verib. Professor əhəmiyyətli və müasir televizorların arxa fon işıqlarının strukturu, maye kristal ekranlar, 3D displeylər və digər ekran texnologiyaları (Mini-LED, Micro-LED, LCOS) barədə də danışdı. Həmçinin 1995-2011-ci illərdə apardığı tədqiqatların nəticələrini, ixtira və patentlərini tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb. Alimin məruzəsi vebinar iştirakçıları tərəfindən böyük maraqla qarşılandı.

Qeyd edək ki, elektronika sahəsi üzrə dünyada tanınan azərbaycanlı alim Azərbaycanın dünyaya göz açdı. 1981-ci ildən Yaponiyada yaşayan X. Kələntər Naqoya və Tohoku universitetlərində doktorluq dərəcəsi alıb. Elektronika mühəndisliyi, yeni nəsil ekranların yaradılması sahəsində 100-ə yaxın patentin, yapon dilində üç kitabın, 130-dan artıq elmi məqalənin müəllifidir. Azərbaycanlı alim LCD televizor, kompüter və mobil telefonların əsas hissələrindən birinin - maye kristal displeyin arxa fon işıqlarının yaradıcısıdır.

Yaponiyanın "ajmedia.jp" saytı AZƏRTAC-ın bu ölkə üzrə xüsusi müxbiri Vüqar Ağayevin də muxtar respublika haqda təəssüratları dinlənilib.

Sonda müəllim və tələbələrin mövzu ilə əlaqədar sualları cavablandırılıb.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

JURNALİSTİKA İXTİSASI TƏLƏBƏLƏRİ VƏTƏNPƏRVƏRLİK MÖVZUSUNDA TƏDBİR KEÇİRİBLƏR

Naxçıvan Dövlət Universitetində Jurnalistika ixtisası üzrə tələbələrin "Jurnalist vətənpərvərliyi-gənçliyi" örnək adlı tədbiri keçirilib. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirildikdən sonra şəhidlərin əziz xatirəsinə ehtiram əlaməti olaraq bir dəqiqəlik sükut elan edilib.

Çıxışlarda şəhidlərin əziz xatirəsinə yad edən tələbələr işğaldan azad edilən hər rayon və kənd üçün öz arzu və istəklərindən doğan sözlər ifadə ediblər. Tələbələrin hazırladığı çıxışların video təqdimatlarla nümayiş olunması tədbir iştirakçıları tərəfindən maraqla qarşılandı.

Jurnalist tələbələr bədii qiraət nümunələri səsləndirib, həmçinin musiqi bacarıqlarını da nümayiş etdiriblər. Tələbələr "Vətən yaxşıdır", "Azərbaycan", "Anadır arzularda hər zaman Qarabağ" mahnılarını ifa ediblər.

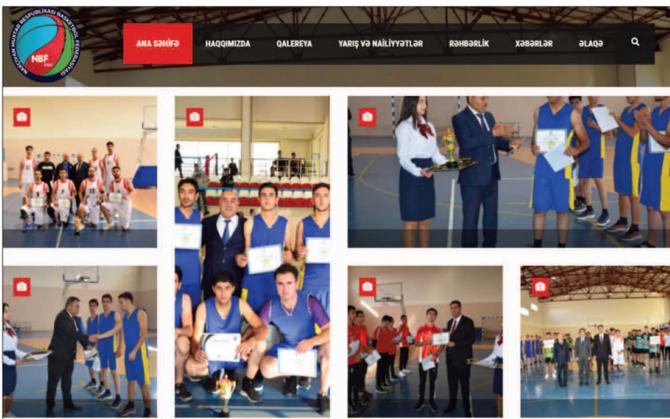
Universitetin rektoru Elbrus İsayev tələbələrin bu cür təşəbbüsünü alqışlayıb, vətənpərvərlik və dövlət-

çilik ruhlu tədbiri gənclərin mənəvi tərbiyəsində mühüm amil hesab edib. Rektor gənclərə torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda canından keçən igidlərimizi heç vaxt unutmamağı, onların xatirəsinə daim uca tutmağı tövsiyə edib. Bu istiqamətdə jurnalistlərin üzərinə böyük yük düşdüyünü deyən

-Elbrus İsayev gələcəyin jurnalistlərinə yaşadığımız günlərin ən fəal və layiqli təbliğatçısı olmağı arzulayıb.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI BASKETBOL FEDERASIYASININ RƏSMİ İNTERNET SAYTI YENİLƏNİB

Naxçıvan Muxtar Respublikası Basketbol Federasiyasının rəsmi internet saytı müasir program təminatı və tərtib olunmuş alqoritm əsasında yenidən hazırlanaraq istifadəyə verilib. Bu münasibətlə ali təhsil ocağında keçirilən təqdimat mərasimində universitetin İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları və elektron təhsil şöbəsinin müdiri Hüseyn Əsgərlı çıxış edərək qeyd edib ki, yenilənmiş saytın əsas məqsədi müasir iş prinsiplərinin və innovativ yeniliklərin tətbiqini təmin etməkdir. Bildirilib ki, dizayn baxımından müasir tələblərə uyğunlaşdırılan saytda funksionallıq artırılıb və yeni modullar əlavə edilib. Həmçinin, saytın mobil versiyası da hazırlanıb. Qeyd edilib ki, yeni sayt "Ana səhifə", "Haqqımızda", "Qalereya", "Yarış və nailiyyətlər", "Rəhbərlik", "Xəbərlər", "Əlaqə" bölmələri ilə yanaşı ümumilikdə 7 bölmədən ibarətdir. "Xəbərlər" bölməsində federasiyanın keçirdiyi tədbirlər və idman yarışlarına dair məlumatları izləmək mümkündür. Vurğulanıb ki, "Yarış və nailiyyətlər" bölməsində keçirilən yarışlar və qazanan nailiyyətlərlə, "Qalereya" bölməsində keçirilən yarışların fotosəkilləri ilə tanış olmaq olar. Sual və təklifləri ünvanlamaq üçün isə "Əlaqə" bölməsindən istifadə edilə bilər.

Sonra Naxçıvan Dövlət Televiziyanın hazırladığı "Kim sevirsə idmanı" verilişi təqdim olunub.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Basketbol Federasiyasının sədri Elbrus İsayev "2020-2025-ci illər üçün Naxçıvan Muxtar Respublikasında idmanın inkişafına dair Dövlət Proqramı" əsasında universitetdə idman sahəsində görülən işlərdən, ali təhsil ocağında 12 idman növü üzrə aparılan məşğələlərdən və federasiyaların fəaliyyətindən danışdı. Qeyd edilib ki, bütün idman növlərində olduğu kimi, basketbola da maraq hələ uşaq yaşlarından aşılmalı, bu idman növünün muxtar respublikada təbliğinə diqqət artırılmalıdır. Rektor bildirib ki, ali təhsil ocağında ötən il 15 tələbə hakimiyyətə və məşqçilik üçün təşkil edilən seminarlara iştirak edib və bu il universitetdə müxtəlif növ idman yarışlarında qabiliyyətlərini sınaqaraq yarışların hakimi olublar. Vurğulanıb ki, basketbol üzrə yığma komandamız ali məktəblərin universiadasında çıxış etməklə bərabər Türkiyənin Qars, Ərzurum şəhərlərində keçirilən turnirlərdə iştirak edib və uğur qazanıb. Həmçinin vurğulanıb ki, bu idman növünün nəzəri biliklər əsasında mənimənilməsinə əsaslanmaq üçün ali təhsil ocağında fənn proqramı və kitab çapı nəzərdə tutulub. Elbrus İsayev diqqətə çatdırıb ki, bu gün təqdimatı keçirilən sayt gələcək fəaliyyət proqramımızın və bu idman növü üzrə təbliğatımızın əsas hissəsi olmalı və basketbolun gənc nəsə təntidirlməsi istiqamətində fəal təbliğatçımıza çevrilməlidir.

"TƏLƏBƏ TƏŞKİLATLARI" MOBİL TƏTBİQİ YARADILIB

Bu məqsədlə ali təhsil ocağında keçirilən tədbirdə çıxış edən universitetin rektoru Elbrus İsayev müasir gəncliyin formalaşmasında, tələbələrin ictimai-mədəni sahələrdə fəallıq göstərməsində tələbə təşkilatlarının rolunu xüsusilə qiymətləndirib. Qeyd edilib ki, tələbə təşkilatları tərəfindən onların fərdi inkişafının təmin edilməsi, onların vətəndaş mövqeyinin gücləndirilməsi, tələbələrin ictimai layihə və tədbirlərdə fəallığının artırılması, tələbələrdə elmi tədqiqata maraq oyadılması, tələbələr arasında maarifləndirmə işinin aparılması istiqamətində işlər görülür. Bildirilib ki, tələbə təşkilatlarının fəaliyyəti nəticəsində tələbələr respublikada keçirilən idman yarışları, intellektual oyunlar, hüquq və məntiq olimpiadaları, müxtəlif istiqamətli müsabiqələr, beynəlxalq əhəmiyyətli yarışlarda universiteti layiqincə təmsil edir və nailiyyət əldə edirlər. Rektor onların təşəbbüsü ilə keçirilən layihələri qiymətləndirərək tələbələrə çağdaş dövrün tələblərinə uyğun olaraq rəqəmsal texnologiyadan istifadə etməyi tövsiyyə edib və təbliğin hazırlanmasında əməyi keçənlərə təşəkkürünü bildirib.

Tələbə Gənclər Təşkilatının sədri Əziz Qasımov tələbə təşkilatlarının birgə fəaliyyət göstərəcəyi mobil tətbiq haqda danışdı. Qeyd edilib ki, "NDU Tələbə təşkilatları" tətbiqinin əsas məqsədi ali təhsil ocağında fəaliyyət göstərən tələbə təşkilatlarını bir araya toplamaq, hər birinin fəaliyyətini vahid platforma üzərindən yaymaqdır. Bildirilib ki, mobil tətbiq internetdən asılı olub-olmamasına görə fərqlənən menyular olan hibrid tətbiq sayılır. Diqqətə çatdırılıb ki, tətbiqin əsas ekranı 2 hissədən ibarətdir. I hissədə tələbə təşkilatlarının loqoları göstərilməklə onların adı qeyd olunub, II hissədə isə köməkçi menyular yerləşir. Burada təşkilatlar haqqında məlumat, xəbərlər və əsas səhifəyə keçid butonu var. Vurğulanıb ki, "Əsas səhifə"- tətbiqin əsas menyusudur, burada universitet haqda məlumat almaq, həmçinin tələbə təşkilatlarının şəxsi menyusuna keçid etmək olar. Əziz Qa-

simov qeyd edib ki, tələbə təşkilatlarının hər birinin əsas menyusunda, keçmiş və davam edən layihələr adlı alt menyular yerləşdirilib ki, bu da təşkilatların layihələri haqqında tələbələrə birbaşa məlumat vermək məqsədini daşıyır. Təntbiqdə "Könüllülmüz ol" - alt menyusu vasitəsilə tələbələrə təşkilatlara könüllü üzv olmaq üçün forma doldurmaq imkanı verilir. Həmçinin tələbələr "Elmi iş göndər" menyusu vasitəsi ilə öz elmi işlərini universitetin "Tələbə Elmi Cəmiyyətinə" göndərə bilərlər. Bildirilib ki, mobil tətbiqdə bildiriş funksiyası da aktivdir, yəni tətbiq istifadəçiləri universitetdə keçiriləcək tədbir-

lərdən mütəmadi olaraq məlumat ala biləcəklər. Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri Hüseyn İmanov "Naxçıvan Muxtar Respublikasının hərtərəfli inkişafında gənclərin rolu"; Tələbə Elmi Cəmiyyətinin sədri Təbrizə Bağirova "Müasir gəncliyin inkişafında elmin rolu, Tələbə Elmi Cəmiyyətinin fəaliyyəti" mövzusunda çıxışlar ediblər.

Qeyd olunub ki, universitetin nəzdində fəaliyyət göstərən hər 3 təşkilat hər zaman öz nümunəvi mövqeyini qoruyur və həmin təşkilatların universitetin inkişafında xüsusi rolu vardır.

Sonda universitetin rektoru mobil tətbiq hazırlayan "Tibb" fakültəsinin I kurs tələbəsi Əli Ələkbərliyə diplom təqdim edib.

Məmmədbağır Dünyamaheyev
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI SƏFƏRBƏRLİK VƏ HƏRBİ XİDMƏTƏ ÇAĞIRIŞ ÜZRƏ DÖVLƏT XİDMƏTİ İLƏ GÖRÜŞ

Naxçıvan Dövlət Universitetində Naxçıvan Muxtar Respublikası Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin universitetin Pedaqoji fakültəsi ilə birgə "Fiziki tərbiyə və çağırışa-qədərki hazırlıq müəllimliyi" ixtisası tələbələrinin növbəti hamilik tədbiri keçirilib.

Tədbirdə giriş sözüylə çıxış edən universitetin rektoru Elbrus İsayev qeyd edib ki, universitetdə mövcud olan vətənpərvərlik işi vətənpərvərlik tərbiyəsinin əsas tərkib hissəsi olaraq Azərbaycan xalqının və dövlətinin hərbi tarixi ilə bağlı olan milli dəyərlərə əsaslanır və həyata keçirilir. Rektor "Zəfər günü" müzün bir ili ərfəsində keçirilən görüşü tələbələrin hərbi-vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsində mühüm amil olaraq dəyərləndirib. Vurğulanıb ki, "Fiziki tərbiyə və çağırışa-qədərki hazırlıq müəllimliyi" ixtisası tələbələrinin xidmətlə əməkdaşlığı nümunəvi qaydada həyata keçirilir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin rəisi, polkovnik Mirzə Cəlilov Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi və igid oğullarımızın rəşadətli ilə qazanmış tarixi qələbə və "Dövlət bayrağı günü" münasibətilə hər kəsi təbrik edib. Polkovnik universitetlə birgə təşkilatçı "Tədbirlər planı"na uyğun olaraq görülməli işlərdən danışdı. Vurğulanıb ki, tələbələr Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun Təlim Tədris Mərkəzinin tədris bazasından

istifadə edərək nəzəri və praktiki məşğələlər keçəcək, hərbi texnika və silahlarla yaxından tanış olacaq, silahlardan praktiki atışlar həyata keçirmək vərdişlərinə yiyələnəcəklər.

Xidmətin Həqiqi hərbi xidmətə çağırış və çağırışqabağı hazırlıq şöbəsinin rəisi, mayor Vüsal Əliyev təhsil müəssisələrində çağırışa-qədərki hazırlıq rəhbərlərinin vəzifələrindən, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin hərbi təhsil sistemindən danışdı.

sində vuruşduğunu və Qubadlı istiqamətində gedən döyüşlərdə yaralandığını qeyd edib. Aldığımız medalları, dövlət təltiflərini şərfəflə daşıyırdıq deyən - qazi öz döyüş yoldaşları adından göstərilən diqqət və qayğıya görə minnətdarlıq edib.

Zəfər gününün birinci ildönümü ilə əlaqədar torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsində, tarixi qələbənin qazanılmasında göstərdiyi şücaət və qəhrəmanlığa görə baş leytenant

2011-ci ildə Naxçıvanda Heydər Əliyev adına hərbi liseydə hərbi təhsilə başlayan, 2014-cü ildə Bakıda Heydər Əliyev adına hərbi liseydə "Yerüstü raket və artilleriya ixtisası üzrə 4 il təhsil alan Vətən müharibəsi qazisi baş leytenant Hüseyn Həsənov keçirdiyi döyüş yolundan danışdı. Qazi Cəbrayıl uğrunda Milli qəhrəman Şükür Həmidovun dəstə-

Hüseyn Həsənov, Əyyub Sadıxov, gənclərə hərbi-vətənpərvərlik ruhunun aşılmasındakı fəaliyyətlərinə görə Pedaqoji fakültənin dekani Vəli Əliyev, Çağırışa-qədərki hazırlıq və Mülki müdafiə kafedrasının müdiri Oktay Rzayev təşəkkürnamə, hərbi-vətənpərvərlik tədbirlərində fərqləndiyinə görə bir neçə tələbə fəxri fərmanla təltif edilib.

NAXÇIVAN DÖVLƏT UNIVERSİTETİ SƏHIYYƏ SAHƏSİNDƏ KEYFİYYƏTİN İDARƏOLUNMASI ÜZRƏ AVROPA TƏLİMLƏRİNDƏ İŞTİRAK EDİB

Naxçıvan Dövlət Universitetinin tərəfdaş olduğu LMQS layihəsinin növbəti təlimi Erasmus+ KA2 proqramı çərçivəsində həyata keçirilib. "Rusiya Federasiyası, Qazaxıstan və Azərbaycanda səhiyyəyə strateji keyfiyyət menecment və risklərin idarə olunması üzrə açıq və distant təhsil formatında peşə bakalavri və magistr hazırlığı" layihəsi çərçivəsində təlimlər layihənin koordinatoru olan Qərbi Attika Universitetinin təşkilatçılığı ilə Yunanistanın Afina şəhərində keçirilib. Naxçıvan Dövlət Universitetinin Beynəlxalq əlaqələr bölməsinin müdiri İlahə Hüseynova, Roman-German dilləri kafedrasının baş müəllimi Əzizə Əliyeva təlimlərdə iştirak ediblər.

Səfər çərçivəsində Azərbaycanda səhiyyə xidmətlərində keyfiyyətin idarə olunması ixtisaslaşması üzrə yeni peşə bakalavri və peşə magistr proqramının yaradılması ilə bağlı Avropa təcrübəsi öyrənilib. Eyni

zamanda bu sahədə müasir təcrübənin ölkəmizdə tətbiqi üçün Avropa məkanında səhiyyə xidmətinin keyfiyyətinə nəzarət, onun qiymətləndirilməsi, sertifikatlaşdırılması və səmərəliliyinin müəyyən edilməsi metodlarının öyrənilməsi, Tuninq metodologiyası və onun tədris prosesində tətbiqi istiqamətində müzakirələr aparılıb.

Qeyd edək ki, təlim və müzakirələrdə Azərbaycan Texniki Universiteti və Seçənov adına Moskva Tibb Universitetinin Bakı filialı da iştirak edirlər.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

ÜMUMTƏHSİL MƏKTƏBLƏRİNİN TEXNOLOGIYA MÜƏLLİMLƏRİ İXTİSASARTIRMA KURSLARINI UĞURLA BAŞA VURUBLAR

Bu münasibətlə keçirilən tədbirdə çıxış edən universitetin Tədris və tərbiyə işləri üzrə prorektoru Rafiq Rəhimov ali təhsil ocağında mütəmadi olaraq orta məktəb müəllimləri üçün ixtisasartırma kurslarının təşkil edildiyini qeyd edib. Bildirilib ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası Təhsil Nazirliyi və universitetin birgə təşkilatçılığı ilə "Texnologiya müəllimliyi" ixtisası üzrə ixtisasartırma kursunun müəllimlər üçün xüsusi əhəmiyyəti var. Vurğulanıb ki, universitetdə "Pedaqoji" fakültənin nəzdində fəaliyyət göstərən "Texnologiya Mərkəzi"ndə yaradılan şərait müəllimlərin təcrübəsinə gətirib çıxarıb.

Universitetin "Fənlərin tədrisi və metodikası" kafedrasının müdiri, kursun koordinatoru filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Mətanət Quliyeva vurğulayıb ki, müəllimlərin ixtisas səviyyəsinin yüksəldilməsi diqqət mərkəzində saxlanılır və bu istiqamətdə məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Qeyd edilib ki, görülən işlərin davamı olaraq 5 gün davam edən kursda 15 müəllim hər gün 2 saat olaraq həvəslə iştirak edərək təcrübə biliklə-

rini artırırlar.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Təhsil Nazirliyinin əməkdaşı Sahil Əlizadə müəllimlərin peşə biliklərinin artırılmasında göstərilən dəstəyə görə öz minnətdarlığını ifadə edərək, ixtisas müəllimlərinin zamanın tələbinə uyğun olaraq müntəzəm şəkildə təcrübə biliklərinin artırılmasının zəruriliyini vurğulayıb. Qeyd edilib ki, müəllimlərin peşəkar inkişafını təmin etmək məqsədilə ixtisasartırma kursları xüsusi ilə önəmlidir.

Sonra müəllimlər onlar üçün yaradılan şəraitə və mərkəzin müəllimlərinə minnətdarlıqlarını bildirdilər.

Sonda kurs müddətində müəllimlərin "Tikiş texnologiyası", "Xalçaçılıq texnologiyası", "Toxuculuq texnologiyası", "Kulinariya", "Ağac və metal məmulatlarının hazırlanması texnologiyası" kabinetlərində hazırladıkları əl işlərinə baxış olub.

Fəxriyyə Əyyəyadova
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

ŞAMAXI ASTROFİZİKA RƏSƏDXANASININ ŞÖBƏ MÜDİRİ ELMİ-NƏZƏRİ SEMİNAR KEÇİB

Naxçıvan Dövlət Universiteti "Fizika-riyaziyyat" fakültəsində "Yer qrupu planetlərinin atmosferlərinin fiziki-kimyəvi xüsusiyyətləri" mövzusunda vebinar keçirilib.

Tədbiri giriş sözüylə açan fakültənin dekani, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Orxan Cəfərov hər kəsi salamlayaraq bu cür vebinarların tələbələrə təcrübə bacarıqlarının formalaşmasında mühüm əhəmiyyətə malik olduğunu vurğulayıb.

AMEA-nın Nəsrəddin Tusi adına Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasının şöbə müdiri, dosent Ədalət Ətayi "Yer qrupu planetlərinin atmosferlərinin fiziki-kimyəvi xüsusiyyətləri" adlı çıxışında qeyd edib ki, Yer və Günəş sisteminin digər planetlərinin yaranması haqda bir çox fərziyələr mövcuddur. İlk geniş yayılmış kosmoqonik fərziyələr XVIII əsrdə yaşamış İ.Kant və P.Laplasa

mənsubdur. Onlar Günəş sisteminin qızmar qaz və toz dumanlıqlarından yaranmasını güman edirdilər. Bildirilib ki, XX əsrdə O.Şmidt və onun tərəfdarlarının yeni elmi dəlillər əsasında irəli sürülmüş kosmoqonik fərziyyəsi daha geniş yayılıb. Bu fərziyyəyə görə Yer və Günəş sisteminə daxil olan digər planetlərin diskə oxşar formaya malik olan və yavaş fırlanan soyuq qaz, toz dumanlığından yaranması güman edilir və göstərilir ki, Yer və digər planetlər sıxılma nəticəsində yaranıb. Diqqətə çatdırılıb ki, Yerin bir planet kimi yaranmasından keçən müddət planetar yaş adlanır. Yerin planetar yaşı ən azı 6 milyard ildir.

Sonra müəllim və tələbələrin mövzu ilə bağlı sualları cavablandırılıb.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

ARIÇILIQ MƏDƏNİYYƏTİ VƏ ARIÇILARIN QIŞ QAYĞILARINA HƏSR OLUNMUŞ SEMİNAR

Təbiətşünaslıq və kənd təsərrüfatı fakültəsində baş tutan tədbiri giriş sözü ilə açan universitetin rektoru Elbrus İsayev qeyd edib ki, universitetdə muxtar respublika arıçıları ilə birlikdə maarifləndirici seminarlar keçirilir, beynəlxalq konfranslar təşkil edilir. Bildirilib ki, ali təhsil ocağında arıçılığa dair kadr hazırlığı, bu sahədə elmin nailiyyətlərini və qabaqcıl təcrübəni geniş yaymaq məqsədilə zəngin tədris bazası yaradılıb. Rektor diqqətə çatdırıb ki, universitet əməkdaşları tərəfindən nəşr edilən ən yeni ədəbiyyatlar, jurnallar, bukletlər və eləcə də dünya arıçılıq elmində mövcud olan yeniliklər arıçılara təqdim olunur. Vurğulanıb ki, hər il "Naxçıvanqala" Tarix-Memarlıq Muzey Kompleksində keçirilən "Arıçılıq məhsulları-bal festivalı"nda universitet müəllimləri iştirak edir, arıçılıq məhsullarını təqdim edirlər.

"Baytarlıq təbabəti" kafedrasının müdiri, baytarlıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Yunis Rüstəmli arıçılıq mədəniyyətinin formalaşdırılmasından danışıb.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin şöbə müdiri Əyyub Abdullayev arı aillərinə qışlama dövrü haqda məlumat verib. Qeyd edilib ki, Ali Məclisi Sədrinin 2016-cı il noyabrın 18-də imzaladığı Sərəncamla təsdiq olunmuş "2017-2022-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında arıçılığın

inkışafı üzrə Dövlət Proqramı"ndan irəli gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsi məqsədilə arıçılara güzəştli kreditlərin verilməsi, istehsal və ixrac imkanlarının artırılması yeni uğurlar qazanılmasına zəmin yaradır. Vurğulanıb ki, muxtar respublikada arıçılığın inkışafına göstərilən hərtərəfli dəstək və fermerlərin bu sahəyə marağının artması bal və digər arıçılıq məhsullarının istehsalından artıma səbəb olur.

"Baytarlıq təbabəti" kafedrasının baş müəllimi, baytarlıq üzrə fəlsəfə doktoru Əli Tahirov arı aillələrinin qışlamaya hazırlanmasından danışıb. Qeyd edilib ki, Ali Məclisi Sədrinin 2016-cı il noyabrın 18-də imzaladığı Sərəncamla təsdiq olunmuş "2017-2022-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında arıçılığın

kimi muxtar respublika ərazisində də arıçılığın vəziyyəti dəyişib, arı aillələrinin yayılmasında, inkışafında və bioloji təsərrüfat xüsusiyyətlərində kəskin dəyişikliklər baş verib.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Arıçılar İctimai Birliyinin sədri Etibar Məmmədov Naxçıvan arıçılığının gələcək planlaşdırılması haqqında ətraflı məlumat verib.

Sonda tədbir iştirakçıları fakültədə olan polenli nektarlı bitkilərin herbariləri, yeni növ arı pətəkləri, ana arı südünü almaq üçün vasitə, şansız arı paketi, ana arı südfəköçürmə aləti və arı südü çərçivəsi - arıçılıq avadanlıqları ilə tanış olublar.

Etibar Dərbəndəliyev
Jurnalistika ixtisası üzrə IV kurs tələbəsi

"NANODÜNYA-NANOTEKNOLOGİYANIN FAYDALI VƏ ZƏRƏRLİ EFEKTLƏRİ" MÖVZUSUNDA ELMİ-NƏZƏRİ SEMİNAR

Naxçıvan Dövlət Universiteti "Təbiətşünaslıq və kənd təsərrüfatı" fakültəsində "Kimya" kafedrasının müəllimi Sevinc Kərimovanın "Nanodünya-nanotexnologiyanın faydalı və zərərli effektləri" mövzusunda elmi-nəzəri seminarı təşkil olunub.

Fakültənin dekani Bəhrüz Məmmədov müasir dövr üçün çox aktual olan sahənin tədqiq edilməsini təqdirəlayiq hal kimi dəyərləndirib.

"Kimya" kafedrasının müəllimi Sevinc Kərimova qeyd edib ki, nanometr ölçüsündə fiziki, kimyəvi və biologiya hadisələrin öyrənilməsi, idarə edilməsi ilə bu ölçülərdə funksional materialların, mexa-nizmlərin və sistemlərin inkışafı və istehsalıdır. Bildirilib ki, qədim dövrdən insanlar nanotexnologiyayla məşğul olub. Tədqiqata əsasən vurğulanıb ki, nanotexnologiyanın inkışafı rəngi şüşələr qədim nanotexnologiyanın məhsuludur. Müasir və qədim dövr texnolo-

giyalarının oxşar və fərqli cəhətlər izah edildikdən sonra ilk nanohissəciklərin yaradılması, təbiət hadisələri zamanı yaranan nanohissəciklər barədə ətraflı məlumat verilib. Slayd vasitəsilə təqdim edilən Sevinc Kərimova nanotexnologiyanın təsirləri, faydalı və zərərli təsirlərini izah edib, tibbdə, enerji

alınmasında istifadə edilməsindən danışıb.

Müzakirə şəklində davam edən elmi-nəzəri seminar müəllim və tələbələrin sualları cavablandırılıb.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

"ANTİBİOTİKLƏR VƏ BAKTERİOFAQLAR" MÖVZUSUNDA VEBİNAR

Təbiətşünaslıq və kənd təsərrüfatı fakültəsində Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin dosenti Zahir Ələsgərovun iştirakı ilə "Antibiotiklər və bakteriofaqlar" mövzusunda vebinar keçirilib. Fakültənin dekani Bəhrüz Məmmədov dərslərin nəzəri və təcrübə biliklərinin artırılmasında belə görüşlərin mühüm əhəmiyyətə malik olduğunu diqqətə çatdırıb.

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin dosenti Zahir Ələsgərov Naxçıvan Dövlət Universiteti ilə əməkdaşlıq etməkdən məmnunluq duyduğunu ifadə edib. Diqqətə çatdırılıb ki, antibiotiklər və bakteriofaqlar təbii və yarımsintetik olan, canlı hüceyrələrin artım və inkışafının qarşısını ala bilən heyvan və ya bitki mənşəli maddədir. Çox az

miqdarda digər mikroorqanizmlərə seçici toksik təsir göstərmək qabiliyyətinə malikdirlər. Bildirilib ki, ali bitkilərin və heyvanların bəzi toxumalarında sintez olunan maddələr də antibiotik təsira malikdir. Qeyd edilib ki, ilk antibiotik penisilin 1929-cu ildə Aleksandr Fleminq tərəfindən kəşf edilib. Bir çox bakteriyaların, eləcə də aktinomisetlərin və göy-yaşıl yosunların xüsusi bakteriofaqları tapılıb. Diqqətə çatdırılıb ki, bakteriofaqlara insan və heyvan sağlamlığında, bitkidə, torpaqda, suda və bir çox yerlərdə rast gəlinir.

Diskussiya şəklində davam edən vebinar iştirakçıları maraqlandıran suallar cavablandırılıb.

Etibar Dərbəndəliyev
Jurnalistika ixtisası üzrə IV kurs tələbəsi

TİBB FAKÜLTƏSİ LABORATORİYASINDA TƏCRÜBƏ APARILIB

Naxçıvan Dövlət Universiteti Tibb fakültəsinin Tibb ixtisası üzrə II kurs tələbələrinə Normal fiziologiya fənnindən "Sinir - əzələ preparatının hazırlanması" mövzusunda laboratoriya dərsi keçirilib. Fakültənin müəllimi Ləman Kərimovanın rəhbərlik etdiyi dərstdə qurbağa üzərində əzələ təqəllüsünün yaranması, sinirlərdə oyanmanın nəql olunması, temperaturun əzələ təqəllüsünə təsiri, qıciq qarışının səviyyəsinin təyini, ürək əzələsinin fəaliyyətinin müşahidəsi aparılıb. Onurğa beyni refleksləri öyrənilən qurbağanın hərəkətsizləşdirilməsinin üsulları nümayiş etdirilib.

"UŞAQ ƏDƏBİYYATININ MÜASİR DÖVRÜMÜZDƏ TƏDQIQI" MÖVZUSUNDA ELMİ-NƏZƏRİ SEMİNAR

"Tarix-filologiya" fakültəsində "Uşaq ədəbiyyatının müasir dövrümüzdə tədqiqi" mövzusunda onlayn elmi-nəzəri seminar keçirilib. Sumqayıt Dövlət Universitetinin professoru, şair Rafiq Yusifoglunun onlayn iştirakı ilə baş tutan seminarı giriş sözü ilə açan universitetin elmi katibi, riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Məftun İsmayilov universitetdə baş tutan tədbirlərin, seminarların önəmini diqqətə çəkib. Vurğulanıb ki, ədəbiyyatımızda xüsusi yerə malik olan uşaq ədəbiyyatı çoxşaxəli və maraqlı sahədir ki, bu gün bu istiqamətdə tədqiqatlar aparılır.

Sumqayıt Dövlət Universitetinin professoru, şair Rafiq Yusifoglunun tədbir iştirakçılarına salamlayıb, Naxçıvan Dövlət Universiteti ilə əməkdaşlıq etməyindən məmnunluğunu ifadə edib. 90-dan çox kitabının nəşr olduğunu deyən professor tələbələrə kitablarından nümunələr göstərərək onlardan bəhrələnməyi məsləhət görüb. Gəncliyin formalaşmasında uşaq ədəbiyyatının xüsusi rolu olduğunu qeyd edilib. Vurğulanıb ki, uşaq ədəbiyyatı əsərləri xeyirxah, mərd və cəsur qəhrəmanları maraqlı

sujeet və kompozisiyası, anlaşılıqlı, sadə və aydın bədii ifadə vasitələri, səlis dili ilə seçilir. Bu istiqamətdə "Göyərçin" ədəbi-bədii jurnalının fəaliyyətini diqqətə çəkən şair jurnal haqqında məlumat verib. Diqqətə çatdırılıb ki, burada Azərbaycan və dünya xalqlarının nağılları, uşaq yazıçılarının əsərləri, folklor nümunələri olan tapmacalar, nağıllar, hikmətli sözlər nəşr edilir. Eyni zamanda uşaqların fərdi yaradıcılıqlarına da yer verilir.

Fakültənin dekani, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Rəşad Bağirov qeyd edib ki, Rafiq Yusifoglunun 1985-ci ildən 1992-ci ilədək "Göyərçin" jurnalında şöbə müdiri, 1992-1996-cı illərdə məsul katib vəzifəsində çalışıb. 1997-ci ildən isə həmin jurnalın baş redaktoru vəzifəsində çalışır.

Sonra müəllim və tələbələrin sualları cavablandırılıb.

Etibar Dərbəndəliyev
Jurnalistika ixtisası üzrə IV kurs tələbəsi

PUBLİSİST-POLİTOLOQ REYHAN MİRZƏZADƏ İLƏ ONLAYN GÖRÜŞ

Naxçıvan Dövlət Universiteti Elmi Kitabxanasında "Pedaqoji fikir tarixindən" kitabının müəllifi, tanınmış publisist Reyhan Mirzəzadə ilə onlayn görüş keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan universitetin rektoru Elbrus İsayev Azərbaycan və dünya pedaqoji fikrinin ən zəruri və dəyərli nümunələri seçilərək toplu halında oxuculara çatdırılan kitabı yüksək qiymətləndirib. Bildirilib ki, "Pedaqoji fikir tarixindən" kitabı muxtar respublikanın təhsil ictimaiyyəti üçün ən dəyərli nəşrlərdən biri, böyük dəyərə malik müaliə materialıdır. Rektör diqqətə çatdırıb ki, kitab müəllimlərin pedaqoji peşəyə hazırlanmalarında, ümumi pedaqoji görüşlərinin daha da inkişaf etdirilməsində, tarixən inkişaf etmiş Azərbaycan məktəb və pedaqoji irsinin öyrənilməsində böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Tədbirdə publisist Reyhan Mirzəzadə muxtar respublikaya sonsuz sevgi hissini ifadə edərək Naxçıvanla bağlı xoş xatirələrini bölüşüb. Müəllif "Pedaqoji fikir tarixindən" və "A.S.Qriboyedov: şair-diplomat" kitablarının Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibov tərəfindən təsdiqlənmiş "Oxunması zəruri olan kitablar" siyahısına salınmasını böyük sevinc və minnətdarlıq hissi ilə vurğulayıb. Tədbirdə həm gənclər, həm də onların təlim-təربiyəsi ilə məşğul olan müəllimlərin faydalanma biləcəyi görkəmli maarifpərvər şəxsiyyətlərin, elm xadimlərinin, pedaqoqların pedaqoji görüşləri, təhsil məsələləri haqqında dəyərli fikirlər səsləndirilib. Tələbələr maraqlandı-

ran sualları cavablandıran yazıçı-publisist yaradıcılığı haqda danışaraq eyni zamanda "Aleksandr Sergeyev Qriboyedov: şair-diplomat" əsərindən də bəzi məqamları tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb. Vurğulanıb ki, Qriboyedovun "İrəvan yürüşü" adı ilə məşhur olan qeydlərində Naxçıvan barədə xeyli məlumatlara rast gəlinir. Reyhan Mirzəzadə bildirib ki, şair-diplomatın 1819-cu ildə Naxçıvanla tanışlığı, burada qalması, onun yazılarında Qazançı, Culfə, Sadərək kimi şəhər və kəndlərin adlarının çəkilməsindən aydın olur ki, Naxçıvan diplomat-yazıcının daim diqqətində olub.

Sonra çıxış edən Elmi Kitabxananın direktoru Fariz Əhmədov publisist Reyhan Mirzəzadə yaradıcılığı haqqında iştirakçılara geniş məlumat verib. Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Vahid Rzayev və "Pedaqogika və psixologiya" kafedrasının müdiri, psixologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Sevinc Orucova "Pedaqoji fikir tarixindən" kitabı haqda məlumat verib. Çıxışlarda qeyd olunub ki, tarixin müxtəlif dövrlərində yaşayıb fəaliyyət göstərmiş böyük mütəfəkkirlər, maarifçilər, müəllimlər, şair və yazıçılar pedaqoji fikir tariximizi öz dəyərli əsərləri ilə daha da zənginləşdirib.

Sonda universitetin Tədris və tərbiyə işləri üzrə prorektoru Rafiq Rəhimov keçirilən müzakirəni yüksək qiymətləndirərək publisist Reyhan Mirzəzadəyə öz minnətdarlığını ifadə edib.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

"II XARİBÜLBÜL KUBOKU" UĞRUNDA "NƏ? HARADA? NƏ ZAMAN?" İNTELLEKTUAL OYUNU

Giriş sözü ilə çıxış edən YAP Universitet Şəhərciyi Ərazi İlk Partiya Təşkilatının sədri Arzu Abdullayev gənclərin inkişafında intellektual oyunların əhəmiyyətindən danışdı. Qeyd edilib ki, tələbələrin bilik və bacarıqlarının formalaşmasında intellektual oyunların xüsusi rolu var.

"Hüquq fənləri" kafedrasının müəllimi, Tələbə Gənclər Təşkilatının sədri Əziz Qasimov universitet tələbələrinin son günlərdə intellektual oyunlarda əldə etdiyi uğurlardan bəhs edib. Diqqətə çatdırılıb ki, tələbələr "Poliqon" strateji intellektual oyunda fəallıq göstərərək final mərhələsinə vəsiqə qazanıb. Bildirilib ki, tələbələr Heydər Əliyev Mərkəzində "Heydər Əliyev və Azərbaycan tarixi" mövzusunda keçirilən ümum-respublika bilik yarışında iştirak

edib, həmçinin muxtar respublikada keçirilən Beynəlxalq Tələbə Gənclər Həftəsi çərçivəsində intellektual yarışlarda uğurla çıxış edərək qalib olublar.

Sonra yarışa start verilib. 14 komandanın iştirak etdiyi oyunda Azərbaycan tarixi, Qarabağın tarixi və mədəniyyəti haqqında 24 sual səsləndirilib. İki mərhələdən ibarət olan, gərgin və maraqlı keçən yarışda komandalar təqdim edilən sualları cavablandırdı. Yarışın yekununda "Qasırğa" komandası I, "Paradoks" komandası II, "Diplomatlar" komandası isə III olub. Qalib komanda kubok, diplom və kitablə mükafatlandırılıb.

Fəxryyə Səyyədova
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

MÜSTƏQİLLİK İLLƏRİNDƏ İNKİŞAFIN NAXÇIVAN MODELİ YARADICILIQ MÜSABİQƏSİNİN QALIBLƏRİ MÜKAFATLANDIRILIB

Ali təhsil ocağında "Naxçıvan Dövlət Universiteti Yeni Azərbaycan Partiyası Universitet Şəhərciyi Ərazi İlk Partiya Təşkilatı" tərəfindən "Müstəqillik illərində inkişafın Naxçıvan modeli" yaradıcılıq müsabiqəsi keçirilib. Bu məqsədlə ali təhsil ocağında keçirilən mükafatlandırma mərasimində tələbələrin yaradıcılıq müsabiqəsinə təqdim edilmiş rəsm əsərlərindən ibarət sərğiyə baxış keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirildikdən sonra müsabiqəyə təqdim edilən qalib seçilən videoqarx nümayiş olunub.

Tədbiri giriş sözü ilə açan universitetin rektoru Elbrus İsayev qeyd edib ki, Azərbaycan xalqının ümum-millili lideri Heydər Əliyevin inkişaf və tərəqqi strategiyasını layiqli şəkildə davam etdirən Ali Məclisin sədri Vasif Talibov sədr seçildiyi 1995-ci il 16 dekabr tarixindən etibarən muxtar respublikanın davamlı inkişaf etməsi üçün gərgin əmək sərf edib. Heç təsadüfi deyil ki, müsabiqənin keçirilməsi də məhz əlamətdar tarixi günə təsadüf edir. Qeyd edilib ki, sabitlik, dinamik inkişaf, məhsul istehsalı və ixrac potensialının artırılması, əhalinin rifahının yaxşılaşdırılması, elm və təhsil sahəsinə göstərilən qayğı universitetin də inkişafına böyük təsir göstərib.

"Yeni Azərbaycan Partiyası Universitet Şəhərciyi Ərazi İlk Partiya təşkilatının" sədri Arzu Abdullayev çıxışı zamanı qeyd edib ki, layihənin əsas məqsədi Naxçıvanın keçirdiyi inkişaf dövrünü və bu inkişafın arxasında duran uğurlu strategiyaları tələbələrin gözündən görmək, onların bacarıqlarını və ideyalarını

ortaya çıxarmaqdır. Vurğulanıb ki, müsabiqə 4 istiqamətdə "Publisistik məqalə və ədəbi nümunələr", "Rəsm əsəri", "Tələbə tədqiqat işi" və "Video təqdimat" mövzuları üzrə təşkil edilib.

Publisistik məqalə və ədəbi nümunələr istiqamətində 103 məqalə təqdim edilib. "Jurnalistika" ixtisası üzrə III kurs tələbəsi Məcid Əkbərov qalib olub. Həmin ixtisas üzrə İlaha Allahverdiyeva II, Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun doktorantı Ayxan Hüseynli isə III yerə çıxıblar.

Ümumilikdə 51 əsərin təqdim edildiyi rəsm əsəri nominasiyası üzrə I yer "Rəngkarlıq" ixtisası üzrə Əlizaman Abdullinin olub. "Təsviri incəsənət müəllimliyi" ixtisası üzrə II kurs tələbəsi Səbinə Cəfərova II, Naxçıvan Dövlət Texniki Kollecinin III kurs tələbəsi Elnur Tağıyev isə III yerə layiq görülüblər.

53 nəfər tələbə-tədqiqat işi layihəsində iştirak etsə də I yeri universitetin "İngilis dili" ixtisası üzrə IV kurs tələbəsi Sürəyyə Piriyyəva qa-

zanıb. Universitetin "Psixologiya" ixtisası üzrə I kurs tələbəsi Sevil Quliyeva II, "Stomatologiya" ixtisası üzrə I kurs türkiyəli tələbə Osman Tan isə III yeri qazanıb.

Video təqdimat istiqaməti üzrə 58 tələbə öz qabiliyyətini sınayıb. "Dünya iqtisadiyyatı" ixtisası üzrə IV kurs tələbəsi Kamal Babazadə qalib seçilib. Həmin ixtisas üzrə III kurs tələbəsi Firuz Məmmədli II, "Torpaqşünaslıq və aqrokimya" ixtisası üzrə I kurs tələbəsi Sərxan Əliyev III yeri bölüşüblər.

Qeyd edək ki, layihəyə bu ilin oktyabr ayının 15-dən start verilib və dekabr ayının 5-i yekun vurulub.

Sonra yaradıcılıq müsabiqəsinin qaliblərinə pul mükafatı və diplom təqdim edilib.

Sonda İncəsənət fakültəsinin hazırladığı konsert proqramı tamaşaçılarda xoş ovqat bəxş edib.

Məmmədbağır Dünyamalıyev
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

MAGİSTRATURA MƏRKƏZİNDƏ KONSERT PROQRAMI

Ali təhsil ocağının Magistratura mərkəzində Musiqi tənqidi ixtisası üzrə II kurs magistrant Hakim Məmmədlinin bəstələrindən ibarət konsert proqramı baş tutub. Tədbirdə çıxış edən Magistratura mərkəzinin direktoru, professor Etibar Məmmədov magistrantların birgə fəaliyyəti nəticəsində təşkil olunan konserti yüksək qiymətləndirib.

Hakim Məmmədlinin bəstəkarı olduğu "Rekviem", "Şəhidlərim", "Elegiya", "Naxçıvanım", "Bayraqım", "Naxçıvan marşı", "Dirçəliş", "Bu zəfərin mübarəkdir, ey Vətən", "Zəfərimiz" musiqi nömrələri müəllim və tələbələr tərəfindən ifa edilib. Səsləndirilən musiqi nömrələri tədbir iştirakçılara xoş ovqat bəxş edib. Universitetin rektoru Elbrus

İsayev konserti "Zəfər günü" müzə mülüm töhfə olaraq dəyərləndirib. Rektör son illərdə İncəsənət fakültəsinin təşkil etdiyi konsert proqramla-

rının uğurlu nəticəsindən danışdı.

Etibar Dərbəndliyev
Jurnalistika ixtisası üzrə IV kurs tələbəsi

ŞAİR ELXAN YURDOĞLUNUN TƏRCÜMƏÇİLİK FƏALİYYƏTİNƏ HƏSR EDİLMİŞ TƏDBİR

Naxçıvan Dövlət Universiteti "Xarici Dillər" fakültəsində muxtar respublikanın tanınmış ziyalılarından olan şair-publisist, tərcüməçi Elxan Yurdoğlunun yaradıcılığına həsr olunmuş görüş keçirilib. "Şair Elxan Yurdoğlunun tərcümə fəaliyyəti" mövzusunda tədbiri giriş sözü ilə açan fakültə dekanı Şirməmməd Qulubəyli şairin bədii yaradıcılığı haqqında məlumat verib.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Yazıçılar Birliyinin sədri Asim Yadiqar Elxan Yurdoğlunun poetizmi, ümumi yaradıcılıq yolu, poeziyaya gəlişi haqqında məlumat verərək şairin yaradıcılığında bəzi şeir nümunələri səsləndirib.

AMEA Naxçıvan Bölməsinin İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun böyük elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Leyla Səfərova şairin tərcüməçilik fəaliyyəti haqqında da-

nışdı. Bildirilib ki, Elxan Yurdoğlu türk dillərindən müxtəlif vəznərdə kiçik və irihəcmli olmaqla nəzm və nəsir nümunələri tərcümə etməklə yanaşı, öz şeirlərinin də müxtəlif dillərə tərcümə olunaraq yayılmasına nail olub.

Sonda şair-publisist, tərcüməçi Elxan Yurdoğlu öz yaradıcılığında bəzi şeir nümunələri səsləndirib. Tələbələr də şairin şeirlərindən bədii qiraət ediblər.

Sualları cavablandırılan tələbələrə şairin imzaladığı şeir kitabları hədiyyə edilib.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

AZƏRBAYCANIN ƏMƏKDAR HƏKİMİ TİBB FAKÜLTƏSİ TƏLƏBƏLƏRİNƏ USTAD DƏRSİ KEÇİB

Naxçıvan Dövlət Universiteti Xəstəxanasında ali təhsil ocağının Tibb fakültəsi tələbələrində Mərkəzi Klinikanın Süni Mayalanma Şöbəsinin müdiri, cərrah-ginekoloq, tibb üzrə fəlsəfə doktoru, Azərbaycanın əməkdar həkimi Mahirə İsmayılova ustad dərsi keçib.

Tibb fakültəsinin dekani, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elsever Əsədov tələbələrin təcrübə bacarıqlarının qiymətləndirilməsində

bu cür dərslərin mühüm əhəmiyyət daşıdığını qeyd edib.

“Ümumi təbabət və klinik fənlər” kafedrasının müdiri, tibb üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Gültəkin Əliyeva 13 elmi işin həmmüəllifi, süni mayalanma, doğuş, hamiləlik və qadın xəstəlikləri mütəxəssisi olan Mahirə İsmayılova haqda məlumat verib. Qeyd edilib ki, cərrah-ginekoloq artıq bir ildir ki, muxtar respublikaya gələrək xəstələrin qəbulu,

müalicəsi və süni mayalanma əməliyyat prosedurlarının həyata keçirilməsində iştirak edir.

Mərkəzi Klinikanın Süni Mayalanma Şöbəsinin müdiri, cərrah-ginekoloq, tibb üzrə fəlsəfə doktoru, Azərbaycanın əməkdar həkimi Mahirə İsmayılova sonsuzluğun müalicəsində köməkçi reproduktiv texnologiyaların rolundan danışıb. Sonsuzluğun səbəbləri və ona təsir edən amillər haqda tələbələrə slayd vasitəsilə əyani məlumat verilib.

“Müalicə işi” Tibbi profilaktika ixtisası yuxarı kurs tələbələrinin iştirak etdiyi dərstdə müəllim və tələbələrin mövzu ilə bağlı sualları cavablandırıldıqdan sonra onlara Mərkəzi Klinikanın maarifləndirici broşür və bukletləri paylanılıb.

Qeyd edək ki, tibb üzrə fəlsəfə doktoru, mama-ginekoloq Mahirə İsmayılova Naxçıvanda anadan olub. Azərbaycan Tibb Universitetinin məzunudur. 1996-2001-ci illərdə Elmi Tədqiqat Mamalıq və Ginekologiya İnstitutunda işləyib. 2007-ci ildən indiyədək Mərkəzi Klinikada Qadın Mərkəzinin müdürüdür.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

BAKI MUSİQİ AKADEMİYASININ PROFESSORU, ƏMƏKDAR İNCƏSƏNƏT XADİMİ, MUSİQİŞÜNAS HƏCƏR BABAYEVA USTAD DƏRSİ KEÇİB

İncəsənət fakültəsinin müəllim və tələbələrinin iştirak etdiyi tədbiri giriş sözü ilə açan universitetin Tədris və tərbiyə işləri üzrə prorektor Rafiq Rəhimov qonağı salamlayaraq ali təhsil ocağında respublikanın tanınmış sənət adamları ilə ustad dərslərin keçirilməsinin əhəmiyyətini qeyd edib. İncəsənət fakültəsinin fəaliyyəti haqqında məlumat verən prorektor hər kəsə uğurlar arzu edib.

Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının professoru, Əməkdar İncəsənət xadimi, musiqişünas Həcər Babayeva görüşdən məmnunluğunu ifadə edərək görkəmli alman bəstəkarı, dirijor, teatr xadimi, publisist, musiqi nəzəriyyəçisi, esseist Rixard Vaqnerin yazdığı memuarlar əsasında topladığı məlumatları müəllim və tələbələrin nəzərinə çatdırıb. Həcər Babayeva bəstəkarın şəxsi keyfiyyətləri, yaradıcılığının səciyyəvi xüsusiyyətləri haqqında auditoriyaya geniş və maraqlı məlumat verib. Qeyd olunub

ki, tarixdə ən çox öyrənilən şəxsiyyətlər siyahısına daxil edilən məşhur bəstəkar musiqi sahəsində bir çox nailiyyətlərin, son dərəcə xromatik və sürətlə dəyişən tonal mərkəzlərdən istifadəsi ilə Avropa klassik musiqisinin inkişafına böyük təsir göstərib. Bəstəkarın reformaları, xüsusilə də

onun həyatı haqqında professorun tələbələr üçün yeni olan araşdırmaları və təqdim etdiyi faktlar böyük marağa səbəb olub.

Sonra Rixard Vaqnerin “Tan-qeyzer” operasından məşhur uvertura dinlənilib.

Görüş zamanı tələbələr maraqlandıran müxtəlif səpkili suallar ətrafı şəkildə cavablandırılıb.

Fəxriyyə Səyyadova
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

ƏBDÜRRƏHİM BƏY HAQVERDİYEVİN EYNIADLI ƏSƏRİ ƏSASINDA “KİMDİR MÜQƏSSİR?!” TAMAŞASI SƏHNƏLƏŞDİRİLİB

Naxçıvan Dövlət Universiteti Tələbə Teatr Studiyasının təşkilatçılığı ilə İncəsənət fakültəsində Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin eyni adlı əsəri əsasında “Kimdir müqəssir?!” tamaşası səhnələşdirilib.

Tamaşa Naxçıvan Dövlət Universiteti “Teatr və mədəniyyətsənaslıq” kafedrasının “Aktyorluq” ixtisası üzrə IV kurs tələbələrinin iştirakı ilə baş tutub.

Tamaşanın quruluşçu rejissoru, Azərbaycan Res-

publikasının əməkdar artisti Tofiq Seyidov, elmi məsləhətçisi Azərbaycan Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi Gülxarə Əhmədova, musiqi tərtibatçısı isə Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar artisti Azər Cəfərlidir.

Tamaşanın elmi məsləhətçisi Gülxarə Əhmədova tamaşanın müasir dövrdə aktuallığını qeyd edib. Bildirilib ki, tamaşada kiçik bir ailənin təmsalında böyük bəşəri problemlər, insanın təkamül yolu, qadın-kəşi münasibətlərindəki anlaşılmazlıqların doğurduğu faciələr əks olunur.

Tamaşa haqda öz xoş təəssüratlarını bildiren ali təhsil ocağının rektoru Elbrus İsayev tələbələrin aktyorluq bacarığını yüksək qiymətləndirib. Qeyd edilib ki, bu cür tamaşaların səhnələşdirilməsi “Aktyorluq” ixtisası tələbələrinin nəzəri biliklərinin təcrübədə möhkəmlənməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Rektor gələcəyin aktyorlarına uğurlar arzulayıb. Qeyd edək ki, yumor doğuran bəzi səhnələr tamaşaçılar tərəfindən maraqla qarşılanıb.

Əli Yarıyev, Nəzir Ələsgərova
Jurnalistika ixtisası üzrə I kurs tələbələri

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI BƏSTƏKARLAR TƏŞKİLATININ SƏDRİ YAŞAR XƏLİLOV USTAD DƏRSİ KEÇİB

Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatının sədri, Əməkdar incəsənət xadimi, Naxçıvan Dövlət Universitetinin müəllimi Yaşar Xəlilov Musiqi Kollecinin müəllim və tələbələrinə “Orta əsr polifoniyası” və “Fuqa janrı” mövzusunda ustad dərsi keçib. Orta əsr polifoniyasının inkişaf tarixindən danışan bəstəkar musiqidə polifoniyanın vacibliyini qeyd edib. Bildirilib ki, polifoniya çoxsəsli deməkdir. Vurgulanıb ki, polifonik musiqi janrlarından olan fuqa latın sözü olub, “qaçış”, “yüymək” deməkdir. Xüsusi ciddi qanunlar əsasında yaradılmış, çoxsəsli polifonik əsər olan fuqa bir musiqi mövzusunun ardıcıl surətdə müxtəlif səslərlə təkrarından ibarət formasıdır. Diqqətə çatdırılıb ki, bu janrı yüksəkklərə qaldıran İ.S.Bax olub. Azərbaycan bəstəkarı Qara Qarayevin bu janra müraciət etdiyini qeyd edən Yaşar Xəlilov bildirdi ki, fuqa sərbəst janr olmaqla bərabər, həm də simfoniya, kantata, oratoriya, rekvieyem və s. janrlı

əsərlərin tərkib hissəsi ola bilər. Bəstəkar musiqi nümrələri üzərində izahlar edib. Sonda müəllim və tələbələrin sualları cavablandırılıb.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

XALQ ARTİSTİ ELŞƏN MANSUROV TƏLƏBƏLƏRƏ ONLAYN USTAD DƏRSİ KEÇİB

Ali təhsil ocağının İncəsənət Fakültəsində “Xalq çalğı alətləri” kafedrasının təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, dosent Elşən Mansurov tərəfindən “Rast muğamının təhlili” mövzusunda baş tutan onlayn tədbiri giriş sözü ilə universitetin Tədris şöbəsinin müdiri Şahin Əliyev açdı. Qeyd edilib ki, universitetdə mütəmadi olaraq Musiqi Kolleci və ali təhsil ocağının tələbələri üçün respublikanın məşhur sənət adamları ilə görüşlər təşkil edilir. Şahin Əliyev diqqətə çatdırıb ki, kafedranın tərkibində fəaliyyət göstərən universitetin müəllim və tələbələrindən ibarət “Buta” instrumental ansamblı ölkədə və beynəlxalq müsabiqələrdə eyni zamanda muxtar respublikanın mədəni-kütləvi tədbirlərində uğurla çıxış edir.

Xalq çalğı alətləri kafedrasının müdiri İmamqulu Əhmədov mövzu barədə məlumat verərək bildirdi ki, orta əsr musiqi elmində ən birinci və bütün digər muğamların əsası rast muğamı Azərbaycan musiqisində 7 əsas məqamdan birincisi sayılır. Bu muğam növünün incəlikləri universitetdə də tələbələrə öyrədilir.

Sonra Elşən Mansurov qonaqları salamlayaraq keçirilən görüşün əhəmiyyətindən bəhs edib və tədbirə görə təşəkkürünü bildirdi. Sonra Xalq

artisti rast muğamı və onun şöbələri haqqında məlumat verərək hər birini kamançada ifa edib.

Görüş zamanı mahir kamança ifaçısı tələbələrin suallarını ətraflı cavablandırılıb.

Qeyd edək ki, Elşən Mansurov 30 dekabr 1962-ci ildə anadan olub. Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını Ağacəbrayıl Abasəliyevin kamança sinfində təhsil aldığı illər ərzində respublikada keçirilən müxtəlif müsabiqələrdə laureat adına layiq görülüb. O, dünyanın bir çox yerlərində Azərbaycan muğamlarının təbliği ilə məşğul olaraq ölkəmizi Amerika, Fransa, Almaniya, İngiltərə, Belçika, Danimarka, İsveç, İtaliya, İran, Türkiyə, Rusiyada və bir çox dövlətlərdə təmsil edib. Xalq artisti dəfələrlə beynəlxalq layihələrdə, dövlət tədbirlərində iştirak edərək uğurlu konsert proqramlarının iştirakçısı olub.

2007-ci ildə “Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti”, 2020-ci ildə Azərbaycanda milli musiqi təhsilinin inkişafındakı xidmətlərinə görə “Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti” fəxri adına layiq görülüb.

Fəxriyyə Səyyadova
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ƏMƏKDAR ARTİSTİ NURİYYƏ HÜSEYNOVA ONLAYN USTAD DƏRSİ KEÇİB

Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, muğam ifaçısı, AMEA Folklor İnstitutunun “Dədə Qorqud” (“İrs”) ansamblının rəhbəri, Azərbaycan Musiqi Mədəniyyəti Dövlət Muzeyinin Qədim Musiqi Alətləri ansamblının solisti Nuriyyə Hüseynova Musiqi Kollecinin tələbələri üçün onlayn ustad dərsi keçib. Tədbirdə çıxış edən Musiqi Kollecinin

Qeyd edək ki, tədbirdə xanəndəlik sənətinin inkişafında çox böyük xidmətlər göstərən onlarla muğam və dəstgahların canlı ifaçısı olan Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, muxtar respublikada xanəndəlik sinfinin ilk məzunu Qurban Qasimov və Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar artisti Hünər Əliyev də iştirak ediblər.

direktoru Məhəbbət Babayeva qeyd edib ki, Naxçıvanda muğam sənətinin öyrənilməsi, təbliği və tədrisi sahəsində mühüm işlər həyata keçirilir. Naxçıvan Musiqi Kollecinə, musiqi məktəblərində muğam dərsləri tədris olunur, gənc muğam ifaçıları yetişdirilir.

Nuriyyə Hüseynova tələbələrə muğam sənətinin sirlərindən danışaraq xalqımız tərəfindən milli özünüdərkən ən mühüm mədəni dəyərlərindən biri kimi qəbul edilən qədim muğam sənətinin ölkəmizdə və Naxçıvan Muxtar Respublikasında layiqincə qorunub təbliğ olunmasından bəhs edib. Çünki muğam yalnız dünyanın və bu günün deyil, həm də gələcəyin musiqisidir.

Tələbələr “Şur” muğamından “Maya”, “Bayatı-şiraz” muğamından “Bayatı- isfəhan”, “Rast” muğamından “Bərdəşt maya” şöbələrini və Mirzə Hüseyn seğahından bir hissə oxuyublar. Sonra tələbələrin sualları cavablandırılıb.

Məlumat üçün onu da bildirik ki, Nuriyyə Hüseynova 1969-cu ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ordubad rayonunun Dürnis kəndində anadan olub. Beynəlxalq müsabiqələrdə və konsertlərdə uğurla çıxış edən Nuriyyə Hüseynova 1987-ci ildə Bül-bül adına orta ixtisas musiqi məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını (Bakı Musiqi Akademiyası) muğam ixtisası üzrə təhsil alıb və eyni zamanda müəllim kimi də fəaliyyətə başlayıb. 2000-ci ildən bu günə kimi Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin müəllimi kimi fəaliyyət göstərən Nuriyyə Hüseynovanın həyat və yaradıcılığında bəhs edən Rasim Gəncəlinin “Qəlbi asiman kimi” və Teymur Bünyadovun “Sən olmasaydın” adlı kitabları çapdan çıxıb.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

“NAXÇIVAN XALÇALARI VƏ TİKMƏLƏRİ” ADLI DƏRS VƏSAİTİ VƏ FƏNN PROQRAMININ TƏQDİMƏTİ

Universitetin “İncəsənət” fakültəsinin sərgi salonunda öz dizaynı ilə fərqlənən “Təsviri incəsənət” kafedrasının baş müəllimi Sidiqə Hacıyevanın müəllifi olduğu “Naxçıvan xalçaları və tikmələri” adlı dərs vəsaiti və “Naxçıvan xalçaçılıq məktəbi” fənn proqramının təqdimatı keçirilib. Təqdimatda millimənəvi dəyərləri əks etdirən, eləcə də Naxçıvanın xovlu, xovsuz xalça nümunələrindən kilim, cecim və s. detalların köməyiylə kompozisiya qurulub. Kompozisiyanın mərkəzində milli geyimli tələbə qızlar qədim xalçaçılıq və bəddi tikmə nümunələrini ictimaiyyətə təqdim ediblər. Tədbiri giriş sözü ilə açan ali təhsil ocağının rektoru Elbrus İsayev dərs vəsaitini “Naxçıvan Muxtar Respublikasında xalça sənətinin qorunmasına və inkişaf etdirilməsinə dair 2018-2022-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbovun 2018-ci il 9 aprel tarixli Sərəncamına mühüm töhfə olaraq dəyərləndirib. Bildirilib ki, təqdim edilən dərs vəsaiti muxtar respublikada xalçaçılığın inkişafı, təbii istiqamətində görülən işlərin əməli nəticəsidir. Universitetdə də bu istiqamətə

mətdə görülən işləri diqqətə çəkən rektor vurğulayıb ki, ali təhsil ocağında iki xalçaçılıq kabinəsi yaradılıb ki, onlardan biri “Pedaqoji” digəri isə “İncəsənət” fakültəsində yerləşir. Bildirilib ki, artıq xalçaçılıq sahəsində toxunma əl işləri hazırlanıb, sərgilərdə nümayiş etdirilir və satışa çıxarılır. Rektor kitabın nəinki tələbələr, hətta bu işlə həvəskar məşğul olanlar üçün də faydalı olacağını bildirib. Elbrus İsayev müəllifi təbrik edərək ona yaradıcılıq

uğurları arzulayıb.

Universitetin “Təsviri incəsənət” kafedrasının professoru, Xalq rəssamı Hüseyin Quliyev qədim tarixə malik xalçaçılıq sənətindən danışır. Bildirilib ki, təqdim olunan dərs vəsaitində xalça sənətinin inkişafı haqda məlumat verilib, bəddi tikmələr, onun növləri kompleks şəkildə nəzərdən keçirilib. Eləcə də Naxçıvan xalçalarının təsnifatına uyğun olaraq, xovlu, xovsuz xalçalar, onların sənətkarlıq xüsusiyyətləri və xalçalarda işlənən ornamentlərin mənası şərh edilib.

Naxçıvan Dövlət Xalça Muzeyinin direktoru, Naxçıvan Rəssamlar Birliyinin üzvü Ülviyyə Bağirova bildirib ki, nadir sənət nümunələrindən olan xalça sənətinin YUNESKO-nun Qeyri Maddi Mədəni İrs siyahısına daxil edilməsi bu sənət növünün dünyada bir daha tanınmasına tökan verir. Vurğulanıb ki, bu sahəyə hər zaman dövlət tərəfindən qayğı ilə yanaşılıb. Muxtar respublika rəhbərinin təşəbbüsü ilə xalçaların reyestri sisteminə Naxçıvanda olan 635 ədəd əl ilə toxunmuş xalça daxil edilib.

Naxçıvan Dövlət Tarix Muzeyinin direktoru, Azərbaycan Rəssamlar Birliyinin üzvü Fizzə Quliyeva qeyd edib ki, dərslik mövcud proqram əsasında yazılıb, bakalavr, magistr pilləsi üçün nəzərdə tutulub. Xalçaçılığın tədrisi və tətbiqi baxımından dərsliyi yüksək qiymətləndirən Fizzə Quliyeva müəllifi uğurlu iş üçün təbrik edib, elmi-pedaqoji fəaliyyətində uğurları arzulayıb.

Sonra tədbir iştirakçıları xoş arzu və istəklərini müəllifə ünvanlayıb. Müəllif göstərilən qayğıya görə öz minnətdarlığını bildirib.

Sonda milli üslubda tərtib olunan təqdimat zalında tələbələrin miniatür kompozisiyalı, milli-tikmə sənəti nümunələrindən ibarət 30-dan artıq əl işi sərgilənib.

Etibar Dərbəndəliyev
Jurnalistika ixtisası
üzrə IV kurs tələbəsi

“ƏCNƏBİ TƏLƏBƏLƏR ÜÇÜN AZƏRBAYCAN DİLİ DƏRSLİYİ”NİN TƏQDİMƏT MƏRASİMİ KEÇİRİLİB

Bu münasibətlə keçirilən tədbirdə giriş sözü ilə çıxış edən universitetin rektoru Elbrus İsayev ölkə üzrə əcnəbi tələbələrin sayına görə öncüllüyünü qoruyan ali təhsil ocağında xarici tələbələr üçün yaradılan şəraitdən danışır. Qeyd edilib ki, muxtar respublikada tolerant mühitin formalaşması, xarici vətəndaşlara xüsusi diqqətlə yanaşmanın,

multikultural dəyərlərin təbliğ olunması nəticəsində əcnəbi tələbələrin sayı hər il artır. Rektor bildirib ki, Naxçıvan Dövlət Universiteti “Azərbaycan dili və ədəbiyyatı” kafedrasının müəllimi Nicat Yaqubov və “İngilis dili və tərcümə” kafedrasının dissertantı Rəcəb Cəfərlinin müəllifliyi ilə ilk dəfə olaraq əcnəbi tələbələr üçün uyğun şəkildə öyrənilməsi məqsədi ilə dərslik hazırlanıb. Diqqətə çatdırılıb ki, təqdim edilən dərs vəsaiti doğma dilimizin əcnəbilərə öyrədilməsi işinə xidmət edən ilk və müasir dərs kitabıdır.

Xarici tələbələrə iş üzrə dekanlığın müəllimi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Zülfiyyə İsmayil çıxışında bildirib ki, “Salam”, “Harada?”, “Nə edirsiniz?”, “Mənim həyatım”, “Zaman, ətraf mühit və biz” olmaqla 5 bölmə və 29 yarımbaşlıqdan ibarət olan kitabda hər bir bölmə öz növbəsində 30-a yaxın dərsi ehtiva edir. Dərslərdə oxu, şifahi nitq və qrammatika olmaqla hissələrin hər birində mövzuya aid tapşırıqlar verilib. Kitabda doğma dilimizin qrammatikası ilə bağlı çalış-

malar da verilib.

Xarici tələbələrə iş üzrə dekanlığın müəllimi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elxan Yürdoğlu vurğulayıb ki, kitabla ilk tanışlıq zamanı diqqətli cəlb edən məqam onun incə zövqlə tələbələrin gözündə xitab edəcək şəkildə hazırlanmasıdır. Qeyd edilib ki, dərslikdə Azərbaycan dilinin öyrənilməsinə nəzəri və praktik məsələlər qarşılıqlı şəkildə sistemləşdirilib, əyani vəsaitlərdən geniş şəkildə istifadə olunub.

Hazırlıq kursunun tələbəsi Baturhan Gökhasan xarici tələbələr üçün universitetdə yaradılan şəraitə görə əcnəbi tələbələr adından minnətdarlığını bildirib.

Sonda “Azərbaycan dili və ədəbiyyatı” kafedrasının müəllimi, müəllif Nicat Yaqubov dərsliyin nəşr olunmasında göstərilən diqqət və qayğıya xüsusi minnətdarlığını ifadə edib və diqqətə çatdırılıb ki, gələcəkdə dərsliyin A, B, C səviyyələri üzrə hazırlanması nəzərdə tutulub. Sonda tələbələrə kitablar hədiyyə olunub.

Fəxryyə Səyyadova
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

“FÖVQƏLADƏ HALLARDA MÜLKİ MÜDAFİƏ” ADLI DƏRS VƏSAİTİNİN TƏQDİMƏTİ KEÇİRİLİB

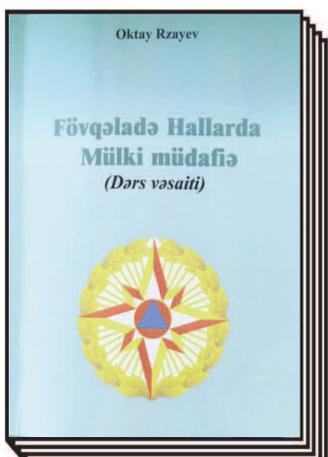
Naxçıvan Dövlət Universitetində “Çağırışqədərki hazırlıq və mülki müdafiə” kafedrasının dosenti Oktay Rzayevin “Fövqəladə hallarda mülki müdafiə” adlı dərs vəsaitinin təqdimatı keçirilib.

Universitetin Pedaqoji fakültəsində keçirilən tədbiri giriş sözüylə açan fakültənin dekani, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Vəli Əliyev kitabın bu ixtisas üzrə təhsil alan tələbələr üçün mühüm vəsait olduğunu diqqətə çatdırıb. Qeyd edilib ki, kitabda hər bir vətəndaşın mülki müdafiəsini təşkil edə biləcəyi məlumatlar, həmçinin bu sahənin yaranma tarixi, rolu və vəzifələri, əhalinin mühafizəsi, zədələnmə ocağında xilas etmə işlərinin aparılması, fəvqəladə hadisələr zamanı idarəetmənin təşkili kimi mövzular öz əksini tapıb.

Elmi Kitabxananın müdiri Fariz Əhmədov ali təhsil ocağının professor-müəllim heyətinin mütəmadi olaraq

nəşr edilən kitablarının kitabxanada saxlanması və işlənməsi ilə bağlı tədbir iştirakçılarına məlumatlandırılıb.

Pedaqoji fakültənin dekanı, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru,

ru, dosent Taleh Xəlilov vurğulayıb ki, dərs vəsaitində fəvqəladə halların qarşısının alınması və belə hallarda fəaliyyət üzrə Azərbaycan Dövlət Sistemi Fövqəladə hallar komissiyalarının yaranması, müasir kütləvi qırğın silahı və onların zədələyici amilləri əsas yer alıb. Dərs vəsaitinin mahiyyəti haqqında məlumat verən “Çağırışqədərki hazırlıq və Mülki Müdafiə” kafedrasının müəllimi Pərviz Allahverdiyev bildirib ki, mülki müdafiənin dinc yaxud müharibə dövründə əhalinin və ərazinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində rolu, sənaye, kənd təsərrüfatı obyektlərinin müdafiəsinin qorunmasının təşkili, zədələnmə ocaqlarında xilas etmə işlərinin aparılması kimi mövzular kitabda əksini tapıb.

Sonda müəllif göstərilən diqqət və qayğıya görə minnətdarlıq edib.

Nazlı Hümətova
Jurnalistika ixtisası
üzrə I kurs tələbəsi

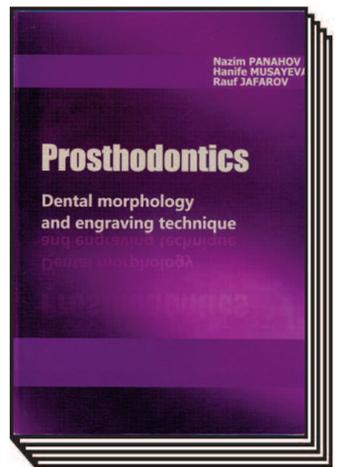
Naxçıvan Dövlət Universiteti Tibb fakültəsində professor Nazim Pənahov, Həniyə Musayeva, dosent Rauf Cəfərovun “Prosthodontics” dərslik və dosent Elnur İmanov və dosent Rauf Cəfərovun “Stomatoloji xəstəliklərin profilaktikasının əsasları” dərs vəsaitinin təqdimatı keçirilib. Bu münasibətlə keçirilən tədbiri giriş sözü ilə uni-

Elnur İmanov stomatologiyasının geniş yayılan xəstəliklərindən danışaraq kitabda bu sahənin ən aktual məsələlərinin yer aldığı diqqətə çatdırıb. Qeyd edilib ki, 8 fəsildən ibarət olan dərs vəsaitində stomatoloji xəstəliklərin müasir müalicə və profilaktikası, hamilə qadınlar, uşaqlar və yeniyetmələrdə və yaşlılar arasında profilaktik tədbirlərin keçirilmə

STOMATOLOQLAR ÜÇÜN QIYMƏTLİ KİTABLARIN TƏQDİMƏTİ

versitetin rektoru Elbrus İsayev açaraq ali təhsil ocağında professor-müəllim heyətinin kitab təqdimatlarının keçirilməsinin artıq ənənə halı aldığı qeyd edib. Bildirilib ki, bu gün oxuculara təqdim edilən kitablar tibbdə stomatologiya ixtisası sahəsində olan boşluğu aradan qaldıracaq. Rektor hər iki universitetin gənc həkim-stomatoloqları, rezident və tələbələrini faydalana biləcəyi kitabların müasir tədrisin tələblərinə uyğun, nəfis şəkildə tərtibatına görə müəllifləri təbrik edib, onlara yeni elmi uğurları arzulayıb.

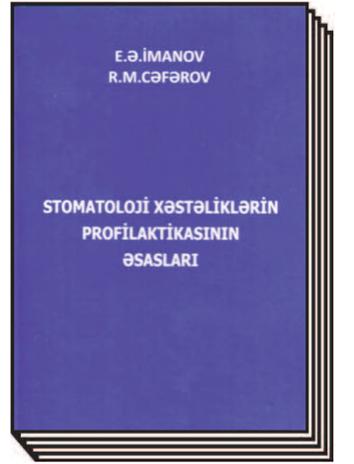
Azərbaycan Tibb Universitetinin “Ortopedik stomatologiya” kafedrasının müdiri, tibb elmləri doktoru, professor, Əməkdar həkim, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Baş stomatoloqu Nazim Pənahov qeyd edib ki, 21 fəsildən ibarət “Ortopedik stomatologiya: Dişlərin morfolojiyası və oyma texnikası” dərsliyi 7 kitab halında rus və ingilis dili olmaqla 2 dildə nəşr olunub. Bildirilib ki, dərslik fərqli tərzdə tərtib edilərək 728 rəsm və şəkillərlə müşayiət edilən informativlik üslubunda yazılıb. Professor kitabdakı fəsillər haqqında detalları slayd vasitəsilə təqdim edib.

Tədbirə onlayn qoşulan Azərbaycan Tibb Universitetinin “Uşaq stomatologiyası” kafedrasının dosenti, tibb üzrə fəlsəfə doktoru “Stomatoloji xəstəliklərin profilaktikasının əsasları” dərs vəsaitinin həmmüəllifi

xüsusiyyətləri, stomatoloji müayinələrdə istifadə olunan üsullar, ağız gigiyenası və bir çox mövzulara ətraflı izah verilib.

Naxçıvan Dövlət Universiteti “Stomatologiya” kafedrasının müəllimi Zaur Hüseynov və həmin kafed-

ranın “Ortopedik stomatologiya” üzrə həkim-rezidenti Mehdi Qasimov çıxış edərək bildirdilər ki, kitablarda stomatoloji xəstəliklərin profilaktikasına aid müasir üsul və vəsaitlər haqqında geniş məlumatlar, dişlərin inkişafı, diş və parodontum quruluşu, dişlərin çıxması, diş formulları təfərrüatı ilə öz əksini tapıb.

Sonra təqdimatı keçirilən kitabların həmmüəllifi, Naxçıvan Dövlət Universitetinin “Stomatologiya” kafedrasının müdiri, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Rauf Cəfərov dərsliklərin rus və ingilis dilində hazırlanmasının hər iki universitetdə təhsil alan əcnəbi tələbələr üçün müstəsna əhəmiyyətə malik olduğunu diqqətə çatdıraraq kitabın nəşr olunmasında göstərilən diqqət və qayğıya görə minnətdarlıq edib.

Sonda müəlliflər oxuculara kitabları hədiyyə ediblər.

Qeyd edək ki, professor Nazim Pənahov universitetə səfəri çərçivəsində Tibb fakültəsinin “Stomatologiya” ixtisasında təhsil alan tələbələrə “Stomatologiyasının müasir problemləri” mövzusunda ustad dərsi keçib.

Fəxryyə Səyyadova
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətə əlaqələr bölməsinin əməkdaşı

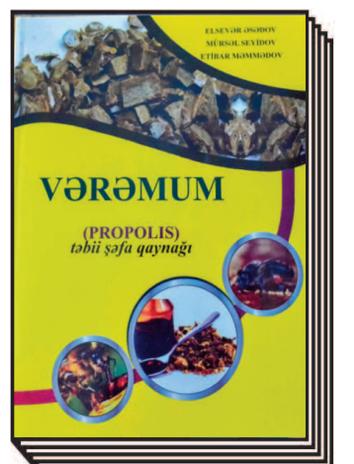
“VƏRƏMUM (PROPOLİS) TƏBİİ ŞƏFA QAYNAĞI” ADLI KİTABIN TƏQDİMƏTİ KEÇİRİLİB

Universitetin Elmi Kitabxanasında baş tutan tədbiri giriş sözü ilə açan universitetin elmi katibi, riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Məftun İsmayilov biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elsevər Əsədov, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Mürsəl Seyidov və arıçı Etibar Məmmədovun həmmüəllif olduqları kitabın elmi və tətbiqi əhəmiyyətini xüsusilə qeyd edib. Vurğulanıb ki, bu gün tibb elmi inkişaf etsə də xalq təbabəti mənbələrinə hər zaman ehtiyacımız vardır. Bu istiqamətdə kitabın mahiyyətini yüksək qiymətləndirən Məftun İsmayilov həmmüəllifləri təbrik edib, gələcək elmi-pedaqoji fəaliyyətlərində uğurları arzulayıb.

“Ümumi təbabət və klinik fənlər” kafedrasının professoru, tibb elmləri doktoru İsa Abdullayev elmi redaktoru olduğu kitab haqqında məlumat verib. Bildirilib ki, monoqrafiyada müəlliflər mövcud dərman preparatları ilə təbii müalicə vasitələri arasında müqayisəli təhlil aparıb və dəyərli arı məhsulu olan vərəmənin müalicəvi xüsusiyyətlərinə geniş nəzər salıblar. Monoqrafiyanın əsas hissəsi isə xalq təbabətinə əsaslanan arı vərəməni tərkibli müalicəvi reseptlərə həsr olunub.

“Əzcəçilik və biokimya” kafedrasının müəllimi Solmaz Novruzova vurğulayıb ki, vərəmənin emalı, müalicəvi xüsusiyyətləri, profilaktika məqsədi ilə hazırlanan reseptlər geniş şəkildə kitabda yer alıb. Məlumat verilib ki, vərəmə əsasən bitki qaynaqlı olub, arıların ağız suyu fermentlərinin təsiri ilə formalaşan, tarixən Şərqi təbabətində bir

çox xəstəliklərin müalicəsində istifadə edilən komponentlərdən biridir. Bu istiqamətdə bir çox müalicə üsulları kitabda öz yerini alıb. Qeyd edilib ki, monoqrafiyanın ərsəyə

gəlməsində bir çox dünya müəlliflərinin kitablarından istifadə olunub.

“Farmakoqnoziya” ixtisası üzrə II kurs magistr Zülfiyyə Seyidzadə kitabın həkimlər, tibb işçiləri, rezident və tibb tələbələri, arıçılar, biologlar, həmçinin sağlam həyat tərzini keçirən insanlar üçün də faydalı bir vəsait olduğunu diqqətə çatdırıb.

Etibar Dərbəndəliyev,
Gülner Həsənova
Jurnalistika ixtisası
üzrə IV kurs tələbəsi

“ƏCZAÇILIQ BOTANİKASI (ÜMUMİ HİSSƏ)” DƏRSLİYİNİN TƏQDİMƏTİ

Naxçıvan Dövlət Universiteti Elmi Kitabxanasında keçirilən tədbiri giriş sözü ilə açan ali təhsil ocağının Elm və innovasiyalar bölməsinin müdiri Rza Məmmədov universitetin professor-müəllim heyətinin kitab təqdimatlarının keçirilməsinin ənənə halı aldığını diqqətə çatdırıb. Qeyd edilib ki, Tibb fakültəsinin dekani, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elsevər Əsədov, “Əczaçılıq və biokimya” kafedrasının müdiri, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Mürsəl Seyidov, həmin kafedranın baş müəllimi Əzizə Hüseynovanın həmmüəllifi olduqları

dərslük ali məktəblərdə “Əczaçılıq” ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr və müəllimlər üçün nəzərdə tutulub, eyni zamanda botanika sahəsində əldə edilən son nailiyyətlərə əsasən yazılıb.

“Biologiya” kafedrasının dosenti, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Hilal Qasimov bildirib ki, müasir dövrdə əczaçılıq kimyası sənayesi tərəfindən müxtəlif dərman preparatlarının istehsalında dərman bitkiləri xüsusi yer tutur. Belə ki əczaçı bitkiləri tanımalı və xarakterizə etməyi bacarmalıdır ki, bu da başlıca olaraq bitki morfologiyası sistematiyası elmlə-

rinə yiyələnməkdən keçir. Bu baxımdan kitabı yüksək qiymətləndirən Hilal Qasimov rus və türk ədəbiyyatlarında da istifadə edilərək hazırlanan dərslük haqqında ətraflı məlumat verib. Diqqətə çatdırılıb ki, kitabda bitkilərlə ümumi tanışlıq, hüceyrə nəzəriyyəsinin ümumi quruluşu, toxumalar, vegetativ və generativ orqanlar, bitkilərin çoxalması və inkişafı, hava və kök vasitəsilə qidalanması və bir çox məsələlər geniş izah edilib.

“Təməl tibb fənləri” kafedrasının müdiri, tibb üzrə fəlsəfə doktoru İlhamə Mustafayeva qeyd edib ki, botanika əczaçı kadrların yetişməsində xüsusi fənlərdən biri kimi əsas bazanı təşkil edir. Vurğulanıb ki, “Əczaçılıq” ixtisasında təhsil alan

tələbələrin gələcəkdə farmakoloq kimi fəaliyyət göstərməsi üçün bitkilərin təbii ehtiyatlarının müəyyənləşdirilməsi və bitki ehtiyatlarını tədqiq etməyi bacarmaları üçün təqdimatı keçirilən dərslük müstəsna rol oynayır.

“Əczaçılıq” ixtisası üzrə II kurs tələbəsi Sahilə Yusifova müəllimlərinin gərgin əməyi nəticəsində ərsəyə gələn kitabın tələbələr üçün əhəmiyyətindən danışıb və tələbələr adından öz minnətdarlığını bildirib.

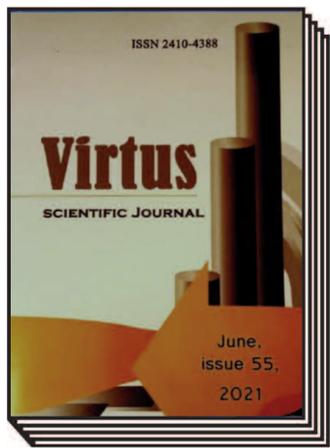
Sonra müəlliflər universitet elmi mühitinə göstərilən diqqət və qayğıya görə minnətdarlıq ediblər. Sonda müəlliflər tərəfindən tələbələrə kitab hədiyyə olunub.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr bölməsinin müdiri

MÜƏLLİMLƏRİN ELMİ MƏQALƏLƏRİ YÜKSƏK İMPAKT-FAKTORLU JURNALLARDA DƏRC OLUNUB

Naxçıvan Dövlət Universitetinin “Azərbaycan tarixi” kafedrasının müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Zəhmət Şahverdiyev və həmin kafedranın müəllimi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Qadir Əkbərovun həmmüəllif olduğu elmi məqalə “Virtus” beynəlxalq elmi jurnalda nəşr olunub. “1995-2003-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının ictimai həyatında milli-mənəvi dəyərlər” mövzusunda yazılan məqalədə Naxçıvanda milli dövlətçiliyin inkişaf etdirilməsi, elm və mədəniyyət məsələləri, tarixi yaddaşın daha da möhkəmləndirilməsi yolunda 1995-2003-cü illərdə də atılan mühüm addımlar öz əksini tapıb. Həmçinin, məqalədə müəlliflər Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibovun muxtar respublikada ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kur-

sunu uğurla davam etdirməsi, milli məsələlərlə bağlı gördüyü işlər barədə ətraflı məlumat verilib.

Naxçıvan Dövlət Universiteti Xarici dillər fakültəsi “İngilis dili və metodika” kafedrasının müdiri Cavid Babayevin elmi məqaləsi Rusiyanın Penza şəhərində “Avropa Elmi Konfransı” (“European Scientific Conference”) adlı jurnalda dərc olunub. “Söz sırasına əsaslanan stilistik cihazlar” adlı elmi məqalədə söz sırası dəyişimi əsasında yaranan üslub vasitələrindən bəhs olunub. Burada inversiyaya əsaslanan üslub vasitələri kimi anadiplozis, kiazmus, antimetabol bir-biri ilə müqayisə edilib və onlar arasında fərqli cəhətlər vurğulanıb. Məqalədə həmçinin, qrammatik və üslubi inversiya arasındakı fərqlər də aydınlıq gətirilib.

Naxçıvan Dövlət Universiteti “Beynəlxalq münasibətlər” kafedrasının müdiri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Şamxal Məmmədovun “I Dünya müharibəsi ərəfəsində və müharibə illərində Rusiyanın Cənubi Qafqaz və Yaxın Şərq siyasətində erməni amili” adlı elmi məqaləsi Ruminiyada Scopus indeks bazasına malik “Transylvanian Review” adlı jurnalda dərc olunub.

Məqalədə I Dünya müharibəsi illərində Rusiyanın Cənubi Qafqaz və Yaxın Şərq siyasətində erməni amilindən türklərə qarşı necə istifadə etdiyi və regionda onlara verilən

dəstəkdən bəhs edilir. Məqalədə Rusiyanın dəstəklədiyi ermənilərin osmanlı torpaqları və Cənubi Qafqaz regionunda “Böyük Ermənistan” xəyallarını necə həyata keçirmək istədiyi haqda ətraflı məlumat verilir.

Rusiyada çarizmin devrilməsi nəticəsində onun müharibədən çıxması, rus qoşunları ilə birlikdə ermənilərin də işğal etdikləri türk torpaqlarını tərk etməsi, ermənilərin Cənubi Qafqaz və Türkiyə əraziləri hesabına “Böyük Ermənistan qurmaq planlarını növbəti dəfə alt-üst etməsi məqalədə müəllifin gəldiyi nəticədir.

Naxçıvan Dövlət Universiteti İncəsənət fakültəsi, Təsviri incəsənət kafedrasının müəllimi Səyyarə Sadıxovanın elmi məqaləsi Rusiyanın Penza şəhərində “Avropa Elmi Konfransı” (“European Scientific Conference”) adlı jurnalda dərc olunub. “Naxçıvan xalçalarında naxışların bədii xüsusiyyətləri” adlı məqalədə Azərbaycan xalça məktəblərinin Naxçıvan qrupundan bəhs olunur. Naxçıvan xalça naxışları təsnif olunur və onların izahı verilir. Xalça naxışlarının da təhlil edildiyi məqalədə bu qrupa daxil olan xalçaların özünəməxsus xüsusiyyətləri, rəng və kompozisiya həllindən də danışıılır.

Naxçıvan Dövlət Universiteti “Baytarlıq təbabəti” kafedrasının professoru, biologiya üzrə elmlər doktoru Etibar Məmmədovun “Naxçıvan Muxtar Respublikası şəraitində camışlarda anoplofəlyat törədicilərinin yayılması” (Spread of anoplocephales pathogens in buffaloes in the conditions of Nakhchivan Autonomous Republic) adlı elmi məqaləsi “Beynəlxalq Entomoloji tədqiqatlar” (International Journal of Entomology Research) adlı elmi jurnalda dərc olunub. Müəllif məqalədə muxtar

respublikanın müxtəlif ərazilərində camışlarda intensiv müşahidə edilənbağıracaq setodlarının yayılma xüsusiyyətlərini, invaziyanın mövsümi dinamikasının araşdırılmasına dair maraqlı elmi tədqiqatlar aparıb. Araşdırılan elmi nəticələr məqalədə ümumiləşdirilib.

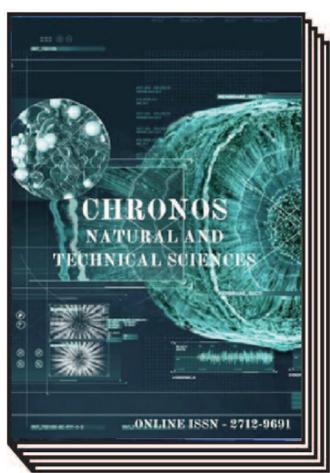
Qeyd edək ki, Beynəlxalq Entomoloji tədqiqatlar adlı jurnal Web of science indeks bazasına malik, yüksək impaktfaktorlu ilə seçilən və biologiya elmləri sahəsində dünyada daha çox istinad olunan dərgilərdən biridir.

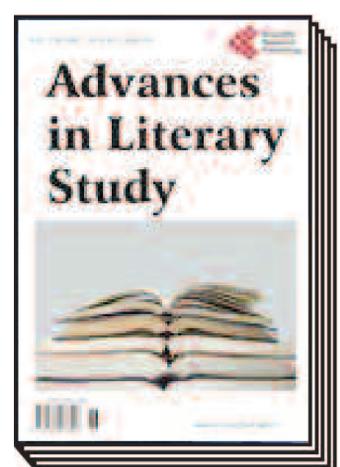
Naxçıvan Dövlət Universiteti “İnformatika” kafedrasının dosenti, riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru Vüqar Salmanovun “İnformasiyanın etibarlılığının artırılması üsulları” mövzusunda elmi məqaləsi Moskva şəhərində nəşr olunan “Xronos: Təbiət və Texniki Elmlər” jurnalında dərc edilib.

Məqalədə qeyd edilir ki, informasiyanın etibarlılığı informasiyanın real həyat obyektlərini lazımi dəqiqliklə əks etdirmə xüsusiyyətidir. Belə ki, sınaq avtomatlaşdırma sistemlərinin müasir şəbəkə arxitekturalarında informasiyanın etibarlılığının artırılması sahəsində əsas problem “real” zaman sistemləri üçün etibarlılığın artırılması probleminin həllinə yönəlmiş metodların yaradılmasıdır. Məqalədə təsadüfi ədədlər generatorunun istifadəsi əsasında şərtsiz dayanıqlı kodlaşdırma üsulları qurmaq üçün

istifadə olunan əsas yanaşmalar tədqiq olunur. Həmçinin, müəllif göstərilən xüsusiyyətləri özündə əks etdirən generator qurmaq üsulu təklif edir.

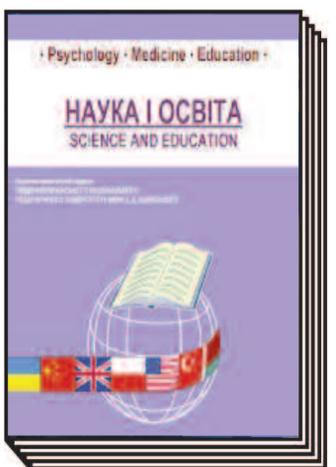

Naxçıvan Dövlət Universiteti “Fənlərin tədrisi metodikası və texnologiya müəllimliyi” kafedrasının dosenti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Mehriban Əsədullayevanın (Quliyeva) elmi məqaləsi Honq Konqda “Ədəbiyyatda axtarışlar” “Advances in literary study” adlı jurnalda dərc olunub. Məqalədə XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəlləri Naxçıvan ədəbi mühiti nümayəndələrinin publisistik üslubu araşdırılıb. Müəllif ədəbi dilin inkişafında müstəsna rolunu ediblərin mətbuatdakı fəaliyyətlərini ardıcıl olaraq izləyib, eyni zamanda Azərbaycan ədəbi dilinin publisistik üslubuna xas dil xüsusiyyətlərini tədqiq edib.

Məqalədə həmçinin, XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəlləri Naxçıvan ədəbi mühiti nümayəndələrinin publisistik irsi tədqiq olunmaqla yanaşı, bu sahədə çalışan M.T.Sidqi, Q.Şərifzadə, Ə.Qəmküsar, C.Məmmədquluzadə, M.S.Ordubadı, M.Şah-taxtı, H.Cavid, E.Sultanov, Ə.Səbri kimi ədəbi mühit nümayəndələrinin məqalələrinin dil-üslub xüsusiyyətləri də araşdırılıb.

Məqalədə eyni zamanda XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində milli mətbuatın ədəbi dilimizin inkişafındakı rolu göstərilməklə bərabər, xalqın milli oyanışına, maariflənməsinə təsir edən mühüm amillərdən bəhs edilir.

Naxçıvan Dövlət Universiteti “Pedaqogika və psixologiya” kafedrasının dosenti, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru Taleh Xəlilovun “Muxtariyyət dövründə Naxçıvanda təhsilin inkişafı” adlı elmi məqaləsi Uşinski adına Cənubi Ukrayna Milli Pedaqoji Universitetində nəşr olunan “Elm və təhsil” (“Science and Education”) adlı yüksək impakt faktorlu jurnalda çap olunub.

Məqalədə muxtariyyət dövründə Naxçıvanda ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin, ümumtəhsil məktəblərinin və məktəbdənkənar təhsil müəssisələrinin tarixi araşdırılıb, illər üzrə müqayisəli təhlillər aparılıb.

Naxçıvan Dövlət Universiteti “Təbiətşünaslıq və kənd təsərrüfatı” fakültəsi, “Biologiya” kafedrasının dosenti, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Hilal Qasimovun “Azərbaycan florasında yayılmış qırxbuğumkimilər fəsiləsinə aid yabanı tərəvəz bitkilərinin etnofarmakoloji istifadəsi” adlı məqaləsi İtaliyada yüksək impaktfaktorlu “Biomüxtəliflik jurnalı”nda (“Biodiversity journal”) dərc olunub.

Məqalədə Azərbaycan florasında geniş yayılmış və xalq təbabətində istifadə olunan Polygonaceae

Juss fəsiləsinə aid bəzi yabanı tərəvəz bitkilərinin etnofarmakoloji və qidalanma əhəmiyyətindən bəhs edilir. Aparılan tədqiqatda dərman kimi istifadə olunan bitkilərin orqanları və inkişaf mərhələləri aydınlaşdırılıb, onların tərəvəz kimi əhəmiyyəti və müalicəvi xüsusiyyətləri müəyyən edilib. Bitkilərin bioekoloji xüsusiyyətləri və yayılma əraziləri aşkar edilib, ehtiyatları qiymətləndirilib. Qeyd edək ki, müəllif etnobotanik tədqiqatları çöl etnoqrafiyası, müşahidə, sorğu, anket, müsahibə və s. üsullarla aparıb.

70 illik Yubiley

Naxçıvan Dövlət Universitetində "Azərbaycan dili və ədəbiyyatı" kafedrasının dosenti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Xanəli Kərimlinin 70 illik yubileyinə həsr olunmuş "Şair könlü bir ümmandır" adlı ədəbi-bədii kompozisiya keçirilib.

"Azərbaycan dili və ədəbiyyatı" kafedrasının dosenti Arif Ağalarovun təqdimatında keçirilən tədbirdə

şairin ədəbi yaradıcılığı qiymətləndirilərək qeyd edilib ki, Xanəli Kərimli vətəndaşlıq lirikasının görkəmli yaradıcılarından. Onun poetikasında vətəninə sevnə, doğma diyarın çəkdiyi ağır-acıları dərinləndirən hissədən şair ruhu duyulur. Vurğulanıb ki, bədii yaradıcılığa ötən əsrin 80-ci illərində başlayan Xanəli Kərimlinin ilk şeiri "Toğluqayanın Məmməd Araza məktubu" şeiridir. Bildirilib ki, şair sözün dəyərini dərinləndirən duya bilən və öz xarakteri ilə səmimiyyət və sadəliyin fəvqında dayanan əsl insandır.

"Teatr və mədəniyyətşünaslıq" kafedrasının müəllimi, Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti Kamran Quliyev Xanəli Kərimlinin yubileyinə dair Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin "Ədəbiyyat" qəzetində çap olunan

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASININ ƏMƏKDAR MÜƏLLİMİ XANƏLİ KƏRİMLİNİN 70 İLLİK YUBİLEYİ

məktubunu oxuyub və şairin poeziyasından bir nümunə bədii qiraət edib.

Muzeşünaslıq, arxiv işi və kitabxanaçılıq kafedrasının dosenti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Aypara Behbudova şairin rəngarəng ədəbi-bədii yaradıcılığından söhbət açıb. Naxçıvan MR Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Kamal Əhmədov yubilyarı təbrik edərək ona xoş arzularını çatdırıb. Sonra bəstə-

Vətən" poemasını bədii qiraət ediblər.

Universitetin rektoru Elbrus İsayev ədəbiyyat və incəsənət birgə vəhdətindən təşkil olunan yubiley tədbirini yüksək qiymətləndirib. Rektor yubilyarı təbrik edərək ona sağlamlıq, yaradıcılıq uğurları arzulayaraq universitetin fəxri fərmanını və gül dəstəsini təqdim edib. Rektor tədbirdə Muzeşünaslıq, arxiv işi və kitabxanaçılıq kafedrasının dosenti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Aypara Behbudovani da 50 illik yubileyi münasibətilə təbrik edib. Hər iki yubilyarın ünvanına xoş sözlər, səmimi arzular səsləndirilib.

"Azərbaycan dili və ədəbiyyatı" kafedrasının dosenti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Xanəli Kərimli göstərilən xüsusi diqqət və qayğıya görə öz minnətdarlığını bildirib.

Qeyd edək ki, Xanəli Kərimli 1951-ci il noyabr ayının 27-də Şahbuz rayonunun Mahmudoba kəndində anadan olub. 1969-cu ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Naxçıvan filialının (indiki Naxçıvan Dövlət Universiteti) "Filologiya" fakültəsinə qəbul olub. 1991-1996-cı illərdə Naxçıvan Dövlət Universitetinin "Fikir" qəzetinin redaktoru, eyni zamanda 1996-1998-ci illərdə universitetin "Ədəbiyyat" kafedrasında müəllimliklə bərabər 1998-2014-cü illərdə Əcnəbi tələbələrə iş üzrə fakültənin dekanı vəzifəsində fəaliyyət göstərib. Xanəli Kərimli 1987-ci ildə "Cənubi Azərbaycan demokratik ədəbiyyatında hekayə janrının inkişafı (1941-1970)" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsi alıb.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətə əlaqələr bölməsinin müdiri

karın Xanəli Kərimlinin "Mən səni sevmişəm" adlı şeirə bəstələdiyi eyniadlı romansı səsləndirilib.

Tədbir boyunca Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar artisti Aqib Seyidovun bədii rəhbəri olduğu "Xalq çalğı alətləri" kafedrasının "Şəms" instrumental ansamblının müşayiəti ilə kompozisiyanın ruhuna uyğun ifalar səsləndirilib.

Naxçıvan Aşıqlar Birliyinin sədri, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti aşıq Tural Bağirovun saz ifası tədbirə xoş ovqat bəxş edib.

Tələbə Teatr Studiyasının bədii qiraətçiləri şairin "Bir az da sevgidən danış", Məhəbbət haqqında ballada, "Aparmağa" şeiri və "Öz dilimsən", Tarix-filologiya fakültəsinin tələbələri isə "Bayrağımı uca qaldır, Ana

Əliyev yubilyar haqda məlumat verərək qeyd edib ki, Məmmədli Rəhimov Babək royonunun Qaraqala kəndində anadan olub. 1971-1975-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi İnstitutunda (Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman-kademiya) təhsil alıb. 1975-1979-cu illərdə Babək rayonunun Xalxal,

uğurları qeyd edib. Bildirilib ki, tələbələrə idmanın bütün növlərini sevdiren Məmmədli Rəhimov həm də tələbələrin sevimli müəllimidir.

Kafedranın dosenti Həsən Babayev və digər müəllimlər yubilyar haqda ürək sözlərini ifadə edib, xatirələrini bölüşüblər.

Yubilyar ona göstərilən xüsusi

Məzrə, Zeynəddin kəndlərində Bədən tərbiyəsi müəllimi və "Dinamo" cəmiyyətində cüdo məşqçisi kimi çalışan Məmmədli müəllim 1979-

diqqət və qayğıya görə minnətdarlıq edib. Diqqətə çatdırılıb ki, sağlamlığın təməli müntəzəm idmanla məşğul olmaqdan keçir.

cu ildən Naxçıvan Dövlət Universitetində müəllim, baş müəllim kimi fəaliyyətə başlayıb. 2014-cü ildən İdman klubunun sədri vəzifəsində çalışan Məmmədli Rəhimov ali təhsil ocağının idman həyatında bir çox uğurlara nail olub. 2013-cü ildə "Fiziki kamilliyin pedaqoji əsasları" mövzusunda dissertasiya müdafiə edib və 2016-cı ildə dosent elmi vəzifəsinə layiq görülüb.

Bədən tərbiyəsi və idman kafedrasının müdiri Əvəz Tağıyev Məmmədli müəllimin qazandığı elmi

Qeyd edək ki, Məmmədli Rəhimov 2007-ci ildə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən "qabaqcıl təhsil işçisi döş nişanı" və 2017-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə "Tərəqqi" medalı ilə təltif edilib. O, 40-dan çox elmi məqalənin və 5 dərs vəsaitinin müəllifidir.

Səadət Əliyeva
Televiziya, mətbuat və ictimaiyyətə əlaqələr bölməsinin müdiri

Əziz dostum Xanəli! Bu ilin noyabr ayında Sizin 70 yaşınız tamam olur. Bu yubiley günü münasibətilə Vətənin şair oğlunu ürəkdən təbrik edirəm. Siz bu Vətənin, xalqın qələm tutan əli, haqq-ədalət və humanizmin fədakar yolçularından birisiniz. Böyük amal, saf əqidə, səmimiyyət, Vətən sevgisi, yaratmaq və yaşatmaq eşqi Sizin həyat devizinizdir.

YENİ ZİRVƏLƏRƏ DOĞRU

Əsərlərinizi vərəqləyən, incələyən, onunla tanış olan hər bir oxucu yaxşı görür ki, Siz tanrının söz elçisisiniz. Dilimizin saflığını, şeirimizin ahəngini və gözəlliyini qoruyan söz-sənət fədaisiniz. Könlü oxşayan odlu, alovlu, közlü misralarınızla ürəkləri fəth edir, Vətənin hər guşəsini, bucağını qələminizlə isidirsiniz. Çünki "Ulu Vətən, ulu Turan" ta əzəldən şairin "ünlü döyüş nəğməsi" olub.

İkinci Qarabağ savaşında döyüş-kən misralarınızla müzəffər ordumuzun mətin əsgərlərinin yanında olmusunuz. "Vur əsgərim, haqq sən, həqiqət sənindir", -deyərək ərənlərimizin qoluna qüvvət, dizinə taqət, gözlərinə işıq, nur vermişiniz. Ordumuzun şücaətindən

bəhs edən, şeirimizin, ədəbiyyatımızın şah əsərlərindən sayılan "Bayrağımı uca qaldır, ana Vətən", yaxud "Qarabağ dastanı" adlı mufəssəl bir poemanı ərsəyə gətirmisiniz, özü də bir günün içərisində. Bu ulu Tanrının şair oğluna bəxş etdiyi tükənməz söz incisi və ilahi vergisidir. Bu il işıq üzü görün "Tanrı müjdəsi" adlı kitabımız da söz-sənət dünyamızın bir incisi hesab olunur.

Əziz dostum! Şeirlərinizdə əmətli, vüqarlı, qətiyyətli, mübariz və döyüşkən göründüyünüz qədar, həm də kövrək, zərif və duyğusalınız. Təbiətlə bağlı qələmə aldığınız onlarla şeirlərinizdə təbiət lövhələri və təsvirlər bir şair qəlbini həssaslıqdan, yurdunun hər daşına, torpağına necə nəvazişlə poetik don geyindirməsindən xəbər verir. Çünki siz insanın, təbiətin gözəllik çələngisiniz. Qələminlə oxşadığım və bağrıma basdığım təbiət lövhələrində doğma yurdumuz Naxçıvan daha füsunkar və gözəl görünür.

Əziz dostum! Sözümlərin sonunda bir daha 70 illik yubileyinizi ürəkdən təbrik edir, Sizə həyatın ən böyük neməti olan möhkəm cansağlığı diləyirəm!

70 yaş nədir ki, a şair dostum,
Qarşıda zirvələr gözləyir səni.
Bir əsrin mübarək əlin sıxmağa,
Çoxsaylı pillələr gözləyir səni

O pillələrə doğru irəli!

Rövşən Hüseynov
Azərbaycan Respublikasının
Əməkdar mədəniyyət işçisi

DOSENT NAILƏ QARDAŞBƏYOVANIN 60 İLLİK YUBİLEYİ QEYD OLUNUB

60 illik Yubiley

Naxçıvan Dövlət Universitetində "Ümumi və nəzəri fizika" kafedrasının müəllimi, fizika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Nailə Qardaşbəyovanın 60 illik yubileyi qeyd edilib.

Yubileyi giriş sözü ilə açan universitetin Tədris və tərbiyə işləri üzrə prorektor Rafiq Rəhimov Nailə Qardaşbəyovanın elmi-pedaqoji fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib. Yubilyarı təbrik edən prorektor ona elmi-pedaqoji fəaliyyətində uğurlar arzu edərək universitetin fəxri fərmanını və gül dəstəsini ona təqdim edib.

Fizika-riyaziyyat fakültəsinin dekanı, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Orxan Cəfərov yubilyar haqda məlumat verərək qeyd edib ki, 1961-ci ildə Naxçıvan şəhərində anadan olan Nailə Qardaşbəyova orta məktəbi 1978-ci ildə Naxçıvan şəhərində bitirib. 1978-ci ildə Azərbaycan Texniki Universitetinin Avtomatika və hesablama texnikası fakültəsinin yarımkəçiricilər və dielektriklər ixtisasına qəbul olunub. 1983-cü ildə universi-

teti bitirdikdən sonra 1997-ci ildə Naxçıvan Dövlət Universitetində baş laborant vəzifəsində çalışıb. 1999-cu ildə universitetin aspirantura şöbəsinə dissertant kimi qəbul olunub. 2002-ci ildə "Kənar yüklü dislokasiyalı kristallarda rekombinasiya prosesləri" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək, fizika-riyaziyyat elmləri namizədi adına layiq görülüb. 2003-ildə Ümumi və nəzəri fizika kafedrasında müəllim, 2007-ci ildə dosent vəzifəsinə təyin edilib. Diqqətə çatdırılıb ki, Nailə Qardaşbəyova hazırda universitetdə "Biofizika" elmini tədris edir.

Ümumi və nəzəri fizika kafedrasının müdiri, fizika üzrə fəlsəfə doktoru Billurə Hacıyeva müəllimi olan Nailə Qardaşbəyova haqda xoş xatirələrini bölüşüb, bu gün bir müəllim kimi birgə çalışdıqlarına görə qürur hissini ifadə edib.

"Ümumi və nəzəri fizika" kafedrasının dosenti, fizika üzrə fəlsəfə doktoru Fərman Qocayev xoş arzusu və istəklərini yubilyara ünvanlayıb.

Tədbirdə çıxış edən Nailə müəllimə ürək sözlərini çatdırıb, xoş sözlərini ifadə ediblər.

Sonda yubilyar yaradılan şəraitə, göstərilən diqqətə görə hər kəsə minnətdarlıq edib.

Səvinc Hüseynova
Jurnalistika ixtisası
üzrə I kurs tələbəsi

Beynəlxalq Tələbə-Gənclər Həftəsi ilk dəfə 1941-ci il noyabr ayının 17-də faşizmə qarşı mübarizə aparan gənclərin konqresində təsis edilmişdir. Səbəb isə 1939-cu ildə məhz həmin gün Alman faşizminə qarşı çıxan çex tələbə hərəkatı rəhbərlərinin tutularaq güllələnməsi və həmin etiraz aksiyasının qan içində boğulması idi. Yəni bu tarix həmin hərəkatın üzvi olmuş tələbələrə xatirə günüdür. Bu tarixi qeyd etməklə bu gün dünyanın əksər dövlətlərində yaşayan gənclər bir növ hamrəylik və sülh uğrunda mübarizəni qeyd edirlər.

Ölkəmizdə bu tarix 1996-cı ildən qeyd edilir. Azərbaycanın bu tarixi qeyd edən ölkələr sırasına qatılması heç də təsadüfi xarakter daşmır. Azərbaycan əhalisinin böyük bir qismini gənclər təşkil edən bir ölkədir. Gənclər cəmiyyətin ən fəal təbəqəsi olduğu üçün xalqımız da, dövlətimiz də ümidini məhz gənc nəsə bağlamışdır.

Buna görə də gənclərlə iş dövlət siyasətinin aparıcı istiqamətlərdən birini təşkil edir. Bu siyasətin təməli isə xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra qoyuldu. Məhz o dövrdən sonra Azərbaycanda ölkənin gələcəyi üçün hesablanmış gənclər siyasəti həyata keçirilməyə başladı. Cəmiyyətin bu aktiv gənclər təbəqəsinin təşkilatlanması, ictimai-siyasi proseslərə daha fəal qoşulması üçün mühüm işlər görüldü. Beləliklə, Azərbaycan sosial, iqtisadi və mədəni inkişafına uğurlu gənc nəsli formalaşdırmaq, gənclərin qüvvə və bacarıqlarını, yaradıcılıq imkanlarını milli dövlət quruculuğu vəzifələrini yerinə yetirilməsinə, ölkədə həyata keçirilən islahatlar proqramının gerçəkləşdirilməsinə səfərbər etmək, gənclərlə iş sahəsində cəmiyyətin demokratik inkişafı tələblərinə cavab vermək siyasəti həyata keçirildi. Eyni zamanda, yeni müstəqil dövlətin vətəndaşı olaraq gənc nəslin ümum-bəşəri və milli dəyərlər, vətənə sdaqət, müstəqilliyimizin, dövlətçiliyimizin, torpaqlarımızın müdafiəsinə daimi hazırlıq zəminində tərbiyə edilməsi, gənclərin mədəni və sağlam

GƏNCLİYİN İZİ

fiziki inkişafını təmin edən, yeni vətəndaş formalaşdırılması işi həyata keçirilməyə başlandı.

Hələ 2003-cü ilin oktyabr ayında keçirilən Azərbaycan Gənclərinin III forumuna məktub ünvanlayan ümummilli lider Heydər Əliyev qeyd edirdi ki: "Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin qorunub möhkəmləndirilməsi, ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi, o cümlədən işğal olunmuş torpaqların azad edilməsi, Azərbaycanın dünya birliyində öz layiqli yerini tutması yolunda görüləsi işlər

siyasətinin başlıca istiqamətlərindəndir. Bu uğurlu siyasətin davamlılığı ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin gənclərin VI forumuna ünvanladığı məktubunda da aydın hiss olunmaqdadır: "Bu il iyul ayında mənim Sərəncamımla "Azərbaycan gəncliyi 2011-2015-ci illərdə" Dövlət Proqramı təsdiq edilmişdir. Belə bir proqramın mövcudluğu dövlətin gənclərlə bağlı siyasətinin parlaq təzahürüdür. Proqramda əsas vəzifələr sırasında gənclərin ictimai həyatın ən müxtəlif sahələrində yaxından iştirak

müxtəlif sahələrində özünü büruzvə verən uğurlar bunun bariz ifadəsidir. Gəncliyə göstərilən hərtərəfli dövlət qayğısının nəticəsidir ki, muxtar respublika gəncliyinin səsi artıq dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin universitetlərindən gəlir. Buna əsasən hazırlanan Dövlət Proqramına uyğun olaraq ümumtəhsil məktəblərini bitirən yüzlərlə məzun ABŞ, Fransa və Almaniyanın qabaqcıl ali məktəblərində təhsil alaraq gələcəyin mütəxəssisi kimi yetişirlər.

Artıq muxtar respublikada həyatın bütün sahələrində, o cümlədən dövlət qanunverici və idarəedicilik sahələrində gənclər uğurla

ana yurdumuz Azərbaycandır. Azərbaycan adını, azərbaycanlı şərafətini daim uca tutmalı, hər birinin bu ada layiq olmalısınız". Ali Məclisi Sədri-nin bu sözləri, əslində, muxtar respublikamızda gəncliyə böyük etimad kimi dəyərləndirilməlidir.

Hazırda Naxçıvan Muxtar Respublikasında fəaliyyət göstərən ali məktəblərdə təhsil alan tələbə-gənclərin milli dövlətçilik, azərbaycançılıq, vətənpərvərlik ruhunda yetişib formalaşması üçün genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirilir. Naxçıvan Dövlət Universitetində tələbə təşkilatlarının fəaliyyət göstərən tələbələrə asudə vaxtının səmərəli təşkilinə, ictimai fəallığının artırılmasına dəyərli töhfələrini verməkdədir. Naxçıvan Dövlət Universitetinin geniş miqyas alan beynəlxalq əlaqələri tələbələrə millilik amilini əsas kimi qəbul etməklə yanaşı, Avropa dəyərlərinə yiyələnmələrinə də münbit şərait yaradır.

Bu gün Azərbaycan gəncliyi ictimai həyatın bütün sahələrində aktiv fəaliyyəti ilə seçilir, siyasi, iqtisadi, humanitar, sosial tədbirlərin həyata keçirilməsində fəal iştirak edir. Gənclərimizin qarşısında idman, elm, mədəniyyət, incəsənət və digər sahələrdə qazanılan nailiyyətlərlə yanaşı, həm də dövlətçilik ənənələrini daim uca tutmaq, ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi xəttinə sdaqət ruhunda böyümək kimi müqəddəs vəzifələr durur. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri cənab Vasif Talıbovun dediği kimi: "Bizim qarşımızda bir vəzifə durur: mədəniyyət, intellekt və vətənpərvərlik gənclər yetişdirmək. Gənclərin bir yolu var. Bu yol ölkə Prezidenti tərəfindən uğurla davam etdirilən Heydər Əliyev yoludur. Hər bir gənc yaradılan yüksək şəraitdən və göstərilən dövlət qayğısından bəhrələnmək və xalq üçün layiqli vətəndaş olmaq çalışmalıdır, üzərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirməli və ona göstərilən etimadı doğrultmalıdır".

Arzu Abdullayev
Yeni Azərbaycan Partiyası
Universitet şəhərciyi ərazi ilk partiya təşkilatının sədri

hələ çoxdur. XXI əsrdə müstəqil Azərbaycanın inkişafı naminə görülməli işlərə əzəmətli işlərin həyata keçirilməsinin əsas ağırlığı və məsuliyyəti isə bugünkü gənclərin üzərinə düşür". Forumdan keçən dövrdə isə Azərbaycan gəncliyi öz işi, əməlləri ilə müstəqil dövlətimizin qarşısında duran mühüm vəzifələrin həyata keçirilməsində fəal iştirak etməyə hazır olduğunu nümayiş etdirdi.

Sevindirici haldır ki, bu gün ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi dövründə də Azərbaycan gəncliyinə qayğı davam etdirilir. Gənclər arasında işsizliyin aradan qaldırılması, tələbələrə iş, hərbi xidmət, gənclərin idmanda qazandığı nailiyyətlər, mədəniyyət və incəsənət sahəsində çalışan gənclərə xüsusi diqqət yetirilməsi son illərdə gənclər

rakına, onların cəmiyyətimizdə layiqli yer tutması və beynəlxalq aləmdə tanınması məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilir. Ümidvaram ki, bu forum proqramın uğurlu həyata keçirilməsi və yeni-yeni çalılarla zənginləşməsinə zəmin yaradacaqdır".

Əsas ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan, bu gün ölkə başçısı cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən dövlət gənclər siyasətinin bəhrələrini Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının təmsalında da aydın görmək mümkündür. Gəncliyin sağlam, vətənpərvərlik ruhunda yetişməsi, onların cəmiyyətin müxtəlif sahələrində fəal iştirakını təmin etmək üçün muxtar respublikamızda hər cür şərait yaradılır. Bu gün həyatımızın

təmsil olunurlar. Bu gün muxtar respublikada məşğul əhalinin yarıdan çoxu gənclərdən ibarətdir. Muxtar respublika gəncliyi isə bu diqqət və qayğıya cavab olaraq muxtar respublikamızın bütün sahələrinin inkişafına layiqli töhfələr verməyə çalışır. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədri cənab Vasif Talıbov gənclərə müraciətlə demişdir: "O dövlət, cəmiyyət güclüdür ki, onun gəncliyi, əhalisi dövlətə, mənsub olduğu xalqa sdaqətlidir, vətənpərvərdir, təhsillidir. Vətənpərvərliyi, milli ruhu, zəngin mədəniyyəti olmayan insan yüksək savada da malik ola bilməz. Odur ki, harada təhsil almağınızdan, fəaliyyət göstərməyinizdən, asılı olmayaraq unutmayın ki, Müstəqil Azərbaycan Respublikasını təmsil edirsiniz, doğma

ƏBƏDİYYƏTİN SÖNMƏZ GÜNƏŞİ-NƏSİMİ

"Məndə siğar iki cahan, mən bu cahana siğmazam" misralarının müəllifi olan şairimizin haqiqətən də ədəbiyyata, şeirə siğmayan zəngin yaradıcılıq yolu milyonların qəlbinə işıqlandırmışdır. Klassiklərimizin diwanlarına nəzər salanda qəlbimdə bu misralar səslənir. Onların Tanrıya, başgər övladına, söz qüdrətinə olan məhəbbəti bir dilə siğarmı? Əlbəttə, yox. Nəsimi poeziyası kimi...

Mərhəbə, insani-kamil, canının cananəsi
Alimin cismi sdaqətdir, sənnəsin dürdanəsi...

İnsana sevgidən və hörmətdən başlanan yolun Tanrıda tamamlanması Nəsimi poeziyasının əsas ideyasını təşkil edir. Nəsimi dühasının böyüklüyü ondadır ki, o, insani Tanrının yaratdığı ən yüksək varlıq sayır və ona insan gözü ilə yox, Tanrının əsrinə, Tanrının öz gözü ilə qürur və heyranlıq hissi ilə baxır. Amma Nəsimi "mən"imin dərinliyini nəzərə almadan bunu yalnız insan-Allahın ekvivalenti kimi qəbul edirlər. Mütəfəkkir öz "mən"imin ilahi qüdrətindən danışarkən, öləri insan varlığını deyil, onun ilahi mənşəli, özündə əzəli xüsusiyyətləri qoruyan ilahi ruhunu nəzərdə tutur. Nəsimi yarıdanla yaradılmışın əlaqəsindən tez-tez söz açsa da, heç vaxt onu eyniləşdirmir və şair bütün yaradıcılığı boyu vurğulamaq istəyir ki, insanın cismani mövcudluğu deyil, ruhu haqqa doğru yüksəlir, kamillik zirvəsinə ucalır. Başqa sözlə, Xalqlə-məxluqun eyniyyəti daimi bir hal kimi göstərilir. Yaradana qovuşma ruhun təkamülünün ən ali mərtəbəsində baş verir. Nəsimi ruhunun başlanğıc mərhələyə qayıdışını və ilahi qüdrətin əldə olunmasını müxtəlif yollarla ifadə edir. Nəsiminin nəzərində insan həm cismani varlıq, həm də cismində baş verən dəyişikliklər etibarilə kainatın bir parçasıdır. Eyni zamanda, insan ruhu ilə Allahla bağlıdır:

Bu cism evinə, talibə, seyr edərək çün can gəlir;
Bu evdə bağı sanma kim, bir-iki gün mehman gəlir.

Burada bir məqamı da vurğulamalıyıq ki, Nəsiminin yaradıcılığında ön planda olan onun ilahi sevgisi, haqqa aşıqlığıdır. Şair bütün yaradıcılığı boyu əvvəldən-sonadək Allahla məhəbbət aşılayır. Bununla o, insanlara ali mədəni-əxlaqi dəyərləri də təlqin etmiş olur. Bir tərəfdən, ənənədən, təsəvvüf ədəbiyyatından müəyyən mədəni-əxlaqi dəyərləri olaraq, bədiyyat verməklə ifadə edirdisə, digər tərəfdən, bir çox məsələləri özünün fərdi baxış bucağından dəyərləndirirdi. O, insandan nəfsinə qalib gəlməyi, düzgünlüyü, ruzi üçün digərlərinin qarşısında əyilməməyi, mərdanəliyi, cəsurluğu, təbəbbürlü olmağa tələb edirdi. Onun özü də bu keyfiyyətlərə malik idi və yüzillər boyunca çox sayda insanlar üçün bu mədəni cəhətləri ilə bir örnək olmuşdur:

Napak olan sənəin nə bilir qədrü qiymətin,
Zatında adamin daxi ari göhər görək.

Nəsimiyə görə, insan öz nəfsinə qalib gəlməlidir. Bu anlayışı biz, adətən, ancaq maddiyyatla əlaqələndiririk, yəni nələrdənsə imtina etmək, nəfsini çəkmək, özünü məhrumiyətə məruz qoymaq kimi qavrayırıq. Nəfsi tərbiyə etmək isə tamamilə başqa bir anlayışdır. Nəfsi tərbiyə etmək vicdanına qul, nəfsinə hakim ola bilməkdir. Lakin bu gün nəfsi tərbiyə etməkdə müasir insana çox çətin görünən məqamlar var. Məsələn: qüruru öldürmək. Müasir insan qürurunu öldürə, özünə hər şeyi rəva bilərə, özündən kiçiyin də qarşısında əyilə bilmir. Müasir insan

maddiyyata, cismani tələblərinə çox bağlıdır. Hazırda bu ideyaları kütləviləşdirmək mümkün deyil, amma o dövrdə bu, mümkün idi. Nəsiminin fikir dünyası da bu mühitdə formalaşmışdır. Üstəlik, Nəsimi geniş mütaliə sahibi olaraq, dövrünün fəlsəfi və irfani biliklərinə yiyələnib. Əsərləri oxuduca belə qənaətə gəlirik ki, cismani varlığından artıq ruhunun qayğısına qalib, onu tərbiyələndirmək Nəsiminin əsas məqsədi olub. İnsan aqlı imkanlarını inkişaf etdirib formalaşdırmaqla yanaşı, ruhunun da qayğısına qalmalı, onu paklaşdırmalıdır. İlahi həqiqətin yolu bu vasitələrlə aşıdır. Əqli tərbiyə, onun ardınca ruhi tərbiyə və nəhayət, hər ikisinin fəvqində dayanmaq – Nəsiminin fəlsəfəsinin mahiyyətində durur. Nəsimi dünya poeziyasının ən kamil nümunələrində sırasına diqqətəlayiq yer tutan əsərlərində daim insanın əzəmətinə, insani məhəbbəti və şəxsiyyətin azadlığını tərənnüm etmişdir.

Anadilli şeirin humanist ideyalarla, yeni məzmun, deyim tərzü və bədi dövlətlərlə daha da zənginləşməsində unudulmaz şairin misilsiz xidmətləri vardır. Nəsiminin mənbəyini xalq ruhundan almış parlaq üslubu Orta əsrlər Azərbaycan dilinin məna imkanlarını bütün dolğunluğu və rəngarəngliyi ilə əks etdirir. Təriqət şeirlərindəki yar, dilbər ilahi gözəlliklə bağlıdır, qəzəllərindəki tərənnüm edilən sevgili, məhəbbət başgəri xislətlidir, real gerçəkliyin, maddi ələmin yitirməsidir. O, lirik qəhrəman üçün ən qiymətli varlıq, həyatın mənasıdır:

Dilbərə, mən səndən ayrı ömrü canı neylərəm?
Tacü taxtı, mülkü malı, xanımanı neylərəm?

Nəsiminin dünyəvi əsərlərinin bir qismini ictimai-fəlsəfi məzmunlu şeirlər təşkil edir. Bu da məlumdur ki, şairin müxtəlif mövzularda yazdığı bütün əsərlərində fəlsəfi fikirlər önəmli yer tutur. Onun ictimai-fəlsəfi şeirlərində əhatə edilən məsələlər isə çoxdur; dünyanın dərək edilməsi ilə bağlı düşüncələr, dünyanın faniliyi və onun vəfasızlığından şikayət, rəzilliyi özünə peşə edənlərdən narazılıq:

Yoxdur vəfəsi dünyanı, aldanma annə alına,
Rəngindən oldu münfəil hər kim boyandı alına.

Nəsiminin insan gözəlliyinə, insan qüdrətinə heyranlıq danılmazdır. O insan ki varlığını arxasında ondan dəfəllərlə üstün, dəfəllərlə mükəmməl, qüsuruz, əbədi, əzəli olan bir Xalqlıq durur. Onun eşqi-ilahisini anlayan can üçün sevdidi yaradıcısı olan Allah bütün qəlbindən keçənləri bilən bir varlıqdır. Bu gözəllik, bu qüdrət dünyada həmya deyil, yalnız özünü tanımış, dərək etmiş kamil insanlara xasdır. Məhz buna görə, şair kamil insanı "canımın cananəsi" adlandırır:

Cananə, mənim sevdiyimi can bilir ancaq,
Könlüm diləyin dünyada cananə bilir ancaq.

Qəlbində ilahi sevgi olan insan görək bu dünyanın nazi-nemətlərinə aldanmasın. Bütün bunların öləri, müvəqqəti olduğunu bilsin. Elə möminlərə görə də, bu dünya fanidir. Bu dünyada heç kim sona qədər yaşamır. Bu dünyada olan nə varsa, aldadıcıdır, nəfsin insan üçün qurduğu bir tordur. Nəsimiyə görə, əsl insan ilahi eşqi dadan insandır. Eşqi Allah olmayan insan hidayətə çata bilməz, bəsiyyət gözü açıla bilməz.

Hər nəyə kim baxırsan, onda sən Allahu gör;
Qəncəru kim əzm qılsan, sümmə vəchullahi gör.

Nəsimi kimi fikir dühalarına tələbat, nəinki yasadığı dövrdə, eyni zamanda, indi də mühüm və zəruridir. Anlayan hər bir kəs üçün ümmən şairin hər misrası bir kamillik yoludur. Mən hər kəsə könlü gözü ilə Haqqı, Nəsiminin gözü ilə insanı görməyi və insanlığı dərək etməyi arzu edirəm.

Günəll Əkbərli
Azərbaycan dili və ədəbiyyatın tədrisi metodikasi və metodologiyası üzrə I kurs magistrant

Naxçıvana gəlib, Şahtaxtı kəndinə gedib Şahtaxtlının ev muzeyini ziyarət etməmək olmaz. Elə buna görə də bu gün yolu Şahtaxtı kəndinə saldım. Kəndə necə gedəcəyimi haqqında məlumat aldıqda, ora həm məşinlərin, həm də, qatarın getdiyini dedilər. Elə o anda qatarla getməyin maraqlı olduğunu düşündüm və dəmiryol vağzalına gedib biletim. Bir az gözlədikdən sonra qatar gəldi və mən əyləşib yola düşdüm. Yol boyu sərhədlərdə keşik çəkən əsgərlərimizi bö-

ŞAHTAXTİNSKİ MUZEYİ

yük qürurla izləyirdim. O biri tərəfdə isə lal axan Araz çayı, sanki məni salamlayıp, göz oxşayan parıltısı ilə özünə valeh edirdi insanı. Qatar isə bir başqa maraqlı idi, təkərlərindən çıxan həzin səslər, sanki insanın ruhuna qida idi. Şahtaxtlının ev muzeyinə nə qədər tələssəm də, qatarın dayanmağını istəmədim. Biraz daha yol getdikdən sonra Şahtaxtı dayanacağına çatdıq, mən aşağı enib üz tutdum kəndə. Şahtaxtı kəndi düşdüyüm yerdən təxminən 1 kilometr uzaqda idi, mənsə yavaş-yavaş yola düşdüm və kənddə ilk gördüyüm sakinə Şahtaxtlınski ev muzeyinin yerini soruşdum. Soruşduğum qadın təxminən 60-70 yaşlarında bir qadın idi. O qədər məhrəbanca mənə yolu tərif etdi ki, mən heyran qaldım onun bu məhrəbanlığına. Tərəfərdən yuxarı çıxmağa başladım, insanların toplaşdığını gördüm, onlara salam verib muzeyin harda olduğunu soruşdum.

Bir dayı yolunun o tərəfə olduğunu və məni də muzeyə aparacağını dedi. Azca yol getdikdən sonra yolun kənarında bir bulaq gördüm, bulaqdan axan suyun qoxusu insanı valeh edirdi, bilmirəm sudan iy gəlməz əslində, amma yenə də mən o iyi hiss etdim. Su buz kimi idi, ondan bir az içdim, dadı çox gözəl idi. Gəlib muzeyə çatdıq, amma çox təəssüf ki, muzey şənbə və bazar günləri bağlı idi, amma muzeyin həyatına girdim. Həyat füsunkar gözəlliyə malik idi. Göz oxşayan ağaclar, güllər insanı valeh edirdi. Evin hər tərəfində sanki Şahtaxtlının izləri vardı, evin görünüşü insana xoş təəssürat bağışlayırdı. Azca vaxt keçdikdən sonra, qatarın dönlüş vaxtı çatdı və mən dayanacağına gəldim. Artıq günəş öz şəfəqlərini götürüb, batmaq üzrə idi. Günəşin şəfəqləri Araz çayına düşür, öz parıltısını bütün qatara vururdu. Mənsə bu gözəllikdən gözəlrim qamaşmış vəziyyətdə qatarın səsinə qulaq asa-asa geri döndüm. Amma bütün xəyallarımın Araz çayında qaldığını bilirəm.

Əli Yarıyev
Jurnalistika ixtisası üzrə I kurs tələbəsi

ULU SƏRKƏRDƏ, ULU ÖNDƏR

Heydər adı dastanlara çevrildi,
Onun qüdrətini yer üzü bildi.
Allah onu yurdumuza yetirdi,
Ulu bir sərkərdə, ulu bir öndər.

Özündən sonra bir davamçı qoydu,
Onun da bu yolu heydər yoludu.
Haqqa qovuşsa da xalqın düşünər,
Ulu bir sərkərdə, ulu bir öndər.

Müasir dövrümüzdə dünya siyasəti tarixinə özünəməxsus parlaq səhifələr yazmış görkəmli dövlət xadimlərindən, məşhur siyasətçilərdən və nadir tarixi şəxsiyyətlərdən biri də Azərbaycan xalqının ümummilliyə lideri Heydər Əlirza oğlu Əliyev olmuşdur. Adı qızıl hərflərlə tariximizə həkk olunmuş Heydər Əliyev dünya tarixində böyük rol oynamış, silinməz izlər qoymuş, təkcə öz xalqının və dövlətinin deyil, bütövlükdə dünya xalqlarının taleyinə həlledici təsir göstərmiş böyük şəxsiyyətlərdən biridir.

Ümumilliyə liderimizin həyatı Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin yarıdan çoxunu əhatə edir. Azərbaycanın son 50 illik tarixinin hər bir səhifəsi Heydər Əliyevin fəaliyyəti ilə bağlıdır. Onun 1969-cu ilin 14 iyulunda Azərbaycan rəhbəri seçilməsindən sonra göstərdiyi yüksək fəaliyyət vətənimizin inkişafına, onun çiçəklənməsinə, dünya dövlətləri cərgəsində öz layiqli yerini tutmasına xidmət etmişdir.

Bir sıra görkəmli dövlət xadimləri, alimlər, tarixçilər, filosoflar, jurnalistlər, politoloqlar və başqaları Heydər Əliyev ideyalarının və siyasi kursunun əsas müddəalarını, prinsip və xüsusiyyətlərini müxtəlif aspektlərdən işıqlandıran xeyli sayda sanballı əsərlər yazmışlar. Onlar Heydər Əliyev siyasi idarəetmə məktəbinin, iqtisadi idarəetmə məktəbinin, elmi-fəlsəfi məktəbinin mövcudluğundan bəhs

etmişlər. Təbii ki, Azərbaycan xalqının böyük oğlu, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev dövlətçilik tariximizdə tarixi şəxsiyyət kimi, həm sovet dövrünün, həm də müasir dövrümüzün lideri və qəhrəmanı olaraq qalacaqdır. O demişdir: "Mənim həyat əməli bütünlüklə varlığım qədər sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi mənəvi inkişafına xidmət olub. Bu yolda bütün gücümü və iradəmi yalnız müdrik və qədirbilən xalqımdan almışam. Ən çətin anlarda, ən mürəkkəb vəziyyətlərdə yalnız və yalnız xalqıma arxalanmışam. Bu da mənə dözümlü, iradə verib və bütün uğurlarımı təmin edib". Ulu öndər daim öz çıxışlarında vurğulayırdı ki, "Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir, dənəkdir və sarsılmazdır". Azərbaycan dövlətçiliyi qanunçuluğun möhkəmləndirilməsi və hüquqi demokratik islahatların həyata keçirilməsi yolu ilə möhkəmlənməli və təcridçi demokratik islahatlar yolu ilə inkişaf etməlidir.

Bu gün müasir Azərbaycan dövlətçiliyini möhkəmləndirən, onu güclü edən iki mühüm əhəmiyyətli faktor var: Heydər Əliyev ideyaları və xalq-iqtidar birliyi. Əbədiyaşar Heydər Əliyev ideyaları və bu ideyaların ən layiqli davamçısı olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi altında iqtidarla xalqın birliyi, həmrəyliyi ölkəmizdə möhkəm ictimai-siyasi sabitliyin qorunub saxlanması, milli həmrəyliyin və sosial-iqtisadi inkişafın təminatıdır.

Bu gün torpaqlarımız düşmənlə tapdağından azad olub. Ali Baş Komandanımız cənab İlham Əliyevin yüksək əzmi və rəşadətli nəticəsində ərazi bütövlüyümüz bərpa edilib. Ata vəsiyyətini yüksək səviyyədə yerinə yetirən müzəffər sərkərdəmiz hər bir tariximizi qızıl hərflərlə yazdı. Bu qalibiyyətin təməlinə, şübhəsiz ki, ümumilliyə liderimiz Heydər Əliyevin ölməz dövlətçilik və müstəqillik ideyaları dayanır.

Dünya tarixi sübut etmişdir ki, şəxsiyyətlərin gücü, ağılı, cəsarəti, siyasi iradəsi və müdrikliyi mənsub olduğu xalqın, onun yaratdığı dövlətin həyatında əvəzədlənməz rola malikdir. Bu şəxsiyyətlər arasında müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, ulu öndər Heydər Əliyevin özünəməxsus yeri vardır.

Dekabrın 12-si xalqımızın ümumilliyə lideri, ulu öndər Heydər Əliyevin anım günüdür. Bu gün ulu öndərimizin ruhu şadıddır. Torpaqlarımız azad olmuşdur. Ümumilliyə liderimiz Heydər Əliyevin ruhu qarşısında baş əyir, bir vətəndaş olaraq onun qoyduğu ideyaları ən yüksək səviyyədə həyata keçirəcəyimizə söz veririk.

Bülbul Hacıyeva
"İngilis dili və tərcümə"
kafedrasının müəllimi

HÖRMƏTLİ MÜƏLLİMİM XANƏLİ KƏRİMLİNİN "ATA" XATİRƏ-POEMASINI OXUYARKƏN... "MƏNİM QƏHRƏMANIM"

Mehriban, qayğıkeş, ailəcanlı atam. Hər kəsin dərdini öz dərdi kimi qəbul edən, dost-tanışa əl tutan, öz ömrünü övladlarının yolunda şam kimi əridən fədakar atam. Cəsur, düşüdüylə hər çətin vəziyyətdən çıxan, hər nə olursa olsun öz təkliyini, ciddiliyini qoruyan və bizə həyatın hər çətin zərfinə qarşı dim-dik durmağı öyrədən atam. Sən mənim gözümdə dünyanın ən cəsur, ən qorxmaz insanısan... Sən mənim qəhrəmanımsan...

Əgər bu həyata ikinci dəfə gələsən və valideynlərimi seçməyə şansım olsa yenə səni seçərdim. Təəssüf ki, bu sözləri sənə heç cür deyə bilmirəm. Çünki mən hissələrimi heç zaman dilə gətirə bilməmişəm...

Qız uşağının həyatında atanın xüsusi bir rolu vardır. Çünki ata güc, güvən, sevgi və təhlükəsizlik mənbəyidir. Ata insana müstəqil olmağı, düzgün qərar verməyi və hərəkətlərinə görə məsuliyyət daşımağı öyrədir. Mənim düşüncəmə görə ata ailəni təkcə maddi cəhətdən təmin etməli deyil, o, həmçinin ədalət təminatçısı olmalıdır.

... Ata çiyini deyilən bir yer var, iliyinə kimi hüzurunu hiss edirsən. Atanın iyi, qoxusu da başqadır. Bir qız uşağı üçün ata əminliklə söykənə biləcəyi yemilməz dağdır. Onun yerini heç nə doldura bilmir.

Mən uşaqlığıma boylananda sənə işdən tez-tez əzamiyyətə getməyini xatırlayıram. Qayıtmağımı çox səbirsizliklə gözləyirdim. Ona görə yox ki, hər dəfə gələndə mənə fərqli oyuncuqlar gətirirdin. Sadəcə sən evdə olanda mən və anam özümü daha rahat hiss edirdik. Yadımdadır, həyatda gəlib dayanan "Moskviç" markalı maşının səsinə 8-ci mərtəbə-

dən eşidirdim. 5-6 yaşım olmasına baxmayaraq binanın pilləkənlərini qaça-qaça aşağı enirdim. ...Və budur. Maşının qapısı açılır, mən atamın boynuna sarılıram., o məni qucaqlayıb, aldığı gəlincikləri mənə uzadır...

Yaxşı yadımdadır, qarlı çovğunlu bir qış gecəsinin səhəri idi. Qar o qədər yağmışdı ki, dizəçən çatırdı. 8-9 yaşlı bir uşağın hardasa belinə qədər. Səhər oyandım, lampa işığında

məktəbə hazırlaşdım. Pəncərədən ətrafa boylanıb ağlamağa başladım. Deyirdim öz-özümə ki, axı bu qarda mən məktəbə necə gedəcəkdim?! Yenə mənim cəngavərini mənə tək qoymadı. Çölə çıxdıq və atam məni qucağında qara bata-bata təqribən 1 km yolu məktəbə apardı. Kaş həmin o anı, o saatı yenidən yaşaya bilərdim. Kaş həmin andan doya-doya zövq alardım.

Sən hər zaman mənim üçün canlı bir ensiklopediya kimi idin, hər verdiyim sualı cavablandır, uzun-uzun izah etməyə çalışırdın. O qədər işin-gücün arasında axşam evə gələndə bizim dərslərimizlə maraqlanır, "fi-

zika", "kimya" dərslərindən verilən tapşırıqları həll etməyin yolunu göstərirdin.

Böyüyəndə "kimya" sahəsində mütəxəssis və yaxud hüquqşünas olmağımı istəyirdin. Gələcəyimi planlamaq üçün çoxlu tövsiyələr verirdin. Təəssüf ki, mən sənə arzularımı gerçəkləşdirə bilmədim. Tamamilə başqa bir sahə, başqa bir ixtisasa yönəldim. Bu yolda da sən hər zaman olduğu kimi mənə dəstək olub,

cəsarət verdin. Yaxşı ata övlad üçün bir xəzinədir, tapıntıdır. Bu gün mən müəyyən fasilədən sonra sənə mənim dəstəyinizlə NDU-nun magistr pilləsini oxuyuram. Bilirəm ki, sevincin yerə göyə sığmır. ... Ata sənə mənim üçün bir ümümsən, bir dünyasan. O dünyada ki, mənim ruhum həmişə dinclik tapır. Atam, mənim həmişə insan kimi, şəxsiyyət kimi təqdim edəcəyim qürur yerimdir.

Gülərə Babayeva
Azərbaycan dili və ədəbiyyatın tədrisi metodikası və metodologiyası üzrə I kurs magistrant

İ 2003, aylardan dekabr. Qışın ilk və ən uzun ayı... Axşamdır, sükut çöküb səhərə. Bu sükut başqa sükuttur. Sanki səhər köçüb, yeri boş qalıb. Səssizliyin hüznü səhərin izdihamını belə ötür. Sükutu ağlayan buludların səsi pozur. Pəncərəmdən seyr edirəm yağın yağışı. Bu gün yağışda fərqli yağır. Elə bil buludlar öz kədərinə bu yağış damlları ilə yerə endirib. Yanan işıqlar içərisində səhər zülmətə bürünüb. Sanki səmada ayın və ulduzların da işığı sönmüş, onlarda səhəri aydınlada bilmir. Bu nə zülmətdir, İlahi!

AYRILIĞIN ZÜLMƏTİ

Görəsən buludlar niyə bu qədər fəryad, fəğan qoparır. Külək yağın yağışın ritmini pozaraq damlları qovalayır. Amma zülmət və kədər qova bilmir. Çünki külək özü də kədərdən xəbər gətirir. Bir an öncə səhərin açılmasını və bu zülmətin bitməsini istəyirəm. Səhər açılır amma səhərin zülməti yenə də aydınlanmır.

Televiziya xəbərlər gedir... Xəbəri eşidənlərin də gözlərinə zülmət çökür. Artıq buludlar susmuşdu, amma Azərbaycan ağlayırdı. Həm də buludlardan daha yanıqlı, daha kədərli. Səhərdə insan səli var idi. Milyonlar onu gözləyirdi. Budur, Azərbaycanın xilaskarı, əbədi sərkərdəsi, dahisi, əvəzolunmazı gəlir. Amma artıq onun vətən - vətən deyərək döyünən qəlbi susub. O qürurlu, mülayim, şəfqətli baxışları yoxdur. Varlığı ilə xalqına sevinc gətirən, əməlləri ilə azadlıq qazandıran Ulu Öndər xalqına vədə etmişdi. Onun yoxluğu matəm bürümüşdü Azərbaycanı.

İl 2021, aylardan dekabr. Səssizliyin, həsrətin 18-ci ili. Səma tünd maviyə boyanıb, yenə kədərin rəngi çöküb buludlara. Tutqun buludların arxasında ayrılığın həzin musiqisi eşidilir. Amma bu ayrılıq cismani ayrılıqdır. Sən ruhumuzun, qəlbimizin, düşüncəmizin ən müqəddəs zirvəsində yaşayırsan. İllər ötəcək, əsirlər həttə nəsillər dəyişəcək, amma dəyişilməyən tək bir şey olacaq, o da xalqın sənə olan sayğı və sevgisi. Bir də bütün varlığımızla səsləndirdiyimiz və dilimizdən düşməyən bu misralar:

Gözlərimdə açılır bu millətin səhəri,
Sənin adıyla bağlı bu xalqın hər zəfəri.
Azərbaycan deyəndə səni düşünürük biz,
Azadlığa inamı xalqa sən bağışladın.

Sən elə bir zirvəsən, küləklər neyləyəcək,
Dünənim, bu günümün, səninlədir gələcək.
Nə qədər Azərbaycan deyəsən, nə qədər bu millət var,
Heydər Xalqın deyəcək, Xalq Heydər söyləyəcək!

Ulu öndər, səni hər zaman sonsuz sevgi və sayğı ilə xatırlayacağıq.

İlahə Allahverdiyeva
Jurnalistika ixtisası
üzrə III kurs tələbəsi

ATAMA MƏKTUB

Bəli, ATA! Sadəcə 3 hərf amma sonsuz mənə... hansından başlayacağımı bilmirəm. Hər övlad üçün ata məğlubedilməz bir qəhrəmandır. Mənim qəhrəmanlıq əsərimə sənənsən, atam! Sən hər daim mənim yanımızda oldun, hər yuxulanda əlimdə tutdun, hər qərarımda mənə dəstək oldun, hər zaman məni qorudun. Mənsə həyat yolumu sənə layiq olaraq yaşamağı seçmişəm və bunun üçün çalışıram. Mənimlə hər zaman fəxr etmiş bilirəm və bundan sonrada hər daim fəxr edəcəyinə inanıram, atacan.

Böyüklə böyük, kiçiklə kiçik olmağı bacaran, atam, sən hər daim bizə yolunu düzgün seçməyi, həlal zəhmətlə yaşamağı öyrətmisən. Səndən öyrənmişəm mən mərhəmətli olmağı, səndən öyrənmişəm Allahın yaratdığı hər şeyi sevməyi... Sevginin, qayğının nə olduğunu sənə o ürəyindən, sənə o zəhmətkeş əllərindən hiss etmişəm, atacan! Sən sevgilərin ən gözəlisən, əvəzolunmazdır sənə sevgin;

Qohumda yaxşıdır, dost da yaxşıdır,
Birinci arxanda durandı ata,
Hər acı günündə ağlayar ana,
Həyat yollarını qurandı ata.

Bəzən insan çox yorulur, hər şeydən, hər kəsdən... Tək bir şeyə ehtiyacın olur; Ata çiyini! Sümüklərinə qədər hiss edirsən, ata sevgisinin hər zərrəsini. Bax, ancaq o zaman unudursan hər şeyi, keçir bütün yorğunluqlar, məlhəm olur ruhuna hüzur dolu ata qolları...

Unutma, atacan, saçların tumarına, ürəyimin sevginə, ruhumun qayğına hər zaman ehtiyacı var:

Ürəyin başından asılan kəsim,
Sənsiz bir cə anım olmasın mənim.
Ömrümü ömrünə yazsın Allahım,
Yetərki, var olsun atam nəfəsin.

Uşaqlıq illərimə boylanıram hərdən. Yadımda, atacan, məndən səni nə qədər sevdiyimi soruşanda, dünya boyda deyirdim həmişə. Zaman keçdikcə anlayıram ki, həqiqətən də sonsuz dünya boydadır sənə sevgim...

Əgər dünyaya yenidən gələsən və valideynlərimi yenidən seçməyə şansım olsa, heç düşünmədən yenə səni seçərdim;

Dağ vüqarlı adam, müqəddəs atam,
Sən məğrur durduqca dərdim azalır.
Sənin varlığımdan mən güc ahram,
Varlığın ömrümə təsəlli qalır.

Varlığının ömrümə hər daim təsəlli qalacağı diləyilə, Atacan!

Günəl Əkbərli
Azərbaycan dili və ədəbiyyatın tədrisi metodikası və metodologiyası üzrə I kurs magistrant

KIÇİK TÖVSIYƏLƏR

Tələbələr, bəli, bəli sizə səslənirəm. Bugün sizlərə kiçik tövsiyə vermək istəyirəm... Bəziləriniz ailənizdən uzaq öz başınıza bu 4 il müddətində həyatla mübarizə aparırsınız. Amma düşünün ki, sizin yaşadığınız "Ösəl həyat" bu 4 il müddətində yaşadığınız olacaq. Bu müddət ərzində ilk öncə ailənizin nə əziyyətlər çəkdiyini anlayacaqsız. Çünki özünüz artıq bir fərdsiz və bir növ düşünün ki, həyatda qalmaq üçün mücadilə aparırsınız.

Bir müddət keçəcək, artıq hər şeyə alışacaqsınız. Ətrafınız olacaq, daha çox dəyər veriyiniz. Birlikdə bir-birinizə dəyər olmağa çalışacaqsınız. Zaman keçirməyə başlayacaqsınız.

Bəzən elə an olacaq ki, hər şeyi buraxıb ailənin yanına getmək istəyəcəksən. Axı, sən bura gələndə arxında öz keçmişini qoyub gəldin. Darıxaçaqsan... Amma artıq bu yeni gələcəyinlə özəlməli olduğunuzu özün də yaxşı bilirsən. Dostlar qazanacaqsan, bəlkə də qoyub gəldiyin ən yaxınlarından da yaxın olacaqlar sənə. Birlikdə əylənməyi, gülməyi, kədərinə bölüşməyi öyrənəcəksən. Bir birinizə can yandıracaqsınız.

Amma hər zaman bir yerdə durmağın lazımdır. Bu yolda ətrafını deyil, özünü önəmli tutmağın lazımdır. Səni kiminsə alçaltmağına icazə verməməyin lazımdır. İlk öncə özünü sevməlisən. Özünü həyatının mərkəzinə qoymaq sənənin üçün həyata 1:0 öndə başlamaq deməkdir.

Gəlin, bir az da bu 4 ildə qazana biləcəyiniz uğurlu addımlardan söhbət açaq. 4 ilimizi dəyərləndirmək bizim gələcəyiniz üçün çox böyük addım sayılır. Nə qədər fəal olsanız sizin üçün yaxşıdır. Çalışın hər şeyə cəhd edin. Bütün sahələr üzrə, oxuduğumuz ixtisaslar üzrə universitetimizdə gələcək üçün təcrübəli olaq deyə qarşımıza seçimlər verilir, qoyulur. Elə öz ixtisasından bəhs edim ki, jurnalistika sahəsi nə qədər asan sahə kimi görünərsə də, bu sahə çox təcrübə tələb edir. Təcrübəli olmaq üçün biz elə 1-ci kursdan öz universitetimizin mediasında fəaliyyət göstəririk. Bəzən siz "yox" cavabı da ala bilərsiniz. Səsiniz, görünüşünüz və s. xoşa gəlməyə bilər. Amma yadınızda saxlayın ki, bu sizin hələ ilk cəhdinizdir. Getdiyiniz yoldan geri dönməyin. Döydüyünüz qapını dəfələrlə döyməyə davam edin. Çünki sizi ancaq yıxılmayan iradənin irəli aparacaq. Buna görə də, bu 4 ildə siz yalnız öz ixtisasınız üzrə deyil, özünüzün yatan, sizin belə xəbəriniz olmayan isteda-

dınızı üzə çıxarmağa çalışın. Bunun üçün zaman itirmək olmaz. Bəzən elə vəziyyətiniz olacaq ki, özünüzdə ifadə edə bilməyəcəksiniz. Bu sizin səhv olduğunuz anlamına gəlmir, bunu da unutmayın.

Əsasən yeni bir mühitə düşdünüz. Bunu da dəyərləndirə bilməyiniz vacibdir. Yeni adət ənənələr, yeni simalar, yeni ab-hava görəcəksiniz. Hər cür yemək dadacaqsınız. Bəziləri sizin damaq dadınıza uyğun gələcək bəziləri yox. Amma hər birinin ayrıca yeri var. Naxçıvanın bu rəngarəngliyini tanımağa çalışın. Vaxtınızı boş yerə israf etməyin. Hər rayon haqda kiçik təcrübələr qazanmağa çalışın. Bəzilərinin xəyalı olduğu yerdə siz gerçəyi yaşayırsınız. Bunların hamısı dünyagörüşünüzün artmasında yaxından kömək olacaq. Hər rayonun öz ləhcəsi, cürbəcür xasiyyətləri kimilərsə xoş, kimilərsə qəribə gələcək. Heç nəyə fikir vermədən diqqətinizi öz gördüklərinizə cəmləyin.

Bəlkə bəziləriniz bura düşdüyünüz üçün bir anlıq təəssüf hissi yaşaya, özünüzdə "qərib" hiss edə, bəziləriniz mənim kimi 1-ci kursun ilk semestrindən başqa universitetlərə dəyişilməyi belə düşünə bilərsiniz. Sizə əminliklə deyə bilərəm ki, bəlkə də bura doğulduğunuz yerdən daha doğma gələcək. Mən bir cür söz eşidə bilərsiniz yaxşı, pisli. Tərifləyənlər, irad bildirənlər... Çox uzaqdır, niyə ora oxumağa getmişəm, deyənlər... Necə baş edə biləcəksən deyənlər... Saysız hesabsız sözlər eşidəcəksən. Bunların hamısı boşdur. Yaşadığınızı yerləri özünüz üçün dəyərli, qiymətli edən sizlər və sizin davranışlarıdır. Çünki sən inkişaf etdikdə, irəlilədikdə həqiqətən yanında olmayan, səni qışqanan insanları görürsən... Üz tutduğun yolda sadəcə sənə dəyər verənlər yanında olacaq, bunu unutma...

Hamı öz uğurlarına addımlayır.

Aysel İsayeva
Jurnalistika ixtisası
üzrə III kurs tələbəsi

TEST ÜSULU BİZİM HANSI QABİLİYYƏTİMİZİ YOX EDİR

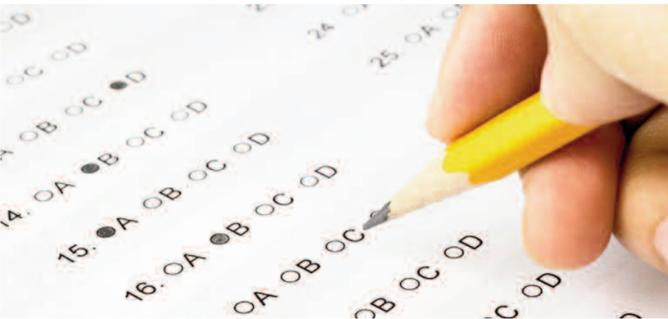
Müasir dövrdə dərslər kurikulum üsulu ilə keçirilir. Bu şagirdlərə sərbəst işləmək kimi müsbət keyfiyyətlər aşılayır. Şagirdlər dərsi əlavə vasitələr-illüstrasiyalar, diaqram, klaster, sinkveyn, sillogizm tipli təlim usullarından istifadə etməklə mənimsəyirlər. Lakin imtahanların test üsulu ilə keçirilməsi şagirdlərdə şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələri, şair və yazıçıların əsərlərini oxuma, şifahi nitq qabiliyyəti, esse, inşaya qabiliyyətlərini demək olar ki, yox edir. Son illərdə Azərbaycan dili dərslərində mətnlər və onlara aid sualların verilməsi- mətnin giriş, əsas hissə, nəticədən ibarət olması, abzaslara ayrılması, mətnə məcazi sözlərin

hadisəyə münasibət bildirmə qabiliyyəti zəifləyir.

Ancaq son illərdə xüsusi qabiliyyət tələb edən ixtisaslardan sayılan jurnalistika ixtisasına yiyələnmək istəyən abituriyentlərdən inşaya yazı tələb olunur. Bu təqdirəlayiq bir haldır.

Universitetlərdə isə semestr üzrə imtahanların yazılı keçirilməsi tələblərdə yazı vərdişinin yaranması, düşüncələrini yazıya köçürmək kimi qabiliyyətlərin formalaşmasına kömək edir. Bu, gələcəkdə jurnalist kimi fəaliyyət göstərmək istəyən tələbələr üçün də faydalıdır.

Ümidvaram ki, gələcəkdə yazılı imtahanlarla yanaşı, şifahi imta-

tapılması və s. kimi tapşırıqlar bir qədər olsa şagirdlərdə mətnlər üzrə işləmək qabiliyyətini inkişaf etdirir.

Test üsulu ilə imtahanların keçirilməsi istər dövlət imtahanına hazırlaşan, istərsə də universitet tələblərində əzbəçilik yaradır. Onlarda yazı, oxu və danışıq qabiliyyətini demək olar ki, aşağı səviyyəyə endirir. Tələbədən şair və yazıçıların əsərləri haqqında soruşduqda çox az bir qismi cavab verir. Dərs danış dedikdə isə kurikulum qaydası ilə sual-cavab elə deyirlər. Beləliklə tələblərdə danışıq qabiliyyəti, hər hansı bir

hanlar da olacaq. Bu da tələbələrin danışıq qabiliyyətini inkişaf etdirəcək. Təbii ki, test üsulu ilə biliklərin qiymətləndirilməsinin üstün cəhətləri çoxdur. Lakin müasir gənclik həm öz fikrini aydın şəkildə çatdırmağı bacarmalı, oxunması zəruri olan Azərbaycan və dünya ədəbiyyatının şair və yazıçıların əsərlərini mətaliyə etməli, nitq qabiliyyətini təkmilləşdirmək üçün zəngin söz ehtiyatına malik olmalıdır.

Saciad Hüseynova
Jurnalistika ixtisası
üzrə I kurs tələbəsi

İnternetin nəhəng məlumat bazası hər saniyə yeni xəbərlərlə zənginləşir. İnternet genişləndikcə bu şəbəkə vasitəsilə dünyanın istənilən nöqtəsində yaşayan insanlarla virtual ünsiyyət qurmaq, məktubləşmək, alış-veriş etmək, gündəlik hadisələr haqqında operativ məlumatlar almaq mümkündür. Bütün bunlar insanlara bilik əldə etmək üçün internetdən geniş istifadə imkanları verir.

Bu gün də internet mühitində ən populyar layihələrdən biri sosial şəbəkələrdir. Sosial şəbəkələr gündəlik həyatımızın ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Onlarsız boş vaxtımız təsəvvür edə bilmirik, bəzən sosial şəbəkələr hətta vacib iş aləti də olur. Əgər bir neçə il öncə sosial şəbəkə serverləri gənclərin əyləncə, vaxt keçirmə yeri sayılırdısa son zamanlarda internet şəbəkəsinə münasibət tamamilə dəyişib. Artıq məlum pandemiya ilə əlaqədar karantin dönməndən başlayaraq həm böyüklər, həm də gənclər tədrisdə sosial şəbəkələrə üz tutmağa başlamışdır.

Bir qrup insan oturub söhbət edərkən belə, fikri telefonda, əsasən isə sosial şəbəkələrdə olur. Sosial şəbəkələr əslində günümüzün tələbidir və bundan qaçmaq da olmur, amma baxır necə istifadə edirsən. Hər bir işdə olduğu kimi bunun da mənfi və müsbət tərəfləri var. Doğru istifadə etdikdə, faydası çoxdur, əks halda, sadəcə vaxt itkisidir... Maraqlıdır, sosial şəbəkələri təyinatına uyğun olaraq necə istifadə etməliyik?

Sosial şəbəkələr populyarlaşmağa başladıqdan sonra internetin özündən əvvəlki kommunikasiya alətlərini kölgədə qoydu. Əvvəllər "Skype" tətbiqindən daha geniş istifadə olunurdusa, hazırda o da öz mövqeyini itirməkdədir. Özündən əvvəlki kommunikasiya alətlərini qabaqlayan sosial şəbəkələr isə "Facebook", "Twitter", "Instagram"ı misal göstərmək olar. Məhz "Facebook" özündə mətn, foto, video zəng, canlı yayım kimi bir çox yeni funksiyaları da cəmləyib. Çünki, sosial şəbəkələr bazara uyğunlaşmaq üçün biri digərində gördüyü yeniliyi özündə tətbiq etməyə çalışır. Bildiyiniz kimi "Instagram" şəbəkəsi daha çox fotolar və qısa videoların paylaşılması üçün faydalıdır. Kifayət qədər biznes qurumları, məşhur adamlar, təşkilatlar da görür ki, bu imkanlardan istifadə

SOSIAL ŞƏBƏKƏLƏR, YA CANLI ÜNSİYYƏT?

edərək video və fotolarla uğurlu reklam əldə edilir, satış həyata keçirir, məşhurlaşırırlar.

Sosial şəbəkələrdə həm ünsiyyət, həm də maarifləndirmək üçün imkanlar varsa, bunlardan istifadə etmək lazımdır. Facebookun özündə kifayət qədər səhifələr vardır ki, həmin səhifələrin məqsədi maarifləndirici materiallar yayımlamaqdır. Ünsiyyətə gəlincə, bunun hansı formada olmasının fərqi yoxdur, əylənmək və ya yeni dostlar tapmaq üçün ola bilər. 3-4 il əvvəl bu vasitə daha böyük qism istifadəçilərin yeni tanışlıq qurması və əyləncə xarakterli idisə, indi artıq özünü maarifləndirmə, ictimaiyyətlə əlaqələr və marketing işinin qurulmasına gətirib çıxarıb. Bunun əsas səbəblərindən birincisi sosial şəbəkələrin geniş kütlə arasında populyarlaşmasıdır.

Sosial şəbəkələrin müsbət cəhətləri ilə yanaşı mənfi cəhətləri də mövcuddur. Sosial şəbəkələrdə yerləşdirilmiş şəkillər, bizim şəxsi məlumatlarımız əslində olduqca təhlükəlidir. Ailələr arasında münasibətin pozulması, hətta bəzən insanların öz canlarına qəsd etməsi də bu mənfi cəhətlərə daxildir. Sosial şəbəkələrin daha bir təhlükəli və mənfi cəhəti ondan ibarətdir ki, burada insanların şəxsi məlumatlarının asanlıqla yayılmasına və ya əldə edilməsinə səbəb olur. Bütün bu mənfi fəaliyyətlərdən istifadə olunmaması üçün maariflənmə işləri aparılmalıdır, insanlar ehtiyatlı olmalı və eyni zamanda dövlət

nəzarəti olmalıdır. Nəzarət deyəndə, cinayət tərkibli nəzarətdən söhbət getmir. Məsələn, müəyyən söhbətlər zamanı xəbərdarlıq siqnalının daxil olması və digər elektron nəzarət halları vacibdir. Maariflənmə işləri həm məktəbdə, həm də müəyyən təşkilatlarda aparılmalıdır. Çünki insanlar çox vaxt yanlış yolda olduqlarını bilmirlər, onları düzgün yola dəvət etmək lazımdır. Onsuz da həyata yenidən qədəm qoyan gənclər artıq əsl həyatın məhz virtual dünya olduğuna inanırlar və tədricən virtual dünyanın sakinlərinə çevrilirlər. Bu virtual dünya isə onların daxilində yaranan boşluğu doldurur. Eyni zamanda virtual dünya real dünyadan uzaqlaşmağa şərait yaradır.

Sosial şəbəkə sakinlərinin əksəriyyəti real həyatda nə vaxtsa, müxtəlif problem və s. kimi şeylərlə üzləşmiş insanlardır. Sosial şəbəkə isə bu insanlara sanki bir növ sığınacaq verir desək, yanlışdır. Lakin bütün vaxtımızı da buna sərf etmək düzgün deyil. Gənclər, ümumiyyətlə, bu cür sosial şəbəkələrdən istifadə edən hər bir şəxs, özünə məhdudiyət qoysa, daha doğru olar. Saatlarla internet qarşısında olmaqdan, vaxtınızı sizə maraqlı olan başqa şeylərə də sərf edə bilərsiniz. Bir də yaddan çıxarmaq olmaz ki, insanlar arasında canlı ünsiyyəti heç nə əvəz edə bilməz.

Aysel İsayeva
Jurnalistika ixtisası
üzrə III kurs tələbəsi

MÜASİR GƏNCLİK VƏ MEDIA

Müasir dövrümüzü mediasız təsəvvür etmək mümkün deyil. Təkcə media yox, eyni zamanda günümüzü internetsiz, sosial şəbəkəsiz də düşünmək olmur. Zaman irəlilədikcə müəyyən dəyişikliklər, yeniliklər, inkişaf baş verir, media daha müasir üsullar ilə əvəz olunur.

Media sözü geniş anlayışdır. Bu sahədə demək olar ki, hər kəsin məlumatı var. Lakin onun əslində hansı şaxələrə bölündüyünü, cəmiyyət ilə necə əlaqə qurduğu heç də hamıya məlum deyil. Müasir dövrümüzə demək olar ki, hər şey internet üzərində qurulur. Bu şəkildə olduğu təqdirdə ortaya belə bir məsələ çıxır: Media bizə müsbət təsir edir, yoxsa yox? Bu suala cavab tapmaq üçün medianın müasir dövrümüzdəki mövqeyini bilməyimiz vacibdir.

Müasir dövrdə media insanların həyatına hərtərəfli təsir edir. İnsanlar yeni baş verən hadisələr barəsində məlumat almaq üçün qəzetə, radioya, müəyyən jurnallara üstünlük verirdilər. Bu günkü şəraitdə də bu informasiya mənbələrindən məlumat əldə edirik. Bunlarla yanaşı xüsusi saytlar, televiziya kanalları və soaial şəbəkələr vasitəsilə gündəlik hadisələr barədə informasiya əldə etməkdə çətinlik çəkmirik. Bu üsulların bu cür inkişaf etməsində, genişlənməsində gənclərin rolu böyükdür.

Hal-hazırda hər bir gəncin sosial şəbəkədə, mediada müəyyən profili var. Və müasir dövrdə hər bir Azərbaycan gəncinin sosial şəbəkələrdə aktiv olmasını bir üstünlük kimi düşünmək olar. İkinci Qarabağ döyüşlərində Prezidentin xalqa müraciətindən sonra gənclərimizin müəyyən sosial şəbəkələrdə etdiyi vətənpərvər paylaşımlar, baş verən hadisələri dünyanın hər yerinə yaymaqda çox böyük yardım etməsi olduqca böyük rola malik idi. Buna görə də gənclərimizin mediada rolu olduqca böyükdür.

Lakin müasir dövrümüzə

medianın fəaliyyətini, onun bacarıqlarını sui-istifadə edənlər də heç də az deyil. Medianın imkanlarını düzgün dəyərləndirməyi bacarmayan, hər bir məlumata inanıb onu sosial şəbəkələrdə paylaşan gənclərimiz də çox təəssüf olsun ki, mövcuddur. Media "hər-bir ölkənin güzgüsüdür"

itmək olmaz. Bu sahədə jurnalistlərin də rolu danılmazdır. Onlar həm gənc nəslin ilham mənbəyi, həm də öz peşəsinə şəərəflə yerinə yetirən xalq sevimlisi kimi daim diqqət mərkəzindədirlər.

Müasir media ənənələri vətəndaşların və dövlətin ən etibarlı, ən

desək, yalan olmaz. Çünki biz gündəlik baş verən xəbərlər, yeni hadisələr haqqında məhz medianın köməyi ilə məlumat alırıq. Gündəlik mediada baş verən hər-hansı olay ölkənin həmin andakı durumunu ifadə edir. Və bizim məlumatlanmağımızda medianın rolu olduğu qədər həmin məlumatı bizə təqdim edən gənclərimizin də əhəmiyyəti böyükdür. Hər bir savadlı gənc müasir dövrdə əlində olan bütün şansları dəyərləndirməli, hər gün yeni şeylər öyrənməli və beləliklə özü üzərində çalışaraq gələcəyə yararlı bir şəxsiyyət kimi yetişməlidir.

Müasir media ilə müasir gənclik bir-biri ilə daimi əlaqədədir. Xüsusilə çağdaş dövrümüzə yaranan müasir media məkanında zaman-zaman yaranan çətinliklərə, dərətpəli yollara baxmayaraq mətbuatımız tərəqqi yolunu davam etdirir, yeniliklərə imza atır. Bu uğurları qazanmaqda gənclərin də zəhmətini

sadiq köməkçisidir. Hər-birimiz çox gözəl bilir ki, dövlətimiz KIV-in inkişafına hər cür qayğı göstərərək, eyni zamanda onun sərbəst fəaliyyəti üçün hər şeyi təmin edir. Buna görə də Azərbaycan bu gün media mövzusunda öz sözünü demiş, imzasını atmağı bacarmış bir ölkədir. Media sərhədsizdir, onun imkanları olduqca genişdir. Bu baxış bucağından məsələyə baxsaq, görürük ki, gənclərimiz media ilə əməkdaşlıq etmək istədikdə oranın qapıları gənclərin üzünə hər zaman açıqdır.

Media ilə gənclərin bu qədər sıx əməkdaşlıq etməsi cəmiyyətimiz üçün çox gözəl bir üstünlükdür. Müasir dövrümüzə gənclərin media ilə olan əməkdaşlığı ölkə olaraq bizim inkişaf etdiyimizi göstərir. Gün-gündən də bu əməkdaşlıq davam edir.

Xumar Mikaylova
Jurnalistika ixtisası
üzrə II kurs tələbəsi

“Həyat insanlardan da insafsızdır.” Bu cümlə Ərtoğrul Cavidin əsgərlikdə xəstə olub cəzayına məhkum olduğu vaxt çox sevdiyi Bülbülə yazdığı məktubunda yer alır. Həqiqətən həyat çox qəribədir! Tarix boyu fitri istedad sahibləri çox zaman qısa ömür sürmüş, onların görəcəkləri nə qədər vacib, mühüm işlər yarımçıq qalmışdır. Yaşasalar cəmiyyət üçün, bəşəriyyət üçün daha da faydalı ola bilərdilər, ancaq təəssüf ki, Allah hər şeyi bir cür ömür, tale bəxş edir. Haqqında danışacağımız belə nakam şəxsiyyətlərdən biri də poeziyamızın sönməz günəşi, dahi Hüseyn Cavidin bəstəkar, şair, yazıçı, folklorçu, ədəbiyyatçı, rəssam oğlu Ərtoğrul Caviddir. Bu yazıda Ərtoğrul Hüseyn Cavidin oğlu kimi yox, Ərtoğrul Cavid kimi yad edəcəyik.

Payız fəslində xəzəl olub tökülən yarpaqlar da, əsən soyuq küləklər də sanki qəmli talelərin xəbərçisidir. Gənc yaşda, arzularının çiçək açdığı bir zamanda, yaradıcılığında inamlı addımlar atmağa başladığı vaxtda həyatla vidalaşan Ərtoğrulun anadan olma və vəfat tarixi də məhz payız ayındadır. 22 oktyabr onun dünyaya göz açdığı gündür. Bəstəkar Rəşid Şəfəqin oktyabr ayını “Cavidlər ayı” kimi dəyərləndirməsi heç də təsadüfi deyil, çünki 2 oktyabr Turan xanımın doğum günü, 22 oktyabr Ərtoğrulun və 24 oktyabr isə dahi Cavidin anadan olma tarixidir.

Cəmi 24 il yaşamasına baxmayaraq özündən sonra olduqca faydalı, zəngin bir yaradıcılıq irsi qoyub getmişdir Ərtoğrul Cavid. Xüsusi fitri istedad sahibi olan Ərtoğrul elə bir ailədə dünyaya göz açmışdır ki, onun belə zəngin daxili aləmə, hərtərəfli istedadla malik olması heç də təəccüb doğurmur. Axı Ərtoğrul dahi Hüseyn Cavidin oğlu idi...

İlk yaradıcılıq addımlarını atanda Ərtoğrulun cəmi 8 yaşı vardı. Elə o zaman ədəbiyyata olan marağını yazdığı ilk şeiri ilə büruzə vermişdi, hansı ki, bu marağı onu 1936-cı ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun dil-ədəbiyyat fakültəsinə gətirib çıxarmışdı.

Şairlik, yazıçılıq, rəssamlıq, bəstəkarlıq - demək olar ki, incəsənətin bütün qollarında öz istedadını göstərən Ə. Cavid hələ tələbəlik illərində atasının, Abbas Mirzənin, L. Beethovenin və başqa məşhur dünya musiqiçilərinin rəsmlərini çəkmişdi.

Şair Ə. Cavid “İspan qadının laylası”, “Quşlar”, “Ay” və s. kimi şeirlərlə yanaşı yazdığı kimi də qələmini sınayaraq “Eqoistin taleyi” adlı bərpərdəli pyes yazmışdı. Hətta bu əsərin önsöz hissəsində Ərtoğrul belə qeyd etmişdi: “İlk yaradıcılıq addımı olaraq yazdığım bu əsərlə eqoizm və xalq uğrunda çalışma duyğularını qarışdırmaq istədim... Yerinəyə başlayan uşaq ilk addımını atarkən nə qədər möhkəm durmağa çalışırsa, mən də bu ilk addımmla möhkəm əsər yaratmağa çalışmışam.”

Pedaqoji İnstitutda oxuyarkən onun müəllimlərindən biri akademik M.C.Cəfərov idi. Təsədüfi deyil ki, 1981-ci ildə Ə. Cavid haqqında ilk dəfə olaraq Xalq şairi Anar tərəfindən hazırlanan televiziya verlişinin qonaqlarından biri də məhz M.C.Cəfərov olmuş, o verlişdə öz xatirələrini dilə gətirən akademik öz tələbəsi Ərtoğrul haqqında çox yüksək fikirlər səsləndirmişdi: “Təkcə mənim fənimdən yox, onun bütün qiymətləri əla idi. Əlaç tələbə çox ola bilər, o əlaç, yarasızlıq və istedadlı idi.”

1940-ci ildə Ərtoğrul Pedaqoji İnstitutu “əla” qiymətlərlə bitirir. Lakin musiqiçi olmaq həvəsi, arzusu bir dəqiqə də olsun onu tərk etmir. Və elə həmin il Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq şöbəsinə daxil olur. Üzeyir bəyin ən sevimli tələbələrindən olan Ə. Cavid öz zəhmətkeşliyi, istedadı, mədəniyyəti və qabiliyyəti ilə hər zaman seçilirdi. Konservatoriyada dahi Ü. Hacıbəylidən, professor M. Rudolfdan, N. Çumakovdan və başqa görkəmli pedaqoqlardan dərs alan Ərtoğrul

musiqinin sirlərinə yiyələnərək artıq bir bəstəkar kimi formalaşmağa başlayırdı. Ancaq deyirdilər ki, sən saydığını say, gör fələk nə sayır...

Cəmi bir il yarım bu möhtəşəm sənət ocağının tələbəsi olmaq varmış qismətində. Neçə-neçə görkəmli simalarla bir vaxtda təhsil

NAKAM TALEYİN QƏMLİ NOTLARI

alırdı Ərtoğrul. Xalqımızın böyük bəstəkarları Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Cövdət Hacıyev, Cahangir Cahangirov, Hacı Xanmammadov, Süleyman Ələsgərov, Ağabacı Rzayeva, Şəfiqə Axundova, Hökümə Nəcəfova və başqaları həmin dövrdə Üzeyir bəyin rəhbərliyi altında formalaşırdılar. Yaşasaydı Ərtoğrul da onlar kimi musiqi incəsənətimizdə vacib işlər görmüş bir sənətkar olacaqdı... Bu mənada Ərtoğrul Asaf Zeynallı ilə də müqayisə etmək olar. O da Asaf kimi qısa və mənalı ömür sürdü. Xalq yazıçısı Anar bu barədə olduqca qısa və lakonik bir şərh verir: “Ərtoğrul Cavid qısa, çox qısa bir ömür sürdü də, mənalı yaşadı, dolğun yaşadı, qeyrətli oğul kimi, istedadlı, zəhmətkeş musiqiçi kimi yaşadı. Görə bildiyi işləri namusla, vicdanla, səbrlə gördü. Görə bilmədiklərinə çox heyf.”

Əslində Ərtoğrulun evdə pianosu yox idi. Elə buna görə də, işinə daima böyük həssaslıq və məsuliyyətlə yanaşan bu istedadlı gənc konservatoriyanın dərs cədvəlini özü üçün saxlayır, sinif otaqlarının hansı saatlarda boş qalmasını

qeyd edirdi ki, həmin vaxtlardan orada yaradıcılıqla məşğul olsun.

Görkəmli bəstəkarımız Fikrət Əmirov Ərtoğrul haqqında düşüncələrini belə ifadə edirdi: “Ərtoğrul həyatda qarşına çıxan ən təmiz, ən nəcis, ən gözəl insanlardan idi. Onun bütün varlığı sənətə, ədəbiyyata yönlənmişdi. Həyatının yalnız birə məqsədi və qayəsi vardı: Sənət, yaradıcılıq!”

Tələbəlik illərində anası Mişkinaz Cavidə ithaf etdiyi “Naxçıvan mənzərələri” musiqi lövhəsi, Azərbaycan xalq mahnıları əsasında yazdığı “Üç prelüd”, “Batabat yaylaqlarında” və “Sonata” adlı əsərlərini bəstələyən Ərtoğrul özünün ilk irihəcmli əsərini - “Doqquz variyasiya” silsiləsini əziz müəllimi, ona ən yaxın insan olan Üzeyir Hacıbəyliyə həsr edir. Digər iri həcmli musiqi əsərini - skripka ilə fortepiano üçün “Poema”-sını sevimli müəllimi Rudolfa ithafən yazır. Bu əsərdə bəstəkar Azərbaycan milli musiqisinin qədim və parlaq inciləri sayılan muğamlardan məharətlə istifadə edir. Onu da qeyd edək ki, hər

iki əsər Üzeyir bəy tərəfindən yüksək qiymət alır.

Həmin illərdə dahi Azərbaycan şairi Nizaminin 800 illiyi münasibətilə Üzeyir bəy “Sənsiz” və “Sevgili canan” qəzəl-romanslarını yaradır ki, bu əsərlərlə o, Azərbaycanda qəzəl-romans janrın təməlini qoyur. Belə bir vaxtda

ilhamlanan Ərtoğrul da Nizami yaradıcılığına müraciət edir və özünün “Sevgili yar gəlmiş idi” romansını bəstələyir. Bu əsər sözün əsl mənasında milli vokal lirikasının ən gözəl incilərindən hesab edilir. Türkmən şairi Kəminənin sözlərinə “Leylanın vəsfi” mahnısı, T. Rasizadənin sözlərinə “Səninlə olaydım”, “Serenada” və s. kimi əsərləri elə həmin dövrün məhsulu idi.

Bildiyimiz kimi 1941-1945-ci il müharibəsi zamanı bəstəkarlarımız vətənpərvərlik mövzulu əsərlərin yazılması yönündə çox fəal çalışırdılar. Həmin vaxt Üzeyir bəy öz tələbələrinə vətənpərvər ruhda mahnı və marşlar yazmağı tövsiyyə edir. Elə Ərtoğrul da öz müəlliminin məsləhəti ilə xalq şairi N. Rəfibəylinin sözlərinə “Eşq olsun” romansını, “Patriotlar marşı”, “Vətənpərvərlik marşı” kimi əsərlər bəstələyir. “Eşq olsun” roması özünün emosionallığı ilə bu gündə ürəkləri rıqqətə gətirir. Bundan sonra Ərtoğrulun bu mövzuda yazdığı əsərlərindən “Cəbhədən məktub” adlı simfonik balladasi böyük bəstəkarımız Üzeyir bəyin diqqətini cəlb edir. O, bu əsəri yüksək dəyərləndirərək gənc bəstəkarı tezliklə onu orkestrləşdirməyi məsləhət görür.

Əsərlər bəstələnilər, işlər görüldür, lakin onların heç biri işiç üzü görmürdü. Çünki Ərtoğrul “xalq düşməninin oğlu” damğasını vurmuşdular. “Vətənpərvərlik marşı” yalnız yazıldığı tarixdən 52 il sonra - 1993-cü ildə Hüseyn Cavidin Bakıdakı abidəsinin təntənəli açılışında ilk dəfə ifa edildi.

Planları çox idi Ərtoğrulun... Lakin zalım fələk amon vermədi! Gənc bəstəkarın “Məhsəti” və “Şeyx Sənan” operaları onun həyatı kimi yarımçıq qaldı. Hələ Gürcüstanda xəstə yatağında ikən anası ilə görüşəndə deyirdi ki, “ikicə ay pianonun arxasında otursam “Şeyx Sənan”ı tamamlayaram.”

Musiqi onun ideali idi! Elə musiqiyə vurğunluğunun nəticəsində 1939-cu ildən konservatoriyanın nəzdindəki xalq musiqisini tədqiq edən kabinetdə çalışmağa başlamış, misilsiz xidmətlər göstərmişdi. Bildiyimiz kimi, 1932-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında Elmi Tədqiqat Musiqi Kabineti yaradılır və bu kabinetə ölməz müğənnimiz Bülbül rəhbərlik edirdi. Bir sıra musiqişünas və bəstəkarlar həmin dövrdə Azərbaycanın müxtəlif bölgələrinə ekspedisiyalara gedir, xalq mahnı və rəqslərini, aşıq havalarını - bir sözlə, xalq yaradıcılığı nümunələrini toplayır, nota köçürürdülər. Ə. Cavidin Elmi tədqiqat kabinetində bir neçə vəzifəsi var idi: burada görülən işlərə rəy yazmaq, rus və qərbi Avropa bəstəkarlarının həmin mətnlərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmək. Tərcümə işi isə heç də asan deyildi. Bu ağır işin öhdəsindən də müvəffəqiyyətlə gəlirdi Ərtoğrul. Lakin onun imzası heç vaxt yazılmırdı. İlk dəfə Ptitsin tərəfindən Nizaminin qəzəli əsasında yazılmış “Ay bənizli gözəl” romansının tərcüməsi zamanı imzası qeyd olunur, o da sadəcə “Ərtoğrul”.

Bir folklorşünas kimi də fəaliyyət göstərən Ə. Cavid böyük sənətkarlarla birlikdə folklor ekspedisiyalarında iştirak edir, xeyli xalq mahnılarını (“Kürd qızı”, “Dağlarda çiçək”, “Sona bülbüllər”, “Ceyran bala” və s.), el havaları və rəqslərini (“Nazbarı”, “Tamarə”, “Dərbəndi” və s.) nota köçürürdü.

Ərtoğrul Bülbülə “Bülbül dayı” deyə xitab edirdi. Bülbül isə Ərtoğrulu çox sevirdi, ona inanırdı, onun savadına, istedadına güvənirdi. Gördüyü hər bir işin samballığına əmin idi.

Nəhayət, 1942-ci il fevralın 25-i yetişir. Onun əsgər getmək vaxtı çatır və Ərtoğrul da öz yaşdılar kimi ordu sıralarına qoşulur. Əsgər olduğu zamanlarda oradan böyük müəllimi Üzeyir Hacıbəyliyə məktublar yazır, ona anasından muğayyət olmağı xahiş edir. İlk məktubunu alan Üzeyir bəy o qorxulu və pis vaxtlarda həmən yardım əlini uzadır bu köməksiz ailəyə. Ərtoğrulun xahişi ilə bacısı Turan işə düzəldir. O zamanlar Üzeyir bəyin olduqca böyük hörməti var idi və onun sözüni heç kim yerə salmırdı.

Hər şey yarımçıq idi Ərtoğrulun həyatında. Necə ki, orduya çağırılarda konservatoriyada təhsili yarım qaldı, eləcə də əsgərliyi yarım qoyub Naxçıvana qayıtdı. Çünki amansız xəstəlik onu əldən salmışdı. Gürcüstanda uzun müalicədən sonra Naxçıvana gələndə elə sevinirdi ki... Yaradıcılıq planları, işləməz arzusu, yazıb-yaratmaq eşqi ilə döyünürdü ürəyi! Yarım qalmış əsərləri tamamlamaq, yeni bəstələr üzərində işləmək, Naxçıvan kəndlərinə ekspedisiyalara getmək, folklor nümunələrini toplamaq - bütün bunlar gələcək planları sırasında idi. Lakin amansız ölüm buna izin vermədi. Naxçıvanda çox az-cəmi 34 gün yaşaya bildi. Ərtoğrul Cavid 14 oktyabr 1943-cü ildə gözlərini əbədi olaraq həyata yumdu.

Represiya illərinin qurbanı olan Cavidin taleyindən onun ailəsi də nəsibini almışdı. H. Cavidə qarşı təqiblər və qadağalar Ə. Cavidə haqlamışdı. Hüseyn Cavid irsinin öyrənilməsi qadağan olunduğu kimi, onun oğlu olduğu üçün Ərtoğrulun adı da, yaradıcılıq irsinin tədqiqi də uzun illər yasaqlanmışdı.

Ancaq ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərliyi dövründə Hüseyn Cavidin anadan olmasının 100 illiyi (1981-ci il) haqqında sərəncam imzaladıqdan - Turan Cavid demişkən, “Hüseyn Cavidə verilmiş əsl bəraət”-dən sonra istər böyük şairin, istərsə də oğlu Ərtoğrulun irsi tədqiqatçılar tərəfindən araşdırılmağa başlandı.

2019-cu ildə Ərtoğrulun anadan olmasının 100 illiyi ölkəmizdə geniş şəkildə qeyd olundu. Elə həmin il “Azərbaycan qeyri-maddi mədəniyyət abidələri və Ərtoğrul Cavid” adlı 13 cildlik kitab çapdan çıxdı. Burada demək olar ki, Ərtoğrul Cavidin qısa ömrü ərzində gördüyü dağ boyda işlər bütün təfsilatı ilə verilmiş, xalq kütlələrindən topladığı, tədqiq etdiyi zəngin folklor nümunələri, onun elmi-filoloji görüşləri əks olunmuşdur.

Ərtoğrul Cavidə məxsus olan bir çox əsərlər, şəxsi əşyalar, foto şəkillər Hüseyn Cavidin 1981-ci ildə yaradılan Cavid ev-muzeyində saxlanılır. Onun məzarı ölümündən 53 il sonra ulu öndərimiz Heydər Əliyevin göstərişi ilə Hüseyn Cavid məqbərəsinə köçürülmüşdür.

Cavidlərin həyat yolu haqqında oxuduqca göz yaşlarına hakim ola bilmir insan. Bu ailə bu qədər bədbəxtliklər içində yaşarkən, həm də xoşbəxt bir ailə olub. “Niyyə” sualını versək, cavab bəllidir! Çünkiata Cavid də, oğul Cavid də elə bir ləyaqətlə, namusla, vicdanla yaşadılar, elə möhtəşəm bir sənət irsi qoyub getdilər ki, özlərinə əbədiyaşarlıq qazandırlar!

İndi doğma Naxçıvanımızın ən görkəmli yerində əzəmətli, bəmbəyaz Cavid məqbərəsi ucalır. Bu məqbərədə hələ həyatda ikən pərənpərən düşən, bir-birinə həsrət qalan Cavidlər ailəsi birlikdə uyuyurlar...

Günay Məmmədova

“Musiqinin tarixi və nəzəriyyəsi” kafedrasının dosenti, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvü

Sənət təbiətdə böyük nemətdir. Sənətin özü də bir təbiətdir. O təbiət ki, çağlayan çeşməsinə su içən, Azərbaycan fortepiano məktəbinin inkişafına, xüsusilə sənətin yaşamasına xidmət edən görkəmli sənətkarlar yetişdirmişdir. Mən çağlayan çeşmə deyərək sevimli müəllimim, sənətinin və şəxsiyyətinin önündə baş əydiyim, neçə-neçə pianoçular nəslini yetişdirən, Azərbaycan milli fortepiano məktəbinin inkişafında müstəsna xidmətləri olan Kövkəb xanım Səfəraliyevanı nəzərdə tuturam.

Pianoçu-pedaqoq Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, Kövkəb Səfəraliyevanın ifaçı kadrların hazırlanmasında böyük rolu olmuşdur.

Pianoçu-pedaqoq, metodist, publisist, musiqi redaktoru, maarifçi, təbliğatçı, inzibatçı və təşkilatçı olan Kövkəb xanım Səfəraliyeva musiqiçi xadimlər arasında xüsusi yerlərdən birini tutur, özünəməxsus etik görüşləri və fəal həyat mövqeyi prinsipinə malik olan yetkin bir sənətkar kimi seçilir.

Kövkəb xanım Səfəraliyeva Kamil bəy Səfəraliyev və Qəmərtax xanım Ziyadxanovanın ailəsində dünyaya göz açmışdır. İki ziyalı insanın ailəsində dünyaya gələn xanımın həyatı baxışları təbii ki, fərqli idi. Qeyri-adi istedadla malik olan Kövkəb xanım nadir insani keyfiyyətləri - ictimai həssaslıq insanları qarşısında öz borcunu dərk etmək, hamının dərdinə şərik çıxmaq, ədalətsizliyə qarşı mübariz olmaq kimi cəhətləri özündə daşıyırdı.

Kövkəb xanım Səfəraliyeva 1932-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının fortepiano ixtisasını bitirmiş ilk ali təhsilli pianoçu adını almışdır. K. Səfəraliyevanın Azərbay-

UNUDULMAZ MÜƏLLİM KÖVKƏB SƏFƏRƏLİYEVƏ

can musiqi mədəniyyətinə gəlişi Üzeyir Hacıbəyovun və Müslüm Maqomayevin, eləcə də digər görkəmli peşəkar musiqiçilərin dövrünə təsadüf edir. Milli musiqi sənətində, zamanın irəli sürdüyü bir çox aktual bədii məsələləri uğurla həll edən K. Səfəraliyeva bu görkəmli şəxsiyyətlərin təsiri və dəstəyi sayəsində burada Avropa sivilizasiyasının qorunub möhkəmlənməsi uğrunda inadla mübarizə aparırdı. Kövkəb xanım milli mədəniyyətdəki bütün sınaqlara, o cümlədən fortepiano sahəsindəki yeniliklərə həmişə hörmətlə yanaşaraq, müdrikliyini nümayiş etdirirdi.

Daima axtarışda və inkişafda olan Kövkəb xanımın sənətkar şəxsiyyətində onun görkəmli bir Azərbaycan musiqiçisi və ictimai xadim kimi milli pianoçuluq məktəbinə təsirinə əhəmiyyəti parlaq təzahür edir. Moskva Konservatoriyasının professoru Yakov Milşteyn K. Səfəraliyevanı Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin unudulmaz simalarından “həssas musiqiçi-pedaqoq” adlandırmışdır.

Kövkəb xanımın həmişə ciddi obyektiv mülahizələrlə irəli sürürdü. Onun estetik baxışları ifaçılıq və pedaqoji təcrübəsi zəminində yaranıb inkişaf edirdi.

Pedaqoq kimi Kövkəb xanımın əsas

prinsipi fortepiano əsərini anlamaq, başa düşmək, əsərdəki texniki çətinliklərin öhdəsindən gəlmək üçün lazımı applikatorların düzgün seçilməsi, pedaldan düzgün istifadə edilməsinə, səsin (ifadəliyinə), yumşaq səslənməsinə böyük diqqət yetirirdi. Biz, onun yetirmələri öz müəllimimizə şəxsiyyət kimi çox hörmət edirik. Kövkəb xanımın öz məqsədinə çatmaq üçün onda olan səbrə heyran olurduq. O həmişə tələbələrə qayğı və tələbkarlıqla yanaşırdı. Tələbələrə tövsiyyə olaraq deyirdi ki, əsl pianoçu öz üzərində saatlarla işləməlidir, oxumalı, öyrənməlidir. Görkəmli pianoçuların ifalarına qulaq asmalıdır, lakin onların ifasını təqlid etməməlidir. Hər ifaçının öz şəxsi interpretasi-

yası olmalıdır. Bax, onda sən irəli gedəcəksən.

Kövkəb xanım vətənə qarşı məhəbbət, vətənpərvərlik hissini özündə daşıyan yüksək humanizmə malik bir şəxsiyyət idi. Musiqi təhsilinin inkişafında böyük əməyi olan Kövkəb xanım 1937-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəzdində orta ixtisas musiqi məktəbini yaratmış (indiki Bülbül adına orta ixtisas musiqi məktəbi) və onun ilk direktoru olmuşdur.

Kövkəb xanım bir sıra elmi-metodik dərsliklərin, fortepiano üçün külliyyatın tərtibçisi, musiqi haqqında məqalələrin müəllifi olmuşdur.

K. Səfəraliyevanın həyatdakı bütün nailiyyətləri dərin biliyin, onun uzun müddət özü üzərində apardığı işin nəticəsidir. O daima biliklərə ehtiyac duymuş, həmişə oxuyub öyrənməyə hazır olmuşdur. Azərbaycanın məşhur pianoçularından - Tamilla Mahmudova, Emin Sabitoğlu, Gülarə Əliyeva, Adilə Mailova və Valida Yaqubova, Kövkəb xanım Səfəraliyevanın yetirmələridir.

Böyük sənətkar dünyasını dəyişəndə öz sənətinə sadiq qaldı. Tələbələr yetirdi, yaradıcılıq axtarışlarından usanmadı, doymadı. Onun bu cəfəkeşliyi bu günümüzün və sabahımızın ifaçıları üçün nümunə olmalıdır.

Öz sənəti ilə mənsub olduğu xalqın məhəbbətini, sevgisini qazanan sənətkar ölmür. Kövkəb xanım Səfəraliyeva məhz belə sənətkarlardandır.

Rəna Cəfərova

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar Mədəniyyət işçisi, “Fortepiano” kafedrasının baş müəllimi

Ulu Naxçıvan diyarının qədim musiqi sənəti və dəyərli sənətkarları olub. Doğma yurdumuzun zəngin musiqisi, incə duyumlu musiqiçiləri, xüsusi qabiliyyətə malik ifaçıları və bəstəkarları var. Burada musiqi folkloru və ifaçılıqla yanaşı, bəstəkarlıq sənəti də inkişaf etmişdir. Bu sənətin ilk formalaşmağa başladığı illər XX əsrin II yarısına təsadüf edir. Məmməd Nəsirbəyov, Nəriman Məmmədov, Ramiz Mirişli, Məmməd Məmmədov, Məmməd Ələkbərov, Rəşid Məmmədov, Səfər Rəcəbov, Vahid Axundov, Məmməd Cavadov kimi sənətkarlar ilk əsərlərini məhz bu illərdə yaradıblar.

Naxçıvan bəstəkarlıq məktəbinin ənənələri bu gün də istedadlı bəstəkarlar tərəfindən layiqincə davam etdirilir. Bu bəstəkarlardan biri, zəngin yaradıcılığı, rəngarəng musiqi irsi ilə Naxçıvan mədəniyyətinin inkişafına xüsusi töhfəsi olan Kamal Əhmədovdur.

Kamal Rüstəm oğlu Əhmədov 1948-ci ildə Naxçıvan şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarından musiqiyə və bəstəkarlıq sənətinə maraq göstərməsi heç də təsadüfi deyildi. Belə ki, onun ixtisas müəllimi Rəşid Məmmədov məhz ilk Naxçıvan bəstəkarlarından idi. O, tar sənətinin sirlərini Kamala öyrətməmişdi.

Təhsilini Bakı şəhərində 1967-ci ildə Asaf Zeynallı adına orta ixtisas Musiqi texnikumu, 1976-cı ildə isə Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında tar, 1979-cu ildən isə bəstəkarlıq ixtisası üzrə davam etdirən Kamal Əhmədov hələ gənc yaşlarından yaradıcılıqla məşğul olmağa başlayır. Tələbəlik illərində “Prelüdlər”, “Prelüd və fugalalar”, “Mövzu ilə variasiyalar”, sonatalar, kvartetlər və müxtəlif xarakterli mahnılar bəstələyir. Təhsil illərində yazdığı ən mükəmməl əsər isə “Cavid” simfonik poeması olur. Belə ki, həmin əsərin ilk premyerası Kırım vilayətinin Yalta şəhərində keçirilir.

Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında 1985-ci ildə təhsilini bitirdikdən sonra Kamal Əhmədov Naxçıvan şəhərinə gəlmiş, burada yeni yaranmış Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının Xalq Çalğı Alətləri Orkestrinin bədii rəhbəri və dirijoru vəzifəsində çalışaraq orkestrin formalaşmasında böyük əmək sərf etmişdir.

Kamal Əhmədov zəngin yaradıcılıq irsinə malik bəstəkarıdır. O, demək olar ki, musiqinin bütün janrlarına – səhnə əsərlərindən tutmuş simfonik, kamera instrumental, xor əsərləri və s.-dək müraciət edib. Müxtəlif musiqi janrlarında yazdığı nümunələr istər forma, istərsə də məzmun baxımından kamil örnək ola biləcək əsərlər sayılır. Bəstəkarın “Cavid” simfonik poeması, “Gəmiqaya” və “Xocalı” simfoniyları, “Ballada”, “Trio”, “Kvartet”, “Aşıqsayağı”, “Sonata”, “Mövzu ilə variasiyalar” və s. instrumental əsərləri, “İthaf”, “Naxçıvan

lövhləri”, “Cəngi”, “Səyahət” və s. kimi orkestr əsərləri, qarışıq xor və simfonik orkestr üçün “Ömrün Heydər zirvəsi”, “Azərbaycan bayrağı” odaları, a kapella xor üçün “Qədim Naxçıvan” kantatası, “Dirilən adam”, “Dəli yığıncağı”, “Fərhad və Şirin” tamaşalarına bəstələdiyi musiqilərlə yanaşı vokal əsərləri də yaradıcılığında böyük yer tutur. Bəstəkar hələ

fəaliyyətə başladığı ilk illərdən vokal musiqisi sahəsində məhsuldar fəaliyyət göstərmiş, müxtəlif xarakterli mahnı, romans, kantata və odalar bəstələmişdir. Hələ 2001-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Bəstəkarlar Təşkilatının I hesabat konsertində Kamal Əhmədovun “Anacan”, “Qoşa çinar”, “Unutdun sən məni” mahnıları, “Azadlıq türküsü” marşı, 2005-ci ildə II hesabat konsertində isə “Vətəndir” romansı ifa olunmuşdur.

Bütün yaradıcılığı boyu vokal janrına, xüsusilə də mahnılara müraciət edən bəstəkar bu sahədə çoxsaylı görkəmli sənət nümunələri yaratmışdır. Mahni janrı Azərbaycan musiqi mədəniyyətində özünün bədii-estetik və üslub xüsusiyyətlərinə görə mühüm yer tutur. Bu janr xalq tərəfindən daim sevilmişdir. Məhz elə Azərbaycan xalq mahnılarında olan mövzu genişliyi, janr-üslub xüsusiyyətləri Kamal Əhmədovun mahnılarında qorunub saxlanılmış, daha da zənginləşdirilmişdir. Bəstəkarın mahnılarının uğurlu alınmasının digər səbəbləri isə onun muğamatın sirlərinə dərinlən bələd olması, folklor və xalq musiqisiylə estrada janrının, Şərqi və Qərbi musiqisinin sintezinə nail olması, milli bəstəkarlıq məktəbi ənənələrindən, lazımınca bəhrələnmə bilməsi, metroritmik, məqam-intonasiya dəyişkənliyindən böyük məharətlə istifadə etməsi idi.

K.Əhmədovdan mahnı yaradıcılığı haqqında soruşduqda belə cavab verir: “Mən Bakı şəhərində Asaf Zeynallı adına Musiqi Texnikumunu bitirdikdən sonra Ordubad musiqi məktəbinə müəllim təyin olundum. Təyinatda olarkən musiqi məktəbində Xalq Çalğı Alətləri orkestri yaratdım. Mənim mahnı janrına meylim və mahnı yaradıcılığım məhz bu orkestrdə etdiyim işləmələrdən və oranjimandan başlayır. Bir çox bəstəkarların mahnılarında oxşarlıq var. Lakin mənim mahnılarım hər biri digərindən fərqlidir. Tar alətini bitirdiyim üçün muğamlar ruhuma daha yaxındır. Avropa üslubundan istifadə etsəm belə milli ruh mahnılarımda üstünlük təşkil edir. Mahnılarım mənə ilham verən ilk mövzudan doğur, həmin mövzu əsasında isə bütün əsər yaranır.”

Kamal Əhmədovun mahnı yaradıcılığına aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. Vətən haqqında mahnılar;
2. Məhəbbət mövzusunda mahnılar;
3. Azərbaycan təbiətini tərənnüm edən mahnılar;
4. Ana mövzusunda mahnılar;
5. Marş xarakterli mahnılar;

NAXÇIVAN BƏSTƏKARLIQ MƏKTƏBİNİN YETİRMƏSİ- KAMAL ƏHMƏDOVUN YARADICILIĞINDA MAHNI JANRI

Kamal Əhmədovun mahnı yaradıcılığına diqqət yetirərkən onun poeziyaya böyük önəm verdiyini görürük. Bu mənada mahnıların mövzu dairəsi çox maraqlı, geniş və zəngindir. Daim aktual mövzulara müraciət edən bəstəkar bütün yaradıcılığı boyu mahnı janrının spesifikasiyasına uyğun şeirlərə üz tutub.

Kamal Əhmədovun mahnı yaradıcılığında daha çox Naxçıvan şairlərinin, xüsusilə Xanəli Kərimlinin sözlərinə yazılmış mahnılar üstünlük təşkil edir. Onun poeziyasına “Nazlanan söyüdlər”, II Qarabağ müharibəsinə həsr olunmuş “Şəhidlik nəğməsi” mahnıları, həmçinin “Mən səni sevmişəm” romansı, “Azərbaycan bayrağı” odası bəstələri aiddir. Qeyd etmək lazımdır ki, bəstəkar bu günlərdə həmin şairin “Ata” poemasından götürülmüş kupletlər əsasında eyni adlı mahnı üzərində işləyir.

Vətən və onun gözəlliklərini tərənnüm edən mahnılardan danışarkən, bəstəkarın H.Valehin sözlərinə “Qoşa Çinar”, M.Nəsrinin sözlərinə “Qızlar bulağı”, T.Əhmədovun sözlərinə “Günəy Qışlaq”, “Mənim millətimdir”, B.Vahabzadənin sözlərinə “Tənha məzar”, Y.Şirinoğlunun sözlərinə “Naxçıvanım”, S.Gültəkinin sözlərinə “Doğma yurdum” və s.

mahnılarını misal göstərmək olar.

Kamal Əhmədovun yaradıcılığında sevgi-məhəbbət mövzusunda yazılmış mahnılar da çoxluq təşkil edir. Bu mahnılar lirik melodiylara malik yüksək səviyyəli sənət əsərləridir. “Gözəl qız” (söz. M.Nəsirbəyli), “Ürək səsləri” (söz. R.Oqtay), “Unutdun sən məni” (söz. T.Aslan), “Saçlarıma qar da yağdı” (söz. Y.Şi-

rinoğlu), “Nakam eşqim” (söz. C.Fədai), “Gülüm” (söz. İ.Fərəməzoğlu), “Gözün aydın” (N.Gəncəvi), “Bənövşə” (söz. T.Maqsudova) və s. kimi mahnıları bu qəbildəndir.

Kamal Əhmədov mahnı yaradıcılığında həmçinin duetlərə də yer vermiş, “Öyrət mənə sevməyi” (söz. İ.Fərəməzoğlu), “Adını de” (söz. M.Qasımzadə), “Yar ola” (söz. E.Maqsudov) kimi duetlər bəstələmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, bəstəkar bəzi mahnılarını məhz öz sözlərinə bəstələmişdir. “Sevdam”, “Sevgi dəryasında”, “Aylin” mahnıları, “Zəfər türküsü” marşı bu qəbildəndir.

Kamal Əhmədovun fəaliyyəti onun bəstəkarlığı ilə məhdudlaşmır. Belə ki, Kamal müəllim 1996-cı ildə Naxçıvan Dövlət Universitetində pedaqoji fəaliyyətə başlamış, uzun illər İncəsənət fakültəsində “Bəstəkarlıq” kafedrasının müdiri və 2000-ci ildən Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının məsul katibi vəzifəsində çalışmışdır. O, gənc nəslin hərtərəfli musiqi təhsili almasında, bəstəkarlığın sirlərinə dərinlən yayılmaqlarında öz əməyini əsirgəmir.

K.Əhmədovun 65 illik yubileyi 2013-cü ildə Naxçıvan Mədəniyyət Nazirliyinin sərəncamı ilə Naxçıvanda, “Gənclik mərkəzi”ndə, 70 illik yubileyi isə 2019-cü ildə M.Maqsomayev adına Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında keçirilib. Bəstəkarın musiqi sahəsindəki səmərəli fəaliyyəti Naxçıvan Muxtar Respublikası rəhbərliyi tərəfindən də yüksək dəyərləndirilib və 2013-cü ildə ona “Əməkdar incəsənət xadimi” fəxri adı verilib.

Məhsuldar bəstəkar Kamal Əhmədovun yaradıcılıq axtarışları bu gün də davam edir. O, daim öz üzərində işləyir, bir-birindən maraqlı və dəyərli sənət əsərləri ərəşəyə götürür. Biz musiqiçilər fəxr edirik ki, belə bir bəstəkarın müasiri və həmkarıyıq. Kamal Əhmədova işlərində uğurlar və yeni yaradıcılıq nailiyyətləri arzu edirik.

Rumiyə Məmmədova
“Musiqişünaslıq və metodika”
kafedrasının müəllimi

Azərbaycanda fortepiano mədəniyyətinin mənbələri yüz ildən artıqdır ki, mövcuddur. Milli musiqi mədəniyyətimizin inkişaf tarixinə nəzər salsaq, bu müddətin çox qısa olduğunu görə bilərik. Amma qeyd etmək lazımdır ki, tarixən belə bir qısa zaman ərzində Azərbaycan fortepiano mədəniyyəti çox sürətlə, intensiv inkişaf etmiş və özünün səciyyəvi keyfiyyətləri ilə fərqlənən və bu gün artıq dünya arenasında tanınan milli fortepiano məktəbi yaranmışdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, fortepiano musiqisinə, fortepiano ifaçılığı metodikasına, ümumiyyətlə, fortepiano sənətinin problemlərinə aid mövzulara az müraciət olunur. Yazılan əsərlər isə daha çox elmi ədəbiyyatda özünü büruzə verir. Belə əsərlərdən – sənətsünaslıq elmləri doktoru, professor T.Seyidovun “XX əsrin Azərbaycan fortepiano mədəniyyəti: pedaqogika, ifaçılıq və bəstəkarlıq yaradıcılığı” monoqrafiyasını, professor M.Dadaşovun “Fortepiano tədrisinin metodikası” dərslərini və digər müəlliflərin fortepiano sənəti ilə bağlı kitabçaya və məqalələrinə qeyd etmək olar.

Naxçıvan MR-də isə bu mövzu ilə bağlı daha az sayda yazılara rast gəlmək olar. Bu tədqiqat işlərini, əsasən məqalələr təşkil edir. Kitab olaraq V.Heydərovun “Fortepiano sənəti tarixi” adlı dərslərini göstərmək olar ki, bu tədqiqat işi də Qərb bəstəkarlarının fortepiano yaradıcılığına həsr olunmuşdur.

RƏNA CƏFƏROVANIN “FORTEPIANO İFAÇILIĞI SƏNƏTİ” ADLI KİTABI

Təqdirəlayiq haldır ki, Naxçıvan Dövlət Universiteti İncəsənət fakültəsi Forteplano kafedrasının baş müəllimi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi Rəna Cəfərova da bu mövzuya müraciət edərək “Fortepiano ifaçılığı sənəti” adlı dərslərini bizə təqdim etmişdir. Dərslər vəsaitində müəllif fortepiano mədəniyyətinin, əsasən də bu mədəniyyətin pedaqoji və ifaçılıq komponentləri problemlərini müxtəlif rəqurslardan araşdırmışdır. Bu baxımdan təqdim olunan dərslər vəsaiti fortepiano mədəniyyəti sahələrinin dəqiq, ətraflı təhlili sayəsində, sözsüz ki, aktual və dəyərli bir tədqiqat işidir.

Fortepiano pedaqogikası və ifaçılığının inkişafı və təkmilləşməsinin vacib mərhələlərinin müəllif tərəfindən ardıcıl şəkildə araşdırılması tədqiqatın ideyasının əsasını təşkil edir.

Dərslər vəsaiti giriş, 4 fəsil, yekun və ədəbiyyat siyahısından ibarətdir. Müəllif düzgün olaraq vəsaiti musiqi qabiliyyətlərinin təsnifatı və onların haqqında məlumatlarla başlayır. Bu fəsildə hər bir musiqiçiyə vacib olan əsas musiqi qabiliyyətləri və onları inkişaf etdirmə yolları nəzərdən keçirilir.

II fəsil, əsasən musiqi təhsili ilə bağlıdır. Bu fəsildə musiqi məktəbi

şagirdlərinin peşəkar fəaliyyətə hazırlanması, musiqi savadının mənimsənilməsi və digər məsələlər araşdırılır.

III fəsil ifaçılıq vərdisləri və onların inkişaf etdirilməsinə həsr olunur

və fikrimcə, bu fəsil vəsaitin əsas hissəsini təşkil edərək daha çox əhəmiyyət daşıyır. Belə ki, bu fəsildə sırf ifaçılıq sənəti ilə bağlı vərdislər, onların inkişaf etdirilməsi variantları haqqında müəllif dəyərli fikirlər irəli sürür və bu fikir və mülahizələr

əyani şəkildə, not nümunələrilə əsaslandırılması onların qaçırılmasını, mənimsənilməsinə daha da asanlaşdırır. Bu fəsildə müxtəlif janrlı əsərlər üzərində ştrixlərin, applikaturanın, pedalın öyrənilməsi yolları nəzərdən keçirilir. Müsbət hal kimi qeyd etmək lazımdır ki, müəllif qarşısına qoyduğu məsələləri yalnız ifaçılıq və pedaqoji istiqamətdən deyil, həmçinin də nəzəri cəhətdən tədqiq edir. Bu isə tədqiqatçının savadı və intellektual səviyyəsinin göstəricisidir.

Sonuncu IV fəsildə Vyana, London, eyni zamanda alman, fransız, rus və Azərbaycan fortepiano məktəblərinin fəaliyyəti və bu məktəblərin nümayəndələri haqqında geniş məlumat verilir.

Sonda kitabın müəllifi haqqında da qısa məlumat vermək istəyirəm:

R.Cəfərova Bakı şəhərində anadan olmuş, ilk təhsilini Bülbül adına 11 illik orta ixtisas musiqi məktəbində almışdır. Daha sonra təhsilini Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında fortepiano ixtisası üzrə davam etdirmişdir. R.Cəfərova Azərbaycanın ilk qadın pianoçularından biri, görkəmli pedaqog Kövkəb xanım Səfərliyevadan

dərs almışdır.

Konservatoriyayı bitirdikdən sonra Rəna xanım Naxçıvan şəhərində müəllimlik fəaliyyətinə başlamış və bu günə qədər də öz sevdii peşəsi ilə məşğuldur.

Rəna xanım gözəl pedaqog və sözün əsl mənasında gözəl musiqiçidir, eyni zamanda Naxçıvan MR-də fortepiano məktəbinin yaradıcılarından biridir. Muxtar respublikanın, demək olar ki, bütün şəhər və kəndlərdə Rəna xanımın çox sayda yetirmələri var ki, onlar da öz növbəsində musiqi müəllimliyini sahəsində savadlı, bilikli kadrlar hazırlamaqla məşğuldurlar.

Məlumdur ki, belə bir əsərin ərəşəyə gəlməsi uzun zaman, zəhmət, səbir tələb edən prosesdir. Buna görə də təqdim edilən dərslər vəsaiti uzun illərdən bəri çəkilən zəhmətin, peşəkar təcrübənin, uğurlu axtarışların, sistemli şəkildə aparılan elmi-metodik işin nəticəsi kimi qiymətləndirilməlidir.

Ümidvaram ki, R.Cəfərovanın təqdim etdiyi dərslər vəsaiti fortepiano ixtisası üzrə təhsil alan tələbələrə yanaşı fortepiano ifaçılığı sənəti ilə maraqlanan geniş oxucu kütləsini də cəlb edəcək.

Rəna xanımı təbrik edir və yeni yaradıcılıq uğurları arzu edirəm!

İnara Məhərrəmov
“Musiqinin tarixi və nəzəriyyəsi”
kafedrasının müdiri, sənətsünaslıq elmləri doktoru, dosent

Yunan əfsanələrinin birində qeyd olunur ki, Prometey odu tanrılardan oğurlayaraq insanlara gətirir. Bunu bilən tanrılar qəzəblənir və Prometeyi cəzalandırmaq məqsədilə onu Qafqaz dağlarının zirvəsində zəncirləməyi tapşırırlar. Burada qartal onun qaraciyərini hər gün didib yeyirmiş. Hər dəfə onun didilmiş qaraciyəri yenidən sağalırdı. (Əfsanədəki bu məqam bugünkü elm tərəfindən də sübut olunub- qaraciyər insanda özünü bərpa edən yeganə orqandır) Beləliklə, Prometey otuz il ərzində əzab çəkərək qaraciyərini qartala yedirtmişdir. İnsanlar əbədi işığa qovuşmuşdu, amma Prometey bunun cəzasını ağır ödəmişdi. Bu əfsanəni səbəbsiz xatırlamadım. Qafqazda yerləşən Azərbaycan da bir dövlət olaraq dəfələrlə parçalanmış, istilaya məruz qalmış, işğal edilmiş və hər dəfəsində də gücünü toplayaraq ayağa durmağı bacarmışdır. Azərbaycan xalqı bütün dövrlərdə müstəqillik uğrunda daim mübarizə aparmış, bu istəyindən bir an olsun belə geri çəkilməmişdir.

Vətənimizin parçalanması tarixi XIX əsrin əvvəllərində Rusiya və İran arasında gedən müharibədən başlayır. Məhz bu müharibə Azərbaycanı ikiyə parçalayan "Güllüstan" və "Türkmənçay" müqavilələrinin imzalanmasına gətirib çıxardı. Adətən sülh müqavilələri bir daha qan tökülməsin deyərək bağlanılır. Amma bu müqavilələr Azərbaycanı elə amansızlıqla parçaladı ki, onun kəsbini yerdən hələ də qan axır. Bu müqavilədən sonra isə tək sevinən ermənilər oldu. Çünki "Türkmənçay" müqaviləsindən sonra Azərbaycan torpaqları hesabına Ermənistan dövləti yaradıldı. "Türkmənçay" müqaviləsindən əvvəl ermənilər sərgərdan bir toplum olublar. Buna görə də tarixçilər erməniləri "Türkmənçayın övladları" adlandırırlar. Yaşanan tarixi ədalətsizliyə baxmayaraq Azərbaycan yenə ayaqda durdu və öz müstəqillik mübarizəsinə davam etdi. Nəhayət, XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan xalqının qarşı Rusiyasına qarşı milli azadlıq mübarizəsi nəticəsində, Birinci Dünya Müharibəsi dövründə Şimali Azərbaycanda müsəlman Şərqi ilk parlament respublikası

QAFQAZDA YANAN ƏBƏDİ MƏŞƏL

olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yarandı. Müstəqillik əldə edən Azərbaycan odu əldə edərək insanlara bəxş edən Prometey kimi, bəlkə də ondan da artıq sevincli idi. Çünki azadlıq var olmaqdır, yaşamaqdır, yaşatmaqdır. Təəssüf ki, o zaman bu sevincimiz cəmi 23 ay davam

zəncirləri tamamilə qıran xalqımız min bir çətinliklə yenidən öz müstəqilliyinə qovuşdu.

Azərbaycanın dünyaya bir günəş kimi doğacağından qorxanlar yenə də boş durmadılar. "Türkmənçayın övladları"nın arxasında dayanan qüvvələr bu dəfə də Qarabağımıza göz dikdilər.

etdi. Azərbaycan yenidən bolşevik rusların əsarəti altına düşdü. Prometey kimi o da cəzalandırıldı. Amma onun cəzası 30 il yox 70 il davam etdi. Bu illər ərzində xalqımızı öz dilindən, milli-mənəvi dəyərlərindən ayırmaq istəyənlərin millətimize yaşatdıqları bütün çətinliklərə, zülmələrə baxmayaraq Azərbaycan daim ayaqda durdu. Qolumuza vurulan 70 illik zəncirin ilk halqası 1990-cı ilin noyabr ayının 17-də ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvanda qaldırılan üçrəngli .ay ulduzlu Azərbaycan bayrağının dalğası ilə qırıldı. 1991-ci ilin oktyabrın 18-də isə müstəqilliyimiz yenidən bərpa edildi. Bu dəfə onu buxovlayan

Yenicə müstəqillik əldə edən və hələ ordusu formalaşmamış bir ölkəyə göz dağı vermək üçün Qarabağı işğal etməklə qalmayıb insanlıq tarixində misli görünməmiş cinayətlər törətdilər. Odlar yurdu düz 30 il bu nifrət alovuyula alışıdı, amma kül olmadı, qığılcım alıb yenidən doğdu. Nəhayət ordumuz illərin qisasını alaraq 2020-ci ilin sentyabr ayında başlanan 44 günlük müharibədə düşməni ona bəslədiyi nifrət alovuyula yandırıb külə döndərdi. Azərbaycan oğullarının odlu nəfəsindən çıxan bu yağın düşməni öldürdükə Qarabağa can gəlirdi. İşğalçıdan təmizlənen ana yurd gül-çiçək açaraq payız fəslində azadlığın xoş ətirli baharını yaşayırdı.

İlahə Allahverdiyeva
Jurnalistika ixtisası
üzrə III kurs tələbəsi

ÇOXƏSRLİK TARİXƏ MALİK OLAN NAXÇIVANIMIZ YARADICI QƏLƏM SAHİBLƏRİNİN-JURNALİSTLƏRİN İDEYALARININ İŞİĞİNDA...

Odlar yurdu Azərbaycanımızın ən qədim yaşayış məskənlərindən biri olan Naxçıvan coğrafi mövqeyi, özünəməxsus iqlimi, fauna və florası, qədim tarixə malik mədəniyyət abidələri ilə turizmin inkişafı üçün əlverişli şərait yaradır. Bu diyarda, yurdumuza əsrlərin, qərinələrin yadigarı olan yüzlərlə təbiət və tarixi abidələr – Məminə Xatun, Qarabağlar, Yusif ibn Küseyir, Güllüstan türbələri, bir-birindən zəngin, yaşı minilliklərə dayanan – Gəmiqaya, Kilit mağarası, Əlincə qalası, Əshabi-Kəhf, gözoxşayan gözəlliyi ilə təbiətin bütün əlvan çalarlarını özündə əks etdirən Batabat yaylağı, Göy-göl, Ağbulaq, Duzdağ və bunun kimi təbiət möcüzələri cəmləşərək analoqu olmayan turizm potensialını özündə yaşadır. Sözügedən təbiət gözəllikləri yurdumuzun hüduqlarından kənarında da minlərlə turistə məhz Naxçıvanın bu füsunkarlığını görmək üçün qucaq açır.

Bunun nəticəsidir ki, dövlətimiz tərəfindən turizm sektorunun inkişafı istiqamətində bir sıra uğurlu layihələr icra edilməkdədir. Elə ötən günlər ərzində, xəbər verdiyimiz kimi, Azərbaycan Respublikası Dövlət Turizm Agentliyinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Turizm Departamentinin birgə təşkilatçılığı ilə turizmin inkişafı istiqamətində muxtar respublikamıza təxminən 50 nəfərlik bir media-turun təşkil edilməsi qeyd olunan uğurlu layihələrin davamıdır. Media-turun əsas məqsədi diyarımızın turizm potensialını qələm sahiblərinin, media nümayəndələrinin gözü ilə kütləvi informasiya vasitələrində işıqlandırmaq və geniş ictimaiyyətə çatdırmaqdır. Yüksək təşkilatçılığı ilə seçilən media-turun iştirakçıları diyarımızdan zəngin təəssürlərlə ayrılırlar.

"Baku" Internet Televiziyasının operatoru Elgün Hübətəvəla həmsöhbət olarkən söylədi ki, Naxçıvan, həqiqətən, zəngin coğrafi mühiti,

füsunkar təbiəti ilə bura üz tutan hər bir kəsi özünə heyran qoyur. İlk dəfədir, səfər etməyimizə baxmayaraq, heç bir yadlıq və özgəlik hiss etməmişəm. Düşünürəm ki, insanların istiqanlı olması, qonaqpərvərliyi bizdə bu cür müsbət təəssürlər yaradır. Həqiqətən, bu vaxtın Naxçıvan haqqında eşitdiyim gözəl fikirlərin əyani sübutunu burada olduğum iki gün müddətində daha yaxından gör-

qazandıq, həm də qədim diyarımız olan Naxçıvanın tarixi ilə yaxından tanış olduq.

Azad Azərbaycan Televiziyasının müxbiri Əli Novruzəliyev bu dəfəki səfəri zamanı əldə etdiyi materialların hesabına müxtəlif səpkilərdə, rəngarəng və mövzu dairəsi geniş olacaq reportajlar hazırlayacağını bildirdi. Qeyd etdi ki, Əlincə qalası haqqında yaranan müsbət fikirləri

çatdırmaq məqsədinə nail olub.

Naxçıvanın çoxəsrlilik tarixinin canlı şahidi, məğrurluq və əyilməzliyin simvolu olan Əlincə qalası həmkarımız "Kaspi" qəzetinin əməkdaşı Rufik İsmayilovun reportajının əsas süjet xəttini təşkil edir. Müəllif "Naxçıvanın əyilməzlik simvolu" adlı məqaləsində yazır: "Azərbaycan Respublikası Dövlət Turizm Agentliyinin və Naxçıvan

şəhər mədəniyyətinin və inkişaf etmiş sənətkarlığının yadelli işğalçıların diqqətini cəlb etməsidir. Mübariz xalqın daş yaddaşı sayılan Əlincəqala da yadellilərə qarşı uzun illər sinə gərən, onlara qarşı mübarizə aparan xalqın sığınacağı, müdafiə məkanı olub."

"Yeni Müsavat" qəzetinin jurnalisti Xəlilə Gəray "Dəyişən Naxçıvan, sirlə abidələr, daima sərhəd keçmək məcburiyyətində olanlar" başlıqlı məqaləsində tur çərçivəsində yaşadığı hissələri qələmə alaraq yazır: "Əksər həmkarlarım, elə mənim üçün də bu ilk səfər idi. Bu səbəbdən yalnız televiziya ekranlarında, fotolarda gördüyümüz, o torpaqda böyüyüb, ərsəyə gələn insanların dilindən eşitdiyimiz, uzun illər blokada şəraitində qəhrəmancasına yaşayıb, inkişaf edən Naxçıvanı ziyarət etməyi səbirsizliklə gözləyirdik. Həm də ilk dəfə olaraq qədim yurda Ermənistanın üzərindən uçaraq yetişəcəyimizin həyəcanını yaşayırdıq..."

Bir neçə ilə təəccübləndirəcək dərəcədə sürətlə dəyişən şəhər, təmiz, səliqəli küçələr və qanunlara riayət edən sakinlər..." Bloker Kübra Məhərrəmovanın da "Çalışın, naxçıvanlı dostlarımız çox olsun" başlıqlı məqaləsi zəngin təəssürlərin işığında qələmə alınmış yaradıcılıq nümunəsi kimi oxucu kütləsi tərəfindən böyük maraqla qarşılanıb.

Bəli, əziz oxucularımız. Bəşər sivilizasiyasının mədəniyyət ocağı olan Naxçıvanımız, milli-mənəvi dəyərləri, çoxəsrlilik tarixi, zəngin mətbəx nümunələri ilə qədimlik və müasirliyin çiyin-çiyinə addımladığı bir ünvan kimi daim ona üz tutan qonaqların diqqət mərkəzində olub. Elə mövzumuzda da sizə təqdim etdiyimiz müsahibələrdə, qələm sahiblərinin zəngin təəssürlərinin bir yerdə cəm olduğu yaradıcılıq nümunələrində də bunun bir daha şahidi oluruq.

Məcid Əkbərov
Jurnalistika ixtisası
üzrə III kurs tələbəsi

düm, şahid oldum.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Turizm Agentliyinin Media və ictimaiyyətlə əlaqələr sektorunun baş məsləhətçisi Gülnar Mustafayeva isə media-turu Azərbaycan Dövlət Turizm Agentliyi və Naxçıvan Muxtar Respublikası Turizm Departamenti ilə birgə turizmin inkişafı istiqamətində 2020-2023-cü illəri əhatə edən xüsusi proqram çərçivəsində təşkil olunan növbəti layihə kimi yüksək qiymətləndirərək dedi ki, bir jurnalist nöqtəyindən mövzuya yanaşsaq, həm bir qonaq kimi burada olan turizm potensialı haqqında ətraflı məlumatlar

və yaradıcılıq hissələri tam fərqli olacaq. O, turda iştirak etmiş bütün jurnalist həmkarlarının öz yaradıcılıqlarında burada şahid olduqları gözəllikləri işıqlandıracaqlarına əminliyini bildirdi.

Muxtar respublikamızda iki gün müddətində təşkil olunan media-turun jurnalist həmkarlarımıza qazandırdığı zəngin təəssürlər onların yaradıcılığında öz əksini taparaq, sosial şəbəkələrdə, mətbuatda və informasiya saytlarında geniş izləyici kütləsi qazanıb. İnamla demək olar ki, media-tur Naxçıvanda mövcud olan geniş turizm imkanlarını ictimaiyyətə

Muxtar Respublikası Turizm Departamentinin birgə təşəbbüsü ilə 21-22 oktyabr tarixlərində Naxçıvan şəhərinə təşkil edilən media-tur zamanı bu tarixi abidələrin bir qismini görmək, bölgənin turizm potensialı ilə yaxından tanış olmaq imkanımız yarandı. Ən böyük təəssüratı isə Əlincə qalası yaratdı. İlk növbədə, qeyd olunmalıdır ki, Naxçıvanda abidələrin içərisində qalaların özünəməxsus yeri var. Muxtar respublika qalatipli yaşayış yerləri ilə zəngin diyardır. Bu ərazidə qalaların çoxluğunun başlıca səbəbi Naxçıvanın əlverişli coğrafi mövqeyinin, zəngin təbii sərvətlərinin,

Ana yurdum Azərbaycanın mədəniyyət beşiyi, irfan və elm ocağı olan Şuşa şəhəri... XX əsrin 80-ci illərində namərd düşmənin məkrli istəklərinin hədəfinə çevrilən qədim yurd yerim. 1988-ci ildən erməni təcavüzkarlarının əzəli-əbədi torpaqlarımız olan Qarabağımıza qaldırıldığı, heç bir ağla və məntiqə söykənməyən saxta torpaq iddiaları sən də taleyini alt-üst etmişdi. Həmin illərin xatirələri hələ də hər bir Azərbaycan vətəndaşının, ən başda da sən qəlbində odu-lovlu anlar kimi xatırlanır. Uzun illər, deyirdim ki, tariximizin hər sətrində adı çəkilən və daim yurdumuza yağlı tikə kimi baxan bədnam qonşu bu dəfə də işğalçı arzularla gəlmişdi torpaqlarımıza. O dövrlər hakimiyyətdə olan durğunluq, ordu və silah-sursat yetməzliyi, siyasi sərişçilik də Şuşanın işğalına öz layiqli "töhfəsini" vermişdi. Uzun illər Qarabağın ba-

yurd-yuva quran insanlar ürəklərində daşdıqları həsrət alovlarının içində yanaraq qovrulduqları. Vətəndə Vətən həsrəti... Vətənlərinin amansız işğalı nəticəsində iyirmi mindən artıq Şuşa sakini öz ata-baba ocağından didərgin düşdü. Necə də çətindir bir anın, bir neçə saatın içində ocağından, haqqın olan torpaqdan qovulmaq. Sən onu gəl birdə şuşalıların həsrətli gözlərindən, torpaq deyib yanan ürəklərindən soruş. Elə yazımın bu məqamında bir neçə il bundan öncə Bakı şəhərində olarkən əslən Şuşadan olan məcburi köçkün Zərifə xanım Quliyeva ilə olan söhbətim xatırladım. O deyirdi ki, Şuşada olarkən gənc yaşlarımdan, 18 yaşından rabitədə çalışdığım üçün tez-tez paytaxt Bakı ilə əlaqə saxlaya bilirdim. Əlaqələrimin hamısında ölkədə olan siyasi böhran telefon dəstəyinin digər

30 il əvvəl qanadı qırılmış bir qartal, 30 il ərzində bütövlüyü naminə qol-qanadını bərpə edərək rəşadətli ordusunun gücünü göstərdi. Bu güc ki, qırılmış, parçalanmış, yağdı düşmənin tapdığına məruz qalmış öz ata-baba əmanətini geri qaytarmağa nail olmuşdur. Bu qələbə ki, Azərbaycanın tarixinə

canlı gəncləri toy – bayram ab-havasıyla döyüş meydanına yola salınırdı. Xatirəmdir, analar dualarıyla yanaşı, çeşitli yeməkləri bişirir, qışlıq azuqə, paltar, yorğan həttə gəlinlərin, qızların işlətmədiyi təzə qalın örtüklər də igidlərimiz üçün daşınırdı. Mühəribənin ilk günlərindən həkim kollektivləri könüllü cəbhə

44 GÜNLÜK ZƏFƏR SALNAMƏSİ

növbəti şəərəfli imzasını 44 günlük zəfər salnaməsi ilə yaddaşlarda silinməyən izlər qoydu. Tarix boyu hər savaşa olduğu kimi bizim də haqq savaşımızda neçə - neçə igid oğullarımız şəhadətə qovuşdu. Qayıdan torpaqların qaytmayan və heç vaxt unudulmayan oğulların, şəhidlərin diyarı Azərbaycan bu gün öz növbəsində dünyaya bu mübarizədə haqlı olduğunu əyani yolla da çatdırdı.

Ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəldiyi gündən uzaqgörən siyasətin nəticəsi olaraq diqqət ayırdığı sahələrdən əvvəlinci elə məhz ordunun inkişafı, gücləndirilməsi və ordunun daim diqqətdə saxlanması əbəs yerə deyildi. Dövlətçilik təfəkkürünün, təşkilatçılıq qabiliyyətinin uğurlu davamçısı olan cənab İlham Əliyev də ordumuzu məhz bu siyasətin layiqli davamçısı olaraq təkmilləşdirilmiş, gücləndirilmiş qalib orduya çevirdi. "Ya Qarabağ, ya ölüm" devisi altında başlamış səfərbərlikdə, illərin qisas, intiqam hissi hər bir azərbay-

bölgələrinə yollanırdı. Bu onların gözlərində haqq mübarizəmizin mübarizələrinin həyatlarının var olması mübarizəsi idi. Hər gecə məsəyyən saatlarda "Dəmir yumruğun" işğaldan azad olunmuş kəndlər, qəsəbələr, rayonlar haqda qələbə müjdəsini verməsi və bu kimi bir xalqın bütövlüyü, birliyi o qədər ürək titrədən, kövrək bir o qədər də qürurverici hadisələr sadəcə 44 gün deyil, bir ölkənin var olduğu müddətə davam edəcəkdir. Ordumuzun qüdrəti, sarsılmaz şücaətindən yazılması və danışıması hər bir azərbaycanlı gəncin vətəndaşlıq borcudur. Elə bu borcu özündə məsuliyyət bilən hər bir gəncimiz də vahid vətən birliyi və torpağa olan bağlılığı əzmkarlığından doğan və mübarizədə daim güc verən ünsür oldu. Mühəribənin davam etdiyi hər gün döyüşə səsləyən ifalar, musiqi və şeirlər də az olmurdu.

Səsləyib döyüşə əzəldən atam, Tapşırdı "sahib çıx, ana torpağa". Sən əz nəfsi də yurdda olana, Qoyma, vətəndən bir parça ala.

Hər bir azad olunmuş torpaqlarımızdan asılan səkkiz guşəli ulduzumuzu bağrıma basmış hilalı üçrəngli bayrağımızın dalğalanması bizim olanın elə əvvəl axır bizə keçəcəyimiz ən bariz nümunəsi oldu. Həm qüssələndik, həm sevindik, yeri gəldi hönkür-hönkür ağlayaraq şəhidlərimizi onların dediyi kimi "sonun başlanğıcı"na yolla saldıq. Əmanətə sahib çıxdıq, gəldik evimizə Qarabağdayıq, gəzmirik artıq qara bağlayıb. Daha da gözəl yaradıcılıq işlərinin, infrastrukturunun qurulduğu, göylərdən bizləri izləyən "Zəfər salnaməsi" mələklərinin qanı bahasına qaytardıqları diyarlardan vətən keşikçiləri, əmanətçiləri olaraq torpaqlarımızda dirçəlişə doğru inkişaf etməkdəyik.

Aytac Ələkbərova
Azərbaycan dili və ədəbiyyatın tədrisi metodikası və metodologiyası üzrə I kurs magistrant

tərəfində olan həmsöhbətlərimin səs tonundan aydın hiss olunurdu mənim üçün. Söhbət Qarabağdan açılarda heç kim ümid verəcək bir kəlmə də olsun söz danışmırdı. Çünki vəziyyət göz qabağında idi. Ordunun olmaması, silah-sursatın yox səviyyəsində olması, Xocalıda törədilən misli görünməmiş qırğın, düşmənin məkrli siyasəti hələ Şuşa işğal olunmamışdan bir neçə

ƏZİZ ŞUŞA, BİZ QAYITMIŞIQ ! ŞUŞANIN DAĞLARI BAŞI QARA DUMANLI...

şını alan qara buludlar artıq doğma diyarımız, məəviyyə, maarif ocağı olan Şuşanın da müqəddəratını həll etmişdi. Hər dəfə adını eşitdikcə könlümüzə istəksizcəsinə qoparılan "Havalınsın xanın səsi, Qarabağın şikəstəsi" kimi şux sədalar bir anın içində aramsız hayqırtılara döndü. Hər daşından, qayasından axan füsunkar gözəlliklərin, şuşalılara daim isti qucaq, doğma ocaq olan torpağın bir göz qırpmında özgələrin tapdığına çevrilmişdi. Ucu şışpapaqlı dağların qoynunda qurduğu yurdun-yuvan "Gəlin, gəlin, xilas edin",- deyirdi əli-qolu bağlı olan xalqına. İllərlə xan qızı Natəvanın həsrətini çəkən xarıbüllül bu dəfə də boynunu büküb izləyirdi bu dəhşətli hadisələri. Düzdür, həsəd aparılacaq əlçatmaz gözəlliyin ta qədim zamanlardan üzübəri daim səni özgələrin, yadların əvəzlənməz xəyalına, arzusuna çevirmişdi. Mətinliklə, qorxmazcasına dayanmışdın uzun illər düşmənin qarşısında. Bir an belə olsun geri çəkilmədən bir ovuc torpağından pay etməmişdin düşməne. Amma bu dəfə fərqli idi. İllərlə pusquda dayanan düşməni xalqımızın zəif əmində aldı səni bizdən. Çətin idi sənin üçün, çox çətin idi. Çünki çarəsiz şəkildə Uca Yaradanın yazdığı acı, qanlı-qadalı taleyinə təvəkkül edib şeiriyyə, məəviyyə ocağı olan bağrı şəhid yurduna çevirdin. 30 il doğma Azərbaycanın musiqi, gözəllik, poeziya aşığı olan xalqımızın xiffətini etdi xarıbüllül, İsa bulağı, Xan qızı Natəvanın isti ocağı.

Mənfur düşmənin Şuşa üzərinə hücumları artıq 1992-ci ilin aprel ayının 27-dən başlamışdı. Həmin andan etibarən bütün cəbhə boyu ermənilər üstünlüyü ələ almışdılar, onlar qəti surətdə Şuşa üzərinə hücumla keçmişdilər. Şuşa üzərinə hücum əməliyyatını o zaman ermənilər "Dağlarda toy" adlandırmışdılar. Lakin bu "toy"un səsi Bakıda eşidilmirdi, çünki iqtidarla müxalifətin başı hakimiyyətə davasına qarışdığından Qarabağ yaddan çıxmışdı. Şuşanın qulaqbatırın imdad sədalarını, hayqırtılarını isə birçə şuşalılar eşidirdi...

1992-ci il 8 may... Xatırlamaq çətin idi həmin günü. Doğma Şuşanın Azərbaycandan qoparıldığı, illərdə bu torpaqda özünə isti ocaq quran şuşalıların əziz Vətəninin əlindən alındığı gün idi bu tarix. İllərdə işğal planları quran düşmənin dörd bir tərəfdən üzük qaşması kimi şəhəri mühasirəyə alaraq ırıçaqlı artileriyalardan atəş açmağa başlamışdı. Gərgin döyüşlərin mənəngənsində, aramsız açılan atəşlərin səsində sanki göy üzü də lərzəyə gəlmişdi. Xankəndi və Xocalıda törədilən misilsiz soyqırımdan sonra səbaha olan ümidləri puç olan şuşalılar nə olursa olsun sarsılmaz əzmlə, geri çəkilmədən mübarizə aparır, həttə düşməne sarsıdıcı zərbələr endirməyə qadir olurdu. Amma Şuşanın işğalı düşmənin üçün böyük strateji əhəmiyyətə malik idi. Bu səbəbdən hələ o dövrdə daimi ordusu və həqiqi lideri olmayan Azərbaycan xalqı əlindən gələni etsə də Şuşanı qoruya bilmədi. İllərdə quzu cildində görünən, əlləri ancaq körpələrin, məzlumların qanına bulanar düşmənin arzusuna çatmışdı. Şuşanı işğal edə bilməmişdi.

Həmin gün-1992-ci il 8 may tarixində Şuşanın işğalı nəticəsində 480 günahsız vətəndaş qətlə yetirilmiş, 600 nəfər yaralanmış, 22 min nəfər öz yurdundan didərgin düşmüşdür. Əsir götürülmüş 68 soydaşımızın taleyi barədə bu günə qədər məlumat yoxdur. İşğal nəticəsində Şuşadakı bir sıra tarixi-mədəniyyət abidələri düşmənin tərəfindən talan edilərək məhv olmuşdu. Xan mağarası, Qaxal mağarası, Şuşa qalası da daxil olmaqla, bütövlükdə, 279 dini, tarixi və mədəni abidələrimiz düşmənin vandalizminin nəticəsində yarasız hala gətirildi. Ermənilər Şuşada 7 məktəbəqədər uşaq müəssisəsini, 22 ümumtəhsil məktəbini, mədəni-maarif, kənd təsərrüfatı texnikumlarını, 8 mədəniyyət evini, 14 klubu, 20 kitabxanayı, 2 kinoteatrı, 3 muzeyi, Şərq musiqi alətləri fabrikinin dağdaraq öz vəhşi və heç bir savaş qanunlarına sığmayan cılız simalarını göstərmişdilər. Ümumilikdə, 1992-ci il mayın 8-də Ermənistan ordusunun Şuşanı işğal etməsi nəticəsində Azərbaycanın 289 kvadratkilometr ərazisi düşmənin nəzarətinə keçmişdi. Artıq dağların başı qara buludlu, meşələri dumanlı olan Şuşada qürbətə qalan, səsi kəsilən sarı bülbül kimi sırdaşı xarı bülbülün də boynu bükük qaldı. Cıdır düzü namərdlərin tapdığına çevrildi. Erməni vandalizminin qurbanı olan, düşmənin gülləsindən "yaralanan", paytaxtda saxlanılan Bülbülün, Üzeyirin, Natəvanın heykəlləri doğma vətəninə qayıdaçağı günün xəyalları ilə yaşamağa məcbur edildi. Beləliklə, Vətənin hər daşını üst-üstə qoyaraq özünə

ay qabaq bizə başımıza gələnləri hiss etmişdi. Əlimizdə olan çox cüzi bir qüvvə ilə qoruyurduq yurdumuzu. Artıq 92-ci ildə Şuşa blokada şəraitinə düşdü. Yaxşı bildirdik ki, strateji cəhətdən əhəmiyyətli olan Şuşanın işğalı düşmənin üçün böyük əhəmiyyətə kəsb edir. Bu səbəbdən bütün canımız, qanımızla qoruyurduq torpağımızı. Amma nə fayda?! Ağır artileriyalarla təhiz olunmuş düşmənin ordusu tez bir zamanda qırılmışdı belimizi, almışdı yurdumuzu əlimizdən. İşğal günündən çox əvvəl düşmənin bu faciələri bizə yaşatmışdı. Fəryadımıza səs verən olmadıq üçün əlləri-qolları bağlı bir şəkildə yalnız Vətəndə Vətən həsrəti çəkə bildirdik. Bu idi bizimizə yazılan və bizimlə birlikdə xatirəmizdə həmişəlik silinməz iz buraxan qara tale.

Bu gün mənim təsəvvürümə bütün məcburi köçkünlərin bir arzusu, istəyi var, o da doğma şəhərimiz Şuşamız başda olmaqla bütün Qarabağımızın işğaldan azad olunaraq Azərbaycana birləşməsidir. O günə də çox az qalıb. İnandır ki, rəşadətli ordumuzun, sarsılmaz iradəmizin və Ali Baş Komandanımızın siyasi qətiyyəti və uzaqgörənliyi ilə tez bir zamanda həsrət bitəcək. Qovuşacağına yurdumuza.

Yurdumun canlı tarix salnaməsi, mədəniyyət beşiyi, Qarabağın baş tacı...

Azərbaycanın mədəniyyət incisi olan Şuşa şəhərinin tarixi də çox qədimdir. Arxeoloqların apardığı genişmiqyaslı araşdırmalar nəticəsində sübut olunub ki, burada hələ eramızdan öncə yaşayış yerləri olmuş və ilk insan dəstələri məskunlaşmışdır. Mənbələrdə Şuşa şəhərinin adı türk tayfaları və türk sözləri ilə izah olunur. Şiş qayalarla əhatə olduğu üçün bəzən "Şişə" də deyilib. Tədqiqatların bəziləri isə Şuşa sözünü türk dilində mənasını "uc", "yüksək" olan "şiş" komponenti ilə əlaqələndirirlər.

Azərbaycanın qədim tarixə malik olan şəhər mədəniyyətinin nadir və təkrarsız incilərindən biri, Qarabağın baş tacı olan bu torpaq şeyriyyətimizə, mədəniyyətimizə və tariximizə əbədiyaşar şəxsiyyətlər bəxş etmişdir. Ədəbiyyatımızın ölməz siması Molla Pənah Vəqif, Azərbaycan musiqisində dərin iz buraxmış Üzeyir Hacıbəyov, şeirləri ilə bu yurdun şux ovqatını minlərlə könlüdə canlandıran Xurşidbanu Natəvan, Bülbül, Xan Şuşinski və yüzlərlə Azərbaycan ziyalıları məhz bu torpağın bağrında böyüyüb boya-başa çatmışdır. Elmə, maarifçiliyə, şeiriyyətə və ən əsası musiqi sənətimizə verdiyi misilsiz töhfələrə görə Şuşanı "Kiçik Paris", "Qafqazın sənət məbədi", "Azərbaycan musiqisinin beşiyi", "Zaqafqaziyanın konservatoriyası" adlandırmırlar. XX əsrdən başlayaraq burada peşəkar musiqi təhsili daha geniş sahələrə əhatə edib. Dahi Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir Hacıbəylinin misilsiz əməyi nəticəsində peşəkar musiqi təhsilinin bünövrəsi qoyulub.

Bir-birindən maraqlı memarlıq üslubunun ən incə nüanslarını özündə birləşdirən möcüzəvi tikililəri - Şuşa qalası, Şahbulaq qalası, Yuxarı Gövhərağa məscidi, Aşağı Gövhərağa məscidi kimi ziyarətçiləri ilə bir bəxtəvər olan bu yurd Qarabağın baş tacıdır, göz nurudur. Sən təbiətin ən gözəl möcüzəsisən, Şuşam!

Azərbaycanın bağrında uzun illər nisgill bağlanmış Qarabağımızın ən uca zirvəsindən, fəvqündən boylanır, Şuşam. Əzəmətli qayaların, buz bulaqların, büllur gözlü çeşmələrin, həmişəyüzlü cənnəti xatırladan meşələrin və bağrında böyüdüyü görkəmli ziyalı övladlarından söhbət açır bizlərə. Burada Günəşin zərrin şəfəqləri ilk öncə Cıdır düzündən həsrətdən ağarmış tellorına tumar çəkir, Şuşa qalasının qəm çökmüş divarlarını isidərək qayığıqə ana tək alır ağuşuna. Daha sonra mənbəyini Qarabağ silsiləsinin sinəsində qaynayan bulaqlardan götürərək yurdunun hər bir səmtinə üz tutan Qarqarçay, Xaçınçay, Tərtərçay, Köndələnçay, Ağvançay, Quruçay, Qozluçay çayları ilə addım-layaraq yavaş-yavaş Sarıbaşa, Kirs, Sağsağan, Bağrıçan, Çaxmaq, Qeçəldağ, Qızıldaş kimi əzəmətli zirvələrin arasından qürub edərək vıdalaşır Şuşayla. Günəş hər gün bu torpaqlarda doğduqca onunla birlikdə Şuşanın min illik əzəməti, ucalığı, ululuğu, vüqarı da Vətən göylərinin mavi səmalarına çəngə-çəngə olmuş buludların arasından xalqımızın ürəyinə böyük iftixarla, ümidlə yol tapır. Qəlbimizi isidir, ruhumuzu oxşayır.

"Dağlarda toy" edənələr "Toy" tutan ordum 30 illik bir həsrətdə idi Qarabağın dilbər guşəsi olan Şuşa şəhəri. 90-ci illərdə imperialist güclərin köməyi ilə işğal olunan yurdumdan böyük Zəfər Gününə qədər gələcək xoş sözlərə təsnə qalaraq yaşadıq bu müddəti. Hər dəfə cəbhədən əks-hücum xəbərlərini eşitdikcə sanki elə bu saat Qarabağa qovuşmaq fikirləri bizə qələbə ovqatı verirdi. Bu arzuların bir gün gerçəyə dönüşməyi ümidi isə xalqımızın heç vaxt əlini buraxmadı. Və nəhayət həmin gün gəlib çatmışdı. Qisas günü...

2020-ci il sentyabr ayının 27-də düşmənin yenə də öz xislətinə sadiq qalaraq onlarla üz-üzə olan mövqelərdən səngərlərimizə, mülli əhalimizə atəş açmağa başladı. Bu dəfə isə artıq son hədd idi. İllərdir, qəlbimizdə yaşatdığımız, Vətən həsrətindən yoxlanan kinin, nifrətin qüdrəti artıq düşməni sıxışdırmağa qadir olmuşdu. Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin əks-hücum əmri ilə yurdsevər ordumuz, xalqımız "Dəmir yumruq" kimi birləşərək düşməni illərdir, içində olduğu xülyadan oyatdı. Cəmi 44 gün davam edən haqq savaşımızda ordumuz biçəq yağı kosən kimi tez bir zamanda Qarabağın icarilərinə doğru ildırım sürətilə irəliləyərək bir çox kəndlərimizi, qəsəbələrimizi, şəhərlərimizi düşmənin işğalından azad etdi. Bir zamanlar "Dağlarda toy" edənələr rəşadətli Azərbaycan ordusunun igidləri elə bir "toy" tutdu ki, hələ min illər boyu onların yadından çıxmayacaq. Bir zamanlar Cıdır düzündə yallı gedən, at oynadan düşmənin daim "Qarabağ Azərbaycandır" şüarı qulaqlarında əcal zəngi kimi cingildəyəcək. 30 il müddətində torpaqlarımızdan əldə etdikləri hər bir şey bundan sonra onların hafizələrində həmişəlik şirin yuxu kimi qalacaq. Ali Baş Komandanımızın da dediyi kimi, "İndi biz onlara elə toy tutduq ki, bu dərsi əbədi yadda saxlayacağılar".

Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq !

44 günlük şanlı Vətən müharibəsində işğaldan azad edilən hər bir torpağımızın verdiyi sevinc və qürur hissi bizlər üçün əvəzolunmaz idi. Hər səfərinə azadlığa qovuşan rayonlarımızın ilk müjdəli xəbərini Ali Baş Komandanın televiziya qarşısında etdiyi çıxışlarda eşitdikdə qəlbimizdəki yurd yangısı şadlıqla əvəz olunaraq daha da şölələndirdi. Şuşanın işğaldan azad edilməsi isə tamam başqa əlamətdən hadisə oldu bizlər üçün. Çünki tarixən bu şəhər Azərbaycanın çoxsərlilik dövlətçilik ənənələrinin daşıyıcısı kimi bu gün də xalqımız və dövlətimiz üçün böyük əhəmiyyətə kəsb edir. 90-ci illərdən bəri hər bir şuşalının xatirində bələli təqvim kimi qalan "8" tarixi isə artıq 30 illik hicranın, həsrətin bitdiyi gün kimi xatırlanacaq. 28 il bundan öncəki "8", 28 il sonra özü ilə birlikdə Şuşanı da xalqımıza gətirmişdi. Bu şad xəbəri isə Ali Baş Komandanın dilindən eşitmək necə də xoş və qürurverici idi.

Əziz Şuşa, sən azadsan!
Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq!
Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik!

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Şuşa işğaldan azad olunan gün - Şəhidlər xiyabanında səsləndirdiyi bu sözlər indi də qulaqlarımızda əks-səda verir. 8 noyabr 2020-ci il. Qarabağın döyünən ürəyi Şuşanın azadlığı müjdəsini xalqına çatdıran Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev: "Mən bu gün, eyni zamanda, ulu öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürəyimdə dedim, xoşbəxt adamam ki, ata vəsiyyətinə yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik! Bu, böyük Şəhadət! Şəhidlərimizin, Ulu Öndərin ruhu şad olsun! Gözün aydın olsun Azərbaycan! Gözünüz aydın olsun, dünya azərbaycanlıları! Mən bu günlərdə dünya azərbaycanlılarından və Azərbaycanda yaşayan insanlardan minlərlə məktub alıram. Hər gün minlərlə məktub. Sadəcə olaraq, heylsilənirəm ki, bütün bu məktublara oxuya bilmirəm. Sadəcə olaraq, vaxt çatmır. Nə qədər gözəl sözlər, nə qədər böyük dəstək göstərilir. Bu gün biz bir daha bütün dünyaya sübut edirik ki, biz böyük xalqıq, biz məğrur xalqıq! Biz yenilməz xalqıq! Biz döyüş meydanında düşməne yerini göstəririk!"

8 noyabr - bu tarix 28 illik Şuşa həsrətinin sonu - Qələbənin simvoludur. Çünki Azərbaycan milli mədəniyyətinin baş tacı olan Şuşa 2020-ci ilin məhz bu gün işğaldan azad edilmişdi. O gün-bu gün, düz 28 il məhsulşuq həyatı yaşadığıdan sonra Şuşa yenidən qovuşdu öz sahiblərinə. Onunla bərabər, Azərbaycan xalqı da ağırlı-acılı, həsrətli illərdən sonra vüsəlinə, arzusunə qovuşdu. Artıq bundan sonra "Qarabağ şikəstəsi" yanıt dildə oxunmayacaq. Artıq Cıdır düzü Vətən övladlarının oylığına çevriləcək. Artıq Anam Azərbaycanın tarixinin canlı şahidi olan Şuşa öz sahiblərinin bağrında dirçələcək, çiçəklənəcək.

Azadlığın, müstəqilliyin daim olsun, Azərbaycan!

Məcid Əkbərov
Jurnalistika ixtisası üzrə III kurs tələbəsi

44 GÜNLÜK ZƏFƏR SALNAMƏSİ GƏNCLƏRİN GÖZÜNDƏ VƏ YA KEÇMİŞLƏ BU GÜNÜN ŞUŞA GÖRÜŞÜ

I hissə

Adım İlhamdır, Xan baba!

Sübh çağı idi. Günəşin şəfəqləri torpağın üzərini yenidən aydınladırdı. Uzaqdan əzəmətli bir qala görünürdü. Günəşin ilq şəfəqləri qalanın soyuq daşlarının hərərətini yavaş-yavaş artırır. Qalanın hündür bürcləri alatoranlıqda qızarmış topa buludların köksünə sancılan qılınca bənzəyirdi. Əynində uzun çuxa, başında buxara papaq, ayaqlarında qızılı sapla işlənmiş çəkmə və əlində parıldayan qılinc tutmuş Xan baba qalanın ən yüksək bürcünə baxırdı. Özündən sonra bu qalanı, bu müqəddəs torpağı özü kimi igid ərənlərə, öz qanından olan türk oğlu türklərə əmanət etmişdi. Neçə illər bu bərkətli, müqəddəs torpaqlarda təkə türkklər deyil, digər xalqlar da barış içində yaşamışdı. Xan baba hamısını təhlükədən qoruymuşdu. Ancaq nə bilirdi ki, əsl təhlükə hər gün qoruduğu şəxslər imiş...

Xan baba bu fani dünyadan köçəndən sonra belə qanı, canı ilə bağlı olduğu bu torpağı sanki ruhu ilə qoruymuşdu. Tez-tez əzəmətli Şuşa qalasının ən yüksək bürcündə dayanar və uzaq üfüqlərə qədər Vətəni seyr edərdi. Bir gün isə Xan babanın qarşılaşdığı mənzərə sanki onun ruhunu qocaltdı. Dünən azad qoyub getdiyi əzəmətli qalada artıq düşmənlər at oynadırdı. Xan baba bir anlıq utandı əzəmətli qalanın bürclərinə baxmağa. Sanki göylərə meydan oxuyan o bürclərin də boynu bükülmüşdü. Bu nə dəhşət idi, İlahi? Bu nə zülm idi? Xan babanın, onun nəvə-nəticələrinin yurd-yuvası yad əllərdə qalmışdı. O dəhşətli 8 may tarixindən sonra 28 il idi ki, Xan babanın susqun ruhu hər gün buranı ziyarət edirdi.

Xan baba bu gün nədənsə özüni bir qədər fərqli hiss edirdi. Hər gün eyni saatda bu mənzərəyə tamaşa edə, köksünü ötürər, qəlbindəki sızıltı ilə ayrılıb gedərdi. Ancaq bu gün çox fərqli idi. İçində qorub bir hiss vardı, sanki bir az sevinc, bir az da qürur... Hər gün ona boynu bükülü baxan qalanın bürcləri bu gün yenə də ən yüksək buludlara sancılmışdı. Yan-yana qürurla dayanmışdılar. Bu nədir belə? Qalada dolanan ruhlar da doğma idi. Bu nə idi? Axı, 30 ildir buraya Xan babadan başqa gələn yox idi... Xan babanın qulaqlarına səslər gəlirdi. Bu səslərin içindən nəhəyə ki, "Övladların gəlib, Pənahəli xan!,- cümləsini aydın eşidə bildi. Necə həsrətdə idi bu kəlmənin. Gözlərində alov yandı Xan babanın. Qılincini qınından çıxarıb diqqətlə ona baxdı. Parıltılı polad tiyəsinə öz əksini gördü. Bu qılinc 300 ilə yaxın idi ki, ona yoldaşlıq edirdi. Bütün zəfərləri bu parlaq qılınca

qazanmışdı. 300 illik bir tarixdə bu zəfər qılincini hələ heç kim Xan babadan ala bilməmişdi. Deyəsən qılincin sahibinin əsl varisləri gəlirdi. Budur, hərbi geyimdə qürurla, pələng yerisi ilə bir nəfər Xan babanın yanına çatır. Ucaboylu bu igidin hər addımında qürur, fəxarət hiss olunurdu. Üzündəki təbəssümlə Xan babaya yaxınlaşdı, onun parlaq qılincinə baxaraq əlini qılincin zümrüd, yaqut qaşlarla işlənmiş dəstəyinə toxundurdu. Xan baba onun çiyinlərindən tutdu, yaşadığı sevincdən sonra öz

gözlərində parlayan alovun onun da gözlərində yandığını gördü:

–Sən kimsən, oğul? Uzun illərdir hətta quşların qonmadığı bu zirvələrdə, bürclərdə yaşayan mənim ruhumu, əzəmətli qalamı xilas etməyəmi gəldin? Söylə mənə, igid, adın nədir?

–Adım İlhamdır, Xan baba. Səni və qalanı heç unutmadıq, ona görə də öz cəsür qoşunumla, qorxmaz övladlarımızla səni və əzəmətli qalamızı xilas etməyə gəldik. Biz bunu bacardığımız, Xan baba. Sən və Şuşa artıq azadsınız! Gəl, onların sevincinə sən də şərik ol, Xan baba.

Hər gün həsrəti seyr etdiyi bürcdən bu gün zəfərə baxdı, Xan baba. Çöldə səf-səf düzülən on minlərlə igid əsgər əlində silah və üçrəngli bayraq tutmuşdu. Xan baba bu bayrağı yaxşı tanıyırdı. Bu gün yenə burda idi bu bayraq. Xan babanın diqqətini ən ön sıralarda ağappaq geyinmiş 3000-ə yaxın igid çəkdi. Ara-

larında bir zərif qız da var idi. Onların sinəsinin üzərində Xarıbülbül çiçək açmışdı. Onunla eyni mənzərəyə tamaşa edən müzəffər sərkərdəyə baxdı və dedi:

–Onların məqamı mənə çox yaxşı tanışdı. Bu bəyazlıqdan doğan zəfərin sevinci onların üzündəki nura qarışanda Vətən göylərində azadlıq bərq vurur.

–Bəli, onlar bu zəfərin ən yüksək məqamına yüksələn igidlərdir. Qan töküüb, torpağı düşməndən təmizləyən övladlarımızdır. Onlar Sənin yanında qalmaq, əbədi ruhları ilə Xan babanın ordusuna dönüb Qarabağımızı qorumaq istədilər. Onları sənə əmanət edirəm, Xan baba.

Xan baba əlində tutduğu parlaq qılınca diqqətlə baxıb dedi: 300 ildir ki, bu qılinc əsl varisini gözləyir. Bu qılincin əsl sahibi tarixdə ən böyük qələbə çalmış igiddir. Bu qılinc müzəffər sərkərdələrdə qalmalıdır, oğul. Sən də müzəffərsən, qılinc sənidir!

Qalib sərkərdə köksünü ötürdü, qılincini əlinə aldı. Qınından çıxarıldıqdan sonra günəş şüalarında bərq vuran poladlızlı qılincdə böyük zəfərin - 44 günün hər anı yenidən canlandı...

II hissə

27 sentyabr 2020-ci il –

Böyük qayıdışın başlanğıcı...

Bu gün hər zaman olduğu kimi günəş Azərbaycanda ən yüksəkdə doğmuşdu. Azərbaycan xalqı üçün adi bazar günlərindən biri idi. Lakin saatlar irəli getdikcə, gün boyu yayılan xəbər bütün ölkəni bürümüşdü. Günəş qürubə doğru getdikcə günün məğzi də dəyişməyə başladı. Əslində, bu gün keçmişin ağır izlərinin silindiyi, gələcəyin müqəddəs zəfərlərinin yazılacağı gün idi. Bu gün 30 il sonra Azərbaycan xalqının dəmir yumruq olub düşmənin başına enəcəyi günlərin müjdəçisi idi...

...Məmi səsləri, barıt qoxusu hər yeri ağuşuna almışdı. Bəzən külək barıt qoxusu ilə birlikdə qan qoxusu da gətirirdi... Havada savaşa qoxusu vardı. Bu qoxu ovlarını ələ keçirməyə can atan Boz qurd övladlarını daha da qızışdırırdı. Onlar bu qan qoxusu ilə böyümüş, gün gəldikdə qisaslarını almaq üçün tam hazır idilər. O gün isə gəlib çatmışdı. Bu gündən etibarən 44 gün boyunca onlar düşməne qan udduracaq, yağını atdığı addımlara görə peşman edəcək və zəfər qalacaqdılar.

...44 günün hər birində minlərlə kvadrat kilometrlik ərazilərimiz azad edildi. Torpaqlarımızı qarış-qarış geri aldıq, addım-addım

30 illik bir həsrətdə idi Azərbaycanın dilbər guşəsi olan Qarabağ. 1990-cı illərdə imperialist güclərin köməyi ilə Ermənistan tərəfindən işğal olunmuşdu bu torpaqlar. Doğma Azərbaycanın, musiqi, gözəllik, poeziya aşığı olan xalqımızın xiffətini edirdi Xarıbülbül, İsa bulağı, Xan qızı Natəvanın isti ocağı. Cıdır düzündə düşmən at oynadı, yallı gedir, ürəyini üzürdü bu torpağın. Hərdən Şuşa, Murov və digər yüksəkliklərdən gülləbaran edirdi Aran Qarabağı və ətrafdakı əraziləri. Xalqımız şəhid verir, torpaq acısı ilə yaşayırdı.

2020-ci il sentyabrın 27-də düşmən yenə də öz xislətinə sadıq qalıb onlarla üz-üzə olan mövqelərdən mülki əhalimizə, sənəklərimizə atəş açmağa başladı. Mülki əhali və əsgərlərimiz şəhid oldu. Bu dəfə isə artıq son həddi idi. 30 il sonra hər bir əsgərin, zabitin-xalqımızın gözlədiyi an gəldi, Ali Baş Komandan İlham Əliyev düşmənin hücumunun qarşısını almaq üçün öz müqəddəs döyüş əmrini verdi.

Bu artıq müqəddəs savaş idi. Qəlbimizdə, ürəyimizdə yaşatdığımız 30 illik həsrətin, kinin, məkrlı düşmənin davranışlarına qarşı yığılmış intiqamın adı idi. İşğalçıya qarşı qisas hissi o qədər güclü idi ki, müharibənin ilk günlərində Azərbaycan əsgəri ildırım sürəti ilə irəli şığıdı. Neçə-neçə kəndlərimiz, şəhərlərimiz düşməndən azad olundu. Hər dəfə bu şad xəbərləri isə məhz Ölkə başçısının dilindən eşitmək necə də xoş, qürurverici idi. Çünki bu cümlələrə, sözlərə, xəbərlərə 30 il idi ki, təşnə idik, susamışdıq qələbə müjdəsinə.

Dünya çəşməliyi içində idi. Sayca və texniki baxımdan ən güclü orduya malik dövlətlər 21-ci əsrdə yeni döyüş taktikasını təbiiq edən türkün

gücünə, savaş qüdrətinə heyran qalmışdı. Hərbi taktikamızın, əsgərlərimizin qarşısında dayana bilməyən düşmən dinc əhalini, Tərtər, Gəncə, Goranboy, Bərdə, Ağcabədinə atəş tutur, sivil adamları, uşaqları, qocaları qətlə yetirir, öz zəifliyini gizlətmək üçün bütün yollara əl atırdı. Həttə Gəncə kimi bir şəhərə raket zərbələri endirməklə xalqımızın gözüni qorxutmağa, təşviş yaratmağa cəhd

edirdi. Amma yanılırdı düşmən, çünki qarşısındakı 1990-cı illərin əvvəlindəki yox, 21-ci əsrin Azərbaycanı və içində uzun illərin nifrətini silaha çevirən Azərbaycan xalqı idi.

Həmin günlər ən böyük savaş məhz Ölkə Başçısı, Ali Baş Komandan aparırdı. Həmişə hərbi, həm informasiya cəhətilə Vətəni qoruyurdu. 30-a yaxın əcnəbi televiziya və

4 ƏSRƏ BƏRABƏR 44 GÜN

məşhur informasiya agentliklərinin müxbirlərinin qərəzli suallarına tutarlı cavablar verərək ikinci sual üçün yer qoyurdu. Bu isə xalqı və döyüşən əsgəri ruhlandırın ən mühüm amil idi.

Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin qar-

edərək, azad olunmuş ərazilərin müjdəsinə verməsi idi.

Bu müharibədə minlərlə şəhidimiz oldu. Onların hər biri özünəməxsus igidliyi ilə seçildi. Öz vətən sevgisini, torpaq məhəbbətini sərgilədi. Sübut etdilər ki, bu torpağı

ilə bütün Azərbaycanın, türk dünyasının sevimlisinə çevrilən, özü ilə bərabər "Vətən yaxşıdır" mənasına əbədiyyət qazandıran Xudayar Yusifzadə və nə qədər bu kimi qəhrəmanların hər birinin mübarizəsi və döyüş yolu bir örnəkdir, tarixdir, əbədiyyətdir.

...Nəhəyə, o gün gəldi, özünü çox güclü sayan düşmən Azərbaycan ordusunun hücumlarının qarşısında cəmi 44 gün dayana bildi, geri çəkildi, təslim olmağa məcbur edildi. Bu təslim olma anının ən pik, kulminasiya nöqtəsi isə Şuşa zəfəri oldu. Qafqazın gözəli, Azərbaycanın əzəli-əbədi mədəniyyət beşiyi Şuşa azad edildi.

Biz dövlət olaraq 4 əsr idi ki, qarış-qarış kəsilib pay verilən, xəyanət nəticəsində kimlərsə bağışlanan, ərazisində yad dövlətlər yaradılan, bir sözlə, işğal olunan Azərbaycan torpaqlarını geri qaytara bilməmişdik. Amma bu 44 günlük müharibənin Baş sərkərdəsi, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev yeni tarix yazdı. İşğal edilən Qarabağı 30 ildən sonra geri qaytardı. Bu şanlı tariximizdir. Biz nə xoşbəxtlik ki, bunun şahidi olduq.

Artıq bir il ötür o şanlı gündən, Qarabağ zəfərindən. Bir ildir ki, biz qələbə sevincini yaşayır, düşmən tərəfindən talan, viran olan Qarabağı dirçəldirik. Biz qələbəni yaşadığımız, dostlarımız sevinir, düşmənlərimiz rəzil olur. Bəli, bu gün Azərbaycan dünyada qalib ölkə kimi tanınır. Çünki biz Zəfər çalmışıq!

İlahə Allahverdiyeva
Jurnalistika ixtisası
üzrə III kurs tələbəsi

**Əziz Şuşa, sən azadsan!
Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq!
Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik!
Şuşa bizimdir! Qarabağ bizimdir!
Qarabağ Azərbaycandır!**

Əminəm ki, hər bir azərbaycanlı bu sözləri eşidərkən nə qədər qürur və fəxarət hissi keçirir. Gec də olsa tarixi ədalət öz yerini tapdı. 28 il erməni vandallarının işğalı altında olan Şuşa həsrətimizə nəhayət ki, son qoyuldu. Daim bir yumruq altında birləşən xalqın yenə öz iradəsini və əzmkarlığını bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Bu şanlı zəfər, məhz dövlət başçımızın uzaqgörən siyasəti, güclü ordumuz və xalqın birliyi sayəsində tarixə qızıl hərfərlə həkk edildi.

Məlumdur ki, sentyabrın 27-də saat 6 radələrindən başlayaraq təcavüzkar Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyinin əmrilə Ermənistan Silahlı Qüvvələri Azərbaycan Ordusunun cəbhə zonasında yerləşən mövqelərini, Tərtər, Ağdam, Füzuli və Cəbrayıl rayonlarının təmas xəttində sıx məskunlaşma olan kəndləri ilə yanaşı, cəbhə xəttindən yüz kilometrərlə aralıda yerləşən Gəncə, Mingəçevir və digər yaşayış məntəqələrinin müliki infrastruktur obyektlərini ballistik raketlərlə, fosforlu və kasetli bombalarla, klaster silahlarla atəşə tutaraq müliki əhaliyə qarşı müxtəlif cinayətlər törətməyə başladı. Erməni silahlılarının bu vandallıqları Ali Baş Komandanın əmri ilə Azərbaycan Ordusunu əks tədbirlər görməyə vadar etdi. Ermənistan Respublikasının silahlı qüvvələrinin Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ bölgəsini və ətraf rayonlarını işğal etməsi, Azərbaycan Respublikasına qarşı silahlı hücumlar etməsi və mütəmadi hərbi təxribatlar törətməsi ilə əlaqədar olaraq, Prezidentin fərmanı ilə 28 sentyabr saat 00:00-dan Azərbaycan Respublikasının bütün ərazisində hərbi vəziyyət elan edildi. 28 sentyabrda imzalanmış sərəncama görə isə respublikada qismən səfərbərlik elan edildi. 44 gün davam edən ağır hərbi əməliyyatlar zamanı müzəffər ordumuz 4 oktyabrda Cəbrayıl, 17 oktyabrda Füzuli, 20 oktyabrda Zəngilan, 25 oktyabrda Qubadlı rayonlarını düşmənlə tapdığınından azad etdi. Nəhayət, noyabrın 8-də Şəhidlər Xiyabanını ziyarət edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Şuşa şəhərinin işğaldan azad edildiyini elan etdi: "İyirmi səkkiz il yarım işğal altında olan Şuşa azad edildi! ... Biz bu tarixi Qələbəni döyüş meydanında qazandıq... Azərbaycan Respublikasının Pre-

ŞUŞA BİZİMDİR!

zidenti İlham Əliyev Şuşa döyüşləri barədə bunları söylədi: "Şuşanın işğaldan azad edilməsi bizim gücümüzü göstərdi, Ordumuzun peşəkarcılığını, hərbiçilərimizin cəsarətini, qəhrəmanlığını göstərdi. Şuşanın götürülməsi çox böyük peşəkarcılıq, cəsarət tələb edən əməliyyat idi. Əminəm ki, bu əməliyyat dünya hərbi tarixində xüsusi yer tutacaqdır. Çünki bu əməliyyatı yalnız yüngül silahlarla silahlanmış bizim qəhrəman hərbiçilərimiz dağlardan, meşələrdən, çığırlardan keçərək icra ediblər. Şuşanın işğaldan azad edilməsi bizim şanlı Qələbəmizdir"

Şuşa azad edildikdən dərhal sonra noyabrın 9-u Dövlət Bayrağı günündə Azərbaycan ordusu daha 71 kəndi, bir qəsəbəni və 8 strateji yüksəkliyi işğaldan azad etdi. Bununla, hərbi əməliyyatlar gedişində işğaldan azad edilmiş yaşayış məntəqələrinin sayı 300-ə çatdı. Şuşanın və ətraf yüksəkliklərin alınması Ermənistanın bütün manevr imkanlarını puça çıxardı. Azərbaycan Ordusu müasir döyüş strategiyasında pilotsuz uçuş aparatlarından (dronlardan) yüksək effektiv faydalanmaqla dünya hərbi tarixinə öz şanlı adını yazdı. Şuşanın azad edilməsi müharibədə ermənilərin öz məğlubiyyətlərini etiraf etmələrinə gətirib çıxaran həlledici döyüş olmuşdur. Şuşanın azad edilməsindən sonra qondarma rejimin rəhbər vəzifəli şəxsləri başda olmaqla, demək olar, bütün sakinlər Xankəndini tərk etməyə başlamışdı. Döyüşdən bir neçə gün sonra Ermənistan məğlubiyyəti qəbul etməyə məcbur oldu.

Tarixə nəzər salsaq görürük ki, Azərbaycanın döyünən ürəyi olan Şuşa hər zaman əzmkarlıq simvolu olmuşdur. Belə ki, 1747-ci ildə Qarabağ xanlığının əsasını qoymuş Pənəhəli xan Qarabağlı Qarabağın xarici hü-

cumlardan müdafiəsinin gücləndirilməsi məqsədilə 1752-ci ildə Şuşa Qalasının inşa edilməsi barədə göstəriş verir. Qarabağın ikinci hökmdarı İbrahimxəlil xanın hakimiyyəti dövründə (1732–1806) Qala daha güclü müdafiə səddi ilə əhatə edilir.

Şuşa sadəcə coğrafi baxımdan strateji əhəmiyyət kəsb edən bir bölgə deyil, həmçinin Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi, bir çox görkəmli sənətkarların, musiqiçi, memar, rəssam və adiblərin, dünya mədəniyyət xəzinəsinə böyük töhfələr vermiş şəxsiyyətlərin vətənidir. Qarabağın bu dilbər guşəsi Azərbaycan tarixinə Qasım bəy Zakir, Xurşidbanu Natəvan, Mir Möhsün Nəvvab, Nəcəf bəy Vəzirov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Yusif Vəzir Çəmənəzəminli, Firudin bəy Köçəri, Həşim bəy Vəzirov, Əhməd bəy Ağaoğlu kimi şəxsiyyətlər bəxş edib.

"Şərqi konservatoriyası", muğamımızın beşiyi adlanan bu şəhər Cabbar Qaryaqdıoğlu, Qurban Pirimov, Üzeyir Hacıbəyli, Bülbül, Seyid Şuşinski, Xan Şuşinski, Rəşid Behbudov, Niyazi, Fikrət Əmirov, Süleyman Ələsgərov kimi incəsənət xadimlərinin vətəni olub. Məşhur müğənniləri dinləmək və ya ifaçılıq dərsləri almaq üçün hər yerdən bura musiqi həvəskarları axışıb gəlirdilər. Bununla yanaşı Milli memarlıq üslubu ilə seçilən, orta əsrlər şəhərsalma sənətinin qiymətli abidəsi adlandırılan Şuşa şərqililərə məxsus arxitekturası ilə fərqlənib. Azərbaycanın alınmaz qalası, mədəniyyət məbədi olan bu qədim şəhər özü boyda tarixi abidədir. Hər biri əvəzsiz sənət nümunəsi olan Xan, Qaxal mağaraları, Şuşa qalası, Xurşidbanu Natəvanın, artilleriya generalı Mehmandarovun, şair-rəssam Mir Möhsün Nəvvabın ev-muzeyləri, İbrahim xanın və onun qızı Qara Böyükxanımın qəsrələri, "Gəncə darvazaları", Gövhər ağa məscidi, əsas ticarət mərkəzi olan "Rastabazar", möhtəşəm qala divarları, memarlıq üslubu ilə inşa olunan digər tikililər şəhərə gələn qonaqları valeh edirdi. Ancaq təsəffüf hissi ilə qeyd etməliyəm ki, 28 il erməni vəhşiliyinə məruz qalan Şuşada mədəniyyət ocaqlarına xeyli zərər dəymiş, əksəriyyəti demək olar ki, yerlə yeksan edilmişdir. Lakin Prezident İlham Əliyevin 7

may 2021-ci il sərəncamı ilə Şuşa şəhərinə Azərbaycan mədəniyyətinin paytaxtı elan etməsi bizlərdə böyük ruh yüksəkliyi yaratdı. Şuşanın bərpa, tarixi siyasətinin qaytarılması Qarabağın döyünən ürəyinin, regionun mədəniyyət mərkəzinin yenidən dirçəldilməsi demək olacaq. Bu həm də milli qürurumuzun, mədəniyyətimizin, incəsənətimizin, tariximizin bərpa edilməsi, yenidən yüksəliş mərhələsinə daxil olmasıdır. Məhz 12-13 may 2021-ci il tarixlərdə Şuşada Cıdır düzündə keçirilən Xarı bülbül festivalı bunun ən gözəl nümunəsidir. Festivalın ilk günündə ölkəmizdə yaşayan müxtəlif xalqların musiqi yaradıcılığı "Azərbaycan musiqisində multi-kulturalizm" mövzusunda təqdim edilib. Ölkəmizin müxtəlif bölgələrində yaşayan ayrı-ayrı xalqların musiqi qrupları və ifaçıları öz çıxışları ilə Azərbaycanın millətindən, dinindən asılı olmayaraq hər bir kəsin vahid Vətəni olduğu mesajını bütün dünyaya çatdırıb.

Bununla yanaşı, bu müddət ərzində dövlət başçısı tərəfindən verilən lazımı göstərişlər əsasında, Şuşada çox böyük quruculuq, bərpa və abadlıq işləri görüldü. Dahi Azərbaycan şairi və ictimai-xadimi Molla Pənəh Vaqifin məqbərəsi Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa edilmiş və 29 iyul – 3 avqust tarixlərində Şuşada Vaqif Poeziya Günləri keçirilmişdi. Məqbərənin inşasında xalq memarlığının yerli ənənələrinə, monumental-dekorativ və tətbiqi plastika vasitələrinə yer verilməmişdi. Türbənin daxilində Molla Pənəh Vaqifin heykəltəraş Albert Mustafayev tərəfindən hazırlanan büstü qoyulmuşdu. Həmçinin dahi bəstəkar, Azərbaycanın müasir peşəkar musiqi sənətinin banisi Üzeyir Hacıbəyovun abidəsi də yenidən qoyulmuşdu. Onun dağıdılmış evinin bərpası ilə bağlı göstəriş verilib. Bundan əlavə Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafında böyük xidmətlər göstərmiş, fəxri vəzifəli vokal məktəbinin təşəkkülü və təkamülündə mühüm rol oynamış Xalq artisti Bülbülün avqustun 29-da Şuşa şəhərindəki ev-muzeyinin bərpa işlərinə sonra açılışı olub. "Qarabağ" oteli əsaslı təmirəndən sonra yenidən qonaqların üzünə öz qapılarını açdı.

Sonda bunu qeyd etməyi özümə borc bilirəm ki, şəhidlərimizin qanı ilə düşməndən azad edilən bu torpaqlar bizə onların əmanətidir. Və əminəm ki, biz bu əmanəti göz bəbəyi kimi qoruyacağıq!

Nərim İbrahimli
"İngilis dili və metodika"
kafedrasının müəllimi

Ana yurdum Azərbaycanın Qarabağ guşəsindən, Qızılboğaz dağının fəvqündən, şərəfli tarixin min illik əzəmətindən boylanan, Laçınım, Zəfər ətirli bir ilin, azadlığın və hüriyyətin mübarək olsun. Yurdunda "Qaranlıq kaha", "Bayqara" mağaraları ilə ilk insanın səsinə, nəfəsinə xəbər verən, Ağoğlan qəsr, Dəmrovlı Pir Məbədi, Məlik-Əjdər türbəsi, Uşaq qalası, Kar kümbəz abidələri ilə türk xalqının əsrlərə sığmayan mədəniyyətini özündə yaşadan, köksünü Sarı Aşığın səsinə qoşduğu bayatılara məskən edən, vətənimə Ələsgər Novruzov, Əvəz Verdiev, Fəzil Mehdiyev, Kamil Nəsimov, Oqtay Gülləliyev, Qorxmaz Eyvazov kimi Milli Qəhrəmanları bəxş edən, ikinci Qarabağ savaşımında bir məni belə atmadan düşmənin murdar ayağını biabırçasına torpağından dəf edən qəhrəmanlar yurdum, mağrur qalam. Bir il ötdü o qürur duyduğumuz, xeyrin şər üzərində qələbə çaldığı, azadlıq sözlərinin sənin də taleyinə yazıldığı 1 dekabr tarixindən. Bir daha səni bütün xalqım adından salamlayıb, gözün aydın olsun deyirəm.

Tarix çox şeylərə şahid olub, çox hadisələr görüb, Laçınım. Vaxtilə bol ruzili bağların, min adda naz-nemələrin XX əsrin 70 illərində ana Həkarinin laylasıyla böyümüş, yalnız qayaların dəyanətindən dərslər almış zəhmətsevər, qoçaq xalqının sayəsində sənin də tarixində şad-xümrəm keçən dövrlər kimi xatırlanır. Bir tərəfi Qarabağ silsiləsinin yamyasıl, atlas geyimli yamaclarına, meşə və ormanlarına, digər tərəfi isə Zəngəzur dağlarına söykənən bənzərsiz, tayı-bərabəri olmayan torpaqların həmin illərdə ulu öndərin məqsədyönlü siyasəti ilə tezliklə dirçəldi. 1970-80-ci illərdə, qısa zaman kəsiyində sosial-iqtisadi inkişafın sürətlə irəlilədi, yüzdən artıq kəndinə avtomobil yolu, su kəməri, işıq çəkildi, Şuşaya gedən yolun əsaslı təmir edildi, çoxsaylı sosial obyektlər inşa olunaraq xalqının ixtiyarına verildi. Bir sözlə, elimizin Vətən, xalq qədr-qiyəti bilən oğulları tez bir zamanda sənə inkişaf və tərəqqi simasını qazandırmaqla regionun ən uğurlu şəhərlərindən birinə çevirdi. Ancaq həmin illərdə heç bir nemətini əskik etmədiyən süfrədə erməni nadanları, tarixin üz qarası, qonşuluqdan iraz qonşularımız olan, illərə quzu cildində gərərk xalqımızın içində bütün sərvətlərimizi tar-mar edən o qoca qurdlar əyləmişdi. Çox keçmədi ki, illərlə ocağımızda əyləşib, çörəyimizdən yeyib xuyumuzdan içən düşmənlər məkrli istəklərlə, xəm xəyallarla və işğalçılıq arzularıyla Qarabağın üzərinə hücum etdi. Çətindi, Laçınım, çox çətindi həmin illərə qayıtmaq. 1992-ci il 18 may tarixində səninlə birgə Xocalıdan, Şuşadan sonra növbəti dəfə yenə qəlbimiz qubar bağladı, ümidlərimiz puç oldu, arzularımız sanki bir quş qanadında ərşə ucaldı. Çünki bu tarix Xocalı kimi mərd igidlər yur-

AZADLIQ ƏTİRLİ BİR İLİN MÜBARƏK, LAÇINIM!

dundan, Şuşa kimi elm-irfan ocağından sonra səni də bizdən aldı. Bu qanlı işğal nəticəsində 264 nəfər qorxmaz qəhrəmanın şəhidlik zirvəsinə yüksəldi, yurdundan 65 nəfər övladın girov götürüldü, mindən çox soydaşın öz ata-baba ocağından sürgün olundu, 103 nəfər isə ömürlük sağlamlığından məhrum edildi. İllərlə daşı-daş üstə qoyub yaratdığın isti ocaqların, "Allah-u-Əkbar" sədələri ilə dolub-daşan məscidlərin, körpə fidanlarını hər zəng səsinə bilik öyrənməyə səsləyən məktəblərin bir göz qırpımında düşmənlər tapdığı altında xarabazara çevrildi. Ucu şişpapaqlı dağların qarlı ətkələrindən başlayaraq hər gün ürəklərə yol tapan, ruzi-bərəkət ətirli tarlalarına hər səfərdə həyat bəxş edən Həkəri çayının o zümzümə dolu şux sədələri öz yerini qulaqbatıran

nalələrə, həsrət yangısı ilə könüllərdən qoparılan, hər sətrində Vətən sevgisi, yurd hicranı hiss etmədiyən süfrədə erməni nadanları, tarixin üz qarası, qonşuluqdan iraz qonşularımız olan, illərə quzu cildində gərərk xalqımızın içində bütün sərvətlərimizi tar-mar edən o qoca qurdlar əyləmişdi. Çox keçmədi ki, illərlə ocağımızda əyləşib, çörəyimizdən yeyib xuyumuzdan içən düşmənlər məkrli istəklərlə, xəm xəyallarla və işğalçılıq arzularıyla Qarabağın üzərinə hücum etdi. Çətindi, Laçınım, çox çətindi həmin illərə qayıtmaq. 1992-ci il 18 may tarixində səninlə birgə Xocalıdan, Şuşadan sonra növbəti dəfə yenə qəlbimiz qubar bağladı, ümidlərimiz puç oldu, arzularımız sanki bir quş qanadında ərşə ucaldı. Çünki bu tarix Xocalı kimi mərd igidlər yur-

dundan, Şuşa kimi elm-irfan ocağından sonra səni də bizdən aldı. Bu qanlı işğal nəticəsində 264 nəfər qorxmaz qəhrəmanın şəhidlik zirvəsinə yüksəldi, yurdundan 65 nəfər övladın girov götürüldü, mindən çox soydaşın öz ata-baba ocağından sürgün olundu, 103 nəfər isə ömürlük sağlamlığından məhrum edildi. İllərlə daşı-daş üstə qoyub yaratdığın isti ocaqların, "Allah-u-Əkbar" sədələri ilə dolub-daşan məscidlərin, körpə fidanlarını hər zəng səsinə bilik öyrənməyə səsləyən məktəblərin bir göz qırpımında düşmənlər tapdığı altında xarabazara çevrildi. Ucu şişpapaqlı dağların qarlı ətkələrindən başlayaraq hər gün ürəklərə yol tapan, ruzi-bərəkət ətirli tarlalarına hər səfərdə həyat bəxş edən Həkəri çayının o zümzümə dolu şux sədələri öz yerini qulaqbatıran

zəfər ətrinin doğma Azərbaycanımızın hər qarışına yayıldığı, mərd oğullarımızın sarsılmaz rəşadətli, Ali Baş Komandanın qatıyətli addımı və xalqımızın "Dəmir yumruq" kimi birləşib əsl hünərçilik, vətənpərvərlik nümayiş etdirərək dünyaya səs saldığı o həmin tarixdən danışıq -2020-ci ilin sentyabrında ordumuzun əks hücumu ilə başlayan 44 günlük şanlı Qarabağ zəfərindən. Sən həmin günləri daha yaxşı xatırlayırsan, bilirəm. İgid oğullarımızın düşmənin canına vahimə salan "Qarabağ Azərbaycandır" sədələrini ilk eşitdiyindən andan illərdir qəlbində saxladığın ümidlərin, xəyalların heç də puç olmadığını anlamışdın. Anlamışdın ki, bir zamanlar analarının qucağında sənədən ayrılan övladların indi tank belində düşməne qan udduraraq ard-arda öldürüldüyü qələbələrə sənə qayıdırdılar. Anlamışdın ki, düşmənin 30 illik təxribatlarına, əfvi olmayan çirkin addımlarına, dünya dövlətlərinin bayağı sözlərinə və beynəlxalq təşkilatların heç cürə həll edə bilmədiyini Qarabağ Azərbaycanıdır həqiqətində mübariz xalqın son verməyə, azadlıq günəşini, uğrunda minlərlə övladının qanı axan üz rəngli, ay-ulduzlu bayrağı Vətən göylərinin ənginliklərinə yüksəltməyə gəlir. Birlik və bərabərliyimizlə yaratdığımız, səninlə birgə xəyallarımızla qaldıraç azad Vətən göylərinin səmərəsinə, uğurlu bayrağı yoldaş bilək özümüzə. Gələcək xoş günlərindən, işıqlı sabahlarından, güntü-gündən güllüstənə çevrilən məmləkətinin uğurlarından, övladlarının hər açılan səhəri namə qayışılmasından danışıq saatlarca. Daha qayıtmayaq taleyindəki qanlı-qadalı illərə. O müstəqillik qoxan asimanından hayqıraç dünyaya, salam verək qayalara dırmanmış Şuşanı alan şəhid qəhrəmanlara. Könül xoşbəxtliyi ilə deyək ki, Qarabağ Azərbaycandır...

Torpağımın zümürü qasıllı bəzəyi, dağ vüqarlı, Laçınım, artıq sənin təmsalında olan digər rayonlarımız kimi, əzəli-əbədi yurdumuz olan Qarabağımız da azadlığa qovuşduğu bir ilin sevincini yaşayır. Bu sevincə qovuşmaq vüsali

nə az, nə çox düz 30 il bizi sənin ətrindən, Şuşanın, Kəlbəcərin göz oxşayan mənzərələrindən, Füzulinin, Qubadlının, Cəbrayılın min illik əzəmətli tarixindən ayrı salmışdı. Düşmənin tapdığı altında qalmış torpaqlardan xaribülbulün nalələri, güllələnmiş heykəllərin ələcsiz, o süzgün baxışları, eşidilməyən hayqırtıları xalqını da sənin qarşında xəcalətli etmişdi. Ancaq pis günün ömrü az olur deyiblər. Belə də oldu. İllərdir qəlbimizdə nisgillə bağlanmış bu hicran qovu ilə düşmənin yurdumuza uzatdığı əllərinə qor basıb üçrəngli bayrağı azadlıq və hüriyyətin hopduğu o gül camalından asmağa müvəffəq oldu igidlərimiz. Qarıbə deyilmi, Laçınım? 30 il müddətində Qarabağın bir çox yerlərində düşmənin qurduğu və sarsılmaz qala sandığı istehkam məntəqələri düz 44 gün ərzində rəşadətli ordumuzun sarsılmaz gücü, qüdrəti sayəsində məhv edildi. Cəmi 44 gün... Üzdənirəq qonşumuz Ermənistanın qüdrətli sandığı o "yenilməz" ordusunun atıb qaçdığı silah-sursatları, hərbi texnikaları qənimət kimi Bakımızın mərkəzinə bəzəyərək, ordumuzun yenilməzliyini dünyaya çatdıran həqiqət guşəsi, mağrurluq rəmzidir bu gün. Ali Baş Komandan, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin uğurlu siyasəti nəticəsində ötən bir il müddətində Qarabağın hər bir guşəsində görülmə işləri, icra olunan uğurlu layihələr isə tamam başqa bir təqdirəlayiq olan qürurlu addımdır. Belə ki, ölkə başçısı bir neçə dəfə Qarabağ və onun işğaldan azad edilmiş rayonlarına səfər etmiş, burada cari ildən başlayan yenidənqurma, abadlıq və quruculuq işlərinin, tikilib istifadəyə veriləcək yeni infrastrukturların tarixi əhəmiyyətini çıxışlarının hər birində dəfələrlə vurğulamış və sözügedən uğurlu addımların davamlı xarakter alacağını diqqətə çatdırmışdır. Bu isə həmin çiçəklənmənin, inkişafın, tərəqqinin canlı şahidi olaraq səni və xalqımızı yenilməz mübarizələrə səsləyən ən gözəl addımdır.

Azadlıq şirin nemətdir, Laçınım. Gəl səninlə birgə xəyallarımızı qaldıraç azad Vətən göylərinin səmərəsinə, uğurlu bayrağı yoldaş bilək özümüzə. Gələcək xoş günlərindən, işıqlı sabahlarından, güntü-gündən güllüstənə çevrilən məmləkətinin uğurlarından, övladlarının hər açılan səhəri namə qayışılmasından danışıq saatlarca. Daha qayıtmayaq taleyindəki qanlı-qadalı illərə. O müstəqillik qoxan asimanından hayqıraç dünyaya, salam verək qayalara dırmanmış Şuşanı alan şəhid qəhrəmanlara. Könül xoşbəxtliyi ilə deyək ki, Qarabağ Azərbaycandır...

Məcid Əkbərov
Jurnalistika ixtisası üzrə III kurs tələbəsi

SƏMAYA UCALAN İGİDLƏRİMİZ

30 Noyabr... Səhər çağı hava da sanki bir az sonra baş verəcək faciəni duymuşdu elə bil. El arasında nənələrimizin dediyi kimi, sanki hava da qan ağlayırdı. Saatlar sonra nə baş verəcəyini duymuşdu elə bil. Neçə ana, neçə yoldaş o gecəni narahat yatmışdılar. Qarıb bir ab-hava var idi. Hər kəs öz işində öz yolunda gedirdi. Kimisi işə tələsir, kimisi darsə... Kimisi də "bu gün oğlum nə vaxt zəng edər görəsən?" deyər fikirləşir. Bəziləri də gecə narahat yuxusunun səbəbini düşünür. 16 igidimiz də təlim üçün hazırlıq görürdülər. Başlarına gələcək faciədən xəbərsiz bir yerə toplanan qəhrəmanlar təlim üçün uçuşa başladılar. Ailələri, əzizləri və sevdikləri ilə son dəfə danışdılar, hal-lallaşdılar. Kimisi son dəfə ailəsi ilə hal-əhval tutdu, kimisi də öz şəklini, videosunu əbədi olaraq kameraya həkk etdi.

Bəli, 10:40 radələrində xalqımızı dərin hüznə boğacaq o xəbər gəldi: "Dövlət Sərhəd Xidmətinin hərbi helikopteri Xızı rayonu ərazisində yerləşən "Qarəhbət" aviasiya poliqonunda təlim uçuşları yerinə yetirərkən qəzaya uğrayıb. Qəzada 16 nəfərlik heyətin 14 nəfəri şəhid olub, 2 nəfər isə yaralanıb". Bu xəbər bütün Azərbaycan xalqını kədərləndirdi. Ölən və yaralananların adları isə hələ naməlum idi. Bu səbəbdən bütün anaların gözü yaşlı, qəlb kövrək idi o anlarda. Gözləri yolda, qulaqları səsdə idi. Hər kəs öz qəlbində təsəlli tapmağa çalışırdı. Ancaq tale 14

evdən yan keçmədi. Onlar kimi ailələri də seçilmiş olan evlərə xəbər yollandı. Həmin gün yenə də 14 şəhid verdi, anam Azərbaycan! Yenə neçə ananın, atanın, yoldaşın, körpə balaların gözü yaşlı qaldı. Ancaq onların hər birinin dilində bir şüar səsləndi: "Vətən sağ olsun!" Onlar bu ümidlə təsəlli tapdılar.

Vətən sağ olsun... Bu kəlmələri deyən anaların, ataların oğulları da elə bu cür qəhrəmanlar olmalı idi. Vətən, xalq, millət sevgisi ilə yetişən igidlərimiz bu yolda da qurban getdilər. Kimisi yeni ailə qurmuş xoşbəxt günlərinin hələ başlanğıcında idi. Kimi hələ yenicə ailə qurmağa hazırlaşdı. Hər birinin arzusu, gələcəyi elə o gündə qaldı, helikopterlə birlikdə yandı, kül oldu. Onlar da seçilmişlərdən oldular, əbədiyyət yolunu öz igidlikləri və hünərləri ilə cızdılar. Allah onlara ən gözəl statusu verdi,

şəhidlik zirvəsini qazandırdı, öz adı ilə onları ucaldı. Vətən müharibəsində çiyin-çiyinə vuruşduqları torpağın hər qarışını canından əziz tutan şəhid qardaşlarının yanlarına tələsdilər. Onların sırasına qoşuldu bizim gözə-görünməz qəhrəmanlarımız.

Torpağa qan qarışmasa torpaq əldə qalmaz. Torpaq uğrunda əsrlər boyu xalqımız qan axıdıb, neçə-neçə oğul, qızlarımızı qurban verib. Yarıdan yazdığı yazını nə bil, nə də dəyişə bilirik. Kim bilirdi ki, ixtisası, peşəkəri olduqları iş onların sonu olacaq. Vaxtı ilə səmələrdə süzən

igidlər indi həmişəlik göylərə yüksəldilər. Bəlkə də özlərini ən rahat, xoş hiss etdikləri yer səma idi ki, o da onları əbədi olaraq öz ağuşuna çəkdi.

Gəlın, Vətən, millət uğrunda canından keçmiş igidlərimizi unutmayaq. 30 noyabr 2021-ci il isə əbədi olaraq xalqımızın yaddaşına həkk olundu. Başın sağ olsun Vətən, başın sağ olsun ana...

Etibar Dərbəndəliyev
Jurnalistika ixtisası üzrə IV kurs tələbəsi

Vətən - yəni ana, yəni həyat, yəni hər şey.

Vətən - yəni şəhid qanı ilə yağrulmuş torpaq.

Vətən - yəni qeyrət, namus, şərəf, ləyaqət.

Bəs indi necə? Deyə bilirik? Vətəndən pay olar?! Ey vətənin övladları, deyin kim öz anasını pay edər?! Kim belə qeyrətsizliyə razı olar?

Mənim vətənim Azərbaycandır. Onun hər daşı, torpağı, hər dağı, hər dərəsi, hər çayı, hər ağacı, hər ağacdən düşən yarpaqdır Vətən. Vətən sənsən, ey mənim həmvətənim, soydaşım. Vətən bizim. Şəhidlik çox uca zirvədir, şəhidlər çox uca. Bunu isə heç kim inkar etmir, edə də bilməz. Onları bu ucalığa aparan nə idi bəs? Onları uca edən vətən sevgisi, torpaq qeyrəti idi. Onlar bir şeyi çox yaxşı bildirdilər: Vətən anadır, onu qorumaq isə hər bir övladın müqəddəs borcudur. Vətən qırmızı xətdir. Bu xətti heç kim tapdaya bilməz. Əgər lazımdırsa uğrunda ölürük, amma heç vaxt icazə vermərik və verməməliyə mənfur və murdar düşməni bizim müqəddəsətimizə əl uzatsın, dil uzatsın. Biz o əlləri, o dilləri kəsərik.

Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı torpaqlarımızı itirdik. 28 il yağmalandı, talandı Qarabağımız. 28 il gözü müzdə çöp, boğazımızda sümüklə yaşadığımız. Hər nəfəsdə, hər baxışda, hər gündüz-gecədə hiss etdik Qarabağ yaramızın ağrısını. Necə keçdi illər, sanki 28 il deyil əsrlər oldu, hər ili 10 ilə bərabər oldu. Nə ağlaya bildik, nə də ki gül. Namusumza əl uzatmış düşməni, başımızı qaldıra bilmədik. Nələr götərdi başımızda, nələr yaşadığımız, necə bir murdar düşmənlə üz-üzə dayandıq...

VƏTƏNDƏN PAY OLMAZ

Həmişə intiqam hissi idi yalnız bizi sabaha çıxaran. Heç vaxt ümidimizi itirməmişdik və bunu göstərdik də. İkinci Qarabağ müharibəsi və baş verənlər. Hər şeyi hər birimiz gördük, yaşadığımız. Həmin o intiqam atəşi kül etdi düşməni. Vətən oğullarını sevincində cəbhəyə aparan, ölümün üzünə gülümsədən, sıldırım qayaları çıxaran, günlərlə ac qalmağa, yuxusuz qalmağa məcbur edən, öz yaralı əsgər yoldaşını çiyinə alaraq düşmənin üzünə aparan, yaralansa belə geri çəkilməyən, əsgəri güclü edən həmin intiqam atəşi idi. Bu atəş 28 il bizi içdən yandırdı. İndi düşməni kül etsin!

Biz intiqamımızı aldıq, Xocalıda, Qaradağda, Qarabağın hər qarışında, 100 il əvvəl isə Azərbaycanın hər yerində öldürülən körpələrin, qanı yarılan qadınların, anaların, dəmir bilonlarda yandırılan uşaqların, doğranan qocaların, diri-diri yandırılan kişilərin, düşməni əlinə keçməmək üçün özünü dağdan atan qız-gəlinlərimizin intiqamını aldıq və alacağıq.

Dəyərdi, haqqın, ədalətin qələbəsi üçün canından keçməyə, dəyərdi, azğın, murdar düşməni əzmək üçün çəkilən bütün əziyyətlərə, itkilərə. Təki Vətən sağ olsun! Ücrəngli bayrağın yenə dalğalansın Qarabağımızda, təki vətənimizin yarası sağalsın, təki namusumuz düşməni əsirliyindən xilas olsun. Təki Vətən sağ olsun!

Zeynəb Xəlilova
Jurnalistika ixtisası üzrə II kurs tələbəsi

Bir səhər "torpaqlarımız" alındı səsinə eşitdim. 44 gün idi ki, Qarabağda qanlı döyüşlər gedirdi. Bu səs məni elə bil 30 il əvvəl aparırdı. 1988-ci ildən bəri baş verən hadisələr kino lenti kimi gözümdən ötmədən keçdi. Milyonlarla azərbaycanlının öldürüldüyü, qaçqın edildiyi öz yurd-yuvalarını məcburi atıb qaçdıqları, erməni vəhşiliyi, onların törətdikləri terror əməlləri yadıma düşdü. O gözəl rayonlarımız düşməni tapdığına çevrildi. Bu vəhşi vandallar sonrakı illərdə də insanları öldürür, təbiəti məhv edir, abidələri və məscidləri yandırır, torpağı, suyu zəhərləyirdi. Anadan

ƏZMİN ZƏFƏRİ

doğmamış körpələrə qənim kəsilsən, ağbırçək anaları, ismətli qızları ləkələyən canilər sanki qanıqan bir zəlidirlər. İnsanları, qəbirləri belə təhqir edən erməni faşistləri havadarlarından güc alaraq daha da azğınlaşmışdılar. Bu illər ərzində minlərlə igid oğlanlarımız bu torpaqlar üçün canlarından keçdilər. Yalançı torpaq iddiaları ilə Azərbaycan xalqının humanistliyindən istifadə edən mənfur düşməni rayonlarımızı talamaqdan doymurdu. Yeraltı, yerüstü sərvətləri xaricə satıb var-dövlət yığırdılar. Bu illərdə bağlanan bütün müqavilələri heçə sayırdılar.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin başlatdığı, Prezidentimiz İlham Əliyevin davam etdirdiyi siyasət nəticəsində Azərbaycan haqq səsinə bütün dünyaya duyurdu. Lakin Avropa təşkilatları, Minsk qrupu danışıqlara rəğmən heç nə etmədi. Artıq insanların səbr kasası dolmuş, "Ya Qarabağ, ya ölüm" şüarı ilə Ali Baş Komandanın əmrini gözləyirdilər. Atəşkəsə baxmayaraq, hər gün baş verən vuruşma, əsgər ölümü səbrimizi daşıran son damla oldu.

27 sentyabr Prezidentimiz İlham Əliyev televiziya danışıqları ilə xalqı müraciət etdi. Müharibə başladı. Əlbəttə, sülh yolu ilə münaqişənin həlli üçün çox çalışıldı, amma düşməni öz çirkin əməllərindən əl çəkmədi. Dəmir yumruq əməliyyatı başladı. Prezidentimiz "Qarabağ Azərbaycandır!" dedi. Müharibənin ilk günlərindən əzmlə həm ön, həm də arxa cəbhədə gərgin döyüşlər getdi. Haqq səsimizi bütün dünyaya duyurduq. Ordumuz gündü-gündən irəliləyərək, düşməni qan uddurdu. Müasir dronlardan istifadə edərək, düşmənin başına od yağdırdıq. Düşməni qadağan olmuş silahlardan istifadə edərək mülki əhaliyə bomba yağdırdı. Lakin Azərbaycan xalqının əzmini qıra bilmədi.

Və bu gün gəldi, Zəfər günü. 30 ilin ağrısı bir gündə dərmanın tapdı. 3000 şəhid, minlərlə yaralı olmasına baxmayaraq, hamı "Vətən sağ olsun" dedi. 10 noyabr-Zəfər günü oldu. Burada Mihtat Cemal Kuntayın bu şeiri yadıma düşdü:

**Bayraqları bayraq yapan üstündəki qandır,
Torpaq, uğrunda ölən varsa, vətəndir.**

Ermənilərdən qisasımızı belə aldıq. İgidlərimizin qanını, ana-bacılarımızın namusunu, körpələrimizin göz yaşını, özümüzlə geri qaytarırıq. Noyabrın 10-u Ali Baş Komandan İlham Əliyevin televiziya danışıqları zamanı "Sən azadsan, Qarabağ!" "Qarabağ Azərbaycandır!" sözlərini eşidəndə gözümdən qeyri-ixtiyari yaş süzülürdü, bu sevinc göz yaş, 30 ilin nisgili idi. Elə bildim bir quşam, uçuram Qarabağa. Torpağı öpürəm, xəyalımda Şuşa, Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Xocalı... Qulağıma bir səs gəldi "Qarabağ şikəstəsi". İçdim İsa bulacağımdan. Xan qızı Natəvan qarşılıdı məni.

Zəfər günü. Bu gün bizə bəxş edən bütün qəhrəmanlarımızın qarşısında baş əyirəm. Bu, namus günü, qeyrət günüdür. Qaldırım bayraqları, qalayın tonqalları, bu, zəfər günüdür.

Saciə Hüseynova
Jurnalistika ixtisası üzrə I kurs tələbəsi

Əzəldən bəri, ələlxüsus bir ildən artıqdır ki, bizlərin dilindən düşməyən Vətən mövhumu həssaslıqla yanaşdığımız mövzudur. Bəs nədir Vətən? Vətəni tapdalayib keçdiyimiz quru parçası və ya müəyyən sərhədləri olan coğrafi məkan adlandırma bilirikmi? Axı uğruna minlərlə igidin canından keçdiyi, əsrlər boyu şairlərin vəsf etdiyi, dədə-babalarımızın qoynunda əbədi yuxuya daldığı torpağı sadəcə quru parçası adlandırmaq olmaz. Vətən xüsusi sevgi və hörmətə layiq müqəddəs torpaqdır. Bizlər ki, onun suyunu içir, çörəyini yeyir, havasını uduruq. Evimiz, kəndimiz, obamız bu torpaqlardadır. Vətən özündə bunlar kimi minlərlə mənəvi əks etdirir. Ən əsası da o, əsrlər boyu bu torpağın şirin-şirin layla çaldığı şəhidlərin ən dəyərli mirasıdır.

Tarix hər zaman müxtəlif qəhrəmanlıqlara, unudulmaz zəfərlərə şəhidlik edib. Əlbəttə, danılmaz faktır ki, türklər bu zəfərlərin əksəriyyətinin müəllifi olub. Unudulmaz sərkərdələrin çoxusunun türk olması da göz önündədir. Bunu sadəcə təsadüf saya bilmərik. Çünki, türklərin tək amalı vətənin bütövlüyünü qorumaq, onu uculara daşımaq olub. Vətəni və vətəndaşı sevmək kimi böyük bir əxlaqi keyfiyyət məhz türklərin sahib ola biləcəyi duyğulardır. Dinimizin əmri, Uca Rəbbimizin razı qaldığı əməldir.

Rəvayətlərdən birində "Vətəni sevmək Allaha imandır" buyrulmuş, vətən sevgisinin əhəmiyyəti ön plana çəkilmişdir. Qəlbində Allaha imanı olan hər bir kəsin xalqına və vətəninə də sevgisi olacaqdır.

Bir hədisdə vətəni qorumağın əhəmiyyətini bildiren Məhəmməd Peyğəmbər belə buyurmuşdur: "Sərhəd boyunca vətəni qoruyan gözləri cəhənnəm atəşi yandırmayacaq.

VƏTƏN VAR

caqdır, Allahın razılığı üçün vətən sərhədlərini qoruyanlara əl daim savab yazılacaqdır."

Vətən üçün mübarizəyə müxtəlif aspektlərdən yanaşa bilərik. Bu mübarizəyə yalnız silahla mübarizə cəhətdən baxmayaq. Ölkə bütövlüyünü öz əsrlərində təbliğ edən ədəbiyyat və incəsənət xadimləri də mədəniyyət sahəsindəki "silahlı qüvvəmiz" hesab edilə bilər.

İllər ötür, dövr dəyişir, lakin bizlər üçün dəyişməyən dəyərlərin öncüsü olan vətən sevdəsi heç zaman dəyişməyib. Ötən əsrin əvvəllərində müqəddəs əməl uğrunda şiddətli mübarizə aparmış siyasi xadimlərimiz haqqında danışmaq istəyirəm. Dünya tarixinə bütün müsəlman aləmində ilk respublika kimi daxil olmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 1918-ci il mayın

28-də yaradılması, heç şübhəsiz ki, Ə.M. Topçubaşov, F. Xoyski, N. Yusifbəyov, H. Ağayev və Azərbaycanın XX əsrin başlanğıcındakı siyasi və ziyalı elitasının digər görkəmli nümayəndələrinin məqsədyönlü, fədakar əməyinin nəticəsi idi. Lakin bu bənzərsiz şəxsiyyətlərin xidmətlərinə zərə qədər də kölgə salmadan etiraf etməliyə ki, Cümhuriyyətimizin təşəkkülündə aparıcı rol Məmməd Əmin Rəsulzadəyə məxsusdur.

Əsrin sonlarında isə dövlətçilik, vətən uğrunda mübarizədə görkəmli dövlət xadimi, ümummilli lider Heydər Əliyevin izləri bariz şəkildə görünür. "Heç vaxt inamımızdan, dinimizdən uzaqlaşmayacağıq və bu mənəvi mənbələrimizdən istifadə edərək gələcəyimizi quracağıq!" şüarı ilə özünə əbədi yol seçən lider ömrü boyu bu əməldən dönməmişdir. Bu gün boşuna deyil ki, milyonlarla insanın sevgisini qazanıb. Hal-hazırda vətən uğrunda qətiyyətli mübarizənin davamçısı ümummilli liderin yolunu gedən dövlətçilik ideologiyasını rəhbər tutan Prezident İlham Əliyevdir.

Mən də Mübarizlərin, Poladların, Cəbrayillərin, Xudayarların və onlar kimi min-min görkəmli şəxsiyyətlərin anadan olduğu, boya-başa çattığı bu torpağın, bu vətənin vətəndaşı olduğum və damarlarımda türk qanı daşdığı üçün çox xoşbəxtəm. İstərdim ki, qeyd etdiyim şəxslər kimi, bu vətənə, bu torpağa bacardığım qədər faydama toxunsun. Bu hərəkəsin vicdan borcudur. Çünki bu vətən min bir əziyyətə, əsrlər boyu davam edən mübarizənin nəticəsində var olub və hər zaman mövcud olacaqdır.

Fikirlərimi Türkiyənin İstiqlal marşından bir parça ilə sonlandırmaq istəyirəm:

"Kim bu cənnət vətənin uğrunda olmaz ki fəda?
Şühəda fişqıracaq torpağı sıxsan, şühəda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın bu xuda,
Etməsin tək vətənimdən məni dünyada cüda."

(Mehmet Akif Ersoy)

Aysel Nuriyeva
Jurnalistika ixtisası üzrə II kurs tələbəsi

QƏLƏBƏNİ BİZƏ BƏXŞ EDƏN QƏHRƏMAN ƏSGƏR VƏ ZABİTLƏRİMİZ BİZİM QÜRUR MƏNBƏYİMİZDİR!

Deylər uşaq ağı torlu olar. Yəni az da olsa xatirələr yaddaşında qalar. Bəlkə də doğrudur, bəlkə də yox. Bunu dəqiq deyə bilmərəm, amma elə xatirələr də olur ki, lap balaca olsan belə bütün aydınlığıyla, dünənki kimi xatirində olar. Keçmişin torlu xatirələri arasında tariximizi yenidən yazan əbədləşmiş qəhrəmanlardan olan şəhid Qureşli Firuzun xüsusiyəti yeri vardır. Şəhidlik zirvəsindən əvvəl tanıdığımız nur üzvlü igidimizin çöhrəsindəki nurun qəlbindən gəldiyini qeyd etməmək mümkün deyil.

Yay günlərinin birində nənə evinə qonaq getmiş, ata-anasından uzaqda və darıxmış balaca qızın sıxıntısına dayanmayıb köməyinə çatan şəhid, darda olan vətən sıxıntısına, imdadına da yetdi, lakin bu imdada yetmək, mələk simasında göylərə çəkilmək, daha öz balaca qızınının darıxmaq dadına yetməyəcəkdi. Çünki o balaca qızın gələcəyinin bütünlüklə köməyinə çatmışdı.

Qureşli Firuz Əli oğlu 3 dekabr 1993-cü il də Naxçıvan Muxtar Respublikası Şahbuz rayonu Külüs kəndində anadan olmuşdur. Məktəb illərində "Mən böyüyəndə General olacam" arzusuyla tanınan qəhrəman şəhidimiz öz taleyini elə həmin günlərdə yazmışdı. Taleyindən bəhs edərkən, ölməkdən çox öldürməkdən, torpaqlarımıza qayıtmağımızdan, bizim olana sahib çıxmaqdan söz edərdi. Ailəsinə "Mən də Qarabağ torpaqlarına ayaq basacağam, havasından, suyundan dadacağam, qarış-qarış yurdumuzun seyrangahına çıxacağam" deməsi də əbəs yere deyildi. Qəhrəmanımızın anası Yeganə xanım oğlundan söz açarkən istedadı ilə də digərlərindən fərqlənənini də fəxrle, qürurla danışırdı:

-Sonbeşiyim idi Firuzum. Bir evin yox, bütün kəndin, bütün məktəbin sevimlisi olub.

SON NƏFƏS, SON İSTƏK, ...

Məktəbin də fərqlənən şagirdi olub. İstedadlı və davranışıyla seçilib. Fəxrli olub Firuzum, həmişə onunla qürur duymuşam, indi də qürur duyuram...

Dağ çəkilmiş sinəsinə qış gəlsə də başını dik tutub, qürurla oğlundan və ondan geri qalan xatirələrdən danışan şəhid atamız titrək səsiylə oğlunun zəfər salnaməsi mübarizlərindən biri olmasından söz edərkən də məğrur dayanmışdı.

-Bəli, oğlum şəhiddir. Lakin özünü təuşaqlıqdan vətən keşikçisi olaraq görən, dilindən düşürmədiyi "hərbi olacağam" arzusuna

çatacaq, ər igidlər meydanında hünər göstərmək hər oğula qismət olmaz. Mənim oğlum o oğulların öncüsüdür.

2001-2010-cu illərdə orta təhsili başa vuran şəhidimiz, uşaqılıq arzusu, amalı dalınca gedir. O, 2010-2013-cü illərdə Heydər Əliyev adına Hərbi Liseyə daxil olur. Buranı bitirdikdən sonra Heydər Əliyev adına Azərbaycan Ali məktəbində təhsilini davam etdirir. 2017-ci ildə buranı yüksək nəticəylə başa vurduqdan sonra iki il müddətində Silahlı Qüvvələrin Təlim və Tədris Mərkəzinin dinləyicisi olmuşdur. Bir sıra təlimlərdə iştirak etmiş, sınaqlardan uğurla keçmişdir. 2018-ci ildə Beyləqan hərbi korpusunda N saylı hərbi hissəsində xidmətə başlamışdır. 2019-cu ildə şəhidimizə fəaliyyətində qazandığı uğurlar nəticəsində vaxtından əvvəl baş leytenant rütbəsi verilmişdir. Lakin rütbəsindən asılı olmayaraq səngərdə əsgəriylə çiyin-çiyinə döyüşüb, xalqımızın 30 illik həsrətinə son qoymaq arzusu reallaşan Qureşli Firuzun da çoxdan gözlədiyi istəyi həyata keçir.

2020-ci il 27 sentyabr tarixində növbəti təxribətə əl atan yağdı düşmən, bu dəfə müharibəni qaçınılmaz etdi. Ailəsinə, balaca qızını elə son gördüyü o gün belə üzündən təbəssümü əskik olmayan qəhrəmanımız cəbhəyə yollanır. Şiddətli gedən döyüşlər, qayıtılan torpaqlar, intiqam qığılcımı hər bir azərbaycan oğlunun gözlərində şəfəqlər yaratdığı kimi şəhidimizin də hünərinə hünər qatırdı. Baş leytenant Qureşli Firuzun döyüşdüyü Füzuli rayonu və Qoçəhmədli, Çimən, Cuvanlı, Pırəhmədli kəndlərində mərdliklə döyüşmüş, düşmənlə elə öz silahları ilə də sarsıdıcı cavab atəşi vermişdi. Müharibədə olduğuna baxmaya-

raq evlə əlaqə saxlayar, ailəsinin özlərindən müğayət olmasını istəyərdi. O, bu danışıqların birində "darıxmayın, oktyabrda evə gələcəm" demişdi. Elə dedi-yi kimi də oldu. 8 oktyabr tarixində Füzuli-Qubadlı istiqamətində gedən döyüşlərdə Firuz ağır yaralanır və döyüş yoldaşına "Ağır yaralı olduğumu bilirəm, amma məni ölməyə qoyma. Son dəfə... qızımı-Duyğumu yenidən görə bilim"....Bu, şəhidimizin son nəfəsində son istəyi idi.

10 oktyabr 2020-ci il tarixində şəhadətə qovuşan Firuz doğulub, boya-başa çatdığı ana yurdu Şahbuz rayonu Külüs kəndində vətən qoynuna əmanət edildi. Hal-hazırda Külüs kəndində doğulmuş digər şəhidimiz Baş Leytenant Rzayev Zülfü ilə yan-yanı uyumaqdadır.

Soyuq məzarda isti xatirəliylə uyuyan bütün şəhidlərimizin ruhları qarşısında baş əyirik.

Ali Baş komandan cənab İlham Əliyev şəhid Qureşli Firuz Əli oğlunu ölümündən sonra "Vətən uğrunda", "İgidliyə görə" və "Füzulinin azad olunmasına görə" medalları ilə təltif etmişdir.

Ali mərtəbə, şəhidlik zirvəsində sonsuz var olan, səmälardan bizləri izləyən nur üzvlü şəhidlərimizdən olan Qureşli Firuz daim yaddaşlarımızda, tariximizdə və bütün Qarabağ torpaqlarında ruhən yaşayacaqdır.

"Qürur, fəxarət hissi ilə şəhidlik məqamından seyr edirəm dörd bir yanı qələbə ətrili çələnglərlə bəzənən doğma yurdumu. Yüzlərlə silahdaşım kimi mənim də deməyə, danışmağa sözlüm çoxdur. Düşündükcə çözlənir xatirələr, ömür yolum, yaşadığlarım, olanlar, ötənlər gəlib-keçir xəyalımdan bir-bir..."

Aytac Ələkbərova
Azərbaycan dili və ədəbiyyatın tədrisi metodikası və metodologiyası üzrə I kurs magistrant

II Qarabağ Müharibəsi tariximizin şanlı səhifələrinə ünəytməz qəhrəmanlıq salnaməsi, əlçatmaz şərəf dastanı kimi yazıldı. 44 günlük Vətən müharibəsində rəşadətli ordumuz erməni qəsbkarlarının heç bir ağıla və məntiqə söykənməyən saxta torpaq iddialarını puç edib, əzəli-əbədi torpağımız olan Dağlıq Qarabağımızı öz sahiblərinə qovuşdurdu. Bu müharibədə şücaətli ordumuz, cəsur əsgər və zabitlərimiz öz canı, qanı bahasına əbədi zəfər bayramını xalqımıza bəxş etdi. Şübhəsiz ki, torpaqlarımızın düşməndən azad olunması uğrunda misilsiz qəhrəmanlıq göstərən şəhidlərimizin, qazilərimizin, hərbi qulluqçularımızın ailələri bu gün dövlətimiz tərəfindən yüksək diqqət və qayğı ilə əhatə olunub. Bunun nəticəsidir ki, 26 İyun – Silahlı Qüvvələr Günündə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri cənab Vasif Talıbov şəhidlərimizin ailələri ilə görüşüb, 13 şəhid ailəsinə yeni mənzillərin açarlarını təqdim edib. Həmin şəhid ailələrindən biri də Bağır Ələkbərovun ailəsidir.

Bağır Ələkbərov 1995-ci ildə Naxçıvan şəhərinin Əliabad qəsəbəsində hərbi ailəsində dünyaya göz açmışdı. İbtidai təhsilini Naxçıvan şəhər 705 nömrəli tam orta məktəbdə almış, atasının xidməti ilə əlaqədar Culfə şəhərinə köçdüklərindən orta təhsilini şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbində başa vurmuşdu. 2013-2014-cü illərdə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin sıralarında müddətli həqiqi hərbi xidmətdə olub. Hərbi xidmətini başa vurduqdan sonra isə müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmətə başlayıb və hərbi xidmətini Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Naxçıvan şəhərində yerləşən "N" saylı hərbi hissəsində "gizir" hərbi rütbəsində davam edib. Xidmətdə olduğu illərdə xarici dövlətlərdə olan təlimlərdə göndərilib.

2018-ci il mayın 20-dən 27-nə qədər Naxçıvan Muxtar Respublikasına qarşı ermənilərin növbəti təxribatı zamanı Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin tərkibində olan Bağır Ələkbərov Şərur rayonunun Günnüt kəndinin, Ağbulaq yüksəkliyinin, Qızılcaya, Qaraqaya dağlarının azad olunmasında, Dərələyəz mahalının Arpa kəndinin Azərbaycan Ordusunun nəzarəti altına keçməsi üçün gedən döyüşlərdə fəallıq göstərmişdir.

Bağır Ələkbərov 44 günlük Vətən müharibəsində Şuşanın, Xocavəndin, Hadrutun düşməndən azad olunmasında böyük şücaət göstərmiş və oktyabrın 15-i Hadrut döyüşündə qəhrəmancasına şəhid olub. Ölkə başçısının

QƏLBİMİZDƏ BAĞIR ADLI BİR DÜNYA VAR

müvafiq sərəncamları ilə ölümündən sonra "Vətən uğrunda", "İgidliyə görə" və "Şuşanın azad olunmasına görə" medallarına layiq görülmüşdür.

Şəhidimizin ailəsi ilə həmsöhbət olmaq üçün biz də bu ünvanın yolunu tutduq. İlk gəldiyimiz ünvan şəhidimizin doğulub boya-başa çatdığı Əliabad qəsəbəsindəki evi oldu. Bu ev kiçik də olsa ümman qədər kədərli var, dağlar qədər vüqarı, fərəhli göylər qədər fəxri var. Evin hər küncü, bucağı ondan danışıq. Hər yerdə onun adı çəkilir, onun xatirələri anılır. Sanki ev də onsuzluğa öyrəşməyib.

Şəhidimizin otağında aylaşmışıq... ortalığa sükut çöktü... Kim bilir, bəlkə də bu lal sükut bir zamanlar nə xoşbəxtliklərlə, nə sevinclərə şahid olub. Otağın bir küncündəki rəfin hər tərəfi onun xatirələri ilə doludur. Bir tərəfdə ailəsi ilə çəkirdiyi, bəlkə də həyatının ən xoşbəxt anlarını yaşadığı şəkilləri, keçmiş gözəl günlərinə boylan xatirə əşyaları dayanıb. Digər tərəfdə isə Vətən göylərinin ənginliklərinə yüksəltdiyi, şəhid tabutunun üstünü bəzəyən o üç rəngli, ay ulduzlu bayraq asılıb. Rəfin üzərinə düzülmiş şəkillər izləyir bizi, çöhrəsindəki təbəssümlə, süzgün baxışlarla bizə elə baxır ki, sanki hiss edib onun üçün gəldiyimizi.

Gəldiyimizdən bəri ortalığa çökmüş bu sükutu pozmalıyam axı. Nə danışım? Kimdən soruşum onu? kimi dindirirəm? Ürəyi övlad həsrəti ilə yanib, qovrulmuş Ələbiyyə ananı?! yoxsa oğul dağından üzünə qəm çökmüş Əsəd atanı?! Bilirəm...

Ortalığa hakim kəsilən bu səssizliyi şəhidimizin atası Əsəd əmi pozur. Gözlərindəki oğul yanığı hiss olunsada məğrur dayanıb, qürur hissi ilə deyir: 1995-ci ilin fevral ayında ailəmiz daha da böyüdü, ocağımıza isti nəfəs olan Bağırın dünyaya gəldi. Elə körpəlikdən hər şeyə can atmağı, ürəkli, qorxmaz davranışı, şirin-şəkər şıltaqlığı ilə seçilirdi məhəllədəki həmyaşıdlarından. Hərbiçisi ailəsində doğulduğu üçün lap kiçik yaşlarından hərbiyə böyük həvəsi var idi. Elə bu arzusu, xəyalı əlindən tutub onu Vətənin keşiyində durmaq kimi çətin və şərəfli bir işin ardınca apardı. 2013-cü ildə Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrdə snayperçi kimi hərbi xidmətə başladı. Xidmətini qurtarmağa 3 ay qalmış nizam-intizamını, qabiliyyətini nəzərə alaraq ona gizir rütbəsi verilmişdi,

döyüş və ictimai-siyasi hazırlıqda fərqləndiyinə və nümunəvi davranışına görə fəxri fərmanla təltif edilmişdi. Bağır arzularının ardınca getməkdən heç vaxt bezməzdi, yorulmazdı. Kollektivində həmişə sayılıb-seçilirdi, hər kəsin hörmətini qazanmışdı. Buna görə də, dövlət tərəfindən ixtisasını təkmilləşdirmək üçün Türkiyəyə göndərildi, burada Özal qüvvət kəskin nişançı, sonra isə Özal qüvvət uzman nişançı kurslarını uğurla başa vuraraq sertifikat aldı. Bu gün mən onunla fəxr edirəm. Fəxr edirəm ki, oğlum torpaqlarımızın düşməndən azad olunması uğrunda vuruşaraq şəhidlik məqamına yüksəlib. İndi ondan geriyyə iki öv-

ladı yadigar qalıb. Onlara da dövlətimiz tərəfindən böyük diqqət, qayğı göstərilir.

Əsəd əmiylə başladığımız söhbətə şəhidimizin anası ilə davam edirəm. Vüqarını oğlunun müqəddəs məqamından alan Ələbiyyə ana deyir ki, müharibənin ən şiddətli anında belə onunla danışıqan bizə təskinlik verərdi. O, xalqını, millətini, Vətəninə hər şeydən, hər kəsədən üstün tutardı. Vətən dara düşəndə onun qeyrətli oğulları ondan ötrü can verməli, qan tökməli, onun sipəri olmalıdır. Bağır da belə oğullardan idi. O, torpağa bağlılıq, Vətənə sədaqət ruhunda böyümüşdü. Elə bil torpaq üçün yaranmışdı. Bəlkə də, qismət, məsləhət belə imiş. Ölüm sevinməsin! Çünki o ölmədi. Əksinə, ölməzlik qazandı.

Evdən ayrıldıqdan sonra bir ünvanla gəlib dayanmışam. Şəhidimizin müqəddəs

məzarı başında.

Salam Şəhid qardaşım. Amalına, xəyalına, qeyrətinə qurban olum. Gəlməmiş müqəddəs məramından, məqamından danışam. Danış mənə...heç ayaq basdığım yerlərin daha öncə xəyalını qurdunmu? Səngərdəki tərənin arxasında vurulanda son dəfə göy üzünü seyr edib, mavi səmanı bəzəyən dumanda bütün həyatın canlandığını gözdə? Gözünü bürtüyən bu duman sənin həyatındır, şəhidim-xəstələndə ananın yuxusuz gecələri, atanın nigaran baxışlarıdır. Bu duman yolunu səbirsizliklə gözləyən dostun, şəhid olsan-tabutunu qarşılayan əzizlərinidir.

Danış mənə, şəhidim...son dəfə səməyə baxanda ilk addım atdığın evini, uşaqılığını, bayraq əlində qaçdığın küçəni, hərbi hissənin həyatında reallaşan arzularını xatırladınmı? Əlindən tutub addım atmağına kömək edən doğmalarının çiyində ən uca zirvəyə yola salındığını, şəhid xəbərin gələndə ananın fəryadını, övlad həsrətini göz önünə gətirdinmi? Həyat yoldaşının, övladlarının sənsiz keçirəcəkləri hər günün acısını düşündümü heç? Bilirəm... amma bildiyim tək bir şey var o da arzunuz, diləyinin 30 illik nisgile, həsrətə son qoymaq, düşmən tapdağında gözü yol çəkən Cıdır düzünə, Şuşa qalasına uğrunda canından keçdiyin üçrəngli bayrağı sancmaq olduğunu. Bu amal səni ən ulvi məqama şəhidliyə ucaltdı. Bir an belə gözünü qırpmadan sinəni dümənə sipər etdin. Yaxşı bilirdin ki, çətin də olsa övlad dağı Atan, Anan, şəhidliyinlə təsəlli tapacaq. Yaxşı bilirdin ki, anan "Oğul Vətən üçündür! Qanı bu torpağa halal olsun!" deyib dik dayanacaq. Atan "Mən şəhid atası olduğum üçün fəxr edirəm" deyib yoluna həsrətə baxacaq, ürəyindəki hiçqırtıları boğacaq, tabutun gələndə ən əziz qonağı tək qarşılayacaq. Axı, özü səni gəlişi olmayan gedişində yola salmışdı.

Şəhidim, qəlbimizdə Bağır adlı bir dünyaya var, o dünyada Bağır kimi oğullar böyüyəcək, adı dillərdə deyiləcək, neçə-neçə gəncə örnək olacaq, yurduna xoşbəxtlik, sevinic bəxş edəcək. Məzarında rahat uyu. Hələlik, Şəhid qardaşım, Hələlik...

Məcrid Ələkbərov
Jurnalitika ixtisası üzrə III kurs tələbəsi

Həyatı jurnalistikasız təsəvvür etmək mümkün deyil. Müasir dövrdə isə çoxsaylı texnoloji vasitələrin çoxluğu informasiya mənbələrinin sayını artırsa da, peşəkar jurnalistikaya daha çox ehtiyac duyulur. Çünki informasiya peşəkarların əlində olanda cəmiyyətə daha obyektiv çatdırılır. Bu mənada, jurnalist kadrların hazırlığı dövrün ən aktual məsələlərindən biridir. Regionun mötəbər ali təhsil müəssisələrindən olan Naxçıvan Dövlət Universiteti də bu istiqamətdə fəaliyyəti ilə seçilir. Belə ki, bu il universitetdə Jurnalistika ixtisasının fəaliyyətə başlamasının 20 il tamam olur. Elə bu yazıda da cəmiyyətdə baş verən hadisələrə düzgün yanaşmağın, obyektiv, qərəzsiz olmağın yollarını öyrədən jurnalistika kafedrasının keçdiyi şərəfli yola nəzər salmaq istədik. Müsahibimiz Naxçıvan Dövlət Universitetinin Jurnalistika və xarici ölkələr ədəbiyyatı kafedrasının müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Şəhla Şirəliyevadır.

– Şəhla xanım, Jurnalistika kafedrasının fəaliyyətə başlaması tarixinə nəzər saldıqda ilk illəri necə xatırlayırsınız?

– Muxtar respublikanın jurnalist kadrlarla təmin olunması məqsədilə 2001-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin təşəbbüsü ilə universitetdə Jurnalistika ixtisası açılmış, 2002-ci ildə jurnalistika və dünya ədəbiyyatı kafedrası yaradılmış, 2005-ci ildən etibarən isə Mətbuat tarixi və Radiotelejnurnalistika ixtisasları üzrə magistr hazırlığına başlanmışdır. Jurnalistikanın ilk tələbələri, həqiqətən, müəllimlərin yaddaşında intellektli, savadlı, çalışqan məzunlar kimi yadda qalıblar. İlk illərdə fənlərin tədrisində müəyyən çətinliklərin olmasına, ixtisasla bağlı kitabların çatışmazlığına baxmayaraq, tələbələr dərslərə çox həvəslə yanaşırdılar. İxtisasın açıldığı ilk illərdə Bakı Dövlət Universitetinin Jurnalistikanın nəzəriyyəsi və təcrübəsi kafedrasının müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor Cahangir Məmmədli bir neçə dəfə universitetimizə dəvət olunmuş, tələbələrə seminar təşkil edilmişdir. Jurnalistika və media idarəçiliyi üzrə mütəxəssis Emin Hüseynzadə müəllim və tələbələr üçün “İnternet jurnalistika” mövzusunda seminar keçmiş, eyni zamanda tələbələr ASA-nın (Azerbaijan Study Academy) Azərbaycan Tədris Məktəbinin nitq mədəniyyəti və jurnalistika təlimçisi, tanınmış jurnalist İlhamə Novruzovanın Naxçıvanda keçdiyi təlimlərdə iştirak etmişlər. Bəxtiyar Sadiqov, İlham Tumas, Əflatun Amaşov, Rəşad Məcid və digər tanınmış jurnalistlərlə görüşlər tələbələrə jurnalistika sənətinə sevgi aşılamaq, peşə şəriətililiyi öyrətmək baxımından faydalı olmuşdur.

– Siz jurnalistikanı necə sənət hesab edirsiniz?

siniz futri istedadın bəhrəsi, yoxsa peşə bilikləri sayəsində sonradan qazanılan?

– Jurnalistika deyəndə, ilk növbədə, bir peşə olduğunu düşünürəm. Məlumdur ki, jurnalistin vəzifəsi cəmiyyəti operativ şəkildə informasiya ilə təmin etmək, xəbər çatdırmaq, məlumatlandırmaqdır. Jurnalistika praktik cəhətdən bir peşə sayılsa da, eyni zamanda həm də bir elmdir. Digər elm sahələrindən fərqli olaraq jurnalistikada təcrübə nəzəriyyəni üstləyir.

xildir.

– Hazırda gənclər arasında jurnalistikaya meyillilik kifayət qədərdir. Amma, sanki bəzilərinə efiyə çıxmaq, tanınmaq daha çox maraqlandırır. Bir müəllim kimi siz bunu necə qiymətləndirirsiniz?

– Əslində, jurnalist tələbələrə televiziya və radioya meyillilik elə ilk kurslarda hiss olunur. Bunun səbəblərindən biri tanınmaq, efiyə görünməkdirsə, digər səbəb teleradioda

JURNALİSTİKANIN TƏMƏLİ MƏTBUATDAN BAŞLAYIR

Yəni nəzəriyyəni öyrənib təcrübəyə tətbiq edə bilməsən, jurnalist kimi çalışmaq qeyri-mümkündür.

– Bu gün jurnalistikanın missiyası və rolu barədə müxtəlif mülahizələr söylənilir, bəs, sizcə, bu peşənin əsas missiyası nədən ibarətdir?

– Jurnalistikanın əsas missiyası cəmiyyəti ictimai maraq kəsb edən, maraqlandıran informasiya ilə təmin etməkdir. Bu informasiyanı çatdırarkən həm də cəmiyyətdə ictimai rəy formalaşır. İctimai rəy məişətdən tutmuş dövlət idarəçiliyinə, siyasətə bəzi sahələrə öz təsirini göstərir. Cəmiyyətə xidmət edən jurnalist çiyində ictimai yük daşıyır. Buna görə də jurnalistika həm də həqiqətə xidmət etməlidir, yəni həqiqəti deməli, həqiqəti yazmalıdır. İnformasiya doğru, dürüst, dəqiq, qərəzsiz olmalıdır. Bundan başqa, bildiyimiz kimi jurnalistikanın üç əsas funksiyası da var ki, bunlara bilgiləndirmək, maarifləndirmək və əyləndirmək kimi fundamental keyfiyyətlər də

çalışmağın mətbuata nisbətən daha asan olmasını düşünməkdir. Düzdür, hər birimizin efiyə görünmək, məşhurlaşmaq kimi həvəsimiz ola bilər. Bu, çox normaldır. Amma televiziya meyl edən tələbələrə əksəriyyəti bunun məsuliyyətini dərindən dərk etmirlər. Çünki yaxşı müəllif, aparıcı olmaq üçün ciddi yaradıcılıq yolu keçməli, çalışmalısan. Məncə, jurnalistikanın təməli mətbuatdan başlayır. Mətbuat jurnalisti çox asanlıqla televiziya və ya radio sahəsində də uğur qazana bilər. Çünki televiziya da, radioda da hər bir veriliş müəyyən plan, ssenarisi olur. Yaxşı ssenari olmadan maraqlı, keyfiyyətli veriliş hazırlamaq olmaz. Deməli, efiyə görünmək həvəsi hələ əsas şərt deyil, əsas şərt bilikli olmaqla yanaşı, yazı qabiliyyətinin, özünəməxsus üslub və yenilikçi fikirlərin, ideyaların olmasıdır.

– Jurnalistika kafedrası 20 yaşını hansı hesablarla və ovaqla qeyd edir?

– Naxçıvan Dövlət Universiteti muxtar

respublikanın yüksək səviyyəli yerli jurnalist kadrları ilə təmin olunmasında fundamental baza rolunu oynayıb. Bu 20 il ərzində 203 nəfər jurnalist məzunumuz olub. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri istedadlı və qabiliyyətli jurnalist məzunların iş yerləri ilə təmin olunmasına hər zaman xüsusi qayğı və həssaslıqla yanaşır. Jurnalist məzunlarımız bu gün Azərbaycanın, o cümlədən muxtar respublikanın ən müxtəlif kütləvi informasiya vasitələrində məsul vəzifələrdə çalışır, yüksək peşəkarlıq nümayiş etdirirlər. Hətta məzunlarımızdan biri, Kazım Kazımov Türkiyənin TV5 kanalında Xarici xəbərlər departamentinin populyar jurnalistlərindəndir. Ümumiyyətlə, muxtar respublikamızın demək olar ki, bütün dövlət orqanlarında Mətbuat və ictimaiyyətə əlaqələr şöbəsinin işçiləri bizim məzunlarımızdır. Məzunlarımızın böyük əksəriyyəti Azərbaycanın tanınmış kütləvi informasiya vasitələrində, informasiya agentliklərində peşəkar jurnalist kimi fəaliyyət göstərirlər. Qürurverici haldır ki, məzunlarımızdan Səadət Əliyeva, Samir Tarverdiyev, Məmməd Babayev, Çinarə İsmayilova bu gün universitetimizdə jurnalistikanın tədrisi ilə uğurla məşğuldurlar.

– İyirmi yaşlı Jurnalistika kafedrası yeni mərhələyə hansı planlarla qədəm qoyur?

– Ali Məclis Sədrinin 15 fevral 2021-ci il tarixdə Universitet televiziyanın muxtar respublika üzrə yayımının təmin olunması barədə tapşırıqlarına uyğun olaraq bu istiqamətdə məqsədyönlü işlər aparılıb. Muxtar respublika rəhbərinin xüsusi diqqət və qayğısı, Jurnalistika ixtisasında dərslər deyən müəllimlər, media mərkəzinin işçi heyəti və gənc jurnalistlərin xüsusi bacarıq və səyi nəticəsində Universitet televiziyası fevral ayının 24-dən etibarən muxtar respublikada yayımına başlayıb. Bu gün peşəkar jurnalistlər formalaşdırmaq, gələcək kadrların inkişafı və təcrübəsi üçün əlverişli şərait mövcuddur. Naxçıvan Dövlət Universitetinin televiziyası, “Nuçixan” radiosu, “Yeni fikir” qəzeti tələbə-jurnalistlərin yüksək səviyyədə yetişməsi üçün praktik baza rolunu oynayıb. İnanırıq ki, muxtar respublikada daim yenilik, yaradıcılıq axtarışında olan, dövlətçilik və vətənpərvərlik ruhunda formalaşan, dünya jurnalistikasının ən son nailiyyətlərini mənimsəməklə inkişaf və inteqrasiya yolunu tutan gənc kadrlar milli jurnalistikanın inkişafına bundan sonra da öz sanballı töhfələrini verəcək.

– Müsahibə üçün çox sağ olun.

İlahə Allahverdiyeva
Jurnalistika ixtisası üzrə III kurs tələbəsi

MƏHƏMMƏDƏLİ SİDQI SƏFƏROV VƏ ONUN AZƏRBAYCAN JURNALİST MƏKTƏBLƏRİ İLƏ ƏLAQƏSİ

XIX əsr Azərbaycan jurnalistikası sahəsində ziyalıların rolu olduqca böyükdür. Belə ziyalılarımızdan biri də Məhəmməd Tağı Sıdqi məktəbinin davamçısı Məhəmmədəli Sıdqi Səfərovdur. O, atasının “Tərbiyə” məktəbində təhsil aldığından sonra, Naxçıvan şəhərində rusca təhsilini davam etdirmiş, daha sonra müəllimlik hüququna qazanmışdır. Görkəmli pedaqoq, maarifçi, publisist, tərcüməçi M.S.Səfərov atasının yolu ilə getmiş xalqı maarifləndirmək yolunda bir çox işlər görmüşdür. “Molla Nəsrəddin” jurnalında məqalələri çıxmışdır ki, bu da Cəlil Məmmədquluzadənin tərəfindən çox bəyənilmişdir. “Molla Nəsrəddin” jurnalı və Cəlil Məmmədquluzadə onun üçün jurnalistika məktəbi olmuşdur. Qəzetdə çalışmaq onun üçün böyük təcrübə idi. Məhz bundan sonra o, 1918-1920-ci illərdə “Şeypur” jurnalının nəşrinə nail olmuşdur. Jurnal “gülü” jurnalı sayaraq, yəni burjuva mülkədarlarının hökmranlığını müdafiə edən bir vasitə kimi ondan danışmaq məqsəduyğun saymamışıdır. Ancaq M.S.Səfərov “Şeypur” jurnalında bir çox vacib məsələlərə toxunmuşdur.

Şeypur M.S.Səfərovun təxəllüsü olmuşdur. Naşiri Səməd Mənsurun olduğu bu jurnal, ətrafına Cəfər Cabbarlı, Əliabbas Münzib, Əmin Abid kimi tanınmış qələm sahiblərini toplamışdır. Bildiyimiz kimi, Azərbaycan dilli mətbuatın H.Zərdabidən başlayaraq əsas mövqeyi xalq cəhəltədən qurtarmaq olmuşdur. “Şeypur” jurnalı isə erməni fitnəkarlığı və rus çarizminin iç üzünü xalqımıza sadə dillə çatdırmışdır. Jurnal ictimai prosesləri, xalqın məişətini, yaşayış tərzini, onların səbəb və nəticələrini, ədəbi-bədii və publisist materiallar vasitəsilə işıqlandırır, üstüörtülü imzalarla publisist materialları xalqa çatdırırdı. Səməd Mənsur “Pampuşalı”, C.Cabbarlı “Dağlı, Dağlızadə”, Əmin Abid “Qozqurab bəy” və başqa imzalarla şeir və məqalələrini jurnalda çap etdirmişlər.

Jurnal Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin müstəqillik ideyalarını təbliğ edir, bu yolda bolşevik-daşnak fitnəkarlıqlarını, Bakı neftini ələ keçirməyə can atan əcnəbi dövlətlər arasındakı mübarizədən bəhs edirdi. Jurnal “Molla Nəsrəddin” əcnəblərinin davam etdirərək, satirik–yumoristik üsullardan istifadə edərək əyriilikləri üzə çıxarırdı. “Şeypurun lügəti”, “Bakı xəbərləri”, “Poçt qutusu”, “Teleqraf xəbərləri” və s. başlıqları altında olan materiallarda siyasi kəskinliyi ilə seçilirdi. Ermənilərin ta o dövrdən törətdikləri fitnəkar əməlləri, bizim torpaqlarımızda yaşayıb, əhalimizə divan tutmalarından bəhs edirdi. “Əsgərlik”, “Qramfon”, “Tiflis Duması”, “Barışlar”, “Nə istəyirlər”, “Nə var nə yox?”, “Bu gün”, “Siyasət” məqalə və felyetonları jurnalın milli mövqeyindən xəbər verir.

Jurnalın ilk sayında “Altı ay” məqaləsində M.S.Səfərov 1918-ci il qanlı mart soyqırımından, günahsız əhaliyə tutulan divandan, bolşevik və erməni qırğınından bəhs edir. “Yaf-tım imzalı”, “Zəbani-hal” adlı şeirində isə bolşeviklərin, ermənilərin Bakıda qanlı cinayətləri pislənilir. Səməd Mənsur ilk sayda “Pampuşalı” imzasıyla “Qaçmaq günüdür” şeirində Azərbaycan və türk silahlı qüvvələrinin bakını azad etmək üçün mübarizəsindən bəhs edir.

“Şeypur”un 4-cü sayında Məhəmmədəli Sıdqiinin dərc

etdirdiyi “Tiflis duması” adlı məqalədə “sosialist dərisi örtmüş daşnakların” 1918-ci ilin martında törətdikləri qanlı qırğınları pərdələməsi, uydurmalar yayması, bolşeviklərin erməniləri dəstəkləməsi, azərbaycanlılara münasibətdə ayrı-seçkilik etməsi, azərbaycanlıların əks-inqilabçı adıyla qırdırılması diqqət mərkəzinə çəkilir. Müəllif istehza və qəzəblə yazır: “Qafqaz islam əhalisi hamısı “kontrevolyusioner”, yəni əks-inqilabçı olduqlarına görə onların qətlə vacibdir. Lakin kirvələr əsl həqiqi sosialist, yəni cibgir olduqlarından onlar lazımlı adamlardır. Özləri də az-

dırlar. ... Onlara əl gəzdərək azaltmaq yaxşı deyildir”. M.Sıdqi əsl vətəndaş yangını ilə belə bir haqlı sual verir: “Amma birçə burası var ki, bilmirəm, bu “rəhmlı ağalar” bir neçə ildə bütün Qafqaziyada müsəlman qanı çay kimi axanda harada idilər?”

Jurnalın 5-ci sayındakı “Rəsmi-güşad” adlı yazıda azərbaycanlılarda düşməne qarşı birliyin, səfərbərlik ruhunun güclü olmasının vacibliyi önə çəkilib. Eyni zamanda mart hadisələrindən danışarkən erməni namərdliyinin iç üzü konkret şəkildə açılib. Onların “müsəlmanları qırması, evləri çapıb talaması, bazarları yandırması” nəzərə çatdırılıb. Bu saydakı “Taziyanə” adlı şeir parçasında da “Bakı yandı, millət qırıldı” harayı eşidilir.

6-cı sayda “Şeypur” imzalı müəllifin “Nə istəyirlər?” adlı məqaləsində də erməni xislətinin böhtankeş mahiyyəti önə çəkilir. Bu saydakı “Bir diplomat ilə müsahibə”də erməni quldurların günahsız azərbaycanlıları qətlə yetirməsi nəzərə çatdırılır: “Erməni cümhuriyyətinin müsəlləh qüvvəsi Andranik başda olmaqla xırda uşaq-muşaqları qırmaqla rəşadətini göstərir”.

7-ci sayda “Mərqub” imzasıyla verilmiş “Təqsirkar güc-

süzdür” adlı məqalədə 1918-ci ilin mart hadisələrində daşnakların təkə Bakıda 13 min azərbaycanlıni əsir götürməsi, onların ev-eşiyini talan etməsi barədə danışılır: “Bu on üç min nəfərin evi, məlum olduğu kimi, Caparidze və Məşədi bəyin söylədiyinə görə talan edilib. Aparılan aparılıb, yerdə qalan stəkan, nimçə kimi şeylər sındırılıb”. Məqalədə o da vurğulanıb ki, ermənilərin törətdiyi vəhşilik və talanın miqyası daha böyük olmuş, bolşeviklər isə “camaatı həyəcana gətirməmək üçün birə üç dəfə az demişlər”.

8-ci saydakı “Bu gün” məqaləsində isə Andranikin “Qarabağda müsəlmanları qırmağa başlaması”, Ermənistan hökumətinin ona dəstək verməsi, ermənilərin əsassız iddiaları nəzərə çatdırılır: “Həyasız adamdan hər nə desən, baş verər. Bu həyasızlardan biri də Ermənistan hökumətinin baş komandanı Andranik kirvədir ki, yenə Qarabağda baş qaldırıb müsəlmanları qırmağa başlayıb. Ermənistan hökuməti də gözlərini yumub, əli ilə işarə eləyir. Ermənistan hökumətinin nə tövr siyasət yeritdiyini və nə fikirdə olduğunu təfsir etmək artıqdır. Bu hökumət deyir ki, Qafqazda Gürcüstan və Azərbaycan ola bilməz. Burda ancaq bir Ermənistan ola bilər. Qafqazın hamısı ya gərək Ermənistan olsun, ya da Ermənistan tabe kimi bir şey olsun”. Məqalə müəllifi onu da vurğulayır ki, Tiflisdə çıxan “Qruziya” qəzeti Uruçnin adlı rus yazıçısının “Keçmiş xülyələr” adlı məqaləsini öz səhifələrində dərc etməklə ermənilərə cavab vermək istəyib. “Azərbaycan” qəzeti də həmin məqalənin tərcüməsini dərc edib. Bu məqalədə Uruçnin aşkar şəkildə yazır ki, Qafqazda Ermənistan adlı bir şey olmayıb. Ruslar Qafqazı tutanda burada bir Gürcüstan oldu, bir də Azərbaycan xanlıqları... Həmin saydakı “Teleqraf xəbərləri”ndə, eləcə də “Özciyəzım” imzasıyla verilmiş “Azərbaycan” adlı məqalədə Andranikin və Biçeraxovun Zəngəzur və Cəbrayıl qəzalarında soydaşlarımızı qarşı qırğınlar təşkil etməsi, Ermənistanın Kaçaznuni hökumətinin buna dəstək verməsi faktları önə çəkilib. Bu sayda “Kənarçı Pampuşalı”nın “Ziyalılarımız” felyetonunda bolşevik-daşnak qüvvələrinin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi kütləvi qırğınlardan danışılıb. Həmçinin, tarixi saxtalaşdıran, hətta Nuh peyğəmbərin, Adam ilə Həvvanın erməni olduğunu iddia edən ermənilərin cəfəng uydurmaları satirik tənqid hədəfinə çevrilib.

Jurnalın 9-cu və 10-cu sayında “Teleqraf xəbərləri”ndə də Andranikin vəhşilikləri faktlarla ifşa olunub.

Müfəssəl araşdırmalarımız göstərir ki, Məhəmmədəli Sıdqi çoxşaxəli yaradıcılıq fəaliyyəti ilə tanınmışdır. Bu baxımdan onu bir yaradıcı ziyalı olaraq aşağıdakı kimi səcifyələndirmək mümkündür: Maarifimizin inkişafı naminə səmərəli, məqsədyönlü fəaliyyəti ilə tanınmış pedaqoq; sosial-siyasi mühitdə həmişə görünən vətən və xalq taleyi üçün daima yanarlıqla çalışan ictimai xadim;ayrı-ayrı mətbuat orqanlarında redaktor, şöbə müdiri və s.kimi səmərəli fəaliyyət göstərmiş bacarıqlı naşir, məşhərri; təxminən yarım əsr ərzində müxtəlif mətbuat orqanlarında yüzlərlə məqalə və felyeton dərc etdirmiş yetkin qələmlı publisist;çoxsaylı rəsmi və publisistik xarakterli materialları dilimizə məharətlə çevirib mətbuatda dərc etdirmiş peşəkar tərcüməçi; teatrın inkişafı yolunda səylə çalışmış bu sahədə həm təşkilati, həm də yaradıcı işlərdə fəallıq göstərmiş mədəniyyət işçisi M.S.Səfərov və “Şeypur” jurnalının Azərbaycan jurnalistika məktəbində özünəməxsus yeri olmuşdur.

Sacidə Hüseynova
Jurnalistika ixtisası üzrə I kurs tələbəsi

MÜASİR DÖVRDƏ AİLƏDƏ UŞAQLARDA ÖZÜNƏİNAMIN FORMALAŞDIRILMASI

Uşaqlarımızı müstəqil həyata hazırlamaq üçün əvvəlcə onlarda özünəinamı formalaşdırmaq lazımdır. Uşaqlarda özünəinamı formalaşdırmaq üçün onlara bacara biləcəkləri tapşırıqlar vermək və gördükləri işi hər dəfə qiymətləndirmək lazımdır. Onları hər hansı işə məcbur etmək yerinə, həmin işə qarşı həvə yaratmaq, qazandıqları uğurlara görə mükafatlandırmaq lazımdır. Uşaq ona hər zaman güvənildiyini bilməlidir. Uşaqlarla arada məsafənin adı qorxu deyil, hörmət olmalıdır. Çünki qorxu uşaqda yalan danışmağı formalaşdırır.

Özünəinam insanın uğuru, xoşbəxtliyi, özünə qarşı məmnuniyyəti, öz mənliliyə olan hörmətinin ifadəsidir. Özünəinamı olmaq, ətrafımızdakı insanların duyğu və düşüncələrinin bizi yönləndirməsinə icazə verməyimizdir.

Özünəinam hissi hər kəs üçün çox vacibdir. Çünki həyatımızın daha gözəl və daha xoşbəxt bir şəkildə keçməsi, iş və şəxsi həyatımızda nailiyyətlər əldə etməyimiz üçün özünəinam hissəsinin yerində olmasına çox böyük ehtiyacımız vardır. Əgər insanın özünəinamı yoxdursa ətrafıdakı hadisələr haqqında nə öz düşüncələri olur, nə də öz düşüncələrinin bir əhəmiyyəti.

Özünəinam hissi insana güc verir, enerjisini artırır və daha çox

cəhd etməyə təhrik edir. Həmçinin, uğurlarımızla qürur duymağımızı və onlardan zövq almağı təmin edir. Özünəinam hissəsinin əskikliyi bizim dəfələrlə səhv hərəkətlər etməyimizə səbəb olur.

Şəxsiyyətin əsasını qoyan, cəmiyyətin ilkin struktur vahidi ailədir. Məhz ailədə ilk tərbiyə alınır və uşaqlar ilk sosial təcrübəyə yiyələnir, bir şəxsiyyət kimi formalaşır. Uşaq dünyaya gəldiyi gündən valideynlərin üzünə böyük bir məsuliyyət və cavabdehlik düşür. Onlar çalışmalıdırlar ki, körpənin qayğısına qalib, onu sağlam böyüdüb, cəmiyyət üçün yararlı vətəndaş kimi yetişdirsinlər. Valideynlərin bir-biri ilə qarşılıqlı münasibəti uşaqlar üçün bir örnək, bir ölçü vahidi olmalıdır. Atana uşaqlara müraciət edərkən xoş, mehriban, əzizləyici sözlərdən istifadə etməlidirlər. Ailədə qarşılıqlı hörmət mövcuddursa, təbii ki, uşaqlarda da həm valideynlərinə, həm də ətrafındakı insanlara qarşı xoş münasibət formalaşacaq. Valideynlər arasında emosional münasibət nə qədər güclü olarsa və bir-birinin ehtiyaclarına nə qədər diqqət və həssaslıqla yanaşarlarsa bu, artıq onlardan asılı olmadan belə uşaqların hər bir ehtiyacını birlikdə ödəmə, hər bir məsuliyyətini birlikdə daşıma, övladlarını yaxşı və pisinli birlikdə ödəyib, paylaşmaqda onlara kömək

edəcəkdir. Uşaq ən çox ana ilə ünsiyyətdə olduğu üçün onun rəftarlarının və məsləhətlərinin daha çox əhəmiyyəti vardır. Deməli, cəmiyyətdə mədəniyyətin böyük hissəsi ana

əməyinin məsuludur. Bir sözlə, ana uşaq üzərindəki nüfuzu ilə onun formalaşmasında böyük rol oynayır. Məhz özünəinamılığın əsası ailədə qoyulur və uşaq dövründən formalaşmağa başlayır.

Özünəinamın formalaşmasında, xüsusilə uşaq dövrünün ilk 3-4 yaş arasında ana-atanın uşağa təsiri, uşağı necə yetişdirməsi, uşağın

özü haqqında fikirlərinin yaranması da son dərəcə önəmlidir. Daha sonra dostları və sosial əhatəsində aldığı reaksiyalar da əhəmiyyətli rol oynayır. Uşaq ailəsindən və əhatəsindən aldığı reaksiyaların nəticəsində özünə qarşı müsbət və ya mənfi fikirlər yaranır. Uşaqlar bəzən dostları və sosial əhatəsi tərəfindən müəyyən haqsızlıqlara məruz qalırlar. Bu cür rəftarla qarşılaşdığı zaman uşağın verəcəyi reaksiya uşağın daha öncə ailəsi tərəfindən aşılana güvən duyğusunu yetəri qədər olub-olmaması ilə bağlıdır. Yəni ki, uşaq öz ailəsində yetəri qədər sevilir və qiymətləndirilirsə ətrafdan gələn mənfi təsirlərdən çox da təsirlənməyəcək, təsirlənsə belə qısa müddətdə öhdəsindən gələcəkdir. Amma sevilirdiyini hiss etməyən, gözlədiyi yaxınlığı və münasibəti görməyən, onu başqa uşaqlarla müqayisə edən bir ailədə olan uşaq daim özünü dəyərsiz hiss edir. Təbii ki, belə uşaqlar daim ailəsində, sosial əhatəsində, məktəbində hər zaman müxtəlif problemlərə səbəb olur. Özlərini hər zaman ətrafındakı insanlardan daha gücsüz və zəif hiss edirlər ki, buda onlarda iradənin, özünə inamın yox olmasına gətirib çıxarır. Bu vəziyyət daha çox məktəbdə uşağın həyatının digər istiqamətlərinə təsir edir. Nöqsanların ən başında ailə təzyiqinin təsiri durur. "Sən edə bilmərsən!" "Qətiyyəni onu etmə, sən çox çətinlik çəkərsən!", "Bu işi sən bacarmarsan!"... Bu təz cümlələr ilə qarşı-qarşıya qalan uşaq özgüvən çatışmazlığı üzündən uğur-

lu olduğu işlərdə belə irəli gedə bilməmişdir. İllər sonra o, geriye baxanda kaş kimsəyə qulaq asmasaydım, bu işimi davam etdirseydim, ya da bu işi görsəydim deyə peşmanlıqlara qapılır. Buna mane olmaq və bu peşmanlıqları yaşamamaq üçün ilk növbədə ailədə uşaqların düzgün formalaşdırılmasına çalışmaq lazımdır və bununlada uşaqlarımızın xəyalında olan hədəflərə nail olmalarına köməklik etmiş ola bilər.

Uşağın özünü yaxşı hiss etməsi, işində müvəffəqiyyətli olması, öz həyatından razı qalması üçün özünəinama daim ehtiyacı olur. Belə uşaqlar cəmiyyətə asanlıqla adaptasiya olur və daim işlərdə irəli gedirlər.

Ailədə uşaqlar məhəbbətlə idarə edilməlidir. Ən mühüm məsələ odur ki, uşaqlara böyük ehtiramla yanaşmaq və onlarla kobud rəftardan çəkinmək lazımdır. Bir Çin atalar sözüdə deyilir: "Övladınz ovcunuzda tutduğunuz quş kimidir, bərk sıxsanız ölə bilər, boş buraxsanız uçub gedər". Övladlarımızla dost olmalı, onlara bir şəxsiyyət kimi yanaşmalı, problemlərin həllində onların da fikirlərini soruşmalı, onlara dəyərli olduqlarını hiss etdirməli, ailədə məsuliyyətli tapşırıqlar verilməli, uşaqların ailədə önəmli olduğunu hiss etdirməli, onların ailədə və cəmiyyətdə özgüvənli olmalarına köməklik etməli, vətəninə, xalqına sadıq və dəyərli bir övlad kimi tərbiyə etməliyik.

Nəzakət Yusifova
Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

ALİ MƏKTƏB MÜƏLLİMİNİN FUNKSIYALARI VƏ ONA VERİLƏN TƏLƏBLƏR

Ali məktəb müəllimi daim pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan və xüsusi hazırlıq keçən şəxsdir. Bu cür yüksək keyfiyyətə malik olan ali məktəb müəllimi öz peşə fəaliyyətinin məsuliyyətini başa düşür və pedaqoji qaydalara uyğun olaraq hərəkət etməyi bacarır. Ümumiyyətlə götürdükdə isə, müəllimlik nə qədər şərəfli bir peşədirsə, bir o qədər də çətin bir peşədir.

Pedaqoji funksiya dedikdə, müəllimin öz peşə biliklərini və bacarıqlarını ali məktəbdə tətbiq etmək bacarıqlarına malik olması kimi başa düşülür. Təbii ki, ali məktəb müəlliminin pedaqoji fəaliyyətinin əsasını tələbələrə təlim və tərbiyənin, təhsilin inkişaf etdirilməsi, formalaşması təşkil edir. İstər təlim və tərbiyənin, istərsə də təhsilin inkişaf etdirilməsində müəllim çox mühüm işlər görür. Lakin bütün bu işlərin kökünə nəzər yetirdikdə görürük ki, müəllimin əsas funksiyası təlim və tərbiyə, təhsil, inkişaf və formalaşma proseslərini idarə etməkdən ibarətdir. Ali məktəb müəllimi özünün qeyd etdiyimiz bu funksiyalarını nə qədər köklü şəkildə bilərsə, başa düşərsə, bir o qədər də öz tələbələrinə müstəqillik, sərbəstlik, təşəbbüskarlıq vermiş olar.

Müəllimin funksiyalarından biri informasiya vermə funksiyasıdır. Adından da göründüyü kimi, müəllim tələbələr üçün əsas informasiya mənbəyidir. Tədris prosesində müəllimin nəzarət etmə, qiymətləndirmə, düzəliş etmə (korreksiya) funksiyaları birləşir. Belə ki, nəzarəti həyata keçirməklə bilikləri qiymətləndirən zaman müəllim yalnız tələbələrə nailiyyətlərini deyil, eyni zamanda onların uğursuzluqlarının da səbəbini aydınlaşdırır. Toplanmış məlumatlar prosesə düzəliş etməyə və daha səmərəli üsullardan istifadə etməyə imkan yaradır.

Ali məktəb müəllimi istənilən pedaqoji layihənin son mərhələsində analitik funksiyasını yerinə yetirir. O, yekunlaşmış layihəni təhlil edərək onun səmərəliliyini müəyyənləşdirir, əldə edilən göstəricinin nəzərdə tutulduğundan az olması müqabilində, geriləyi doğuran səbəbləri aradan qaldırmağa çalışır. Müəllim tədris prosesində bir sıra funksiyaları yerinə yetirdiyinə görə onun fəaliyyətinə bir çox ixtisasların-aktyorluq, rejissorluq, tədqiqatçılıq, seçim (seleksioner) ixtisaslarının komponentləri də daxil olur.

Ali məktəb müəlliminin yerinə yetirdiyi funksiyalar onun qarşısında bir sıra tələblər qoyur. Bu tələblərin də ən başlıcası onun yüksək şəxsi keyfiyyətlərə məxsus olmasını göstərən pedaqoji qabiliyyətlərə malik olmasıdır.

Ali məktəb müəlliminin bu pedaqoji qabiliyyətləri onun tələbələrə işləməkdə həvəsli olmasında, onlara məhəbbətinin olmasında, tələbələrə ünsiyyət saxlamaqdan ləzzət almasında özünü göstərir. Bu baxımdan ali məktəb müəllimlərinin məxsus oldu-

ğu pedaqoji qabiliyyətlər aşağıdakı qruplara ayrılır:

1) Ali məktəb müəlliminin təşkilatçılıq qabiliyyətləri. 2) Ali məktəb müəlliminin didaktik qabiliyyətləri. 3) Ali məktəb müəlliminin perspektiv qabiliyyətləri. 4) Ali məktəb müəlliminin kommunikativ qabiliyyətləri. 5) Ali məktəb müəlliminin tələqnedici, yəni suqvestiv qabiliyyətləri. 6) Ali məktəb müəlliminin təşkilatçılıq qabiliyyəti. 7) Ali məktəb müəlliminin elmi-idraki qabiliyyəti.

Lakin qeyd etmək lazımdır ki, ali məktəb müəlliminin praktiki olaraq fəaliyyət göstərməsi üçün bu qabiliyyətlərin hamısının olması heç də vacib deyil. Son illərdə aparılan tədqiqatların nəticəsi göstərmisdir ki, bu qabiliyyətlər öz növbəsində "aparıcı" və "köməkçi" qabiliyyətlərə bölünür. Belə ki, ali məktəb müəlliminin təşkilatçılıq və didaktik qabiliyyətləri "aparıcı" qabiliyyətlərə, digərləri isə köməkçi qabiliyyətlərə şamil edilir. Əməksevərlik, intizamlı olmaq, qarşıya qoyulmuş məqsədə nail olmaq bacarığı, işinə məsuliyyətlə yanaşmaq, qətiyyətli, əzmkar və müəssəlki olmaq, daima öz peşə səviyyəsinə yüksəltmək cəhdi, ən başlıcası isə humanizim və s. ali təhsil müəlliminin peşə keyfiyyətlərinə daxil olan cəhətlərdir.

Ali məktəb müəllimi bütün bu keyfiyyətlərlə yanaşı, fəal və yaradıcı, inadlı və qətiyyətli, ədalətli, dözümlü, özünü ələ ala bilmək kimi keyfiyyətlərə də malik olmalıdır. Ali

məktəb müəlliminin əxlaqi nüfuzunu möhkəmləndirən ən mühüm keyfiyyət onun obyektiv olmaq bacarığına malik olmasıdır. Ali məktəb müəllimi ilk növbədə özünə qarşı tələbkər olmalıdır. Müəllimin qərəzli, subyektiv olması onun nüfuzuna ciddi xələf yetirə

bilər. Ali məktəb müəlliminin şəxsi keyfiyyətləri ilə peşə keyfiyyətləri arasında təzad olmamalıdır, bu keyfiyyətlər vəhdət təşkil etməlidir. Müəllim tədris elədiyi fənni mükəmməl bilməsi, onun pedaqoji-psixoloji hazırlığı, mədəni səviyyəsi, pedaqoji ustalığı, təşkilatçılıq bacarığı, natiqlik məharəti, auditoriyanı ələ almaq bacarığı və s. kimi keyfiyyətlər ali məktəb müəlliminin peşə keyfiyyətlərinə xas olan əlamətlərdir.

Müxtəlif funksiyaların yerinə yetirilməsi ali məktəb müəlliminin funksiyalarının əsasını təşkil edir. Belə ki, bu funksiyalar təşkilədi, tərbiyəedici və tədqiqatçılıq funksiyalarından ibarətdir. Qeyd etdiyimiz bu funksiyalar bir-biri ilə sıx surətdə bağlıdır və bunlar bir-birlərini tamamlayırlar. Elmi tədqiqatçılıq və pedaqoji funksiya ali məktəb müəllimi üçün daha spesifikdir. Ali məktəb müəllimini daxilən zənginləşdirən tədqiqatçılıq fəaliyyəti onun yaradıcılıq qabiliyyətini inkişaf etdirməklə bərabər, həm də elmi səviyyəsinə də yüksəldir. Ali məktəb müəlliminin pedaqoji fəaliyyətin məqsədlərini daha dərindən başa düşməsinə şərait yaradan elmi-tədqiqatçılıq fəaliyyəti, eyni zamanda, təlim məlumatlarının daha dərindən ümumiləşdirməsinə və daha məntiqli şəkildə sistemləşdirməsinə, əsas ideya və nəticələri aydın şəkildə ümumiləşdirməsinə köməklik edir.

Abdulla Mustafayev
"Ümumi tarix"
kafedrasının dosenti

İl ərzində Muxtar Respublikada aparılmış tədqiqatların nəticələrinə görə demək olar ki, bu ərazi böyük alternativ enerji potensialına malikdir. Muxtar respublikada perspektiv əhəmiyyətə malik olan ekoloji cəhətdən saf enerji olan günəş və su axımı enerjisindən istifadə

kafedrasında yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması üçün hər cür şərait yaradılmışdır. Kafedrada bugünün tələblərinə cavab verən müxtəlif fənn laboratoriyaları tələbələrə ixtiyarına verilmişdir. 2020-ci ildə fakültənin ərazisində gücü 13.3 kVt olan günəş və külək enerji qurğuları quraşdırıl-

ELEKTROENERGETİKA İXTİSASINDA MÜASİR MƏRHƏLƏDƏ KADR HAZIRLIĞI

edilərək qurulan Elektrik Stansiyaları böyük əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycanı il ərzində 1m² yer səthinə düşən günəş enerjisinin miqdarı 1500-2000kVt.saat təşkil edir. Respublika ərazisində günəşli saatların illik miqdarı 1800-2900 saat (2400-3200) arasında dəyişir. Günəşli saatların ən yüksək miqdarı Naxçıvan MR-də, Arazboyu düzənliklərdə müşahidə edilir. Bu ərazilərdə günəşli saatların miqdarı 2900 saat/il-dir.

Naxçıvan MR ərazisində günəş radiasiyasının illik miqdarı başqa ərazilərə nisbətən daha yüksəkdir. Burada düzənliklərdən dağlara doğru ümumi günəş radiasiyasının illik miqdarı 192 Vt/m²-dək artır. Bu səbəbdən regionda Günəş Elektrik Stansiyalarının qurulması məqsədəuyğundur.

2015-ci ildə Babək rayonunun Xal-xal kəndi yaxınlığında tikilmiş

Naxçıvan Günəş Elektrik Stansiyası ilk olaraq 20 meqavat güclə istismara verilib. 2020 -ci ildə Kəngərli rayonunun Qabil kəndində gücü 3MvT olan yeni GES istifadəyə verildi. Bu ilin iyun ayında Naxçıvan Muxtar Respublikasının Culfa rayonunda yeni Külək-Günəş Hibrid Elektrik Stansiyası istifadəyə verilib.

Hal-hazırda MR-nın enerji istehsalının təxminən 60-65 %-i Alternativ enerji mənbələri hesabına əldə edilir ki, bunun da təxminən 15%-i GES-də istehsal olunur.

Bütün bu göstəriciləri nəzərə alaraq demək olar ki, bu işlərin müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilməsi üçün Muxtar Respublikada yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması mühüm məsələlərdən biridir. Bunun üçün Naxçıvan Dövlət Universitetinin Memarlıq və Mühəndislik fakültəsinin nəzdində olan Elektroenergetika Mühəndisliyi

müəllim kadrlarının hazırlanması üçün hər cür şərait yaradılmışdır. Kafedrada bugünün tələblərinə cavab verən müxtəlif fənn laboratoriyaları tələbələrə ixtiyarına verilmişdir. 2020-ci ildə fakültənin ərazisində gücü 13.3 kVt olan günəş və külək enerji qurğuları quraşdırıl-

mışdır. Bu qurğuların quraşdırılmasında Naxçıvan Muxtar Respublikasının Energetika Xidmətinin əməkdaşları ilə yanaşı tələbələrə yaxından iştirak etmişdir.

Tələbələrə bu qurğuların quruluşu, iş prinsipi ilə əyani şəkildə yaxından tanış olmaq və bu da onların yeni texnologiyalar haqqında geniş biliklərə yiyələnməsinə imkan yaradır. Kafedramız Naxçıvan Muxtar Respublikasının Energetika Xidməti ilə sıx əməkdaşlıq çərçivəsində çalışır. Energetika xidmətindən dəvət olunmuş yüksək ixtisaslı mütəxəssislər bəzi fənnlərin tədris olunmasında yaxından iştirak edirlər. Tələbələrə hər il Energetika xidmətində istehsalat təcrübəsində olurlar. Bu da onların Universitetdə aldıkları nəzəri biliklərin praktikada tətbiq olunmasında mühüm rol oynayır. 2020-ci ildə Energetika Xidmətinin təşəbbüsü ilə tələbələr-

rimizdən 7 nəfəri Almaniyanın Vismar şəhərində Pure Energy Development S.A.R.L şirkətinin keçirdiyi günəş panellərinin istehsalı prosesi və digər alternativ enerji texnologiyalarının tətbiqi sahəsinə həsr olunan təlimdə iştirak etmişdir. Bu da onların dünya görüşündə və gələcək iş həyatında əsl peşəkar kadr kimi formalaşmasında böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu gün Energetika Mühəndisliyi ixtisasını bitirmiş tələbələrə bir çoxu Muxtar Respublikanın Energetika sahəsində müxtəlif sahələrdə yüksək səviyyəli kadr kimi fəaliyyət göstərirlər. Bütün bunları nəzərə alaraq demək olar ki, kafedramızda tədris prosesi müasir tələblərə cavab verən formada qurulmuşdur, bu isə energetika ixtisasında təhsil alan tələbələrə yüksək ixtisaslı kadr kimi yetişməsinə mühüm rol oynayır.

Şamsəddin Kazimov
"Elektroenergetika mühəndisliyi"
kafedrasının müdiri,
fizika-riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Sevinc Novruzova
baş müəllim

POSTMÜHARİBƏ DÖVRÜNDƏ İNSAN HÜQUQLARI

Dünyanın əsrəfi sayılan insan hüquqları, xoşbəxt yaşamaq üçün yaradılıb. Lakin dünyada baş verən müharibələr, qırğımlar, talanlar yaradılmışların ən alisi olan insanın bir çox hüquqlarını pozur. Məhz bu səbəbdən də İkinci Dünya müharibəsində törədilən vəhşiliklərə cavab olaraq 1948-ci ildə insanların hüquqlarını beynəlxalq səviyyədə qorumaq üçün Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi qəbul edildi.

30 maddədən ibarət olan Bəyannamədə bütün insanlar qanun qarşısında bərabərliyi və heç bir fərq qoyulmadan qanun tərəfindən bərabər müdafiə olunmaq hüququna malik olmaları, heç kimsənin işgəncələrə və yaxud ağır, qeyri-insani və ya onun ləyaqətini alçaldan rəftara və cəzaya məruz qalması, eyni zamanda hər

künlərin sayı isə milyonu keçdi. Ağır işgəncələrə, insanların şərəf və ləyaqətini alçaldan qeyri-insani davranışlara, ağıla belə, gələ bilməyəcək zülmə, təhqirlərə məruz qalanlar arasında isə yaşlılar və qadınlar olmaqla, körpə uşaqlar da var idi. Bütün bunlar dünyanın gözü qarşısında baş vermişdi.

Hər il 10 dekabr dünyada Ümumdünya İnsan Hüquqları Günü kimi qeyd olunduğu halda, bizlər Qarabağda hüquqları amansızlıqla pozulan soydaşlarımızı yad edərək əzab çəkirdik. Düz 30 il səbrlə bu vəhşiliyə hüquqi qiymət verilməsini gözlədik. Nəhayət, tariximizə "azadlıq payızı" kimi həkk olan 2020-ci ilin sentyabrında müzəffər Azərbaycan Ordusu xalqımızın pozulmuş hüquqlarını müdafiə etmək üçün silaha sarıldı. İş-

diqətdə saxlanılaraq dövlət tərəfindən tibbi müalicə ilə yanaşı, psixoloji, psixoterapevtik müdaxilə edilir.

Tolerant bir ölkə kimi dünyada tanınan Azərbaycan dövləti öz xalqının pozulmuş hüquqlarının bərpası üçün müharibə yolunu seçsə də, müharibə vaxtı düşməndən fərqli olaraq heç bir qeyri-insani davranışlara yol vermədi. Lakin düşmən "Müharibə qurbanlarının müdafiəsi haqqında" 1949-cu il Cenevrə Konvensiyalarında təsbit olunmuş, münaqişə tərəflərinin hərbi əməliyyatları zamanı legitim və qeyri-legitim hədəfləri fərqləndirməsini və heç bir halda mülki şəxsləri və obyektləri hədəfə almamasını nəzərdə tutan "fərqləndirmə prinsipini" (principle of distinction) kobud şəkildə pozaraq, Azərbaycana məxsus mülki obyektləri və şəxsləri qadağan olunmuş silahlardan istifadə edərək hədəflərə hədəfə aldı. Hətta, müharibə bitdikdən sonra da düşmən qanunları pozmaq adətindən əl çəkmədi. Ermənistan tərəfinin mina yerləri ilə bağlı məlumatı Azərbaycana verməkdən imtina etməsi də beynəlxalq humanitar hüququn ciddi şəkildə pozulmasıdır. 10 noyabr 2020-ci il tarixdə Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya liderləri tərəfindən Ermənistan və Azərbaycan arasındakı bütün hərbi əməliyyatlara son qoyulduğunu elan edən üçtərəfli Bəyənət imzalandığı vaxtdan bu gündə qədər işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə mina partlaması nəticəsində aralarında 14 nəfəri mülki şəxs olmaqla, 20 nəfər Azərbaycan vətəndaşı həlak olub, 85 vətəndaşımız, o cümlədən 16-sı mülki şəxs olmaqla, ağır yaralanıb. Minaların yerləşdirilməsi və minalı ərazilərin xaritasını təqdim etməmək etnik təmizləməyə məruz qalmış yüz minlərlə azərbaycanlının öz torpaqlarına qayıtmasına mane olaraq regionda sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlığın reallaşdırılmasına başlıca əngəl olmaqdır. Bütün əngəlləri aşan Azərbaycan bu maneəni də zərərsizləşdirərək yaxın gələcəkdə təhlükəsizliyi təmin edəcək. Hər zaman insan hüquqlarına saygı ilə yanaşan Azərbaycanda bundan sonra daim firavanlıq hökm sürəcək.

İlahə Allahverdiyeva
Jurnalistika ixtisası üzrə
III kurs tələbəsi

bir insan yaşamaq, azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququna malik olması, hər bir insan, irqi, dərisinin rəngi, cinsi, dili, dini, siyasi və digər əqidələri, milli və sosial mənsubiyyəti, əmlak vəziyyəti, anadangəlmə mənsubiyyəti və digər vəziyyətlərinə görə heç bir fərq qoyulmadan bütün hüquqlara və azadlıqlara malik olmaları haqqında müddəalar yer almaqdadır. Lakin çox təəssüf ki, beynəlxalq hüquq çərçivəsində insan hüquqlarının müdafiəsi barəsində qanunlar olsa da, insan hüquqları pozulmağa davam edir.

XX əsrdə Azərbaycanda elan olunmuş I Qarabağ müharibəsində 20 min azərbaycanlının yaşamaq hüququ əlindən alınaraq öldürüldü, 5 min nəfərin sağlamlıq hüququ pozuldu, 100 min nəfər yaralandı. Mülkiyyət hüququ və mənzil toxunulmazlıq hüququ pozularaq öz yurd-yuvasından didərgin düşmüş qaçqın və köç-

ğal altında olan torpaqlarımız azad edilərək öz ata-baba yurdundan qovulan soydaşlarımızın mülkiyyət və mənzil hüquqları bərpa edildi. Dövlətimiz tərəfindən işğaldan azad olunan torpaqlarda aparılan quruculuq işləri nəticəsində artıq bu torpaqların əsl sahibləri öz doğma elinə qayıdacaq. II Qarabağ müharibəsində Vətəninin pozulmuş hüquqlarını müdafiyyə qalxanlar arasında minlərlə igidimizi də itirdik. Onlar başqalarını yəşətməyə üçün şəhidlik zirvəsinə ucaldılar. Dövlətimiz canlarını bu torpağa qurban verən şəhidlərin ailələrini və sağlamlıqlarını itirən qazilərini də daim diqqətdə saxlayır. Bu kateqoriyaya aid olan insanlara müəyyən imtiyazların verilməsi və qayğı ilə əhatə olunması üçün ölkə başçısı tərəfindən bir sıra fərman və sərəncamlar imzalanıb. Müharibədə psixoloji cəhətdən travma alan insanların sağlamlığı da

Gələcək dedikdə ilkin olaraq ağıla xüsusi texnikalarla bəzənmiş və daha yaxşı bir həyat gəlir. Çünki zamanın dayanmadan axıb getməyi və insanların daha yaxşısı üçün çalışması bunun inkişafa gedən yol olduğunu düşündürür. Keçmiş üçün darıxmaq və

qayğı tələb edir. Bu qayğının yoxluğu bəlkə də uşaq hiss etməyəcək, amma böyümə ərafəsində mütləq surətdə bu əskiklik ortaya çıxacaq və mənfə təsirləri görünəcək. Tam yetkinlik zamanına gələndə, ailə həyatı qurduqda o da eyni şəkildə övlad böyüdəcək və bu proses zəncirvari davam

UŞAQLAR BİZİM GƏLƏCƏYİMİZDİR

onun xəyalını quraraq yaşamaq bəlkə də xətə sayıla bilər. Çünki nə qədər darıxsaq da, heç bir zaman keçmiş gələcəkdən yaxşı ola bilməz. Gələcək istər məcazi, istərsə də həqiqi mənada bizim əlimizdədir. Bəs bizlər bu gələcəyə doğru şəkildə sahib çıxma bilirikmi?

edib daha da pis hal alacaq. Buna görə də valideynlərin üzərinə həddindən artıq böyük bir vəzifə düşür. Valideynin vəzifəsi övladını qida ilə təminat etmək, onu oxutmaq, böyütmək deyil. Sadələdiyimiz hər bir valideynin bir az sərt səslənsə belə borcudur, desək yanlışdır. Təəssüf ki, övladını yaxşı bir

Keçmişə dəyişmək mümkün deyil, amma gələcəyə təsir etmək bizim iradəmizdə olan bir şeydir. Gələcəyə təsir etmək istəsək bu zaman uşaqlara üz tutmalı olarıq. Belə ki, bələcələrimizə etdiyimiz hər bir rəftar gələcək üçün əkilmiş bir toxumdur. Bunu açıqlamaq lazım gəlsə sadə şəkildə deyə bilərik ki, yaxşı rəftar edilib düzgün yetişdirilmiş bir uşaq böyüyüb cəmiyyət üçün faydalı bir fərd olacaq. Amma uşaq yaşlarından pis rəftar görüb, yanlış tərbiyə üsulu ilə yetişdirilmiş bir uşaq isə gələcəkdə faydasız, hətta zərərli fərd olaraq formalaşacaq. Əlbəttə, bu, uşağın günahı deyil. Adətən, "uşaqlar bizim gələcəyimizdir" deyirik, çünki onlar bizdən görüb, götürüb, öyrənib tətbiq edəcəklər. Bu səbəbdən uşaqlar xüsusi

insan olaraq böyütmək, cəmiyyət üçün əsl şəxsiyyət yetişdirmək hər valideynin bacara bildiyi bir şeydir. Əlbəttə, bu işdə sadəcə valideynləri günahkar saymaq düzgün olmaz. Bəzən ətraf mühit, cəmiyyətdəki cybəcərliklər uşağın tərbiyəsinə mənfə təsir göstərir. Buna görə də valideynlər hər zaman diqqətli olmalıdırlar. Çünki sağlam uşaq, yəni vicdanlı, şərafətli, ağıllı, intellektli, zehni və mədəni olaraq güclü uşaq sağlam gələcək deməkdir. Buna görə də uşaqlarımıza sahib çıxıb onları daha yaxşı böyütməli, düzgün tərbiyə etməliyik. Çünki uşaqlar bizim gələcəyimizdir.

Lamiyə Umudlu
Jurnalistika ixtisası üzrə
III kurs tələbəsi

ratları öz toruna salır və beləliklə asan yoldan ov etmiş, qida qazanmış olur. "Tənbəllər daha yaxşı ideyalara sahibdir" sözü heyvanlar aləmində belə öz yerini tapır. Hörmüçəklər insanlarla sülh şəraitində yaşayır. Çünki çox insanlar onlardan, onlar da insanlardan qorxur. Və hər 2 tə-

erkəyini dünyaya bala gətirə bilmək üçün yeməyidir. Öz erkəyini yeyən hörmüçək növləri arasında ən çox bilinən və ən təhlükəli olan qara duldur. Hörmüçəklərin qidası ilə bağlı olan bir hadisə var. Həyat evində yaşayan insanların rast gələ biləcəyi bu hadisə belədir: Küləkli havalardan sonra həyatəndikdə bir-birinə yaxın olan ağacların aralarında bir neçə hörmüçək toru olur. Əlbəttə, bu öz-özlüyündən yaxud da bilmədən edilən bir şey deyil. Belə ki, hörmüçəklər küləyə qarşı müqavimət göstərə bilməyəcək həşəratlar olduğunu bilir və bundan belə istifadə edir. Külək əsrəkən ağac aralarına tor atır, küləyin vasitəsilə gələn həşə-

rəfdə bəzi hallarda istəmədən yaxud da istəyərkədən bir-birinə xəsarət yetirir. Hörmüçək sancması insan orqanizmi üçün ən qorxulu və təhlükəli hadisələrə dən biridir. Heç bir zaman hörmüçək sancmasıdan sonra nə divara dırmana nə tor ata bilən nədə ki insan üstü güclərə sahib ola bilməzsiniz. Yəni Marvel oxucusu yaxud da hörmüçək adam filmlərini izləmisinizsə bunlardan nümunə götürüb özünü hörmüçəyə dişlətməyə çalışıb zəhərlənməyiniz. Özünü belə bir təhlükəyə atıb həyatınızdan belə ola bilərsiniz.

Zəfər Abdullayev
Jurnalistika ixtisası
üzrə III kurs tələbəsi

TƏBİƏTİN MEMARLARI (HÖRÜMÇƏKLƏR)

Təbiətin memarları dedikdə ağıla bir çox canlılar gəlir. Məsələn arılar, qarışqalar və s. Amma bu gün biz hörmüçəklər haqqında danışacağıq. Hörmüçəklər haqqında araşdırma apararaq əgər görürük ki, dünyadakı ən çox növə sahib canlılardan başda gəlir hörmüçəklər. Belə ki hardasa hər gün yeni bir hörmüçək növü kəşf olunur. Bunlardan bəziləri ciddi xəsarət yetirə biləcək güclü zəhərə malik olur və hətta öldürə də bilər. Amma bəzi heyvanların orqanizminin insanlara nisbətən daha güclü olduğu məlumdur. Amma bu hal bəzi hörmüçəklər üçün keçərlidir. Belə ki, bir şiri hətta fili belə öldürə biləcək zəhərə sahib hörmüçəklər də vardır. Bir

"Araknofobi". Araknofobiya sahib insanlar hörmüçək gördükdə soyuq tərlər tökərək hörmüçək olan məkanı tez bir zamanda tərk etməyə çalışır. Araknofobi zoofobiyə yəni heyvanlardan qorxma qorxusunun bir tərzidir. Araknofobiya sahib insan bəzi hallarda məntiqsiz və düz olmayan reaksiyalar verir. Bu hallarda o özünü və ətrafına xəsarət yetirə bilər.

Hörmüçəklər təbiət aləminin ən qorxulan varlıqlarından biridir. Bəzi heyvanların orqanizminin insanlara nisbətən daha güclü olduğu məlumdur. Amma bu hal bəzi hörmüçəklər üçün keçərlidir. Belə ki, bir şiri hətta fili belə öldürə biləcək zəhərə sahib hörmüçəklər də vardır. Bir

çox quşlar həşəratlarla qidalanırlar və bura bəzən hörmüçəklər də daxildir. Eynilə kərtənkələlər də həşərat və digər fərqli canlılarla qidalanırlar. Amma bu 2 canlı da məğlub edib öz süfrəsinə yemək qorxusu olan canlı hörmüçəkdir. Bu ifadə bəlkə də absurd səslənə bilər, amma balaca quş və kərtənkələ ilə qidalanan hörmüçək növləri heç də deyil. Bunlardan biri isə adı ilə məşhur olan tarantula dır. Tarantula bilinən ən böyük hörmüçək növüdür. Qida olaraq quş və kərtənkələ seçimi etməyən amma zəhəri ilə tarantuladan heç də geridə qalmayan bir hörmüçək də vardır. Ona "black widow" yəni öz dilimizdə desək "qara dul" deyilir buna səbəb isə rənginin qara olması və öz

çox olur, heyvanlar kökəlik.

Payızda durnalar, qaranquşlar qatarlaşıb köç edir bu eldən. Təkə quşlar deyil, eyni zamanda payız fəslində köçəri həyatı yaşayan xalqlar da daha isti obalara köç edirlər. Payız fəslinə həm də "güz" deyirlər. Payızda otlaqlarda cücərən otlara "güzətk", bu fəslində qoxulan qoyunun yununa isə "güzəm" deyirlər. Ən çox haqqında şeirlər, mahnılar qoşulan 2 fəsil var: yaz, yəni ilk bahar, bir də payız, yəni son bahar. Payız fəslinə aid çox gözəl, ruh ox-

şayan şeirlər vardır.

Xoş gəlmisən payızım,
Sevimli fəslim mənim.
Ruhum ilə bərabər
Bax, sevinir bədənim.
Xoş gəlmisən payızım,
Bu xəzan ürəyimə.
Bilmirəm neçə dəfə
Gələcəksən ömrümə.
Neçə dəfə islanar,
Yağışında tellərim,
Neçə dəfə toxunar
Xəzanına əllərim?
Xoş gəlmisən payızım,
Sarışın fəslim mənim.
Tanrı yağışla yerə
Qoy göndərsin kərəmin...

Artıq payız öz gəlişini biza bildirir; havaların soyuması, yarpaqların tökülmesi, günün qısalıb, gecənin uzanması ilə. Naxçıvan şəhəri də artıq payız fəslini yaşayır. Havada payızın ətrini duymaq olur. Hava şəraiti artıq dəyişib, isti yay günləri gedib, yerini soyuq, yağışlı payız günləri alıb. Səhərləri və axşamları daha soyuq olur hava. Belə havalarda isə payızın gözəlliklərini seyr etmək ruha daha çox zövq verir.

Püstə Əhmədova
Jurnalistika ixtisası üzrə II kurs tələbəsi

Ağacın yaylıq ayaqlar altıda,
Yeriyyə bilmirəm çığırtsından.
Çılpaq ağacların əlləri göyde,
Yarpağın son dua pıçılıtsından.
Yenə gəlib çatdı payız axşamı,
Yenə bu könlüme küləklər əsir.
Axşam süfrəsində boş qalib bir yer,
Kölgələr dolayır, kölgələrdə sirr...

Hər fəslin öz gözəlliyi və mənası var.

Yazda təbiət oyanır, yayda aləm yaşıl don geyinir, payızda yarpaqlar saralır, tökülür, narınların yağışlar yağır, qışda isə hər yer ağappaq rəngə bürünür. Fikrimcə, fəsilərin ən gözəli payızdır. Payız fəslinə el arasında "qızıl payız" da deyirlər. Payız ruha sakitlik, duyğularımıza isə inanılmaz zövq verir. Qızıl payız təbiətin bir möcüzəsidir. Payız qış fəslinin xəbərcisidir. Bu fəsilə havalar yavaş-yavaş soyuyaraq qışa hazırlıq üçün insanları xəbərdar edir. Ağaclar yamyayıl gözəlliklərini itirərək yarpaqlarını tökməyə, bitkilər saralmağa, heyvanlar qışa hazırlaşmağa başlayırlar.

Yarpaqların saralması, sarı, qırmızı, narıncı rəng alması çox gözəl bir ahəngdir. Hələ sakit yağışda şəhərdə gəzməyin gözəlliyi daha başqa olur. Və ya yağış yağanda evdə oturub yağışı seyr etmək də gözəldir. Payızı duymaq, onu hiss etmək, onunla iç-içə yaşamaq insana bir başqa zövq verir. Xalq arasında uzun

PAYIZIM...

illərin müşahidələri əsasında formalaşan qeyri-rəsmi təqvimə görə, sentyabrın 23-də payız fəslə başlayır. Həmin gündə həm də payız gecəgündüz bərabərliyi yaşanır və sutka yarı-yarıya bölünür.

23 sentyabrın sonra Günəş cənub yarım kürəsinə doğru hərəkət edir. Şimal hissədə gecələr uzanmağa, gündüzlər isə qısalmağa başladığı halda cənubda bunun əksi olur. 21 dekabr qədər davam edən payız fəslə yay ilə qış arasında keçid mərhələsidir. Payız fəslində ayaqlar altında yarpaqların xışiltısını duymaq, xəyallara dalmaq, yenicə yağmış yağışın altında islanmaq insana sanki yenidən doğulmuş hissi verir. Məncə, insan elə ən xoş duyğularını da payız fəslində yaşayır. Payız qucağında bizə bağlamların bəhrəsini, buz bulaqların sərinliyini, dağların əzəmət və vüqarını, ana təbiətin gözəlliyini gətirir.

Bəşər övladları tərəfindən hər zaman payız fəslə yüksək tutulub, bunun da səbəbi payızın hüzur, xoşbəxtlik, sakitlik fəslə olmasıdır. Payız fəslə bolluq fəslidir. Həmçinin payız toylar fəslidir. Çünki bu fəsilə təsərrüfat işləri azalır, məhsul yığımlı başa çatır, asudə vaxt

Torpaq! hər kəsdən çox əsgər üçün əmanətdir. Yağış kimi yağdırılan mərmilərin saçdığı ölüm qorxusu ilə əsgərin torpağa sarılması, bütün üzvləri ilə ona gömülməsi torpağı ona yeganə dost, qardaş və ana edir. O isə öz hiçqırığını əbədi olaraq torpağın lal sükutuna boşaldaraq vurulduğu yerdə yuxuya gedir.

Ah torpaq, torpaq, torpaq! Canımızdan can qoparıb əmanətinə sahib çıxan, xəyalımızdakı sevgilini qoynunda əzizləyərək yatıran və haqq üçün dirildən torpaq. Ölüm haqqıdır, ona hər kəs qovuşar amma, hər kəs haqq üçün dirilməz. Ey şəhid qardaşlarım, siz varsınız...siz sağsınız, siz gedər-gəlməzin çərxin döndərən, öz qanınızla yandırdığımız çirəyə hələ də işiq olmaqda davam edənsiz...Sizsiz, indi göylərdə günəş olub haqq saçıran, sizsiz, bəyaz buludlara bürünən günahsızlaşan, saflaşan...Rahat uyuyan, sakit uyuyan, səssiz uyuyan. Ovuc-ovuc torpaq gətirib, zərrə-zərrə qanınızdan Vətən yaradan siz deyilsinizmi?! Ölüm-ölüm deyər səs salan, həyat-həyat deyər sipər olan... torpaq üçün "nəfəs olan" ey şəhid qardaşlarım, indi yaşayan, yeni dünya quran, ayaq basdığımız torpaqlara kök salıb həyat olan sizsiniz... Biz gördük, ey şəhid qardaşlarım, canınızdan keçib torpağa can olmağınızı... zəfər cənglərini, əbədiyyət uğurlarını...torpağın əmanət müjdəçilərini...Sizlərsiniz öz bağına keşik çəkib bağban olan...torpağı qorənfillə, lələ ilə allandıran, vətən oğulları, qeyrət simvolları...İndi şərəf, namus deyər yetişdirən, torpaq sizi qoynuna alıb, yenidən cücədir, hər gün eyni ruhda doğulan oğullar "sönməyən məşəl" yaradıb verir bu yurda... Bir dəfə can verib hər daim yaşayan, ey şəhid qardaşlarım...

Əsrlərdir, bu torpaq intiqam üçün-şərəf, namus, ləyaqət yetişdirib, əlinə cəsəət silahını verdi Qarabağ üçün. Köksünə sancılan oxla ayaqda qalan, uğrunda tökülmüş qanla qidalanan, əsir düşmüş, didərgin olmuş insanları bağrına basan, özünü sığınacaq edib onlara yurd olan, onlara nəfəs olan, özü nəfəssiz qalan uşağından-böyüyünə Qarabağ deyən; dillərdə bir əfsanə Qarabağ yaşayır artıq. Bağrı yansa da, çatlasa da, bir az daha dayandı, bir az daha dözdü... Başladı çalçağırılı, Azərbaycanlı günləri, qura taleyinin ağ günlərə büründüyü günləri...minlərlə ölənlər günahsız insanların qanı ilə ağarıb, ağ günə çıxdığı günləri!!!

Qan varsa, şəhid varsa, deməli zəfəriniz qaçılmazdı. Bizim oları qaytarıb, o həsrəti vüsala çevirdiniz. Torpaqlarımızda azğınlaşan, at oynadan haram əlləri kəsib, "torpaqlarımızı məhbəsdən azadlığa buraxdınız", elə həmin gün həsrətlə gözləyən xarı-bülbül əsarətdən qurtulub, Azərbaycan üçün cəsəət rəmzi oldu...və yenidən, xarı bülbül qucaq açdı öz bülbülinə... O artıq susduğu illərlə cavab verdi, sizə susmadığımız illərlə dinlədiniz, onu... İllər ərzində neçə dəfə saral-

sa da solmadığından; ləçəklərini necə duaya dönüştürdüyündən, bitdiyi yerə bağlılığından, Qarabağından danışdı...Siz isə onun bitdiyi yeri hər gün qanınızla necə suvardığınızdan danışdınız...Bitən bu illərin yığılmış, qalmış...Ağdam, Ağdərə, Cəbrayıl, əl-ələ verdi, sonra...Laçında, Zəngilanda, Xocalıda, uğrumuzda canlarından keçən şəhidlərimizin ölməzlik heykəli ucaldı, elə həmin gün haqqın səsi dünyaya səs saldı. Polad polad kimi bərkliyib, əl-ələ verdi, Mübarizlə...Düzüldü arxasınca torpağa can verənlər...Dillər himn olub, oxudu:

TORPAĞIN ƏMANƏT MÜJDƏÇİLƏRİ!!!

*Minlərlə can qurban olsa da,
Sınamız hər meydanı olsa da.
Sən, hər zaman
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşadıq,Vətən...!*

Bu səs Çingizi oyatdı, yenə könüllü bayraqlardan könüllü bayraqlara xoş müjdə verərək filmlər çəkdi, Azərbaycanın birlik düşməni dünyaya göstərdi, yenə film in gücü dünyanı çalxaladı...Haqqın yolundan dönməzliyi, düşmənlərin ölüsünü belə qorxudub titrətdi...Yenə xan gəldi, yenə quruldu, taxt-büsat, oxundu Qarabağın şikəstəsi, elə həmin gün bu torpaq Üzeyiri, Bülbülü, Rəşidi yenidən dünyaya gətirdi. Musiqilər, mahnılar ətək-ətək sinəsinə yara vurulan dağları, daşları sağaltdı.

Quşlar da qıy vurdu, "Azadlıq, Azadlıq" deyər-deyər.. Natəvənin misraları, simləri qırılmış, yasa batmış tar-kamanı dirildi, toya çağırıldı...Vətən bayram gördü. Şuşada, zaman ananı-balaya, övladı-ataya, ən əsası da torpağı torpağa qovuşdurdu...Daha torpaq eşitməyəcək, mərmii səsi, güllə səsi, lələdən, qorənildən qan damlamayacaq, daha adları ilə deyil, Vətən uğrunda axıtılan qanla tanınacaq, əsgərlər...Ölənlər arzular, ölənlər xəyallar, anaların illərlə yığılıb qalan yaşlı gözlərindən, dirilib baş qaldıracaq. Göz yaşları parlayacaq, həmin an..közərcək

ümitsizliklər, azad olunmuş torpaqlarda...Elə həmin gün günəşin heç batmayacağı gün olacaq, Günəşin haqqa doğduğu gün, Günəşin ölməzliyi-haqqı saçdığı gün olacaq...Gecə də, qaranlıq da, zülmət də oləcək, daha işıqlı, aydın günlər görəcək, bu vətən...Ağaran ağ saçlar gündüz, qırıqan əllər yol olacaq adı isə "Gündüzə çıxmış yol"...

Sizi qoynuna alan yumruq boyda torpağınız varsa, siz ölməzsünüz. Tarix yaşadıqca siz yaşıyacaq, bu vətənin hər qaynasında qeyrət, hər daşında ar olacaq...Bu yurdda yeni bədənərdə, eyni ruhdan doğulanlar olub, dolaşacaq...vətən olub, vətənleşən; qan olub bayraqları bayraq edən, mavi səmalara yüksələn, Azərbaycan deyər hökm edən bayraq olacaq... Siz heç zaman ölməyərək, "Bayraqları bayraq edən üstündəki qan, torpaq uğrunda ölənlər vətən olacaqsınız"!!!

Birlik zamanıdır, eşq zamanıdır...Ruhunuzu candan qoparan mərmilərin caynaqlarında, hər gün üçrəngli bayrağa sarılıb, saçlarının bəyazında, üzvlərin qırışında böyüyən candaşlarınızın otuz illik eşqinə qovuşduğu zamandır. Qanınızın son damlasını axıtdığınız o torpaqda artıq azan səsi eşidildi, qələm əlimizdə partladı, cümlələr cilikləndi yazımızda söz-söz... Artıq hiss edə bilirlik o ağrının içindəki duyğunu! Sərhəddən keçən mərmiiyə göz yummadığımız üçün, gözümüzə vətən böyüyüb dağ oldu. Artıq bu dağın zirvəsində Qarabağ şikəstəsi oxunur, Müşfiqin tarı çalınır! Çalınır ki, namərdin cansız canlısına sinəsinə sipər edən şəhidlərim, rahat uyusun. Səngəri gizli görüş yeri olan, namərdin cansız canlısına sinəsinə sipər edən, ey şəhid qardaşlarım! Şəhadətiniz mübarək!!!

Fariz Əhmədov
Elmi Kitabxananın direktoru

Könül Seyidova
Azərbaycan ədəbiyyatı üzrə I kurs magistrant

XALQIN HİKMƏTİ

(Hekayə)

İyun ayının altısı idi. Yay yavaş-yavaş öz istisini göstərirdi. Buna görə də Teymur istidən qorunmaqdan ötrü evə tələsirdi. Onun bu gün çox məsuliyyəti bir işi var idi. Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi Cəlil müəllim Mir Cəlal Paşayevin "Bir gəncin manifesti" romanının "Sonanın cavabı" fəslindəki "Sona" obrazının işlətdiyi "İtə ataram, yada satmaram" atalar sözünün mənasını izah edəndən sonra hikmətli sözlər yazıb gətirməyi tapşırılmışdı. Teymur, axır ki, gəlib evə çatdı. Dincələndən sonra ədəbiyyat kitabını və dəftərini açıb, atalar sözləri fikirləşməyə başladı. O, çox fikirləşəndən sonra bəzi atalar sözləri ağına gəldi: "Yadın oğlu yağlı aşı mehmandır", "Yada arxa verən tək qalar", "Yaddan yoldaş olunca qardaş əlindən gedər", "Yad ağlar, yalan ağlar". Teymur yadından çıxarmaqdan ötrü tez bu atalar sözlərini dəftərinə yazdı ki, sabah məktəbdə desin. Sonra dəftər-kitabını çantası-

sözləri oxu görüm.

–Yaxşı, müəllim. Mən bu sözləri tapmışam. "Başarısızlıq yoxdursa həyatınızda, o həyatdan bir hekayə çıxılmaz. Yenilərkə öyrənirik, qazanaraq yox." Bu, Kunter Kurtun sözləridir. "Həyatla bağlı öyrəndiyim hər şeyi üç kəlmə ilə izah edə bilərəm: həyat davam edir." Bunu Robert Frost deyib. Uilyam Şekspir deyib ki, əslində, heç bir şey yaxşı, və ya pis deyil. Hər şey bizim onlar haqqında düşündüyümüzə bağlıdır. Fridrix Nitsşe deyib: "Amma öncə sən özünü inşa etməlisən."

–Yaxşı. Rza, sən qalx.

–"Hər kəs özünü bədbəxt hiss etdiyi qədər bədbəxtədir." Kiçik Seneka. "Bədbəxt insan başqalarının ağrı-acısı ilə xoşbəxtlik tapandır." Sədi Şirazi.

–Çox sağ olun.

Sıra Teymura çatanda dünənki atalar sözlərini dedi. Müəllim ona qulaq asandan sonra dedi:

–Çox sağ ol. Nəyə görə sən də sinif yoldaşların kimi, xarici yazçıların, mütəfəkkirlərin sözlərini yazmısan?

–Müəllim, fikirləşdim, ağıma bunlar gəldi, hamısını da yazdım. Tapşırığı yazanda o qədər də çətinlik çəkmədim. Axı, bizim zəngin, hikmətlərlə dolu şifahi və yazılı ədəbiyyatlarımız var! Elə təkcə Aşıq Ələsgərin sözündə min hikmət, min mənə var! Məsələn: "Sayğısız igidi düşmənlər aldadar." Bu cümlədə el içində hörmətli olmağın vacib şərt olduğu göstərilir. Əgər bir nəfərin el içində hörməti yoxdursa, o, təkdir. İnsana ən böyük qiyməti el verir! Elə buradan da başqa bir atalar sözüümüz yaranır: "Elin gözü tərəzidir." Bizim atalar sözlərimizdən çox danışmaq olar. Mənim fikirlərim bu qədərdir. Necə deyərlər, "Çox danışmaq gülmüşdürsə, az danışmaq qızıldır."

–Çox sağ ol, Teymur. Düzdür, uşaqlar. Əsl milli soy-kökəndən uzaqlaşmaq bax elə o xaricilərin sözlərini işlətmək, öz müdriyyəti ilə əsrlərdir yaşayan atalar sözlərimizdən istifadə etməməyimizdir! Cəlil müəllimin bu sözlərindən sonra Teymur ayağa durub, son sözünü deyir: "Uşaqlar, gəlin hamımız öz ədəbiyyatımıza, mədəniyyətimizə, dilimizə, öz soy-kökümüza, özümüza sahib çıxaraq ki, məhv olmağa!"

Mahir Babayev
Rus dili müəllimi
ixtisası üzrə I kurs tələbəsi

Ətrafi dağlarla əhatələnmiş bir yurdda yaşamaq bambaşqa bir mənə yükləyər tələlərə. Burada həyatlar dağlarla bütünləşib birləşir. Çox vaxt aşılması ən böyük əngəl olaraq görülən dağlar həm də nağıllara mövzu, şerhlərə misra olur. Şairlər Şirinə qovuşmaq üçün dağları yaran Fərhəddən ilham alır. Gah dəlik-dəlik dəlmək istər, gah yol

görüürəm. Canpoladlar, Nəsilələr, Musalar, Əbülfəzlər, Muşfiqlər və daha kimlər-kimlər sinəsinə düşmənlər gülləsinə sipər edib, qala divarları kimi qoruyurlar Naxçıvanı. Həyat çox çətin davam edir. Sanki müharibənin soyuğu və zülməti ətrafi bürüyüb. İşiq yox, yanacaq yox, insanlar çörək üçün səhərin erkən vaxtlarında növbəyə dururlar. Hər ailənin sayına

Naxçıvanıma. Yenə yollarda uşaqlar var, məktəbə gedirlər. Amma geniş, işıqlı və zəngin kitabxanası olan məktəbə. Artıq işsizlik də aradan qalxıb, holdinqlər, müəssisələr, idarələr fəaliyyət göstərir.

Qoynunda keçmişin izlərini daşıyan Naxçıvanın başdan-başda tarix qoxur. Tarixi abidələr bərpə olunub, yeni muzeylər, istirahət

DAĞLARIN VÜQARINI YAŞADAN NAXÇIVANIM

istəyər sevdiniyə qovuşmağa. Sevənin, sevdiniyə qovuşmasına əngəl olan dağlar kədərlər, qavalım, neyin hüznünlü səsiylə inlədir yaralı könülləri. Nə çox mənəni özündə daşıyır dağlar. Dağların qoynunda olan yurd yerləri də bu mənalı özündə birləşdirir. Vüqarın, qürurun, əzəmətin, yenilməzliyin, inkişafın simvoluna çevrilən doğma Naxçıvanım kimi. Mübarizliyini və mərdliyini dağlardan alan qədim yurd yerim. Sən nələr yaşadıq, nələr gördün bu dünyada. Amma heç bir zaman azadlıq mübarizədən, istiqlalıyyətdən arzuandan əl çəkmədin.

Bir səyahətə çıxıram. Müstəqilliyin ilk illərinə... Dağlara... Dağların zirvəsindən seyr edirəm o illərdəki Naxçıvanımı. Anasından ayrılmış bir körpə kimi kədərlidir. Mənfur düşmənin işğalçılıq siyasəti ayırır onu Azərbaycanından. Hər tərəfdən quru yolları bağlanıb, bu əzəmətli yurd blokadaya salınıb. Bir tərəfdən isə xain düşmənlər mərmii atəşinə tutub bu yurdu. Amma bu dağları aşma bilmir. İnsanlar və dağlar bütünləşib aşılması mümkün olmayan sıldırımlara çevrilib. Silahı, texnikası yoxdur,amma polad biləkli aslanları vardır sinəsinə yurduna sipər edən."Qeyrət qalası" olan Sədərəyi

görə çörək verilir, şəkəri meyvə şikayətçi deyil. Çünki bilirlər ki, bu günlər keçicidir. İnsanlar çöllərdən çalı-çırpı yığır soyuq qış gecələrində isinmək üçün. Bəzən o da yetmir ürəyi parçalansada ağacları kəsir sobada yandırmaqdan ötrü. Amma nə ümitsizliyə düşür, nə çarəsizliyə.

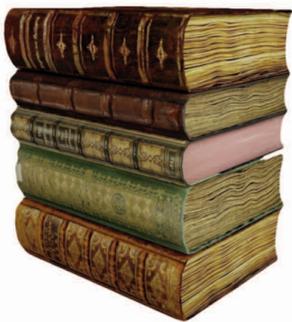
Həyat öz çətinliyi ilə davam edir 90-cı illərdə Naxçıvanda. Budur bir dəstə uşaq isə əlində sadəcə qələm və dəftər məktəbə gedir. O vaxtlar kitab çox az adamda olardı, kitabı müəllim əvəz edirdi. Bu çətin günlərdə oxumaqla, öyrənməklə isinirdi körpə balalar. Hər dəfə Vətən dedikcə ümidlər doğurdu balaca ürəklərinə. Nə isə o günlər çox geridə qaldı. Artıq Çahannın Nəqşi olan bu yurd özyanı heyratlar içində buraxıb öz gözəlliyi ilə. Yaşadığı çətinliklərə baxmayaraq günü-gündən inkişaf edən Naxçıvanım müstəqillik illərinin inkişaf modelinə çevrilib.

Zəngəzur silsiləsinin atəyindən, Kiçik Qafqazın ən yüksək zirvəsi olan Qapıcıq dağından seyr edirəm doğma diyarı. Geniş və abad yolları, işıqlı küçələri, gül-çiçəklilik parkları göz oxşayır. Yolların kənarına əkilmiş ağaclar isə başqa bir gözəllik qatır dağların qoynundakı

mərkəzləri tikilib. Bura gələnlər səhərin təmiz küçələrinə, cəmiyyətin nizam-intizamına, qonaqpərvər insanına heyran qalırlar. Yollarda vahid dizaynı taksilər, taksi sürücülərinin vahid geyim forması, sürücülərin zahiri görkəminə və avtomobillərin təmizliyinə nəzarəti isə bir mədəniyyət nümunəsidir. Burada sakitlik, əminamənlik hökm sürür. Naxçıvan dağları kimi güvəni təmsil edir. Şəhərinə də insanımı da mərdcə qoruyun, sığınanlara sipər olan, sarı sarmalayan... Bəzən də heybətlidir. Onun uralığı sızı məst edər. Qarşısında heyran-heyran baxarsınız, acizliyinizi xatırladılar sıza... Müasir silahlarla silahlanmış və yenilməzlik simvoluna çevrilən güclü ordusu ilə qorxu salar ürəklərə. Yanına yaxınlaşma, partlamağa hazır vulkan kimi, partlayarsa ətrafında olan düşməni yandırıb kül edər ordusu.

İqtisadiyyatı günü gündən güclənən Naxçıvanımın hələ inkişafının ən gözəli isə qarşındadır. Çünki açılacaq Zəngəzur dəhlizi ilə daha da güclənəcəyik. Bir sözlə dağ dağa qovuşacaq.

İlahə Allahverdiyeva
Jurnalistika ixtisası
üzrə III kurs tələbəsi

na qoyub, şüşəbəndə gəldi. Çox keçmədi ki, yavaş-yavaş ailənin bütün üzvləri bir yerə yığıldılar. Yeməkdən sonra hərə yatmaqdan ötrü öz otağına getdi.

Səhər açılmışdı. Həmişəki kimi, günəş hamıdan tez oyanıb, buludların arasından boylanırdı. Ailənin günəşi olan, həm də, atalar demişkən, ailənin aynası olan Teymur da tezdən oyanıb, məktəbə getməyə hazırlaşdı. Nəhayət, çantasını götürüb evdən çıxdı. Yol uzaq olduğuna görə Teymur gəlib sinifə çatanda dərsə az qalırdı. Tez oturub, kitab-dəftərini açdı. Bu vaxt zəng vuruldu, Cəlil müəllim sinifə girdi. Uşaqlar müəllimin ev tapşırığını soruşmağını maraqla gözləyirdilər. Cəlil müəllim davamiyyəti yoxlayandan sonra ev tapşırığını soruşmağa başladı:

–Qurban, ayağa dur, tapdığın

NAXÇIVAN TƏBİƏTİNİN GÖZƏLİ -YABANI ZƏFƏRAN

Elmi-texniki tərəqqinin böyük vüsət aldığı müasir dövrdə ana təbiətin mühafizəsi, onun təbii sərvətlərinin səmərəli istifadəsi, ümumiyyətlə insan-təbiət münasibətlərinin kökündən yaxşılaşdırılması bəşəriyyəti düşündürən, narahat edən ən mühüm iqtisadi və sosial vəzifələrdən biridir. Müasir dövrdə təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə olunması və bu sərvətlərin mühafizəsi üçün təbiəti dərinlən öyrənmək və onu tədqiq etmək lazımdır. Gözəlliklər diyarı olan Naxçıvan Muxtar Respublikası öz təbii sərvətləri, yeraltı və yerüstü təbii zənginlikləri ilə şöhrət qazanmış bir cənnət guşəsidir.

Yaşıl meşələri, mavi səması, qocaman dağları, axar-baxarlı dərələri. sərin havası və buz kimi bulaqları ilə şöhrət qazanmış Batabat yaylağı Naxçıvan təbiətinə xüsusi bir gözəllik verir. Ərazi Muxtar Respublika florası üçün nadir və maraqlı olan bir çox bitki növləri ilə zəngindir. Belə nadir və maraqlı bitkilərdən biri ərazidə payız vaxtı çiçəkləyən gözəl zəfəran bitkisidir. Ümumiyyətlə, Muxtar Respublika florasında zəfəranın üç növünə rast gəlinir:

1. Gözəl zəfəran -Crocus speciosus Bieb.
2. Artvin zəfəranı -Crocus artvinensis Grossh.
3. Adam zəfəranı -Crocus adamii J.Gay

Süsənkimilər (Iridaceae Juss.) fəsiləsinin Zəfəran cinsinin (Crocus L.) Azərbaycanında 5 növü yayılmışdır ki, bunlardan yalnız 1 növü - əkin zəfəranı (Crocus sativus) Abşeron yarımadasında (Bilgəh ərazisində) becərilir.

Gözəl zəfəran Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şahbuz rayonunun orta dağlıq ərazisinin meşə və meşə talalarında, meşədən kənar ərazilərdə, kollarlarda, otlu yamaqlarda yayılaraq, qumlu, çürüntülü və nəmli torpaqda

yaxşı inkişaf edir. Kəlgəyadavamlı bitkidir. Bitki sentyabr ayının ortalarından noyabr ayının ortalarına, bəzən noyabr ayının axırlarına qədər çiçəkləyir. Xüsusilə payız yağışlarından sonra kütləvi çiçəkləmə nəzərə cəripir. Digər zəfəran növləri ancaq erkən yazda çiçəkləyir.

Gözəl zəfəran bitkisi Azərbaycan Respublikasının (2013) və Naxçıvan MR-in (2010) Qırmızı Kitablarına daxil edilmişdir. Çiçəkləri mavi, tünd bənövşəyi rəngdə olur. Çiçəkdə 3 erkəkciyə və 3 saplaqlı dişicik vardır. Adı soğanaqlı yumruları olan çoxillik ot bitkisidir. Bu bitkini yaz aylarında başqa bitkilər arasında tapmaq, bitkini tanımayanlar üçün çox çətindir.

Tarixi mənbələrə görə zəfəranın 5000 il əvvəl müalicə bitkisi kimi istifadə edilmişdir.

Zəfəranın rəngi tərkibindəki suda həll olunan təbii karotenoid birləşməsi olan, krosetin törəmələrinin çoxluğu ilə, dadı və ətri isə tərkibindəki safranal ilə əlaqədardır. Bitkinin tərkibində çoxlu miqdarda efir yağları, qlükozidlər, B və A vitaminlərinin bütün kompleksləri, askorbin turşusu (vitamin C), flavonoidlər və yağ turşuları (6,8%), azotlu birləşmələr, şəkər, qlüktoza, kalium, maqnezium, kalsium və fosfor duzları, karotin, antosiyanin piqmentləri və s. maddələr vardır.

Zəfəran bitkisi əsasən ədviyyat kimi bütün dünyada məşhurdur. Bitkinin əsasən dişicik tellərindən istifadə edilir ki, bu da dünya bazarında qızıl bərabər qiymətdə satılır.

Farmakoloji xüsusiyyətinə görə Zəfəran bitkisi sinir sistemi xəstəliklərində, yuxusuzluqda, göz xəstəliklərində, astmada geniş istifadə edilir. Bitkidə mövcud olan komponentlər insan orqanizmində serotoninin sintezini artıraraq, sedativ təsir göstərir və sinir

sisteminin fəaliyyətini stimullaşdırır və gücləndirir. Zəfəran bitkisi qədim dövrdən bu günümüzdə qədər antidepressant xüsusiyyətinə görə istifadə edilmişdir. Depressiya müasir dövrdə ən geniş yayılmış və ən cavan xəstəliklərdən biridir.

Bəzi həkimlər lösemi və ya digər qan xəstəlikləri olan xəstələrdə belə qiymətli tərkib hissəsi olan dərmanlar təyin edirlər.

Zəfərandan həmçinin katarakt və göz xəstəliklərində (losyonlar, kompreslər); qaraciyərin və ya qan damarlarının təmizlənməsində; mastopatiyanın müalicəsində (zəfəranın qadınlar üçün faydalılığı çoxdan aşkar edilmişdir); onkoloji xəstəliklərdə; sidik kisəsi və böyrək daşlarında (bal ilə birlikdə əla təsir göstərir); bronxitdə; hemoroidal iltihabda (kompreslər) istifadə olunur.

Qahira Universiteti və BƏƏ Universitetinin alimləri öz araşdırmaları ilə zəfəranın güclü xərçəng əleyhinə xüsusiyyətlərini təsdiqləyiblər. Müalicənin çətin mərhələlərində belə, tərkibində gen mutasiyasının qarşısını alan antimutagen komponentləri olan bu bitkinin istifadəsi xərçəng hüceyrələrinin yayılmasının qarşısını alan antitumor təsir göstərir. Antioksidant təsir göstərərək, enerji mübadiləsinə yaxşılaşdırır, zərərli maddələri məhv edir. Bütün bədəni cavanlaşdırır, radiasiyanın təsirinə azaldır.

Un halına salınmış zəfəran qaraciyərin fəaliyyətini müalicə etmək və normalaşdırmaq üçün istifadə olunur.

Qurd xəstəliyinin müalicəsində bitkinin stiqmalarından (erkəkciyələri) istifadə olunur. Zəfəranın antihelmint təsiri qanda özünü göstərir, parazitlərin sürfələrini məhv edir və qan vasitəsilə bütün daxili orqanlara təsir göstərir.

Xalq təbabətində bitkidən miqrenin müalicəsində, böyrək xəstəliklərində, yaraların yuyulub sağaldılmasında, qanın təmizlənməsində, çibən və sızanaqların aradan qaldırılmasında istifadə olunur.

Saçın müalicəsi üçün zəfərandan əsrlər boyu istifadə olunmuşdur, çünki tərkibində karotinin miqdarı çox yüksəkdir.

Zəfərandan, həmçinin, kosmetologiya sahələrində də geniş istifadə edilir. Misir mədəniyyətində kralçılar üz dərilərinin gözəl və cavan görünməsi üçün zəfəran suyundan istifadə etdikləri haqqında məlumatlar mövcuddur. İran xalq təbabətində zəfərandan üz dərisi ləkələrində və qızartılarda, Yunan təbabətində dəri xəstəliklərində və sızanaqların müalicəsində, həmçinin xalq təbabətində zəfəran saçları və reyhan yarpaqlarından hazırlanmış dəmləmələrdən sızanaq ləkələrinin təmizlənməsində istifadə edildi qeyd edilmişdir.

Müasir dövrdə isə biokimyəvi tədqiqatlarda müəyyən olunub ki, zəfəran bitkisi kosmetologiyada mühüm əhəmiyyət kəsb edən krossin və kaempferol maddələri ilə zəngindir. Bu maddələr üz dərisində piqmentlərin sintezini zəiflədir və dəri rənginin açılmasına səbəb olur. Zəfərandan dərinin günəşin zərərli ultrabənövşəyi şüalarından qorumaq üçün də istifadə edirlər. Bəzi tədqiqatlarda isə zəfəran ekstraktından hazırlanmış preparatların dəri xərçəngi xəstəliklərində yüksək effektiv təsirə malik olduğu öyrənilmişdir.

Müasir dövrdə zəfəran bitkisində müxtəlif fitokimyəvi tədqiqatlar aparılır və tibbi məqsədlər üçün istifadə edilə bilən bioloji aktiv maddələr əldə edilir. Həmçinin zəfəran istehsalında istifadə edilməyən hissələrin - yəni tozcuq, ləçək və soğanaqların perspektiv sahələrinin öyrənilməsi dünya alimlərinin tədqiqat sahəsinə çevrilmişdir. Bəzi tədqiqat nəticələri göstərir ki, zəfəran poleni yüksək antiseptik, ləçəkləri isə antioksidant xüsusiyyətə malikdir. Zəfəran payızda çiçəkləyən nektarlı-polenli bitkilərdən olub arıçılığın inkişafında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Tədqiqatlardan müəyyən edilmişdir ki, zəfəran polenlərinin tərkibi omeqa 3 və omeqa 6 yağ turşuları ilə zəngindir. Tədqiqat işindən də məlum olduğu kimi zəfəran bitkisi çox faydalı və çox maraqlı bir bitki olduğuna görə gələcək tədqiqat işlərində də bu bitkinin daha yaxşı tədqiq olunması məqsəduşundur.

Mürsəl Seyidov
biologiya üzrə fəlsəfə doktoru
Fatimə Babayeva

SƏYYARƏ KİMİYƏM

Aydın nuru ilə sərgərdan gözən səyyarə kimiyəm,
Şəm işığına dövrə vuran pərvanə kimiyəm.
Eşqin divanə edib məni çöllərə saldı
Eşq çəşməsinədə kəhkəşan olan dürdanə kimiyəm.

Səhranı gözən Məcnununa özümü həmdəm sanıram
Uymuşam cənnəti- Həvvaya özümü Adəm sanıram.
Düşürəm haldan hala, gahi nökər, gahi şah oluram
Süzülür qədəhlərə peymanələr özümü hər dəm sanıram.

Mənə divanə deyən, öz səhranı gözən afət
Qılgılımlı qaşların miyanəsini süzən aşıq
Mən qəzəllərdəki hicran, sənə dəryalarda ümman kimisən
Ruhu asimanda pərvaz edən, ürəyi dastan yazan aşıq.

Hicrində ləb-ətsan olsam da səqqanın meyinə naz eylərəm,
Muğam üstə, bayatı-şiraz edib, şur üstə avaz eylərəm,
Babında sail olaram, niqabın çəkib çöhrən parlansa,
Mən Süleymanın sərire-tacına naz eylərəm.

Cəbrayıl Həsənzadə
"Hüquq fənləri" kafedrasının müəllimi

KİM, NECƏ DÖZSÜN?!

Dünyanın hər zülümünü çəkən bir ata
Bu ağır sınaqdan çıxma bilmədi.
Bayrağa bükülüb gələn tabutu
Gözünün nuruyla öpə bilmədi.

Şəhidin anası onsuz ölübdü,
Sanki nəfəsə də təqəti çatmır.
Oğulsuz bu dünya, zindan ümidi
Oğlunun acısı daim yandırır.

Şəhidin övladı çox şeyi bilir,
Atanın qoxusunu məzardan alır.
Atasız qaldığın bildiyi üçün
İnsanlar yanında sənə dağlıdır.

Ey igid qardeşim, yaraşmır sənə
Torpağı özünə yarı seçməyin.
Bu qədr insani həsrətdə qoyub
O məzar altını yolun seçməyin.

Telli Əliyeva
Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimliyi I kurs

AZƏRBAYCAN

(akrostiç)

Azərbaycan şanlı yurdum, məskənim mənim
Zəfərlərin daim olsun, düşmənlər səndən hər zaman qorxsun
Əlimdə olsa 100 canım hamısı sənə fəda, Azərbaycanım
Rəşadətli ordun sənə məğlub deyil, qalibdir
Başımız dik, alınımız ağ Azərbaycanı sadıqdır
Azərbaycan 44 gündə qalibdir!
Yağı düşməni acizliyə sadıqdır.
Canıyla qanıyla vuruşan əsgər xəyalı gerçək etdi,
Allah bu haqlı yolda əsgəri düşməyə əcəl etdi.
Nəhayət, qovuşdu Azərbaycan Qarabağına, bitdi həsrət.

Zəfər Abdullayev
Jurnalstika ixtisası üzrə III kurs tələbəsi

Düşüncə dərin bir məna kəsb edir. Beynimizin formalaşmasından və inkişafından asılıdır. Biz yaşadığımız dünyanın içində deyilik, yaşadığımız dünya bizim beynimizin içindədir. Bizim harda və necə olduğumuz öz düşüncələrimizdən asılıdır.

Həqiqəti düşüncə belə

"DÜŞÜNÜRƏMSƏ, DEMƏLİ, VARAM"

cesarət tələb edən davranışdır. İnsan düşüncəni bacardığı vaxt insan olur. Təbii ki, insanları digər canlılardan fərqləndirən özəllik düşüncəni bacarmasıdır. İnsan düşüncəyə var olur, cəmiyyətə qarışır. İnsanın iradəsi və inamı olmadığı təqdirdə düşüncəyə də cesarəti çatmaz. Ağıl dayanıqdıca düşüncə də dayanır, düşüncə

dayandıqda hərəkət də dayanır. Hərəkətsizlik isə insanın gündəngünə yox olmasına səbəb olur.

Qeyri-mümkün görünən hadisə bizim düşüncəmizdən irəli gəlir. Qeyri-mümkün hadisələr isə möcüzələrdir. Məsələn, bəlkə də heç kimin inanmadığı Tomas Edisonun elektrik lampası ixtira etdiyi kimi, bəlkə də

o dövr heç kimin ağına gəlməyəcəyi Aleksandr Bellin telefonu ixtira etdiyi kimi və.s. Bunun özəyi də məqsədlə, inam və cesarət tələb edən düşüncələrdən irəli gəlir. Deməli, "düşüncə" yalnızca özün üçün var olmaq demək deyil.

Hər bir düşüncə bir addımdır. İnsan düşüncəyə var olduğunu hiss edə bilər. Əsas məntiqli düşüncədir. Düşüncələrimizi qorxmada demək isə var olmağın ilk addımıdır. "Düşüncəni düşünmə, deməli varıq". O zaman ilk olaraq, necə güclü olduğunuzu və nələrə sahib olduğunuzu düşünün!

Nardən Əliyeva
Jurnalstika ixtisası üzrə IV kurs tələbəsi

GƏLƏCƏYİMİZİ QORUYAQ, ZƏRƏRLİ VƏRDIŞLƏRƏ SON QOYAQ

Zərərli vərdişlər bizim sağlamlığımız üçün zərərli zərərdir. Son illərdə insanlarımız, xüsusilə gənclərimiz arasında: siqaret çəkmək, spirtli içki qəbul etmək, narkotik maddələrin qəbulu və satışı kimi zərərli vərdişlər artıb. Qlobal problemlərdən biri də budur. Dünya üzrə xarici ölkələrdə zərərli vərdişlərdən həyatını itirənlərin sayı daha çoxdur. Əlbəttə, bütün gənclərə bunu şamil etmək olmaz, yüksək intellektual səviyyəyə malik olan, təhsilli, ağıllı gənclərimiz daha çoxdur. Ancaq sağirdlər və tələbələr arasında zərərli vərdişlərə qurşananlar da az deyil. Məktəbə yolumuz düşəndə yol kənarlarında IX, X, XI sinif sağirdlərinin siqaret çəkməsinə şahid oluram. Bir vətəndaş kimi bu mənə daha çox narahat edir. Axı, indidən gəncliyini zərərli vərdişlərə qurban verən bir insan sağlam gəncliyin necə nüməyəndəsi olar? O, sabah necə sağlam ata, valideyn olacaq?

Tələbələr arasında da bu kimi hallara çox rast gəlinir. Kütləvi informasiya vasitələri vasitəsilə, radio, televiziya, qəzet, jurnal, internet resursları vasitəsilə daima maarifləndirici verilişlər aparılır. Dövlət gəncliyini zərərli vərdişlərdən uzaqlaşdırmaq üçün tədbirlər hazırlayır. Lakin bunlar yetərincə fayda vermir. Xəstəxanalarda narkomaniyadan müalicə alan gənclər üstünlük təşkil edir. Bu çox pis göstəricidir.

Şahidi olduğum hadisəni nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm. Universitetdə olarkən iki cənəbi qız tələbənin siqaret çəkə-çəkə getdiklərini görürəm. Özümü saxlaya bilmədim, yaxınlaşıb soruşdum ki, nəyə görə gənc yaşda bu vərdişə yiyələnmisiniz? - "Əvəzə hamımız-anam, atam, bacım, qardeşim

siqaret çəkirik" cavabını verdilər. Deyəcək sözlüm qalmadı.

Deməli, ilk növbədə ailə uşaqları pis vərdişlərdən çəkindirməlidir. Sağlam gənclik, sağlam ailə deməkdir. Axı qızlarımız gələcək analardır. Gənclərimiz özünü qorumaq, idmanla məşğul olmalı, təmiz havada vaxt keçirməli, faydalı işlərlə məşğul olmalıdır. İstər məktəb, istər iş yerlərində, istər də universitetlərdə hər bir müəllim dərindən beş dəqiqəsini tərbiyəvi əhəmiyyətli söhbətlərə sərf etməlidir.

Spirtli içkiyə aludəçilik münafiqələrə, insan məniyyətinə aşıq düşməsinə, xəstə uşaq doğulmasına, ailənin psixologiyasının pozulmasına gətirib çıxarır. Son günlərdə televiziya yada narkomaniyaya qurşanmış gənclər göstərilir, hər gün "xəbərlər" də heç olmasa 2-3 gənc ya həbs olunur, ya da narkotik qurbanı olduğu üçün vəfat edir. Məktəb və universitet kənarlarında gəncləri bu işə sövq edən bir sıra "şəxslər" vardır ki, onlar uşaqları tələyə salaraq, öz alverlərinin qurbanına çevirirlər.

Mən buradan gənclərə səslənirəm, nə qədər ki, gec deyil zərərli vərdişlərdən uzaq olun! Kitab oxuyun, yoldaşlarınızla musiqiyə qulaq asın, kinofilmlərə baxmağa gedin, tarixi abidələrimizi gəzin, rəsm çəkin, boş vaxtınızı səmərəli keçirin. Həmişə yenilik axtarışında olun. Vətənə, xalqa faydalı insan olun.

Gəlın, gənclərimizi pis vərdişlərdən çəkindirək, bunun üçün bütün gücümüzü səfərbər edək.

Sacidə Hüseynova
Jurnalstika ixtisası üzrə I kurs tələbəsi

ONLARDAN DANİŞ MƏNƏ

Xudayın səsinə, Poladın qüvvəsinə
Danış mənə Mübariz, Mübariz qüvvətindən
Bəhs et ki, gələcəkdə onlarla biz fəxr edək.
İgidlərin səsinə bu dünyaya yitirək.

General Poladımın, Poladdan danış mənə
Onun qorxmazlığından, hünərindən sən danış
Danış ki, bütün aləm eşitsin Poladının
İgidləriylə birgə səngərdə ölümündən

Başı dumanlı olan əyilməz qalam olan
İgidlərin hünərlə qorxmazlıqla aldığı
Özindən sıldırım yollardan çətin dolamalardan
Əzəmətli şəhərdən, Şuşadan danış mənə.

Cəbrayıl qisasından danış mənə
Qüvvətindən qüdrətindən danış mənə
Qəlbindəki alovlanan intiqam
Poladımın qılgıncı olmağından danış mənə.

Bir anda düşüncədən irəliləyən gedəndən
Cesarəti silahı olan igidlərimdən
Canını sipər edib Qarabağı alandan
Bunları edənlərdən - Onlardan danış mənə.

Telli Əliyeva
Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimliyi I kurs

Kitabın ən yaxşı müəllim, mütaliənin isə ən təsirli tərbiyə vasitəsi olması artıq çoxdan öz təsdiqini tapmışdır. Bəli, məhz kitablar bizə elmi, mədəniyyəti, incəsənəti və digər sahələrdən olan bilikləri ən yaxşı şəkildə öyrədir. Kitabın üz qabığının açılması ilə qarşımızda bilik dünyasının qapıları açılır. Məhz mütaliə bizi savadlı, hazırcavab, özünəinamlı, söhbətçil, ünsiyyətçil edə bilər.

İnsanın mədəni ehtiyacı sayılan mütaliə cəmiyyət üçün sosial tələbat hesab olunur. Mütaliə mədəni, düşüncə, təhsil səviyyəsini artırır. Xarakter formalaşdırır, həyat qəhrəmanını yaradır, yeni ideyalar meydana gətirir. Bütün bu sadalanan və sadalanmayan keyfiyyətləri ilə mütaliə hər zaman arzuolunan proses olmuşdur. Belə ki, mütaliə insan ömrünün məktəbdən və məktəbdən sonrakı dövründə belə onu təhsilləndirir, eyni zamanda tərbiyələndirir.

Müasir oxucu üçün gündəlik xəbərlərdən tutmuş ensiklopedik məlumatlara qədər bütün informasiyalar maraqlıdır. Lakin mütaliə koronavirusun bir proses deyildir. Oxunun ilk öncə, məqsədi olmalıdır. Bizim nə oxuduğumuz, məhz məqsədimizə əsaslanmalıdır. Elmi ədəbiyyatda mütaliənin səbəb və məqsədlərinin növləri təxmini olaraq aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilmişdir: həyat təcrübəsi qazanmaq və özünü təkmilləşdirmə, idraki ehtiyac, şəxsi təhsil və təcrübə faydalanmaq, emosional və estetik tələbat, aynələnmə.

Mütaliyə, oxumağa olan ehtiyacı aradan qaldıran vasitələrdən biri də hələ qədim zamanlarda yaranmış şəxsi kitabxanalar idi. Tarixə məlum olan ilk şəxsi kitabxana Assuriya hökmdarı Aşşurbanipala aid olmuşdur. Nineviya şəhərində yerləşən həmin kitabxanada hökmdarı maraqlandıran müxtəlif tipli kitablar saxlanılırdı. Tarixə nəzər yetirdikdə, qədim Mesopotamiya, Misir, Yunanıstan, Çin, Roma, İtibah Avropası və Müstəmləkə Şimali Amerikasında da şəxsi kitabxana nümunələrinə rast gəlmək mümkündür. Bu kitabxanalar yalnız onun məxsus olduğu şəxsin deyil, eyni zamanda, ailənin, dostların, könər şəxslərin də ehtiyaclarını ödəyirdi.

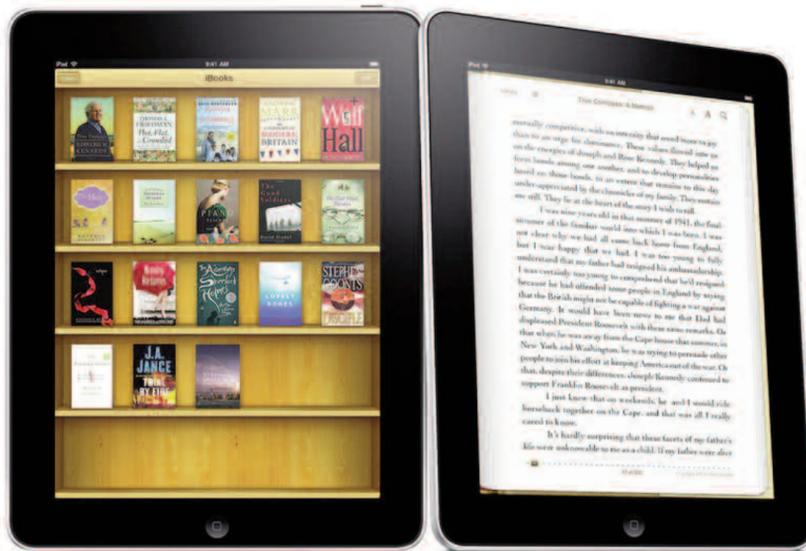
Zaman keçdikcə cəmiyyətin mütaliyəyə olan ehtiyacını ödəyən yeni tipli kitabxanalar yaranmağa başladı. Məktəb, kənd, qəsəbə, şəhər, respublika kitabxanaları yalnız nəşrlərin saxlanma yeri deyil, eyni zamanda, onları nəsil-dən-nəslə ötürən mədəni, mədəni köprü rolunu oynamaqdadır. Tarixin çətin sınaqlarından üzüağ çıxan bu elm, mədəniyyət, mədəniyyət ocağı olan kitabxanalar nə qədər önəmli qoruyub saxlasa da zaman keçdikcə, dövrümüz müasirləşdikcə yeni reallıqlarla qarşılaşmalı olmuşdur. Bu da bir həqiqətdir ki, bütün yeniliklər, müasirlik heç də həmişə birmənalı qarşılanmamışdır. Və beləliklə, mütaliə də öz növbəsində müasir formada anlaşılmağa başlamışdır.

Artıq dövr o dövrdür ki, çəkisi ağır ensiklopediya, çoxcildli kitablar da yeni forma almağa başlamışdır. Qloballaşan informasiya cəmiyyətinin tərkib hissəsi olan "elektron kitabxana" və bu anlayışla bağlı olan digər terminlər meydana gəlmişdir. Hər biri özü ayrıılıqda müasirləşməni, yeniliyi ehtiva edən bu terminlər də əslində elə mütaliə prosesini asanlaşdırmağı, oxunu sürətləndirməyi, kitabların əlçatanlığını artırmağa xidmət etməkdədir.

Hətta, gündəlik hala gəlmiş yeniliklərlə, daha da müasirləşən geniş imkanlarla elektron kitabxanalara müraciətlərin sayı artmaqdadır. Bu amil sosioloq, elm xadimləri, təhsil işçiləri və ümumiyyətlə cəmiyyəti maraqlandıran əsas məsələlərdən birinə çevrilmişdir. Belə ki, e-kitabxana (elektron kitabxana), e-kitablar (elektron kitab) mövzusu nəinki ictimaiyyətin marağ dairəsinə daxil olmuş, eyni zamanda polemika predmetinə çevrilmişdir. Və əlbəttə ki, bunun da özünəməxsus səbəbləri var. Birinci əsas səbəb

MÜASİR MÜTALİƏ VƏ YAXUD "CİBİMİZDƏKİ KİTABXANA"

cəmiyyətin minillik ənənəsini-klassik mütaliəni unutmaq istəmir, ikinci səbəb isə oxucular yenilikləri dərhal qəbul etmək istəmir. Bu problemi aradan qaldırmaq da məhz kitabxanaların üzərinə düşür. Bu mənada kitabxanalarda balans əsaslı şəkildə qorunmalıdır. Eyni zamanda, hazırkı vəziyyətdə kitabxanaların üzərinə düşən ən əsas vəzifələrdən biri də müasir oxucunun tələblərinə tam şəkildə, hərtərəfli cavab verməkdir. Bu məqsədlə, ənənə qorunmaqla yanaşı, yeni standartlar da işlənib hazırlanmalı, fəaliyyət qloballaşan, müasirləşən informasiya

cəmiyyətinin şərtlərinə uyğunlaşdırılmalıdır. Və beləliklə, oxucuların ənənəvi kitablarla yanaşı, e-kitablara olan ehtiyacı tam şəkildə ödənilməlidir.

E-kitabların günümüzün reallığına çevrildiyini nəzərə alaraq, bu texnologiya haqqında qısa da olsa məlumat vermək zərurəti meydana çıxır. İlk öncə qeyd edək ki, e-kitab inkişaf etməkdə olduğu üçün hələ ki standart bir fayl tipi yoxdur. PDF (Portable Document Format) formatında olan e-kitablar əsasən istifadə rahatlığı ilə məşhurdur. Və statistik göstəricilərdə də bu format önə çıxmaqdadır. Eyni zamanda, EPUB formatından istifadə də 2011-ci ildən etibarən sürətlənməyə başlamışdır. Bunun da əsas səbəbi kimi bu formatın açıq qaynaqlı olma xüsusiyyəti göstərilir.

Bəs elektron kitabların üstünlükləri nədən ibarətdir?

- İlk öncə onu qeyd edək ki, e-kitab ənənəvi kitaba alternativdir.
- Elektron kitab oxumaq üçün heç də həmişə kitabxanaya getməyə ehtiyac duyulmur.
- E-kitabxanalar 7 gün 24 saat bizim xidmətimizdədir.
- E-kitabları göndərilib, qəbul etmək bir an məsələsizdir.
- Sizdən əvvəlki oxucu bilərəkdən və yaxud bilməyərək kitabı korlamamışdır.
- E-kitabları oxumağın xüsusi məkanı yoxdur.
- Ənənəvi kitab çapında istifadə olunan kağız məhsulu məlum olduğu kimi odundan əldə olunur. Bu da təbii olaraq məhsulün məhv olunması ilə nəticələnir.
- Geniş auditoriyalarda tələbə kontingentinin diqqətinə məhdud saylı kitablardan ehtiyacı olan məlumatların proyektorlarla geniş ekranlarda nümayiş etdirilən e-kitablar vasitəsilə çatdırılması daha məqsəduyğun hesab olunur.

- E-kitabxanalardan məqsəduyğun olaraq elektron qeydlərin aparılması daha rahat başa gəlir.
- Cibimizdəki ən kiçik elektron cihaz vasitəsilə belə arzuolunan kitab daha əlçatandır.
- E-kitablarda həflərin ölçüsü istəyə bağlı olaraq kiçildilə və ya böyüdüldə bilər.
- Ənənəvi kitabdən fərqli olaraq, e-kitabdən istədiyimiz səhifəni dostumuza göndərə bilərik.
- E-kitabları oxumaq üçün kitabxanalara üzv olmaq mütləq deyildir.

Tədqiqatçıların araşdırmalarına əsasən, toxunaraq oxunulan kitablar daha yaxşı dərk olunur.

- Kitabxanada kitab oxumaq ənənəvi, heç də "köhnənin qalığı" deyil və əksinə müasirləşən göstəricisidir.
- Kitabxanaya gəlib kitab oxumaq, e-kitab mütaliəsindən fərqli olaraq sosial ünsiyyət üçün vacib amildir.
- Kitabxanada kitab oxumaq, evdə e-kitab oxumaq zamanı yaranan yalnız özünü düşünmək eposundan fərqli olaraq, cəmiyyətə də bu imkanı tanıdaraq, yəni sakitliyə riayət edərək hər kəsin kitab oxumaq xoşbəxtliyindən yararlanmağa imkan verir.

► Spesifik kitab iyini heç bir zaman e-kitabdən hiss etmək mümkün deyil.

► Elektron cihazın korlanması bizi e-kitab oxumaqdan məhrum edə bilər.

► Uzunmüddətli e-kitab oxumaq sağlamlıq üçün xüsusilə təhlükəlidir.

► E-kitablar oxucunu güləndirir.

► Əksər müəlliflər kitablarının elektron formada yayılmasında maraqlı deyillər.

► Miras kimi saxlanılan kitablar elektron formada deyil.

► E-kitablarda plagiatçılıq hallarına, müəllif hüquqlarının pozulmasına daha tez-tez rast gəlinir.

► Kitablar evimizin, ofisimizin yaraşığıdır. Onların mövcudluğu sərbəllik göstəricisi, səviyyə nişanəsidir.

► Ənənəvi kitab oxunması "beyin gimnastikasıdır".

► Müəllifin yaradıcılıq gecələrində, kitab təqdimatlarında e-kitab deyil, ənənəvi kitab imzalanır.

► Dövlət ümumi təhsil müəssisələrində e-kitablar haqda söhbət belə gedə bilməz, belə ki, burada təhsil alan şagirdlər dərslərlə pulsuz təmin olunur.

► Ənənəvi kitabın e-kitab kimi "açılmama" imkanı yoxdur.

► Bəzi hallarda e-kitab aldadıcı olur, "mütaliənin şirin yerində" sayt tərəfindən oxuma limiti qoyulur. Yəni oxucunun e-kitabı biriki səhifə məlumat xarakterinə uyğun olaraq oxuma icazəsi var.

► E-kitaba "irəli düşmək" yerinə, "ziyana düşmək" bilirik. Belə ki, viruslar nəinki kitabı oxumağımıza imkan verə, hətta ən pis halda elektron cihazı sıradan çıxara bilər.

► Heç də bütün e-kitablar pulsuz deyildir.

► E-kitab axtarışımız uzun sürə bilər, bəzi hallarda arzuolunmaz nəticələrlə də rəftara bilirik. Belə ki, oxumaq istədiyimiz kitabı uyğun olan söz və yaxud söz birləşməsinin axtarışı qeyri-etik məzmunla nəticələnə bilər.

► Heç də bütün mətbu nəşrlərin elektron forması mövcud deyildir.

Müasir elm-texnikanın inkişafının ən yüksək mərhələsində belə başgəlinən ən böyük nailiyyəti elə məhz kitabın özüdür. İnsan bir kitab sayəsində təsirlənir, xəyallara dalır, keçmişə gedir, gələcəyi arzulayır, ümid edir, kövrəlir və sonda mənon ucalır! Kitabların qorunub saxlandığı kitabxanalar isə canlı ünsiyyətin məkanı, beynin və ruhun dincəldiyi müqəddəs ocaqdır.

Sonda isə bir reallığı da etiraf etmək lazımdır. Bütün müsbət xüsusiyyətlərinə baxmayaraq, elektron kitab heç bir zaman bizə "kitab hədiyyə etmək" ənənəsi və iştirakında hər hansı doğma xatirəmizi qoruyub-saxlaya bilmək nostalgiyasını yaşada bilməyəcəkdir!

Çinarə İsmaylova
Elmi Kitabxanasının baş kitabxanası

"HƏMRƏYLİYİMİZ BİRLİYİMİZDİR"

Torpaqlarımız minilliklər boyu yadelli işğalçıların hücumuna məruz qalıb. Xalqımız milli birlik, həmrəylik, böyük əzmi göstərərək onların qarşısını almışdır. Zəngin təbiətimiz, yeraltı, yerüstü sərvətlərimiz daim düşmənlərin marağında olmuşdur. Lakin xalqımız bu mübarizələrdən həmişə üzü ağı çıxmışdır. Tarix boyu Koroğlu, Babək kimi igid ərənlərimiz, qüdrətli oğullarımız bu cür çətinliklərə sinə gərmiş, yağı düşməni yurduzdan qovmuşlar. Dilimizə, dinimizə, özünəməxsus təzyiqlər, xalqımızın soy-kökünü yer üzündən silmək istəyənlər buna nail ola bilməmişlər.

Qədim tarixə malik Azərbaycan xalqı birgəlik göstərərək həmişə çətin sınaqlardan mərdliklə çıxmışdır. Həmrəylik bizim canımızda qanımızdadır. Tək müharibələrdə, döyüşlərdə deyil, milli və dini ruhdə da həmişə həmrəy olmuşuq. Matəmlərdə və bayramlarda da həmrəyliyiimizi nümayiş etdirmişik. Bayramlarda: Novruz, Qurban, Ramazan bayramlarında xalqımız bir-birinə əl tutmuş, yardım etmişdir.

Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar tək ürək olmuş, Azərbaycan dövlətinin mənafeyini üstün tutmuşlar. Azərbaycan dövləti də uzaqda olan vətəndaşları ilə daim maraqlanmış onların xaricdə qarşılaşdıqları çətinlikləri dəf etmişdir. Onların uğuru Azərbaycanın uğurudur.

1918-1920-ci illərdə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulması savadlı siyasətçilərimizin uğurudur. Cümhuriyyətimiz uzun ömürlü olmasa da, azərbaycan xalqına müstəqilliyi daddırdı.

Birgəliyimiz milli mətbuatın əsasını qoyan Həsən bəy Zərdabidən tutmuş bir çox ziyalılarımızın xalqımızın savadlanması, dil və din uğrunda apardıqları mübarizədə də özünü göstərmişdir. Ziyalılarımızın birliyi də, məhz maarif sahəsində irəliləməyi aparmışdır. Gənc nəslin savadlanması, ümümmən xalqın səhərdən çıxması milli birlik nümunəsidir.

1988-ci ildən mənfur ermənilərin

tərətdikləri fəlakətlər, ölkəmizdə baş verən hadisələrdən qurtulmaq üçün xalqımız Ümum-millə lider Heydər Əliyevin ətrafında birləşməsi, 1991-ci il müstəqilliyimizin təməli üçün həmrəylik göstərişi idi. Xalqımızın müstəqil,

azad, suveren, təhlükəsiz şəraitdə yaşaması üçün insanlarımız rəhbər ilə birlik olmuşlar. II Qarabağ müharibəsində də Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin ətrafında yumruq kimi birləşərək 44 gün ərzində qələbəyə nail olmuşuq. Artıq 30 ildir işğalçılığa son qoyulmuşdur. Hər hansı bir sahədə işləyən şəxs vətənin azad olması naminə çalışmış, "Ya Qa-

rabağ, ya ölüm" demişdir. Xalqımız bir amal uğrunda təkvücüd olmuş, ordumuzla birləşmişdir. Bu müharibədə qardaş türk xalqı da öz həmrəyliyi nüməyş etdirmişdir. Türk mətbuatı, Azərbaycan mətbuatı və televiziya ilə birlikdə bütün gerçəklikləri önə çıxarmış, müharibə dövründə Azərbaycan xalqının haqlı olaraq torpaqlarını qoruduğunu dünyaya bildirmişdir. Müstəqilliyimiz uğrunda həlak olmuş şəhidlərimizə Allah rəhmət eləsin. Biz onların qarşısında daim baş əyirik. Onların qanları hesabına torpaqlarımız geri alındı.

Sovet hakimiyyətinin son illərində ikiyə parçalanmış Azərbaycan xalqının harayı, tikanlı məfilləri sökməsi, qardaş-bacının qovuşması, dünya miqyasında birliyə cəhd idi. Məhz bu günün Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 31 dekabr-Azərbaycanlıların həmrəylik günü kimi elan etməsi xalqımız üçün toy-bayram oldu. Qoy düşmənlər bilsin ki, azərbaycanlıları məhv edə bilməyəcək, çünki bizim gücümüz – həmrəyliyiimiz birliyiimizdir.

Sacidə Hüseynova
Jurnalistika ixtisası
üzrə I kurs tələbəsi

Baş redaktor:
ŞƏHLA ŞİRƏLİYEVƏ
shshahla36@gmail.com

Ünvan: AZ 7012,
Naxçıvan şəhəri,
Universitet şəhərciyi
Telefonlar:
544-08-61 (13-60)
yenifikir.ndu@gmail.com

Qeydiyyat №330
Sifariş №

Tiraj 500

Redaktor:
Samir Tarverdiyev
"Əcəmi" Nəşriyyat-Poliqrafiya
Birliyində ofset üsulu ilə çap
olunmuşdur.